

ISSN 2822 – 0781 (Online)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University

皇太后大学

Journal of Sinology

วารสารจีนวิทยา 汉 学 研 究

Vol.17 No.1 (January – June 2023)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

第 17 期 第 1 期 (2023 年 1-6 月)

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

诗琳通中国语言文化中心

Journal of Sinology

Vol.17 No.1 (January – June 2023)

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center
Mae Fah Luang University

Journal of Sinology ISSN 2822-0781 (Online)

Vol.17 No.1 (January – June 2023)

Copyright 2023 Sirindhorn Chinese Language and Culture Center,
Mae Fah Luang University

Published by Sirindhorn Chinese Language and Culture Center
Mae Fah Luang University
333 Moo 1 Tasud, Muang, Chiangrai 57100 Thailand
Tel: (66) 5391 7093 Email: jsino.sclc@mfu.ac.th

Printed by Active Print Co.,Ltd
9 Soi Lardprao 64 Yaek 14 Wang Thong- lang District,
Wang Thonglang, Bangkok 10310 Thailand
Tel: (66) 2530 4114 Email: tanapress@gmail.com

About the Journal

Journal of Sinology was established in 2007 by Sirindhorn Chinese Language and Culture Centre, Mae Fah Luang University. Jsino publishes articles in Thai, Chinese and English intending to provide a platform for researchers in the Chinese studies to share their innovative research.

Aim and Scope

Journal of Sinology is a journal for the dissemination of research and academic works related in Chinese studies such as language, literature, translation, history, and teaching Chinese language, as well as other related fields of Chinese studies. To allow the academic work to be widely published and accepted by an academic's field. The published articles are moderated by a specialist in Chinese studies, and Triple-blind peer review with an unidentified author.

Journal of Sinology is accepting academic articles in 3 languages: Thai, Chinese and English. In the form of research articles and academic articles. Journal of Sinology is **two volumes per year**, consisting of the 1st edition (*January-June*) and the 2nd edition (*July-December*).

Content Scope

Main subject category: Social Sciences	
Arts and Humanities	Social Sciences
Language and Linguistics: Chinese Language, Chinese Grammar, Chinese Translation, Teaching Chinese Language, etc. Literature and Literary Theory: Chinese Literature, Traditional Chinese Characters	General Social Sciences: Social Sciences, Chinese Philosophy, Economics and Trade, etc. Cultural Studies: Chinese Arts, Chinese Culture, Chinese History, Chinese Folklore, etc. Political Sciences and International Relations: International Relations, Political, Chinese Strategy and Policy, etc.

Editorial Team

Editor in chief

Prof. Ronglin Cen

Assistant editors

Dr. Teeraparp Predeepoch

Dean of School of Sinology

Asst. Prof. Suppakorn Khonkhlong

Assistant Editor

Editorial board

Prof. Gu Ming

Guizhou University of Finance and Economics

Prof. Qiu Rong

Guizhou University of Finance and Economics

Assoc. Prof. Mei Fan

Guizhou University of Finance and Economics

Assoc. Prof. Zhou Rui

Southwest University

Assoc. Prof. Dr. Surasit Amornwanitsak

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Sitthiphon Kruarattikan

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Pittaya Suvakunta

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Kanokporn Numtong

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Metcha Metjiranont

Ubon Ratchathani University

Asst. Prof. Dr. Naris Wasinanont

Huachiew Chalermprakiet University

Asst. Prof. Dr. Theerawat Theerapojjanee

Chulalongkorn University

Dr. Narumit Hinshiranan

Chiang Mai University

Prof. Dr. Lee Lai To

Mae Fah Luang University

Asst. Prof. Dr. Nutdhavuth Meechaiyo

Mae Fah Luang University

Asst. Prof. Caijun Lin

Mae Fah Luang University

Dr. Kanlaya Khaowbanpaew

Mae Fah Luang University

Dr. Nisareen Wangtakwadeen

Mae Fah Luang University

Dr. Pratuangporn Wiratpoken

Mae Fah Luang University

Secretary of Journal

Chayanat Srijarunruang

Nuttida Wongputtarungsee

Panupong Jannarongsorn

Contact

The Sirindhorn Chinese Language and Culture Center
333 Moo1, Thasud, Muang, Chiang Rai 57100, Thailand
<https://journal.mfu.ac.th>

Principal Contact

Asst. Prof. Suppakorn Khonkhlong

Assistant Editor

Tel: 0-5391-6693, 0-5391-7096

Email: suppakorn.kho@mfu.ac.th

Support Contact

Chayanat Srijarunruang Tel: 02-679-0038 (5105)

Nuttida Wongputtarungsee Tel: 0-5391-7097

Email: jsino.sclc@mfu.ac.th

Publication Ethics

Duties of Authors:

1. The author must certify that his/her paper is new and has never been published anywhere before.
2. The author must quote other authors' work if part/parts of their work are included in the author's paper. Furthermore, it must be stated in the reference section.
3. The author must correctly write an academic article or research paper based on the "Author Guidelines" format.
4. Co-author (s) name (s) appearing in the article must be a person (s) who has truly been involved in the writing of (s) the article.
5. The author must put forward evidence stemming from research that has been conducted without distortion or bias.
6. The author must indicate the source of any supporting funds.
7. The author must indicate any data that could signal a conflict of interest.

Duties of Editors:

1. One of the editor's tasks is to consider the quality of articles submitted to the editorial board.
2. The editor is obliged to check for plagiarism by using a reliable program. This aims to ensure that all articles published in the journal do not copy other articles.
3. If plagiarism is found, the editor must quit the assessment process and contact the author immediately seeking an explanation. This will then serve as the basis for the article's acceptance or rejection.
4. In the case of uncertainty or suspicion, the editor must find evidence to verify it. However, the editor must not reject the publication solely based on his/her suspicion.
5. The editor must not disclose any personal data of the author or the person assessing the article to other people who are not involved while the article is being assessed.
6. The editor must decide on selecting published articles after they have passed the article assessment process. This should be based on the article's contribution, innovation, clarification, and the consistency of its content with the journal's policies.
7. The editor/s must not have conflicts of interest with the author of the article's assessor.

Duties of Reviewers:

1. The reviewer must strictly observe confidentiality. He/she must not disclose any data found in the submitted article to other people who are not involved.
2. After receiving the article from the editorial board, the reviewer may inform the editor or reject the assessment if he/she believes that there is a conflict of interest such as having participated in the project, personal acquaintance with the author or any other reason/s which might hinder him/her from doing their work.
3. The reviewer should indicate any article which the author has not quoted but which is important and consistent with the article being assessed. Also, if it is found that the article resembles another one, the article assessor must notify the editor.
4. The reviewer should choose to assess the article because it relates to the field in which he/she specializes and base their assessment on the importance of its content, the quality of its analysis, and concentration of the article. Personal opinions having no supporting data as a criterion for assessing the article must be avoided.
5. The reviewer should not judge the article based on his/her persona; opinions having no supporting evidence.

Author Guidelines

Submission Preparation Checklist

- 1) The manuscript must be in Thai, Chinese or English.
- 2) Length of Academic article is not over 15 page and length of Research article is not over 20 pages of A4 type only 1 side (Including of photo, table, referent document and appendix).
- 3) Font requirement
 1. Font of Thai and Chinese letter is required only to use **TH Sarabun New** respectively.
 2. Font of the English letter is required only to use **Times New Roman** respectively.
 3. Font of the Chinese letter is required only to use **FangSong** respectively.
- 4) Title of Article, font size is 18 pt. (Bold), center of page both of Thai (Chinese) and English.
- 5) Name of authors are required to identify their original affiliation/address / and email address (only for the main author), font size 16 pt., the center of page both of Thai (Chinese) and English. Spaces 1 line from the title of the article. (English article only requires one language)

- 6) Abstract, keywords, both of Thai (Chinese) and English; font size is 16 pt. (bold) left edge. Spaces 1 line from Email Address.
- 7) Length of abstract in the article, Thai is no longer than 200 words, English is 250-350 words, and Chinese 200-250 words. Content of abstract both of Thai (Chinese) and English have required a paragraph of 1.25 cm., typing at left and right margins (For Thai abstract requires Thai distributed).
- 8) Keyword of Article is typed after the Keyword topics. Font size 16 pt. and no line spacing.
- 9) Heading Name, font size 16 pt. (bold), left edge, not numbered—Spaces 1 line from the previous content.
- 10) Subheading Name, font size 16 pt. (bold), a paragraph of 1.25 cm. and no line spacing.
- 11) Article content, paragraph 1.25 cm, typing at left and right margins (For Thai article requires Thai distributed) font size 16 pt. Suppose some clauses do not include the number. Use the hyphen (-) of the same article as the headline without any line spacing.
- 12) Name and number indicate the table, font size 16 pt. (Bold). Specify on the left edge table, such as Table 1. Cost comparison. Spaces 1 line from the content before the table. And under the table showing content sources, left edge and no spacing lines.
- 13) Typing the table according to the APA format (no vertical lines, horizontal lines, there are only 2 table lines: above 1 table details, 1 line under table details and 1 table line ending). The next page doesn't have to be a grid line. And on the next page, insert the table head (continued)
- 14) Name and number of images chart, font size 16 pt. (Bold). Specify under the image or chart in the center of the page, such as picture 1, the research framework under the chart image, indicate the source of data, left edge and no spacing lines.
- 15) Margins, top 2.54 cm., under 2.54 cm., left 2.54 cm., right 2.54 cm.
- 16) Page number is required at under right, from the beginning of the article until the end.
- 17) Reference list is required font 16 pt. (bold), left edge.
- 18) The content of reference is required font 16 pt. (follow APA format). For Chinese reference needs Romanization.

Manuscript

The manuscript must be in Thai, Chinese or English. All pages should be numbered consecutively. The first page of the manuscript should contain: (1) the main title; (2) all authors' names, affiliations, and email addresses; (3) an abstract of not more than 300 words;

(4) up to five keywords. The second page should contain the same data, except (2). All text must be in a one-column format and justified.

Abstract

The abstract of a research article should contain the theme sentence(s), research objectives, research methods, and research results. Research arguments and recommendations should be given if applicable. An abstract should not contain a reference or a footnote.

Body text

The main title of a research article should contain the following: (1) an introduction giving the background and rationale of the research; (2) objectives; (3) methods; (4) results and discussion; (5) conclusion; (6) acknowledgements; and (7) references. A recommendation is optional depending on the type and discipline of the research.

References

Following the APA (Modified) style, references should be cited in the text by giving the last name of the author(s) followed by the year of publication in parentheses, e.g. Barton and Hall (1993); (Olson, 1991a, 1991b). Citations of particular pages should be in the following form (Jacobs, 1992: 5).

CONTENTS

Message from Editor	I
A Study of the Ancient Chinese Autonomous Learning Ability of Thai University Students and Its Correlation with Academic Achievement 泰国大学生古代汉语自主学习能力及其与学习成绩的相关性研究 Caijun Lin	1-21
Learning Chinese Phonetics System Online by Using “echo method”: A Case Study of Mae Fah Luang University 用“回音法”在线学习汉语语音系统——以泰国皇太后大学为例 Fang Yuan; Kanlaya Khaowbanpaew	22-33
Analysis of Chinese-into-Thai Translation Defects of Su Mu Zhe Songs through the Sino-Thai Cross-Cultural Communication Approach วิเคราะห์ข้อบกพร่องการแปลบทเพลงซู่มู่เจ้อจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยผ่านมุมมอง การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย Natchaporn Dechrach; Noppawat Yongyuen	34-55
Translation Strategies of Tourist Attraction Names in Thailand to Chinese การศึกษากลวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน Apinya Chomphichit	56-80
Lawo in Ancient Chinese Manuscripts: A Study of Relationship between Lawo and China in Ancient Chinese Manuscripts and Chinese Ancient Documents ละโว้ในเอกสารโบราณจีน: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้ และประเทศจีนในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน Puthep Prapagorn	81-107
Glimpsing the Guanyin Amulet in Thailand 泰国观音佛牌管窥 Zumin Yao; Kanokporn Numtong	108-127

A Comparative Study on Security Governing of Smart City: A Perspective of Taking Singapore and Shanghai for Example 智慧城市安全治理比较研究：以新加坡、上海为例 Peng Lu; Wenni Bi; Weifeng Hu; Dan Dan	128-144
Pragmatism: A Study of the Practices in YAN Yuan's Pragmatic Thought 实用主义：颜元实学思想中的实践工夫之研究 Jakkapong Chodchoy	145-153
The Role of the Overseas Chinese Communities in Northern Thailand as Soft Power under China's Belt and Road Initiative บทบาทของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนของไทยในการขยายอิทธิพล รูปแบบอำนาจอ่อนของจีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง Panupong Jannarongsorn; Suppakorn Khonkhlong	154-171

Message from Editor

This Vol. 17 No. 1 (January - June 2023) issue of Journal of Sinology is the most important part of the pathway to international standards academic journal. We are pleased to announce that Journal of Sinology, ISSN 1905-9582 (Print) has been renewed to Journal of Sinology, ISSN 2822-0781 (Online), which will be published online, and will not be published in book since this volume.

This Vol. 17 No. 1 (January - June 2023) issue of Journal of Sinology the nine original studies that follow address various Chinese studies, including two articles on teaching Chinese language and linguistics, two articles in Chinese literature novel and media translation, three articles in Chinese literature and belief, and two articles in Social Science. Disseminating the findings of studies to Chinese studies field researchers who are constantly striving to improve the quality of their studies remains an essential function of Journal of Sinology.

Our primary goal will continue to be publishing high-quality research articles that help the Chinese studies research circle. We thank all submitting authors who toiled in the production of their work and have made Journal of Sinology their journal of choice. We want to take this opportunity to express sincere gratitude to the scholars on the editorial board and those in the editorial office for their collective effort and dedication to Journal of Sinology. We have been highly impressed by the insightfulness of reviews performed for the journal, which in many cases have substantially improved the quality of published articles.

Thanks, are also owed to the Sirindhorn Chinese Language and Culture Center and the School of Sinology at Mae Fah Luang University for their continuous supports in the publishing process of this Journal.

A Study of the Ancient Chinese Autonomous Learning Ability of Thai University Students and Its Correlation with Academic Achievement

Lin Caijun¹

School of Sinology, Mae Fah Luang University
333 Moo 1 Thasud Muang Chiangrai 57100 Thailand
E-mail: caijun.lin@mfu.ac.th Tel. 0-5391-7781

(received 17 June, 2022) (revised 9 August, 2022) (accepted 31 August, 2022)

Abstract

This article takes the ancient Chinese learners of the teaching Chinese language major of Mae Fah Luang University as an example, and adopts a mixed research method combining questionnaire survey and sample interview to investigate and analyze the autonomous learning ability of ancient Chinese among Thai university students, and discusses the relationship between their autonomous learning ability and academic achievement of ancient Chinese. The study shows that: 1) Thai university students generally have a certain autonomous learning ability of ancient Chinese. Among the five dimensions of autonomous learning ability of ancient Chinese, the ability to determine learning goals is relatively weak, and the ability to choose learning methods and skills is also relatively weak. 2) The main problems of Thai university students' autonomous learning ability of ancient Chinese in various dimensions are as follows: they are not clear about their own learning goals; they lack the ability to decide the content of extracurricular learning, and the awareness in formulating study plans are still relatively weak and executive power is not strong enough, and they are resistant to what they are not good at; they are good at using affective strategies, memory strategies and compensatory strategies, but needs to be strengthened in the use of metacognitive strategies, the ability to use social strategies and cognitive strategies are still relatively weak; although they have a certain ability to monitor the learning process, they still need to strengthen their ability to discover, analyze and solve problems, and at the same time, there is a strong dependence on teachers; the way to evaluate their ancient Chinese ability is concentrated and single. 3) Both the overall autonomous learning ability and the autonomous learning ability of each dimension of ancient Chinese of Thai university students

¹ Assistant Professor Caijun Lin, lecturer.

are positively correlated with the learners' academic achievement. Finally, based on the above findings, we put forward teaching suggestions for cultivating or improving the autonomous learning ability of ancient Chinese among Thai university students.

Keywords: Thai university students; ancient Chinese; autonomous learning ability; correlation

泰国大学生古代汉语自主学习能力及其与学习成绩的相关性研究

林才均²

泰国 清莱 皇太后大学汉学院 57100

邮箱: caijun.lin@mfu.ac.th 电话: 0-5391-7781

收稿日期 2022. 6. 17 修回日期 2022. 8. 9 接收日期 2022. 8. 31

摘要

本文以皇太后大学汉语师范专业的古代汉语学习者为例,采用问卷调查与抽样访谈相结合的混合式研究方法,对泰国大学生的古代汉语自主学习能力情况进行了考察与分析,并探讨了其古代汉语自主学习能力与学习成绩的关系。研究发现:1)泰国大学生总体上具备一定的古代汉语自主学习能力。在古代汉语自主学习能力的五个维度中,确定学习目标的能力相对最薄弱,选择学习方法及技巧的能力也较弱。2)泰国大学生古代汉语自主学习能力在各个维度存在的主要问题有:对自己的学习目标不够明确;缺乏一定的决定课外学习内容的能力,在制定学习计划方面的意识还比较薄弱且执行力也还不强,对自己不擅长的地方有抗拒心理;比较擅长运用情感策略、记忆策略与补偿策略,元认知策略的运用有待加强,社交策略和认知策略的运用能力还比较薄弱;虽然具有一定的监控学习过程的能力,但是在发现、分析与解决问题的能力方面仍需加强,同时对教师的依赖性较强;对自己的古代汉语能力进行评价的方式集中而单一。3)泰国大学生古代汉语整体自主学习能力和各个维度的自主学习能力总体上都与学习者的学习成绩呈正相关关系。最后,根据上述研究发现,提出了培养或提升泰国大学生的古代汉语自主学习能力的教学建议。

关键词: 泰国大学生、古代汉语、自主学习能力、相关性

1. 引言

自 1981 年 Holec 的《自主性与外语学习》一书出版后,自主学习(autonomous learning)作为教育心理学的一个理念即被正式引入到了语言教学界且逐渐成为该领域的热门话题。自主学习是学习者不依赖他人管理自己学习的能力,具体包括独立确定学习目标、决定学习内容、选择学习策略、监控学习过程和评估学习效果的能力(Holec,1981)。四十余年来,国内外学者已从自主学习的定义及内涵、评估方式、培养策略、群体差异及其与自我效能感(self-efficacy)、学习动机(learning motivation)、学习策略(learning strategy)、学习成绩等的相关性等多个维度对自主学习进行了理论与实证性层面的探究。随着学习策略研究的深入发展,二语学习者的自主学习能力状况及其与学习成绩的相关性问题近十年来逐渐成为该领域的研究热点之一。诸多针对英语二语者自主学习能力状况及其与学习成绩的相关性研究(如

² 林才均,男,硕士,皇太后大学汉学院助理教授,主要研究方向为汉语二语习得与教学。

Wang, 2002; Wu & Zhang, 2009; Dincer et al., 2012) 表明, 不同文化背景的学习者的自主学习能力会呈现出相应的特征, 其自主学习能力与学习成绩显著正相关且对学习成绩具有一定的预测性, 自学学习能力的培养与发展对学习有益(Ding, 2010、2011)。相对英语而言, 自主学习的研究在汉语二语教学界则起步较晚且理论探讨尚且有限, 实证性研究还不多见(Akiko, 2018) 且研究对象多为在华留学生或少数民族学生, 国别化研究缺乏, 针对外国本土汉语学习者自主学习能力的相关研究更是少之又少。

众所周知, 汉语在泰国早已成为仅次于英语的第二大外语。泰国诸多高校也都相继开设了汉语专业, 古代汉语作为一门高级汉语语言类工具课也被纳入了专业必修或选修课。古代汉语是对外汉语教学中不可或缺的一门重要课程, 也是对外汉语教学中的难点(Han, 2006)。目前我们尚未发现针对汉语二语者的古代汉语自主学习能力的研究, 汉语母语教学界对于古代汉语自主学习能力的研究也仅见于 Yi (2010), 该研究针对汉语母语大学生的古代汉语自主学习能力状况进行了初步的调查与量化分析。同时, Lin (2022) 研究发现, 在泰大学生自我评测古代汉语课的整体学习情况并不乐观。在诸多主观影响因素之中, 跟学习者的古代汉语自主学习能力相关的因素与古代汉语的学习效果密切相关。遗憾的是, 该文并未深入探讨此问题。有鉴于此, 本文拟以泰国皇太后大学的古代汉语学习者作为调查对象, 通过问卷调查与访谈相结合的混合式研究方法, 以达到了解泰国本土大学生古代汉语自主学习能力的状况及弄清其与学习成绩的相关性这两个问题之目的, 以期能为培养泰国大学生古代汉语自主学习能力提出针对性的建议, 从而提升对泰古代汉语的教学效果。

2. 汉语二语者自主学习研究之相关文献回顾

2.1 汉语二语教学界自主学习理论的探讨

在对外汉语教学界, 有关自主学习理论的探讨文献尚且有限, 主要有 Jin (2001)、Xu (2004)、Zhu (2004)、Luo (2005)、Hao (2010、2015) 等。具体回顾如下:

Jin (2001) 针对当时的对外汉语教学现状, 首先分析了自主学习理论在对外汉语教学中的重要性。他认为要保证学生积极主动坚持不懈地学习, 长期有效地激发学生的学习热情, 就必须将自主学习引进教学工作, 对外汉语教学也应从引发学生的自主性入手。接着他探讨了自主学习模式在对外汉语教学中的具体运用, 并指出将自主学习引入到对外汉语教学是一个长期而艰苦的过程, 需要教师深刻体会与长期研习。

Xu (2004) 在谈论如何提高参与式教学在对外汉语教学中的应用效果时提出, 把参与式教学融入对外汉语教学中, 能让汉语学习从枯燥乏味的被动学习过程转变为积极主动的自主过程。Zhu (2004) 在论及汉语二语词汇教学时指出, 对外汉语词汇教学对学生的主体作用不够重视, 教师应该努力教学学习者如何学习。Luo (2005) 讨论了将课外自主阅读纳入阅读教学的必要性和指导方法。可惜后两位学者都是点到为止, 并未对汉语二语词汇自主学习与自主阅读展开深入细致的探讨。

Hao (2010) 在研究自主学习理论的发展的基础上, 探讨了在当前网络新技术教育环境中汉语二语留学生自主学习模式开展的优势。她认为, 目标型网络、反馈型网络、共享型网络和持续型网络这四种自主学习模式分别适合自觉学习型、被动学习型、缺乏学习能力型、自主能力型的汉语二语留学生。之后, 她 (2015) 在国内外前人有关非

汉语二语者自主学习能力评估研究的基础上,就如何科学地评估汉语二语留学生的自主学习能力进行了较为深入的探讨。她提出了创造性、开放性和多元综合的评估原则,横向评估(评所处维度)和纵向评估(评发展程度)的评估方法。

显而易见,对外汉语教学界关于自主学习理论的探讨主要集中在自主学习的重要性、自主学习模式与自主学习能力评估等实践应用性理论方面。这些研究表明对外汉语教学界早已明显地意识到了自主学习能力的的重要性并对当前普遍存在的被动式教与学进行积极反思,同时开始思考在教学中如何评估与发挥学习者自主学习能力以提升课堂效率。当然,相对于英语而言,汉语二语学习者自主学习能力理论方面的研究尚待学者们根据汉语及其教学的自身特点进行更加深入的探讨。

2.2 汉语二语者自主学习能力的实证研究

相对于对外汉语教学界自主学习理论的探讨研究而言,汉语二语者自主学习能力的实证研究在近年来有了明显的进展,取得了一定的成果。

Tian(2013)以印尼中文学院大学生为对象,对印尼大学生汉语自主学习能力进行了调查分析。研究结果显示,大多数学习者自主学习汉语的水平有待提高,元认知策略的使用情况不太乐观。而在常规课堂教学中采用系统介绍和渗透式相结合的方式对学习者的元认知策略教学培训后,其元认知策略的使用情况得到大大改善,自主学习的水平也得到了相应地提高。这证明了对学习者进行元认知策略培训是培养学生自主学习能力的一种有效途径。

Cui(2016)比较和分析了韩国汉语专业和非汉语专业大学生的自主学习与学习策略的水平与关系。研究发现,两者在自主的汉语学习水平上与学习策略的使用上都存在着显著性差异,在各个具体项目中呈现出了正相关性,这种相关性在元认知策略这一项尤其显著。这告诉教学者面对两者都应该认识到训练元认知策略的重要性。

Li(2016)以在华美国留学生为调查对象,采用了定量和定性相结合的研究方法,对当前美国大学生的汉语自主学习能力水平进行了考察,并对其学习动机水平、归因倾向与自主学习能力水平的相关关系进行了研究,深入分析了影响美国留学生汉语自主学习能力水平的内部因素。其研究结果为:美国留学生的自主学习能力比较强,而且同质性较好,性别、汉语水平和学习时长与学习者的自主学习能力不存在显著关系。学习者的内外在动机都与自主学习能力呈显著正相关,内在动机的相关系数更高。

Li & Chang(2017)基于自我效能感、元认知策略和环境感知三个影响学习者自主学习能力的要素,采用实验组与控制组相结合的实证研究方法,探讨了其在留学生汉语写作过程中所发挥的作用。研究表明,留学生的这三个要素对其在汉语写作中的语言结构、遣词造句、文本内容和谋篇布局四个方面都具有重要影响。其自我效能感越强,元认知策略的使用就越多,环境感知度越高,其汉语写作能力也越强。

Akiko(2018)以在华日本汉语学习者作为调查与访谈对象,采用量化与质性研究相结合的研究方法,初步探讨了日本汉语学习者的自主学习能力。研究结果发现,日本学习者的汉语自主学习能力在确定学习目标、决定学习内容、选择学习方法及技巧、监控学习过程等四个维度都有一定程度的体现。自主学习能力在决定学习内容、监控学习过程、评估学习效果三个维度六个具体项目与汉语理解能力之间呈显著相关。教师

需从提升日本国别性意识、确定具体可行的学习内容、提供更多的运用学习汉语的实践机会、提高评估学习效果能力四个方面重点培训日本汉语留学生。

Wang(2020)以大连外国语大学的留学生为例,探讨了韩国汉语学习者的自主学习能力的情况以及与汉语成绩的相关性问题。其研究结果显示,韩国留学生具有一定的汉语自主学习能力,其中决定学习内容的能力相对较强,然后依次是确定汉语目标的能力、评估学习效果的能力、选择学习方法及技巧的能力、监控学习过程的能力。其汉语自主学习能力与性别、学习时长上不存在显著性差异,与汉语学习成绩呈显著正相关关系,与构成汉语自主学习能力的五个维度均有很强的相关性。

除上述研究成果外,Gao(2011)、Wang(2018)都以中亚汉语留学生为调查对象,对其汉语自主学习能力进行研究分析,并从不同的角度对其汉语自主学习能力的培养提出建议。Yu(2019)以东南亚汉语本科留学生为例,通过课堂观察法和问卷调查法研究其汉语自主学习能力,并设计了培养汉语自主学习能力的教学模式,设置对照班和实验班进行实证研究,来验证其教学模式的可行性。可见,在对外汉语教学界,关于汉语二语学习者自主学习能力的实证研究在近年来备受瞩目,并逐渐成为该领域的主流研究模式,研究范围、角度、对象也日益多样化与多元化。虽然在自主学习能力的因素影响方面尚有争议,但也达成了一些基本共识,比如性别与自主学习能力不存在显著性关系,而学习策略与学习成绩则跟自主学习能力密切相关等。

2.3 汉语二语者自主学习能力的培养的研究

Chang(2007)基于建构主义教学理论,以留学生视听说课为例,探讨了在现代多媒体技术学习环境下教师的主导作用与学生的自主性学习。他认为在强调以学生为中心的自主性学习的同时,要重视在教师在其中的指导性作用。Wang(2008)通过“我的博客”的对外汉语教学实践,取得了良好的教学效果,也证明了在汉语母语环境下培养汉语留学生自主学习能力是可行的。

Ding(2011)采用问卷与访谈相结合的方法调查了目前对外汉语教师对留学生自主学习能力培养的状况,并对培养留学生自主学习能力的预设性影响因素、教师个体差异与所采取的培养措施的关系进行了统计学意义上分析。研究结果发现,目前多数对外汉语教师认为留学生自主学习能力较弱且缺乏有效的指导。教师对自主学习重要性的认识、教师自己在教学中的自主性和教师间关于培养学习者的自主性的交流等都是影响教师采取措施培养学习者自主学习能力的主要因素。另外,教师的性别、年龄、专业、教龄、身份不同,其培养措施也存在显著差异,但教师学历并不会造成培养措施的差异。教师工作量大、缺乏自主学习专业理论知识、不想创新、教师教学自主权太小等内在因素与教学机构要求死板、班级人数过多等外在因素都阻碍了教师采取措施促进学习者自主学习能力的发展。

Yu(2017)指出,学习自主性是一个复杂动态系统,它受到学习者、教师、输入、技术、环境、教育政策等多种内外部因素的影响。他认为,培养外国汉语留学生学生自主学习能力,要充分挖掘并利用目的语环境汉语学习的多种场合与情境,寻找汉语学习的多样化可供形式,增强学习者与环境互动的机会与互动的频次,实现课堂内外自主学习一体化,促使学习者从教师指导之下的学习向完全独立的自主学习发展。汉

语自主能力的培养可以从教师、学习者、课程、课堂、技术、资源几个方面在课堂内外开展。

不难看出，虽然汉语二语者自主学习能力培养的研究为数不多，但既有着重理论的定性研究，也有混合式的实证研究，并且此方面的研究明显呈现出越来越全面深入的趋势。

综上所述，在对外汉语教学界，有关自主学习的研究主要集中在自主学习的理论探讨、汉语二语者自主学习能力的实证研究与自主学习能力的培养三个方面。目前，汉语二语者自主学习能力的实证研究已逐渐成为该领域的研究主流，这些多样化多角度的研究文献的出现也表明该领域的研究正逐步走向成熟。前人们的这些研究成果无疑能为后续研究提供参照。但值得注意的是，该领域的研究对象绝对数还是处于目的语环境下的在华留学生，研究也大都针对的是汉语基础类课程的自主学习能力，而对于非汉语环境的外国本土汉语大学生的自主学习能力研究与高级汉语语言类课程自主学习能力的研究则都很少见。本研究即是在这方面的一种尝试。

3. 研究设计

3.1 研究问题

- (1) 泰国本土大学生古代汉语自主学习能力的状况如何？
- (2) 泰国本土大学生古代汉语自主学习能力与学习成绩是否相关？具体体现在哪些方面？

3.2 调查与访谈对象

泰国清莱府的皇太后大学是泰国高校汉语教育办学规模最大的一所学府，现全日制在校汉语专业本科生高达 2000 余人。自 2004 年开设第一个中文专业以来，古代汉语课当前一直是该校的三个汉语本科专业的专业必修课。可以说，该校的古代汉语教学情况具有一定的代表性。由于三个专业开设该门课的具体学期与课程要求并不完全一致，加之本研究开展之际另两个专业已在上学期完成了该门课的学习，因此我们选取的调查对象仅为该校在三年级下学期学习古代汉语课的汉语师范专业的学生，共 79 人。访谈对象是根据该门课平时学习中的四次测验的成绩采取强度抽样分成高、中、低三组进行，每组 4 人，共 12 人。其中，四次测验成绩的均值在 80 分以上者归为高分组，均值介于 70-80 的归为中分组，70 分以下的归为低分组。

3.3 调查问卷与访谈问题的设计与实施

本文的研究方法主要为问卷调查法与随机抽样访谈法。问卷主要包括两个部分：第一部分是学生的基本情况。第二部分是我们根据 Holec(1981) 自主学习能力的定义、以 Akiko(2018) 借鉴前人研究成果编制的较为成熟的《汉语自主学习能力问卷》为框架，以 Pang(2003) 编制的《学生自主性量表》、Oxford(1990) 的《学习策略调查表》和 Yi(2010) 编制的汉语母语大学生古代汉语自主学习情况调查问卷为参照，且根据皇太后大学的古代汉语教学实际情况设计的调查问题。该部分共有 28 题，由确定学习目标、决定学习内容、选择学习方法及技巧、监控学习过程、评估学习效果这五个维度组成。问卷采用 Likert 五点计分，从“5=完全符合”到“1=完全不符合”五个等级。得分越

高，表示自主学习能力越强。五个维度与各具体项目的均值与能力的对应关系为：均值在 1.00-1.49 之间表示“差”，1.50-2.49 之间表示“较差”，2.5-3.49 之间表示“一般”、3.50-4.49 之间表示“较强”、4.50-5.00 之间表示“很强”。为了避免语言障碍影响我们获得更加准确真实的数据，因此我们将问卷内容全部译成了泰文。本研究借助 Google Forms 在教室内进行的问卷调查。为了保证问卷质量且不耽误上课，我们利用课间休息时间，在教师的监督下，要求学生在十五分钟内当堂独立完成问卷。由于两名学生请假，故最终收回 77 份有效问卷。在访谈内容的设计方面，我们主要围绕学习目标、学习方法、监测与评估几个方面的相关问题在调查结束当天进行现场一对一的访谈，以便更加深入地了解学习者作出选择的深层或具体原因。

4. 结果与分析

4.1 泰国大学生古代汉语自主学习能力的整体情况

表 1. 泰国大学生古代汉语自主学习能力总体情况统计数据

维度	平均值(Mean)	标准差(SD)
确定学习目标	3.42	0.869
决定学习内容	3.57	0.783
选择学习方法及技巧	3.48	0.840
监控学习过程	3.54	0.903
评估学习效果	3.55	0.837
总体	3.52	0.873

由表 1 可知，自主学习能力的总体平均值为 3.52，总体标准差为 0.873。这表明，泰国大学生总体上具有一定的古代汉语自主学习能力且各学习者个体之间的差异并不明显。从自主学习能力的各维度来看，五个维度的平均值从 3.42 至 3.57，标准差自 0.783 到 0.903。这意味着学习者除了“确认学习目标”和“选择学习方法及技巧”能力总体上都尚处于一般的中等水平之外，其他三个维度的自主学习能力之间差异微小且总体上都处于较好的中等略微偏上的水平。学习者“决定学习内容”能力的个体差异相对最小，“监控学习过程”能力的个体差异相对最大，但学习者个体在五个维度的自主学习能力都不存在明显差异。也就是说，多数学习者在古代汉语的学习中基本上能确定自己的学习目标与选择自己的学习方法与技巧，比较能决定自己的学习内容、有一定的监控自己的学习过程与评估自己的学习效果的能力，但这些能力都不算强，都需要进一步提高。特别是确定自己学习目标的能力相对最薄弱，选择学习方法及技巧的能力也较弱，这两个维度的自主学习能力都亟需加强。

经进一步统计发现，高、中、低分组古代汉语自主学习能力的总体均值分别为 3.71、3.56、3.28。这告诉我们，虽然学习者古代汉语的总体自主学习能力初步跨入了“较强”的区间，但低分组学习者的自主学习能力明显处于“一般”区间。在各维度上，高、中、低分组学习者“确认学习目标”能力的均值分别为 3.58、3.42、3.28，“决定学习内容”能力的均值分别为 3.81、3.59、3.33，“选择学习方法与技巧”能

力的均值分别为 3.67、3.60、3.21，“监控学习过程”能力的均值分别为 3.74、3.63、3.28，“评估学习效果”能力的均值分别为 3.77、3.58、3.31。很明显，虽然各维度的自主学习能力存在差异，但高、中、低分组学习者在五个维度上的自主学习能力都随着成绩的从高到低而递减。以上结果似乎都表明，学习者的古代汉语自主学习能力与学习成绩密切相关。关于这一点在 4.3 节也得到了证实。

4.2 泰国大学生古代汉语自主学习能力的具体表现分析

4.2.1 确定古代汉语学习目标的能力

表 2. “确定学习目标”能力的描述性统计结果

维度	题号与具体项目	平均值 (Mean)	标准差 (SD)
确定学习目标	T1. 我学习古代汉语有明确的目标。	3.43	0.938
	T2. 学习古代汉语时，我会根据课程大纲和自身学习情况给自己制定短期和长期的学习目标。	3.42	0.801

“确定学习目标”指的是学习者根据自身情况确定自己学习对象与方向的能力。从表 2 可知，学习者无论是确定学习古代汉语的总体目标能力(Mean=3.43)还是短长期目标的能力(Mean=3.42)都一般，并且从标准差来看学习者个体之间的这两项具体项目之能力并不存在明显差异。通过访谈我们发现，学习者个体的学习目标虽然有所不同，但差异不大。多数学习者根据课程大纲明确了并将自己的学习目标确定为“提高自己的现代汉语水平与了解中国古代传统文化”。也有部分学生把“能够看懂自己喜欢的明星演的中国古代电视剧”和“去中国旅游时能看懂古代汉语”作为学习目的。同时还有约三分之一的受访者表示自己开始接触与学习古代汉语后，觉得古代汉语很难，也不知道该如何或在哪里运用古代汉语知识，所以就将“为了完成学校安排的这门课程”作为学习目标，被动地学习古代汉语，难以确定明确的目标。这一访谈结果与 Lin(2022)关于泰国大学生古代汉语学习目的的调查结果基本一致。同时，Lin(2022)通过调查还发现，有 48.6% 的古代汉语学习者认为“自己汉语基础不好，学起来累”影响自己古代汉语课预期学习目的的实现；分别有 66.35% 和 57.95% 的古代汉语学习者因为“教学内容难”与“教学内容离自己的生活太远，很少用到”而不喜欢古代汉语。这一调查结果结合我们的访谈结果不难发现，学习者自身的汉语基础弱、古代汉语课学习难度高与在学习者的日常生活中古代汉语的实用性不明显都可能导致学习者难以明确古代汉语学习目标。同时也从侧面反映出教师在教学中目的性教育还不够强，使得部分学习者没能充分了解教师的教学目的与要求，也就难以转化成自己的学习目标。

由此可见，泰国大学生整体上根据自身情况确定学习古代汉语的学习目标的能力一般，对自己的学习方向不够明确。这既与他们自身汉语基础不够等主观因素有关，同时可能也受到了古代汉语本身难学、日常生活中实用性不强、教师教学意图不够明显等客观因素的影响。这也告诉我们，如果能在教学内容的难易度、实用性与教学的目的性等方面有所改善，对于提高泰国大学生确定古代汉语的学习目标的能力将有所帮助。

4.2.2 决定古代汉语学习内容的能力

表 3. “决定学习内容”能力的描述性统计结果

维度	题号与具体项目	平均值 (Mean)	标准差 (SD)
决定 学习 内容	T3. 我能根据学习目标合理地制定学习计划。	3.55	0.735
	T4. 为了达到学习古代汉语的目的, 我知道自己应该做什么。	4.00	0.827
	T5. 学古代汉语时, 我知道自己不擅长的地方有哪些。	3.96	0.834
	T6. 课外学习古代汉语时, 我会学习自己不擅长的地方。	3.14	0.790
	T7. 学古代汉语时, 我知道什么是重要的和该努力学习的方面。	3.77	0.724
	T8. 除了老师给的作业外, 课外我有自己的学习古代汉语的计划, 知道自己该学习什么。	3.01	0.786

“决定学习内容”指的是学习者能够根据自身情况确定自己应该或所要学习的内容的能力。根据表 3 中的 T4 和 T7 这一项具体项目来看, 学习者在确定学习目标后比较能够知道自己应该学习的内容有哪些 (Mean=4.00) 和哪些内容是重要且该努力学习的 (Mean=3.77), 但是 T3 这一具体项目的均值 (Mean=3.55) 和 T8 的均值 (Mean=3.01) 却明显低于 T4。T3 的均值明显低于 T4, 这说明在学习古代汉语的过程中, 学习者虽然知道自己该学习什么, 但是却并不太善于根据自己的学习内容合理地制定学习计划。我们认为, 这既与学习者缺乏自我管理能力和仍以传统的课堂角色定位自己有关, 也可能与学习者在根据学习目标制定学习计划时缺乏教师及时性指导有关。我们都知道, 合理地制定学习计划才有利于更加清晰地明确与规划学习内容, 从而推动学习目标的实现。然而从访谈结果来看, 多数学习者表示没有制定学习计划或者制定了却不按照计划进行学习。这说明学习者在制定学习计划方面的意识还比较薄弱, 执行力也还不强。T8 的均值远低于 T4, 这表明学习者虽然比较清楚在课堂中应该学习的内容, 但在课外除了完成教师给的作业外, 就不太清楚自己应该学习什么内容了。对不少学习者来说, 课外学习内容主要来自于外部因素及教师的决定, 自己却缺乏决定课外内容的能力。这一判断在调查后的访谈中也得到了印证, 同时在稍后的“选择学习方法与技巧”的能力的分析中有较为明显的体现。

从 T5 这一具体项目来看, 学习者比较清楚自己在学习古代汉语时不擅长的地方 (Mean=3.96)。这无疑有助于学习者根据自身情况选定要学习的内容。但同时从 T6 我们也发现, 虽然学习者比较清楚自己不擅长地方有哪些, 但由于畏难情绪在课外学习古代汉语时却一般不会或不愿意去学习自己不擅长的地方, 不能根据自己学习的不足之处决定自己的学习内容。访谈结果告诉我们, 不少学习者不愿意去学习自己不会的, 这是学习者对自己不擅长的地方的一种抗拒心理。因此, 在学习过程中学习者会刻意规避自己学习的不足之处而不去采取措施解决问题。

由上可知, 虽然泰国大学生普遍具有根据自身情况确定自己应该或所要学习的内容的能力, 但这种能力主要体现在课堂学习中, 尚缺乏一定的决定课外学习内容的能力。同时, 他们在制定学习计划方面的意识还比较薄弱, 执行力也还不强, 对自己不擅长的地方有抗拒心理, 这些都成为了影响他们真正做到根据自身情况确定学习内容的重要因素。

4.2.3 选择古代汉语学习方法及技巧的能力

表 4. “选择学习方法与技巧”能力的描述性统计结果

维度	题号与具体项目	平均值 (Mean)	标准差 (SD)
选择学习方法与技巧	T9. 我知道该用什么方法来学习古代汉语。	3.75	0.905
	T10. 我知道该如何解决在学习古代汉语的过程中所遇到的问题。	3.65	0.839
	T11. 每次上课前我都会预习，课后都会复习。	3.57	0.938
	T12. 在课堂上，我会尽可能地问老师或同学自己不太懂的问题。	3.04	0.938
	T13. 在课外，我会主动跟同学交流或讨论学习过的古代汉语知识。	3.01	0.896
	T14. 我平时会看中文节目、电视剧、电影或听中文歌来学习古代汉语。	2.86	1.155
	T15. 学古代汉语时，遇到不熟悉的词语，我会去猜它的意思。	3.66	0.771
	T16. 学古代汉语时，我会思考新旧知识之间的联系。	3.75	0.814
	T17. 虽然怕翻译错，但是还是会鼓励自己努力地翻译古代汉语的句子。	4.06	0.848
	T18. 每当在古代汉语学习取得进步时，我就会奖励自己。	3.48	1.131

“选择学习方法与技巧”指的是学习者选择并运用学习方法和技巧进行学习的能力。这属于学习策略的运用。通过表 4 中的 T9 (Mean=3.75) 和 T10 (Mean=3.65) 可以看出，多数学习者在学习古代汉语的过程中比较能够主动选择并运用学习策略。根据 Oxford(1990) 关于语言学习策略的分类标准，具体分析如下：

在情感策略的选择与运用方面，从 T17 (Mean=4.06) 和 T18 (Mean=3.48) 这两项具体项目可知，学习者总体上会比较主动地采取情感策略来鼓励自己学习古代汉语，这也是本研究发现的泰国大学生学习古代汉语时最常采用的学习策略。这与 Lin(2016) 调查发现的在泰国大学生汉语学习策略中情感策略的使用率最高的研究结果相似。其中，T17 的均值在古代汉语自主学习能力的具体项目中得分最高且个体差异不明显。这说明，大多数学习者都意识到了在学习过程中不要害怕出错的重要性。我们认为，这主要是因为古代汉语对学习者来说比较陌生，他们容易产生一定的焦虑感与压力感，因而使用情感策略来消除压力，控制情绪与放松自己。这在我们的访谈中也得到了一致的回答。但同时我们也要注意，T18 的均值不高，学习者在具体项目的选择与运用能力一般，而且学习者之间的个体差异明显 (SD=1.131)。从调查与访谈结果来看，总体上成绩偏好的学习者更会在自己古代汉语学习取得进步时奖励自己，而成绩偏低的同学则较少这样做。这恰恰印证了 Lin(2016) 关于在泰大学生中成功的汉语学习者情感策略使用相对更高的研究结论。

在记忆策略的选择与运用方面，由 T16 的均值 (Mean=3.75) 来看，学习者比较经常使用记忆策略，得分仅次于情感策略，而且学习者个体之间差异不明显 (SD=0.905)。这说明记忆策略也是泰国大学生学习古代汉语时较常使用的学习策略之一。在访谈中，多数学习者都表示因为在学习古代汉语时，学过的旧知识跟新课之间关系密切，所以自己会复习好旧课，这样学习新课时就容易一些。正是学习者意识到了旧知识对学习

新知识的意义，因此就会较常使用该策略。调查与访谈结果也证实了总体上学习者的成绩越好该策略的使用就相对越高，尤其是高分组学习者的使用明显高于中低分组。

在补偿策略的选择与运用方面，从 T15 的均值(Mean=3.66)来看，学习者也比较常使用补偿策略且个体差异在所有学习策略中相对也最不明显(SD=0.771)。通过访谈发现，学习者在学习古代汉语时，去查字典或找网上找词语的意思并不方便或容易，所以会尽量根据自己学过的现代汉语字词或汉字学知识并结合上下文去猜测古代字词的词义。调查结果也显示，高、中分组学习者该策略的使用明显高于低分组。

在元认知策略的选择与运用方面，T11 的均值(Mean=3.57)说明学习者在学习古代汉语时，不是很善于使用元认知策略。在访谈中我们了解到，学习者表示自己预习古代汉语的学习内容存在较大的困难，因此常选择不预习而只是复习，而且也只是在测验前才会认真复习，做课后做作业时并未认真复习，这一点在低分组表现尤其明显。这表明，学习者在学习古代汉语时，不但没主动预习的习惯，而且也没有养成好的主动复习习惯，受以教师为中心的传统教学模式与应试教育的影响明显。这也是导致学习者学习古代汉语时元认知策略使用率低的重要原因之一。然而，Tian(2013)、Cui(2016)等学者早已指出元认知策略在汉语学习中至关重要。然而调查结果表明，高、中、低三组在元认知策略的使用上总体上都一般且差异并不明显。这告诉我们，要多引导学习者在学习古代汉语时重视元认知策略的使用。

在社交策略的选择与运用方面，从 T12(Mean=3.04)和 T13(Mean=3.01)这两项具体项目可知，学习者总体上不擅长采取社交策略来帮助自己学习古代汉语。这与 Yi(2010)研究发现的汉语母语大学生古代汉语自主学习情况相似。在课堂上，我们观察发现学习者极少主动地跟老师提问，学习者之间也只是互相看看笔记，也很少交流学习内容。通过访谈我们也了解到，学习者在古代汉语课后除了在一起做课后作业与准备测验时会有少许交流外，平时学习基本上不会交流学习上的问题。因为他们认为学古代汉语不像学习基础汉语那样，一起交流可以练习口语和听力，也可以用在日常生活中，但古代汉语不一样，所以就很少交流。也有一部分学习者表示，学习古代汉语最难的不是不懂而是记不住或不能变成自己的话来叙述，而这样的困难老师与朋友很难帮到自己，所以就没有了一定要交流的必要。这些访谈结果告诉我们，学习者在学习古代汉语时缺乏社交意愿与动力，因此不常使用社交策略。调查结果也显示，高、中、低分组在社交策略的使用上总体都一般且不存在明显差异。然而，合作学习是促进学习者自主的重要途径(Yi,2010)，这正是古代汉语教学中提升学习者的自主学习能力时所改善之一。

在认知策略的选择与运用方面，从 T14 的均值(Mean=2.86)和标准差(SD=1.155)来看，学习者对认知策略的使用非常不擅长且个体之间差异明显。这与 Lin(2016)调查发现的在泰国大学生汉语学习策略中认知策略的使用率最低的结果相似。Lin (2022)调查发现，在泰国大学生学习古代汉语的方式中，有 80.75% 的古代汉语学习者选择在课堂上通过教材跟着教师学习，这也是他们选择的最主要的学习方式。这在我们的访谈中也得到了一致的回答。我们进一步访谈了解到，学习者认为中国古代电视或电影虽然出现了不少学过的古代汉语知识，观看可以帮助复习学过的知识，但是整体来说这些古代影视作品对他们来说还是太难，也就失去了观看欲望。这表明难度合适的古

代影视作品的缺乏影响到了学习者对该策略的选用，这让学习者很少在课外主动寻找学习机会，很少把所学知识运用到语言实践中。调查结果也表明，高、中、低三组在认知策略的使用上总体上都一般，而且高、中分组与低分组差异明显。

通过以上分析不难发现，泰国大学生在学习古代汉语时，总体上选择学习方法及技巧的能力一般。他们普遍比较擅长运用情感策略、记忆策略与补偿策略，但元认知策略、社交策略和认知策略的运用都有待加强，特别是认知策略和社交策略的运用能力比较薄弱。

4.2.4 监控古代汉语学习过程的能力

表 5. “监控学习过程”能力的描述性统计结果

维度	题号与具体项目	平均值 (Mean)	标准差 (SD)
监控 学习 过程	T19. 我在课外独自学习古代汉语时会感到不安。	3.56	0.980
	T20. 我知道如何安排时间来学习古代汉语。	3.64	0.793
	T21. 我能够知道自己学习古代汉语的方法是否有效。	3.71	0.841
	T22. 在学古代汉语时，我能发现自己的错误并找到原因，而且及时改正。	3.52	0.982
	T23. 只要有合适的教材，没有教师我也能理解或学好古代汉语。	3.22	1.059
	T24. 我会经常检测自己古代汉语学习计划完成的情况。	3.61	0.764

“监控学习过程”主要指的是学习者安排学习、自我检查与分析、及时反馈并能积极采取措施解决问题的能力。这属于元认知的范畴。如表 5 所示，从 T19 (Mean=3.56, SD=0.980) 这一具体项目可以发现，仍有不少学习者在没有教师的课外环境中学习古代汉语时会产生焦虑与不安。这一具体项目的调查结果与 T23 相呼应。由 T23 (Mean=3.22, SD=1.059) 可以看出，学习者在没有教师的前提下，即使有合适的教材也较难很好地学习古代汉语。这说明学习者对教师具有一定的依赖性，在学习古代汉语的过程中很大程度上需要教师的引导与帮助，但同时学习者之间的个体差异性明显。这与 Yi (2010) 研究发现的汉语母语大学生古代汉语自主学习情况相似。他认为造成古代汉语学习者缺乏主动性的主要原因是受以考试为目的的应试教育和课堂教学以教师为中心的传统教学模式或观念的影响。我们对此表示认同。同时，我们认为这还与古代汉语本身学习难度大有关。这在我们的访谈中也得到了印证。T20 (Mean=3.64) 说明学习者具备了一定的如何安排时间来学习古代汉语的能力。这与学习者较能根据学习目标合理地制定学习计划有一定的关系。T21 (Mean=3.71) 说明学习者具备了一定的对自己的古代汉语学习方法进行监控的能力与意识，但是还不能很有效地对学习方法进行运用。T22 (Mean=3.52) 说明学习者在学习古代汉语的过程中有一定的发现、分析与解决问题的能力，并且能够有意识地进行改正。T24 (Mean=3.61) 说明仍有不少学习者不能够做到经常检测自己的古代汉语学习计划。我们从访谈中了解到，虽然不少学习者制定了古代汉语学习计划，但却会因为学业任务重、执行难度大等种种原因而不能按时或根本不去完成自己的学习计划。

可见，泰国大学生在学习古代汉语时，虽然具备一定的监控学习过程的能力，能够对自己的古代汉语学习方法进行监控与做到经常检测自己的古代汉语学习计划，也基本知道如何安排时间来学习古代汉语。但是在发现、分析与解决问题的能力方面仍需加强。同时，泰国大学生在学习古代汉语的过程中对教师的依赖性较强，不少学习者若离开教师的引导与帮助就不能有效地学习，甚至还会产生一些心理焦虑与不安。

4.2.5 评估古代汉语学习效果的能力

表 6. “评估学习效果”能力的描述性统计结果

维度	题号与具体项目	平均值 (Mean)	标准差 (SD)
评估 学习 效果	T25. 我知道如何评价自己的古代汉语能力。	3.71	0.792
	T26. 我会对自己的古代汉语能力进行评价。	3.21	0.908
	T27. 我知道自己是否理解并掌握了所学过的内容。	3.35	0.807
	T28. 每次考试之后，我都会评价自己有没有进步。	3.92	0.839

“评估学习效果”主要指的是学习者对自己的学习情况进行自我评估的能力。这也属于元认知的范畴。评估学习效果的能力对帮助学习者发现学习中的自身不足，及时调整学习策略，制定合理科学的学习目标和计划有着非常重要的作用(Akiko,2018)。从表 6 中的 T25(Mean=3.71)和 T26(Mean=3.21)这两项具体项目可以看出，学习者普遍知道如何评价自己的古代汉语能力，但是对自己古代汉语学习情况进行评价的能力却一般。这说明学习者古代汉语自我评估的整体能力还不强。通过访谈我们了解到，由于缺乏古代汉语语料环境及应用环境，学习者平时主要通过测验结果来对自己的古代汉语能力进行评价，此做法在 T28 的调查结果中有所体现。这表明，多数学习者评估自我古代汉语能力的方式仍比较单一。只有少数的学习者会通过独立完成课后作业、课外阅读古代汉语文章与试着观看中国古装剧等方式来评估自己是否掌握了学习内容。T27(Mean=3.35)说明学习者还不太擅长通过自我分析来判断自己对所学过的古代汉语知识的理解和掌握情况。T28(Mean=3.92)说明多数学习者会通过考试成绩的升降来判断自己的古代汉语能力是否得到了提升。其实这也是我们前面提到的学习者平时评估自己古代汉语学习效果的主要方式。

由此看来，泰国大学生具备了一定的对古代汉语学习情况进行自我评估的能力。他们普遍知道如何对自己的古代汉语能力进行评价，但是评价方式集中而单一，主要是通过考试成绩来对自己的所学内容的掌握情况和古代汉语能力进行分析和评价。

4.3 泰国大学生古代汉语自主学习能力与学习成绩的关系分析

在探讨泰国大学生古代汉语自主学习能力与学习成绩的相关性之前，我们先按照研究设计中所提到的高、中、低分组的分组标准将学习者分组。最后，我们得到高、中、低三组学习者的人数分别为 26、27、24 人。我们将高、中、低分组学习者的古代汉语自主学习能力调查结果与其学习成绩结果相匹配，采用 SPSS23 进行皮尔森相关性(Pearson Correlation)分析，得到了如表 7 的结果。

表 7. 古代汉语自主学习能力与学习成绩的相关性数据

		成绩	古代汉语自主学习能力	确定学习目标	决定学习内容	选择学习方法与技巧	监控学习过程	评估学习效果
成绩	Pearson Correlation	1	.337**	.209**	.334**	.270**	.303**	.341**
	Sig. (2-tailed)		.003	.048	.003	.018	.007	.002
	N	77	77	77	77	77	77	77
**. 在置信度(双侧)为 0.05 时, 相关性是显著的。								

由表 7 不难看出, 学习者古代汉语自主学习能力的高低与学习成绩的高低总体上呈显著正相关($P=0.003, P<0.05$)。也就是说, 学习者的古代汉语自主学习能力越高, 其学习成绩就越高, 反之亦然。这与 Akiko(2018) 针对日本汉语留学生和 Wang(2020) 针对韩国汉语留学生的汉语能力与其汉语自主学习能力正相关的研究结论相同。这表明外国汉语二语者无论是学习汉语基础类课程还是高级汉语语言类课程, 其汉语能力都与其自主学习能力密切相关。同时, 从学习者古代汉语自主学习能力的五个维度来看, 确定学习目标 ($P=0.048, P<0.05$)、决定学习内容 ($P=0.003, P<0.05$)、选择学习方法与技巧 ($P=0.018, P<0.05$)、监控学习过程 ($P=0.007, P<0.05$) 和评估学习效果 ($P=0.007, P<0.05$) 都与学习成绩呈正相关关系。其中, 评估学习效果与学习成绩的皮尔森相关系数相对最大, 这表示两者的相关性相对最强, 然后依次是决定学习内容、监控学习过程和选择学习的方法与技巧, 相关性相对最弱的是确定学习目标。

表 8. 自主学习能力各维度中与学习成绩显著相关的具体项目及相关性数据

维度	题号与具体项目	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)
确定学习目标	T1. 我学习古代汉语有明确的目标。	.243**	.003
决定学习内容	T3. 我能根据学习目标合理地制定学习计划。	.274**	.016
	T4. 为了达到学习古代汉语的目的, 我知道自己应该做什么。	.227**	.047
	T7. 学古代汉语时, 我知道什么是重要的和该努力学习的方面。	.341**	.002
	T8. 除了老师给的作业外, 课外我有自己的学习古代汉语的计划, 知道自己该学习什么。	.316**	.005
选择学习方法与技巧	T15. 学古代汉语时, 遇到不熟悉的词语, 我会去猜它的意思。	.276**	.015
	T16. 学古代汉语时, 我会思考新旧知识之间的联系。	.305**	.007
监控学习过程	T22. 在学习古代汉语时, 我能发现自己的错误, 而且能找到错误的原因, 并且及时改正。	.407**	.000
评估学习效果	T26. 我会对自己的古代汉语能力进行评价。	.278**	.014
	T27. 我知道自己是否理解并掌握了所学过的内容。	.321**	.004
**. 在置信度(双侧)为 0.05 时, 相关性是显著的。			

从表 8 我们可以发现, 学习者的古代汉语自主学习能力的五个维度及其某些具体项目都与学习者的学习成绩之间显著相关。在“确定学习目标”方面, T1 “我学习古代汉语有明确的目标”与学习者的学习成绩呈正相关, 即学习者的学习目标越明确, 其学习成绩就越高。调查结果显示, 高、中、低分组的学习者在此项目的均值分别为

3.69、3.47、3.14。很明显，高分组明确古代汉语学习目标的能普遍较强，而中低分组都一般，并且低分组明显最弱。这从侧面也说明学习者在古代汉语学习过程中是否有明确自己学习目的的能力很大程度上会影响自己的学习成绩。在“决定学习内容”方面，T3、T4、T7、T8 这四个具体项目都与学习成绩呈正相关。这说明，学习者制定合理的课堂与课外学习计划并清楚自己应该努力学习的内容的会直接影响到学习成绩的高低。高分组的学习者普遍自我认识比较清晰，也比较能够根据自身的不足制定学习计划、确定努力的方向与学习内容且付诸执行，而中低分组这些方面的自主学习能力普遍相对更弱。在“选择学习方法与技巧”方面，十个具体项目中只有 T15 和 T16 这两个具体项目与学习成绩呈正相关关系。也就是说，学习者学习古代汉语时补偿策略与记忆策略使用频率就越高，其学习成绩就越高。调查结果显示，高、中、低分组的学习者在 T15 项目的均值分别为 3.88、3.72、3.39。这说明高中分组的学习者都普遍擅长运用补偿策略来学习古代汉语，根据话语情境来猜测词语的意思，进而加强整体理解，低分组在此方面则明显更弱。高、中、低分组的学习者在 T16 项目的均值分别为 4.15、3.58、3.55。这说明高中低分组都普遍擅长运用记忆策略来学习古代汉语。在访谈中我们发现，高分组的学习者更擅长理解性记忆，中低分组的学习者死记硬背则相对更多。在“监控学习过程”方面，T22 这一具体项目与学习成绩呈正相关，即学习者自主地在古代汉语学习过程中发现、分析与解决问题的能力越强，其学习成绩就越高。从调查结果来看，高、中、低分组的学习者在 T22 项目的均值分别为 4.04、3.43、3.09。这表明高中低分组在古代汉语学习过程中发现自身问题并寻找解决方法意识差距明显，高分组学习者在该方面的意识明显较强，而中低分组则一般。在“评估学习效果方面”方面，四个具体项目中有 T26 和 T27 这两个具体项目都与学习成绩呈正相关关系。T26 与学习成绩正相关表明学习者具备对其古代汉语学习能力进行评价的主动性意识非常重要。调查结果显示，高、中、低分组的学习者在 T26 项目的均值分别为 3.46、3.32、2.85。这表示，无论是高分组还是中低分组，他们对自己古代汉语学习能力进行评价的主动性意识都一般，高分组与低分组差距明显。通过访谈得知，低分组的学习者基本上都是等着教师组织的测验来评估自己的学习能力，平时基本上很少或不对自己的古代汉语学习能力进行评估，做课后作业也多是应付了事，而高分组则多数会通过课后作业或少量的课外阅读来评估自身的古代汉语学习能力情况。这也从侧面说明学习者评价自身古代汉语学习能力主动性意识一般与其评估方式单一也有关。T27 与学习成绩正相关表明具有自主进行评估与分析来判断是否掌握学习内容的意识也是非常重要的。据调查结果来看，高、中、低分组的学习者在 T27 项目的均值分别为 3.65、3.32、3.10。这表示，高分组学习者判断自身是否掌握学习内容的意识明显较强，而中低分组则一般，这容易导致尤其是低分组的学习者对自身学习情况产生错误的认知而使学习成绩难以提高。

由此可见，泰国大学生古代汉语自主学习能力在整体上及其五个维度上的自主学习能力都与学习者的学习成绩呈正相关关系。其中，评估学习效果与学习成绩的相关性相对最强，确定学习目标与学习成绩的相关性相对最弱。在二十八个具体项目中有十个具体项目与学习成绩正相关，这意味着该十个具体项目对学习成绩具有一定的预测性，应重视与加强这些具体项目之自主学习能力的培养。

5. 结论与建议

5.1 研究结论

本文以皇太后大学汉学院汉语师范专业的古代汉语学习者为例,采用问卷调查与抽样访谈相结合的方法,对泰国本土大学生的古代汉语自主学习能力情况进行了考察与分析,并探讨了其自主学习能力与学习成绩的关系。研究发现:

1) 泰国大学生总体上具备一定的古代汉语自主学习能力。具有一般的确定自己的学习目标及选择自己的学习方法与技巧的能力与较好的决定自己的学习内容、监控自己的学习过程、评估自己的学习效果的能力。其中,确定自己学习目标的能力相对最薄弱,选择学习方法及技巧的能力也较弱,这两个维度的自主学习能力都亟需加强。

2) 在古代汉语的学习过程中,泰国大学生的自主学习能力在各个维度还存在的问题主要有:对自己的学习方向不够明确;缺乏一定的决定课外学习内容的能力,在制定学习计划方面的意识还比较薄弱,执行力也还不强,对自己不擅长的地方有抗拒心理;比较擅长运用情感策略、记忆策略与补偿策略,但元认知策略、社交策略和认知策略的运用都有待加强,特别是认知策略和社交策略的运用能力还比较薄弱;虽然具有一定的监控学习过程的能力,但是在发现、分析与解决问题的能力方面仍需加强,同时在学习古代汉语的过程中对教师的依赖性较强;对自己的古代汉语能力进行评价的方式集中而单一。

3) 对于学习古代汉语的泰国本土大学生来说,无论是整体自主学习能力还是各个维度的自主学习能力总体上都与学习者的学习成绩呈正相关关系。也就是说,泰国大学生古代汉语总体与各维度自主学习能力越强,学习成绩就会越好,反之亦然。在各维度的具体项目中,五个维度共有十个具体项目与学习者的学习成绩呈正相关,这应成为具体重点培养与加强的自主学习能力。

5.2 教学建议

根据上述研究发现,结合前人们有关汉语二语者自主学习能力培养的研究成果(Ding, 2010、2011; Yu, 2017 等),我们认为,在古代汉语的教学过程中,主要应从以下三个方面来重点培养或提升泰国大学生的古代汉语自主学习能力:

1) 加强教师的自主教学意识与学习者的自主学习意识。

从调查结果与访谈中我们都发现,在古代汉语的教学过程中,无论是教师还是学习者都对自主学习能力的培养不够重视。然而,Butler & Winne(1995)认为最有效的学习者就是自主学习者。Cohen(2004)更是明确地指出,语言学习的成功取决于学习者本人,取决于学习者自身的因素及其充分利用学习机会的各种能力。欧洲理事会文化工作教育委员会(Council of Europe)(2008:135)颁布的《欧洲语言共同参考框架:学习、教学、评估》明确指出:“真正的学习发生在单纯的教学之后”。可见,学习者自主学习能力的培养对语言学习至关重要。对外汉语教学对此也早有论述(Jin, 2001; Xu, 2004; Zhu, 2004 等)。对于古代汉语的学习也理应如此。作为在课堂教学中起主导作用的教师应树立自主教学的意识,在对泰古代汉语教学过程中应积极探究如何利用各种有利因素为学习者创造自主学习的最佳环境,提供自主学习所需要的条件,帮助学习者采用科学有效的学习策略,促使泰国学习者养成对自己的学习负责的

学习态度, 让其自觉、积极地参与学与用的语言实践中。具体来说, 在课堂中, 教师应该运用现代化教学媒介与手段来教授古代汉语。教师要把课堂教学设计成以互动为主的参与式教学方法, 尽量采用启发式与讨论式教学, 让学生参与其中。在课外, 教师也应为自主性尚不足的泰国学习者创设古代汉语自主学习平台。比如在网上建立共享型与反馈性学习平台, 为学习者提供课外学习资料、练习题与参考答案、难点解析、古汉今用影视短片或古代汉语语言景观语料等, 便于学习者通过自学来巩固所学内容与评测自身的学习效果, 教师也要及时与学习者互动给予反馈。作为学习者, 同样要明确自主学习的重要性。教师应指导古代汉语学习者积极改变以考试为目的的应试教育观念与摆脱以教师为中心的传统教学模式, 突出学习者自身的主体作用, 不但要在教师创设的自主学习环境中积极发展与提高自身的自主学习能力, 而且自身还应在课外积极寻找自主学习的机会。总之, 要发展与提升泰国学习者的古代汉语自主学习能力需要加强教师的自主教学意识与学习者的自主学习意识。

2) 明确学习目标与合理制定及自信执行学习计划。

Akiko(2018)指出, 树立明确的学习目标有助于学习者确定学习内容与方法。Wang(2020)也认为, 明确学习目标是影响自主学习的一个重要因素, 它具有定向、调节、维持与评价功能。学习者的学习目标是否明确与合适会对其自主学习能力产生重要的影响。在本研究中我们也发现, 学习者对自己古代汉语的学习方向不够明确。同时, “我学习古代汉语有明确的目标”这一具体项目能力越强, 学习者的学习成绩就越高。这说明, 在学习古代汉语时, 学习者的学习目标越明确, 其“确定学习目标”这一维度自主学习能力就越强, 学习者的整体自主学习能力也会随之增强。因此, 作为教师应该指导学习者明确古代汉语课的总目标, 在首节课可以跟学习者讨论自己的教学目标或提供一些学习者可以选择的学习目标, 指导学习者根据自身的学习背景或情况设定或选择合适的可实现的总体学习目标与短长期目标, 并要把这些目标具体化简单化可操作, 同时要随着学习进度与效果调整自身的学习目标。这样学习者可以通过自身的努力完成一个个小目标, 获得一定的成就感, 达到提升学习者自主学习能力的意识。另外, 本研究发现“决定学习内容”这一维度中的四个与学习成绩呈正相关的具体项目中都与决定课外学习与制定且执行学习计划有关, 但正是学习者尚欠缺的自主学习能力。作为教师要充分发挥学习者的自主性, 让学习者明确自己要学习什么、怎么安排时间去学习、怎么学习, 引导与协助学习者根据自己的学习目标从实际出发制定合理、详细、可实行的学习计划, 避免太过繁琐或不切实际。同时, 在学习者执行学习计划的过程中, 教师应及时帮助与鼓励学习者坚持执行自己的学习计划, 增强学习者的信心, 摆脱畏难情绪。总之, 在整个古代汉语学习目标的确定与学习计划的制定与执行过程中, 教师要扮演好引导者、协助者、鼓励者的角色, 逐渐让学习者养成自主确定学习目标与制定学习计划的意识, 从而达到增强自身自主学习能力的目的。

3) 积极运用多种学习策略, 培养自我监控意识, 丰富自我评价方式

MacIntyre & Noels(1996)认为, 学习策略有助于学习者对学习过程的理解掌握, 减少学习者学习中的困惑和焦虑, 保持其学习热情和动力或者改善学习态度, 提高学习动力。同时, 学习策略是可教的(Oxford, 1990), 这也成为语言教学界的共识。针对

本研究发现的泰国大学生古代汉语学习策略运用情况，作为教师，既要巩固与继续提升学生相对比较擅长的情感策略、记忆策略与补偿策略，也要让学习者掌握运用还一般的元认知策略、社交策略和认知策略，特别是要加强比较薄弱的认知策略和社交策略的运用。在古代汉语教学过程中，教师要让学习者认识到学习策略能够帮助自身提高学习效率和学习成绩，产生主动想要了解学习策略的想法。之后教师就可以结合教学实际与学生的情况在具体的学习内容或学习任务中让学生掌握学习策略，比如教授学习者一些记忆生词的方法，设计互动式教学内容让学参与其中，增加实践性的教学活动。同时教师要鼓励与引导学习者课后小结，对比多义虚词的用法规则，根据课文内容进行角色扮演，与同伴互问互答，先复习然后再独立完成课后练习，通过影视材料和课外阅读或生活中的华语景观来温习所学内容，以达到在实际运用中尽早发现并解决问题之目的。教师在此过程中应给予学习者及时的监督、反馈和纠正，要有针对性的进行干预，帮助学习者提升与自主地运用多元学习策略来学习古代汉语。

同时，作为元认知范畴的自我监控与自我评价这两个维度的自主学习能力也至关重要。自我监控是学习过程中一个重要环节，有助于及时调整学习目标，调节学习计划与学习策略等。针对泰国大学生在学习古代汉语时，在发现、分析与解决问题的能力不足与对教师的依赖性较强的自我监控能力问题，教师要不断提醒学习者主动地对自己的学习情况进行监控，包括及时发现与记录学习中的问题，自主监控自身的学习目的、学习计划与学习策略的落实情况。要学习者由此逐步学会学习并对自身的学习负责，充分发挥自身的自主性与能动性，逐步摆脱传统教育模式中学习者在学习上对教师的依赖，从而达到培养与提升学习者自我监控的自主学习能力。同样，自我评价在促进与指导学习者对整个学习过程进行反思的过程中也有着十分重要的作用。针对多数泰国大学生在古代汉语学习过程中仅以平时测验或期中期末考试来评价自身的学习效果的问题，教师首先应向学习者强调及时与短长期自我评估的重要性及意义。然后要鼓励学习者在古代汉语学习过程中养成回顾学习过程并撰写学习心得，对自身刚学、短期或阶段性的学习内容通过课后作业、课外阅读与实践、同伴互问互答、与教师交流等多种非考试形式的方式及时进行评估与反思。如能从学期开始就让古代汉语学习者坚持这样做，就能建立起良好的多方式的自我评估的习惯，养成自我评价的意识，从而促进学习者古代汉语自我评价自主学习能力的提升。

最后需要指出的是，本研究乃为泰国大学生古代汉语自主学习能力的一种初步探索，仅调查了一所大学且调查与访谈人数均有限，研究结论还有待更多研究来验证。后续研究可以扩大调查范围，增加调查与访谈人数，增设自主学习能力调查问卷的具体项目，采用实验组与控制组相结合的实证研究的方法来做更加深入细致的研究。

参考文献:

- Butler, D. L. & Winne, P. H. (1995). Feedback and regulated learning: A theoretical synthesis. *Review of Educational Research*, 65(3), 245–281.
- Chang, J. (2007). An initial comment on the teacher's leading role and the student's learning of his own: Taking the audio-visual speaking instruction as a case. *Journal of Shanghai University*, 14(3), 134–137.
- Cohen, A. D. (2004). *Language learning: Insights for learners, teachers, and researchers*. New York: Newbury House.
- Council of Europe. (2008). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Cui, Y. J. (2014). A comparison of the autonomous learning and learning strategies of Korean Chinese majors and non - Chinese majors. *International Chinese Education*, 2, 112–120/196–197.
- Dincer, A. & Yesilyurt, S. & Takkac, M. (2012). The effects of autonomy-supportive climates on EFL learners' engagement, achievement, and competence in English speaking classrooms. *Procedia Social and Behavioral Science*, 46, 3890–3894.
- Ding, A. Q. (2010). *Research on Chinese as a second language learner*. Beijing: World Books Publishing Company.
- Ding, A. Q. (2011). How TCSOL teachers could improve learner autonomy? *Applied Linguistics*, 4, 101–109.
- Gao, Y. T. (2011). *Study on Chinese learning autonomy of overseas students from Central Asian countries and teaching strategies*. (Master's Thesis). Xinjiang Normal University.
- Han, M. (2006). On the teaching of ancient Chinese to foreign students. *Modern Chinese*, 5, 99–100.
- Hao, H. Y. (2010). Research on self-directed learning mode and educational development of international students in my country. *Henan Social Sciences*, 18(6), 189–190.
- Hao, H. Y. (2015). The evaluation of autonomous learning ability for international undergraduate students in Chinese language major. *Higher Education Development and Evaluation*, 31(3), 30–36.
- Jin, H. (2001). Autonomous learning: A study of the best model for teaching Chinese as a foreign language. *Journal of Shanxi University of Finance and Economics*, 2, 16–17.
- Li, D. P. & Chang, D. Q. (2017). Exploration on autonomous learning ability of foreign students in context of Chinese. *Research in Teaching*, 40(6), 5–12.
- Li, D. (2016). *A correlation study of American college students' learning motivation, attributional tendencies, and autonomous learning ability*. (Master's Thesis). East China Normal University.
- Lin, C. J. (2022). A survey study of the ancient Chinese learning by Thai university students from the perspective of learners: A case study of the ancient Chinese course at MFU. *Journal of Sinology*, 16(1), 105–143.
- Lin, J. X. (2016). *A study on Chinese learning strategies of Thai students*. (Doctor's Thesis). Minzu University of China.

- Luo, Q. S. (2005). Self-directed reading guide in advanced Chinese reading class. *Overseas Chinese Education*, 1, 30–36.
- MacIntyre, P. D. & Noels, K. A. (1996). Using social psychological variables to predict the use of language learning strategies. *Foreign Language Annals*, 29, 373–386.
- MII, Akiko. (2018). An investigation and analysis of the autonomous Chinese language learning ability of Japanese. *Chinese Language Learning*, 4, 88–95.
- Oxford, R. A. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. Boston: Heinle and Heinle.
- Pang, W. G. (2003). Assessment methods for self-directed learning. *Psychological Science*, 5, 882–884.
- Tian, Y. (2013). *Investigation and analysis of the autonomy of Indonesian undergraduates in Chinese language learning and research of teaching countermeasure—Take undergraduates in the Faculty of Chinese, Universitas Widya Kartika as a case*. (Master's Thesis). Guangdong University of Foreign Studies.
- Wang, D. Q. (2002). The cultivation of college English autonomous learning ability. *Foreign Language World*, 5, 17–23.
- Wang, S. H. (2008). The cultivation of foreign students' autonomous learning ability in Chinese language environment. *Journal of Renmin University of China*, 3, 650–654.
- Wang, Y. R. (2020). *Investigation and research on Chinese autonomous learning ability of Korean students in China: A case study of Dalian University of Foreign Languages*. (Master's Thesis). Dalian University of Foreign Languages.
- Wang, Z. H. (2018). *Investigation and analysis of Chinese learning autonomy of overseas students from Central Asian countries*. (Master's Thesis). Shanghai International Studies University.
- Wu, X. Y. & Zhang, Q. Z. (2009). A study on the relationship between self-efficacy, learning strategies, autonomous learning ability and academic achievement of English majors. *Foreign Language Education*, 30(3), 43–62.
- Xu, D. (2004). How to improve the application effect of participatory teaching in teaching Chinese as a foreign language. *Higher Education Research*, 2, 69–70.
- Yi, Z. W. (2018). Teaching strategies to the cultivation of autonomic learning ancient Chinese. *Journal of Pingxiang College*, 27(2), 77–81.
- Yu, K. H. (2017). Nurture autonomous learning ability of foreign students' Chinese learning in target language environment. *Research in Teaching*, 40(5), 13–18/28.
- Yu, M. W. (2019). *The empirical study on Chinese autonomous learning ability cultivation of undergraduate overseas students in Southeast Asia*. (Master's Thesis). Yunnan Normal University.
- Zhu, Y. (2004). An elementary discussion on vocabulary-learning in learning Chinese as a second language. *Journal of Yunnan Normal University*, 2(1), 12–16.

Learning Chinese Phonetics System online by Using “echo method”: A Case Study of Mae Fah Luang University

Fang Yuan¹; Kanlaya Khaowbanpaew

School of Sinology, Mae Fah Luang University
333 Moo 1 Thasud Muang Chiangrai Thailand 57100
E-mail: fang.yua@mfu.ac.th

(received 25 July, 2022) (revised 23 September, 2022) (accepted 4 October, 2022)

Abstract

This empirical study applies experimental design to investigate Chinese phonetics online learning by using the learning approach “echo method” on a blended learning course “Chinese Phonetics System”, provided by Mae Fah Luang University. The paper first discusses “echo method” as a potential phonetics learning approach which is related to the phonological loop of working memory. Then the paper illustrates the application of the “echo method” through online listening and speaking exercises on Moodle. After developing, it was implemented in the experimental group of 35 students for 10 weeks. Another control group (N=35) learned by using a traditional phonetics learning method “listen and repeat”. The researchers compared the scores of two oral tests and the final oral exam. The researchers applied the online statistics tool to calculate t-value and p-value. The findings are the two means of second oral test and final oral exam are significantly different (p value<0.05). At the end the researchers interviewed the experimental group students to let them reflect upon the “echo method” of phonetics learning. From the analysis, it concludes that the “echo method” can be better used to train the students’ perception of Chinese phonetics when compared to traditional phonetics learning method “listen and repeat”. Students show their satisfaction and higher learning outcome.

Keywords: Phonological loop of working memory; echo method; Chinese phonetics system learning

¹ Corresponding Author

用“回音法”在线学习汉语语音系统——以泰国皇太后大学为例

袁方；康丽妍

泰国 清莱 皇太后大学汉学院 57100

电子信箱：fang.yua@mfu.ac.th 电话：0-5391-7789

收稿日期 2022. 7. 25 修回日期 2022. 9. 23 接收日期 2022. 10. 4

摘要

本文以皇太后大学 2021 级一年级 2 个班的学生为例，以实验法调查研究了在混合教学模式下学生使用以“回音法”为理论基础设置的汉语语音在线学习辅助工具的情况。文章首先探讨了外语学习方法“回音法”实际上源于“工作记忆中的语音回路”。接下来，在研究的第一阶段，作者根据“回音法”的教学原则，以 Moodle 为平台设置了汉语在线学习辅助工具。在研究的第二阶段，作者用实验法把学生分为控制组（35 人）、实验组（35 人）。在 10 周的学习中，控制组用传统的听后跟读的方式教学、做课后在线听说练习；实验组在教学、课后在线听说练习中均使用以“回音法”为原则设置的在线学习辅助工具。作者把两次口语测验成绩和期末口试平均分做比较，用统计学工具 t 检验计算了它们的 t 值、p 值，发现在第二次测验、期末口试成绩中，p 值<0.05，两个组有显著差异。最后，作者访问了实验组学生对以回音法为原则设置的 Moodle 在线练习的看法。结合受访学生的答案，我们分析得出的结论是：以回音法为理论基础设置的汉语语音在线学习辅助工具能比较好地训练学生的语音感知能力，学生对这个学习辅助工具是满意的，提高了学生的汉语听力、发音。

关键词：工作记忆中的语音回路、回音法、汉语语音学习

1. 研究背景和问题的提出

经过多年的汉语教学实践和初步调查,我们发现在泰国汉语教学中存在的问题是学生的听音辨音能力差、发音也不够准确,一部分学生仍然是“哑巴汉语”,传统的“听音跟读”的教学方法的成效不高(Chung, 2017; Jones, 1997)。

Daniel Kahneman (Kahneman, 2011:22)描述了人类大脑的两种主要思维模式。首先,模式一是我们大脑的无意识模式,用于自动响应和习惯性行为,模式一的反应几乎是瞬间的。模式二是我们用于理性分析、有意识地思考并解决问题的模式,模式二的运行速度比模式一慢得多。外语发音学习不是简单地“听音跟读”——这种自动响应和习惯性行为,而是要运用认知技能来分析、理解、习得外语发音(Metruk, 2020; Pamela, Rogerson-Revell, n. d.)。Chung (2017)指出,传统的“听音跟读(listen and repeat)”并不足以构建出学生真正需要的语音意识,也不能在大脑中有效地存储语音模块,更不能有效地进行自我纠音。清楚的证据表明学生经常几乎没有认真听过语音材料就机械地“重复”,一旦陷入这样的习惯,学生的耳朵就会关闭,不能有效地分辨出母语和外语的语音差别,易形成母语发音的负迁移。传统的“听音跟读”,连同“自由对话”的教学方法,通常不会产生有效的效果,学生多次重复有缺陷的语音形式可能会进一步让发音化石化,难以纠音。

通过文献梳理,我们发现在外语教学中,工作记忆中的语音回路(phonological loop of working memory)在外语习得中有着重要的作用(A. D. Baddeley et al., 2017; Brunfaut & Revesz, 2015; Payne & Whitney, 2002)。史嘉琳(Karen Steffen Chung)经过二十多年教学实践,按照工作记忆中的语音回路设计的“回音法(echo method)”,能有效提高学生外语的听说能力(Chung, 2005)。史嘉琳研究(Chung, 2017)指出比较有效地练习外语听说能力的学习方法是“回音法”,它和传统的“听音跟读”的教学方法不同,“回音法”是一种将外语内化为自我语音系统的一种方法。具体做法是:第一步,听完一句外语;第二步,在心中默想一遍完整的句子与发音;第三步,模仿并念出。这一套步骤可以帮助学生的发音更为准确,并将声音与句子内化为自己的语言知识和语言能力。文中史嘉琳引用Stevens的话指出“大多数学习外语的学生能学会合理地独自模仿外语中的某些语音特征”,“回音法”可以提高学生天生的模仿外语的能力(Stevens, 1974)。同时,史嘉琳指出,“回音法”也适用于其它外语学习,并且是一个很好的自学方法。因为毕竟外语课堂时间有限,学生需要每天定时抽出一部分时间自主学习外语,提高外语能力。在史教授的教学实践中,许多学习英语的学生凭此方法提高了英语的发音能力并解决了学习中看似难以克服的困难(Chung, 2017)。史教授还根据“回音法”设计了英语数位学习网站(<http://homepage.ntu.edu.tw/~karchung/>),学生可以在此网站练习听力、口语,自主学习。2018年12月史嘉琳在TED的演讲中,也推介了“回音教学法”是有效的提高外语听说能力的方法。

我们由此得到的教学、研究思路是:第一,我们可以参照史嘉琳的回音法英语数位学习网站设计汉语语音课在线辅助学习工具,让学生更好地练习汉语发音和听力;第二,我们可以用实验法检验“回音法”是否能有效提高学生的听说能力,为“回音法”和外语语音教学的研究提供一些实证依据。

2. 文献综述——工作记忆中的语音回路、回音法

通过文献梳理，我们发现在外语教学中，工作记忆中的语音回路（phonological loop of working memory）在外语习得中有着重要的作用（A. D. Baddeley et al., 2017; Brunfaut & Revesz, 2015; Payne & Whitney, 2002）。工作记忆（working memory）是一种对信息进行暂时加工和贮存的容量有限的记忆系统，在许多复杂的认知活动中起重要作用。1974 年，Alan Baddeley 和 Graham Hitch 在模拟短时记忆障碍的实验基础上提出了工作记忆的概念，用“工作记忆”（working memory, WM）替代原来的“短时记忆”（short-term memory, STM）概念（A. D. Baddeley, 1986）。

经过多年的研究和论证，2000 年 Baddeley 修正后的较为成熟的工作记忆模型包括（A. Baddeley, 2000）：

1. 中央执行系统（Central executive）
2. 语音回路（Phonological loop）
3. 视空间模板（Visuo-spatial sketchpad）
4. 情景缓冲器（Episodic buffer）

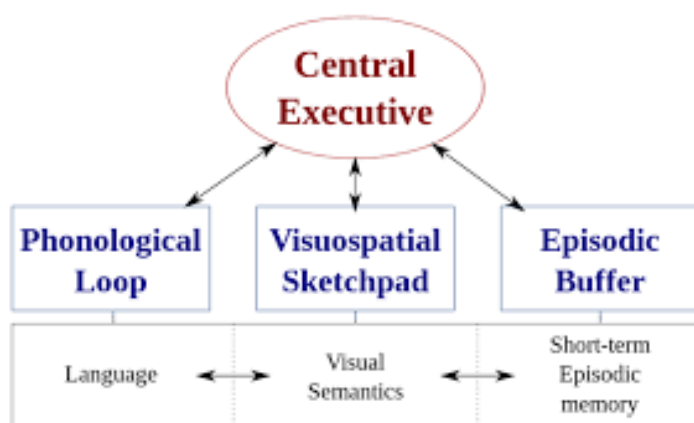

图 1: Multi-Component Working Memory Model (Baddeley, 2000)

语音回路（Phonological loop）负责语音短时记忆（Phonological short-term memory），是 Alan Baddley 工作记忆模型（Baddley's model of working memory）中的一个重要子系统，它包括语音存储（Phonological store）和发音复述过程（Articulator rehearsal process）两个部分。记忆痕迹以语音的形式保持在语音存储中，这些记忆痕迹如果不能被语音回路的第二个部分（发音复述过程）更新或复述，就会在大约 2 秒内衰退；语音回路的第二个部分是发音复述过程（Articulator rehearsal process），类似于内部言语，它通过默读复述过程把信息以语音的形式保持在语音存储内，语音材料进入语音存储系统也需要通过发音复述过程，发音复述过程还负责语音信息的发音输出（Repovš & Baddeley, 2006）。

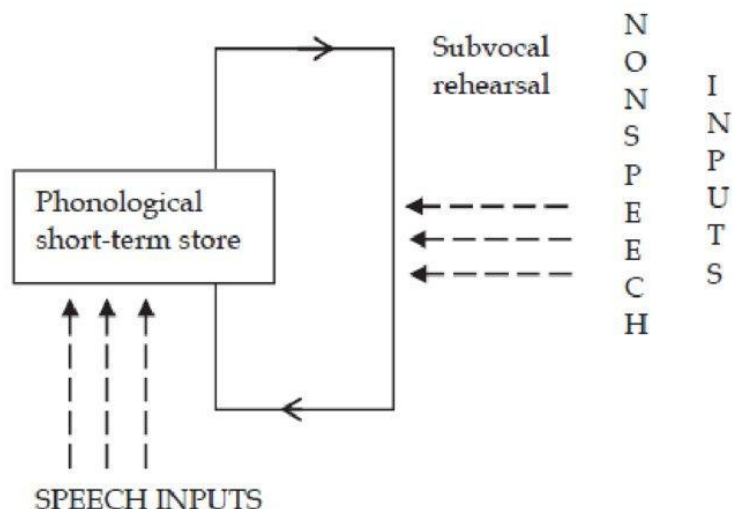

图 2: The Phonological Loop Model (Gathercole and Baddeley, 1993)

近20年来, 国外学者从认知语言学、外语教学的角度对工作记忆中的语音回路、语音短时记忆做了许多实证研究。研究发现, 语音回路对于母语学习、外语习得特别重要。语音回路在外语词汇、语法习得方面, 也起着建构的作用, 并能提高学生的听说能力(A. D. Baddeley et al., 2017; Brunfaut & Revesz, 2015; Ellis, 1996; Gathercole & Masoura, 2005)。A. D. Baddeley et al. (2017)撰文指出, 在学习新词时, 语音回路作为一种工作记忆模式在将陌生语音和语义连接起来, 并转为长时记忆的过程中发挥着重要的作用, 语音回路是语言学习的认知装置。Elvira V. Gathercole & Masoura (2005)的研究表明, 语音短时记忆在学习外语新词的过程中能帮助学生建构新的语音类型, 同时语音回路在将外语词汇由短时记忆转为长时记忆的过程中起了重要的支撑作用。Hamada & Koda (2010)比较了语音短时记忆在两组学生(一组为学习英文的中国大学生, 一组为母语为英语的学生)学习英语词汇中的作用。研究结果表明语音回路和发音学习、拼写单词都有相关性。如果不加强语音短时记忆, 这两组学生记忆词汇的能力都有所降低。在学生二语口语产出方面, Payne & Whitney (2002)研究了学生在多媒体教学环境中外语口语习得情况, 研究指出学生语音短时记忆中的语音回路和外语口语的流利度的发展有密切的关系, 并指出教学环境可以减轻学生工作记忆的负担, 对学习能力强弱的学生有积极的影响。O' brien et al. (2006)研究了成年学生以西班牙语为外语的学习情况, 他们发现语音回路和学生词汇考试分数、口语能力、语法、从句的应用都有关系(r 值在0.30-0.41之间)。O' Brien等人在后续研究中也发现了语音回路和二语口语流利度的发展有明显的相关性(O' Brien et al., 2007)。

史嘉琳(Karen Steffen Chung)教授根据工作记忆中的语音回路理论和二十多年以英语为外语的教学实践, 在2005年的论文中提出了“回音法(echo method)”, 这是一种比较有效地练习外语听说能力的学习方法, 是一种将外语语音内化为自我语音系统的一种方法。具体做法是: 第一步, 听完一个较短的外语语音材料; 第二步, 在心中默想一遍完整的发音; 第三步, 模仿并念出。第四步, 重复几次。这一套步骤可以帮助学生发音更为准确, 并将声音与词语、句子内化为自己的语言知识和语言能力(Chung, 2005)。

我们参照 Baddeley 工作记忆 (working memory) 模型中的子系统语音回路 (phonological loop) 分析“回音法”的理论基础。“学生听完一个外语语音材料”, 外语语音将进入语音回路中的语音存储部分 (phonological store); “在心中默想一遍完整的发音”、“模仿并念出”就是语音回路中的第二个组成部分——发音复述过程 (articulator rehearsal process)。

史嘉琳引用 (Stevens, 1974) 的话指出“大多数学外语的学生能学会合理地独自模仿外语中的某些语音特征”, “回音法”可以提高学生天生的模仿外语的能力。同时, 史嘉琳指出, “回音法”也适用于其它外语学习, 并且是一个很好的自学方法。因为毕竟外语课堂时间有限, 学生需要每天定时抽出一部分时间自主学习外语, 提高语言能力 (Chung, 2017)。在史教授的教学实践中, 许多学生凭此方法提高了英语的发音能力并解决了学习中看似难以克服的困难。史教授还根据“回音法”设计了英语数位学习网站, 在该网站中, 在每一个语音材料中, 说话人就同一内容重复了七遍, 这七遍之间有一定的时间间隔, 让学生在脑中感知、回忆、模仿发音。2018 年 12 月史嘉琳 (Karen Steffen Chung) 在 TED 的演讲中, 也推介了“回音法”是一个能有效提高外语听说能力的学习方法。

虽然“回音法”由史嘉琳自 2005 年提出 (Chung, 2005), 但我们通过谷歌学术和中国知网, 只找到了一篇关于回音法和中文教学的文章 (Do et al., 2021), 三篇和英文教学相关的文章 (Brinton, 2017; Chung, 2005, 2017)。史嘉琳 (Chung, 2017) 研究指出, 回音法在帮助外语学生习得正确的发音的同时还能让他们掌握语法。Brinton (2017: 468) 在回顾外语语音教学时, 指出“回音法”是外语语音教学的创新方法。Do et al. (2021) 研究了越南学生运用“回音法”习得中文的情况, 研究结果表明“回音法”能有效地帮助学生记忆中文词汇, 提高学习效率。

查阅文献, 我们发现学界并没有针对“回音法”和外语语音教学有较多的实证研究。我们希望通过我们的研究, 为“回音法”和外语语音教学的研究提供一些实证依据。

3. 研究设计和方法

3.1 第一阶段: 汉语语音课教学辅助工具的设计

在 2021 年, 在新冠疫情仍然比较严重的情况下, 为了减少风险, 皇太后大学实施了混合学习模式 (Blended learning)。汉语语音课采用了“翻转课堂”教学, 即: 学生在进入教室前先观看教学视频, 掌握基本的语音知识和发音方法; 进入教室后, 学生先在线做 10 分钟前测, 以此来检查一下是否掌握了视频中的语音知识。接下来的 2 个半小时时间, 是师生互动课堂活动时间, 例如: 跟读声韵母, 跟读词语、跟读句子、小组练习对话, 小组成员纠错等, 老师在此教学过程中会纠音并给予反馈。课下在 Moodle 上自主做在线听说练习, 汉语语音课 Moodle 在线听说练习包括: 汉语单音节练习、双音节练习、声调练习、变调练习、轻声、儿化练习、词语练习、句子练习, 老师会通过课堂活动和测验给予纠正和反馈。

语音课的教学辅助工具以 Moodle 为依托, Moodle 是一个学习管理系统 (Learning Management System), 教师可以提前添加新的学习模块和教学活动, 并将它们隐藏在

学生的视野之外。这使教师在管理内容方面具有更大的灵活性，同时学生不会一次被太多信息所淹没。Moodle 资源可重复使用；如有必要，内容可以从一门课程转移到另一门课程，并且可以不断改进。Moodle 的另一个主要优点是它倡导学生自主学习并能追踪学生的学习活动(Rice & William, 2006)。

为了后续的研究，我们设计了两个 Moodle 在线听说练习系统，给控制组使用的在线听说练习都是采用“听音跟读”的模式，即母语发音人只读一遍语音材料。给实验组使用的在线听说练习都是以“回音法”为原则设置的，实验前我们在 Moodle 上传了介绍“回音法”的视频和相关文字材料，让实验组的学生了解什么是“回音法”和怎样运用“回音法”学习外语。实验组的配套听说练习是一个语音材料由母语发音人说 4 遍，每遍都有一定的时间间隔，留给学生在大脑中理解、分析、回忆，学生听后要模仿、复述并录音。

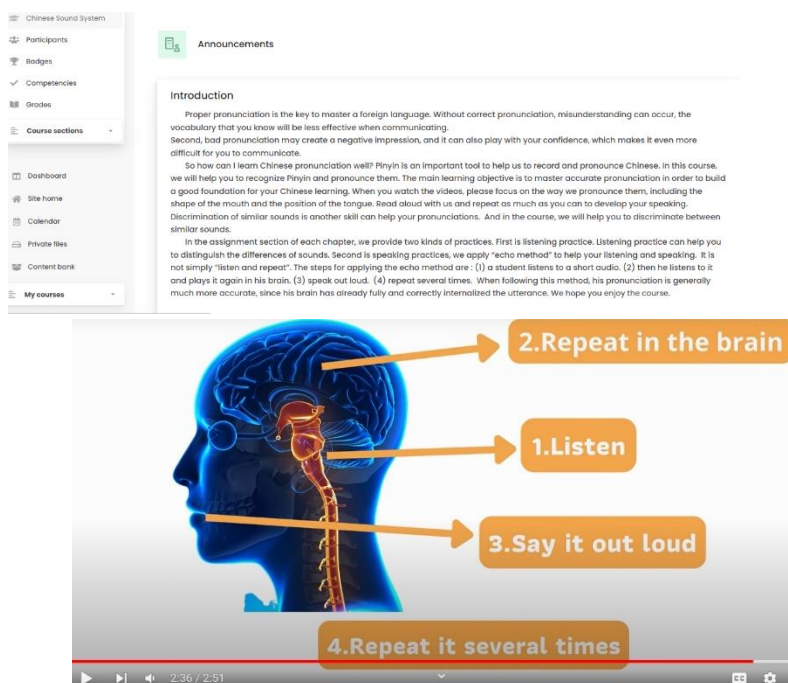

图 3: 以“回音法”为原则设置的在线听说练习介绍

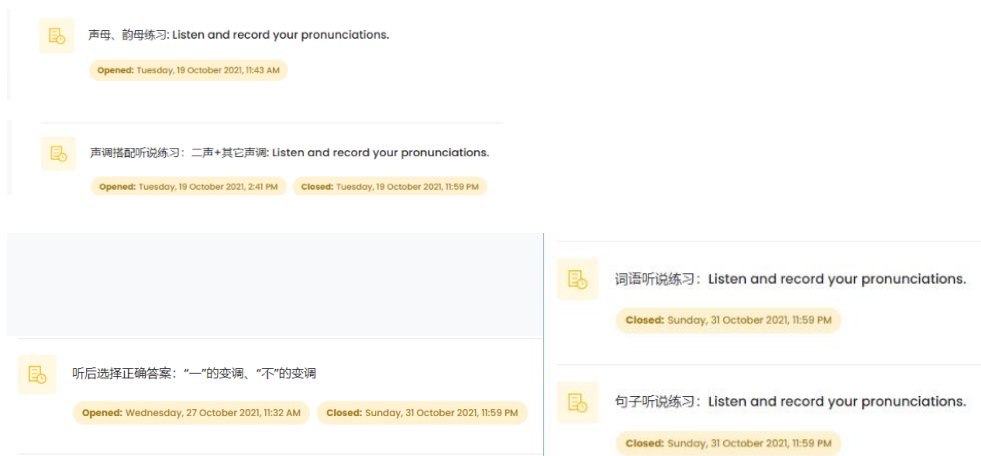

图 4: 以“回音法”为原则设置的在线听说练习示例

Listen and record your pronunciation.

图 5：以“回音法”为原则设置的在线听说练习语音材料示例

3.2 第二阶段：从实验结果看回音法的学习效果

我们的研究对象为皇太后大学 2021 级（大一）2 个班的学生。我们采用了教育研究的实验法(Ken, 2010)，控制组 1 班，实验组 1 班，各班均为 35 人。控制组 1 班有男生 2 人，女生 33 人，学生的平均年龄为 18.63 岁。实验组 1 班有男生 3 人，女生 32 人，学生的平均年龄为 18.81 岁。控制组 1 班的学生平均学习汉语的时间为 5.37 年，实验组 1 班的学生平均学习汉语的时间是 5.29 年。

我们从第一学期的第 5 周开始进行了为期 10 周的实验。实验组 1 班采取回音法进行教学，Moodle 在线练习的处理也是参照回音法进行设置，即一个语音材料练习采取反复多听多练的方式进行。控制组 1 班按照传统的听说教学模式进行教学，所给的语音练习是“听后跟读”的方式。我们通过 2 次口语测验、期末口语测试，采用统计学中的独立双样本 t 检验，来检验两个样本之间是否存在显著差异(Ken, 2010)。我们通过独立双样本 t 检验，计算两个样本间的 t 值、p 值，来检测实验组用回音法是否能提高学生的语音学习。

第 1、2 次测验包括：朗读单音节词、双音节词、轻声、儿化韵、句子。期末口语测试包括：朗读单音节词、双音节词、句子、语段。测验为录音形式，由中文为母语的老师的评分。同时，在期末，我们对实验组的学生也进行了访谈，请学生谈谈他们对以回音法为原则设置的 Moodle 在线练习的看法。

4. 研究结果与讨论

4.1 控制组和实验组的比较

我们收集了控制组、实验组的 2 次口语测验和期末口语考试成绩以后，用在线 t 检测工具 [T-Test Calculator for 2 Independent Means \(socscistatistics.com\)](https://www.socscistatistics.com/t-test/)，检测了两个班的成绩是否存在显著差异。三次成绩比较如下：

表 1：第一次测验成绩比较

分组	人数	平均分	标准差	t 值	p 值	
控制组	35	84.8	6.85	-1.94	0.057	双尾检验
实验组	35	87.88	6.47			

表 2：第二次测验成绩比较

分组	人数	平均分	标准差	t 值	p 值	
控制组	35	72.41	5.6	-3.09	0.003	双尾检验
实验组	35	75.79	3.27			

表 3：期末口语考试成绩比较

分组	人数	平均分	标准差	t 值	p 值	
控制组	35	88.43	7.93	-2.93	0.005	双尾检验
实验组	35	92.83	4.00			

第一次测验，控制组的平均分为 84.8，实验组的平均分为 87.88，t 值为-1.94，p 值为 0.057。因为 p 值>0.05，所以这两组并没有显著差异。这也许是实验组的学生刚开始接触“回音法”，还不能有效地掌握和适应这种新的学习方法。

第二次测验，控制组的平均分为 72.41，实验组的平均分为 75.79，t 值为-3.09，p 值为 0.003。因为 p 值<0.05，所以这两组有显著差异。

期末口试，控制组的平均分为 88.43，实验组的平均分为 92.83，t 值为-2.93112，p 值为 0.005。因为 p 值<0.05，所以这两组有显著差异。

4.2 实验组学生对以回音法为原则设置的 Moodle 在线练习的看法

在学期结束前，我们让实验组的 35 位学生用泰语回答了对以回音法为原则设置的 Moodle 在线练习的看法，以了解学生的满意度。学习满意度代表了学生对学习过程的感受和态度，或由学习经历引起的与学习欲望相关的感知满足程度(Topala & Tomozii, 2014)。以下是学生的回答，我们翻译并总结如下：

1	很好。能帮我很好地练习发音。
2	更正确地练习口语，并聆听老师的发音，帮助我们更好地模仿、练习。
3	很好。
4	很方便，我们可以随时随地一直练习。
5	练习太多了，希望能减少一些。
6	帮助我发音更好、更清楚。
7	我非常满意。
8	有的部分练习太多了，有时不能收到练习通知，但是非常有助于练习发音。
9	有助于我更好地发音。
10	我认为它非常好，因为有助于我练习发音。它改掉了我过去错误的发音。
11	帮我发音更准确、更清楚。
12	我认为这是一个非常好的学习工具。因为它是自学的，可以根据音频片段轻松地听和说。可以随时、随地练习。

13	练习太多了，可以减少一些。有时，练习数量太多，会导致不想发音或厌倦发音。
14	我认为这很好，因为在 Moodle 中做在线练习可以帮助我们更好地发音，例如，一些我常发错的音，我可以反复听，以便纠音、练习。
15	很好，但练习太多了，有时让我觉得嗓子太累了。
16	对口语发展有很大帮助。
17	有的录音不太好，系统要改进。
18	很好，因为我们可以练习听音，然后我们可以相应地练说话。
19	很有用。它有助于更好地复习和练习听力和发音。经常练习口语和练习发音将有助于提高口语。Moodle 中的练习，对于那些正在练习发音的人来说是一个很好的工具。
20	适合当前情况，随时随地都可以做听说练习。
21	它非常有助于提高发音。
22	很方便，并且可以熟悉各种发音。
23	这是练习听力和发音的一个很好的工具。
24	容易理解，能做到。
25	相当不错。
26	总的来说，该网站被认为是好的。但是有时不能及时收到练习通知，导致我在截止日期前不能提交作业。有时我说错了，但我无法删除它。
27	改善听力和口语，帮助发展听力和口语。
28	对我很有帮助，我能练习汉语的口语和发音。
29	这是一个很好的系统，让学生练习口语和听力。即使调整到教室现场上课，我还是想拥有这个学习系统。因为它帮助我从第一堂课开始，就掌握了更好的听力和口语技巧。
30	每天应该有通知，让我们做练习。
31	这应该多做几次，以提高我的发音。
32	在我个人看来，我觉得它非常有用，因为我已经练习了发音，我练习口语和听力的次数越多越好，我们会习惯它的。
33	好。
34	我认为这非常好。帮助更正确地练习发音。
35	好。

Chapelle (Chapelle, 2001) 对计算机辅助语言学习工具的满意度评估标准包括：适合语言学生，即符合他们的理解和进度；对学生的动机、兴趣、学习效果有积极影响；对学习自主性和进一步学习的积极影响；实用性。我们根据 Chapelle 的评估标准，从学生的答案中可以看出，88.57% 的学生对 Moodle 练习系统的评价是正面的、积极的，他们认为这个系统能提高他们的汉语听力、发音。

结合实验法的 t 检测结果和学生对 Moodle 在线练习的看法，我们认为“回音法”能有效地提高学生的听说能力。同时根据 Flege (Flege, 1999) 的语音学习模型理论 (Speech Learning Model)，外语学生只有正确地感知外语的语音，才能够准确地发出外语的语音。邓丹 (Dan, 2020) 也指出“在语音教学中不能仅仅局限于学生发音的训练，而应该把感知训练和发音训练结合起来，在学习的初期更应该增加感知训练的比重。只有通过感知训练帮助学生尽早建立第二语言的知觉范畴，才能更好地提高学生

的发音能力。在训练中应该给学生提供丰富的感知训练材料”。据此，结合回音法的学习步骤，即“第一步，听完一个外语语音材料；第二步，在心中默想一遍完整的发音；第三步，模仿并念出”。由此我们可以看出，回音法的学习步骤能比较好地训练学生对汉语语音的感知能力，帮助学生发音更为准确，并将声音与词语、句子内化为自己的语言知识和语言能力。

今后在初级阶段的汉语教学中，我们应该继续推广“回音法”，让学生更好地掌握这种学习方法。同时，发音、纠音是伴随外语学生的一个长期过程，教师要增强对学生的发音敏感度的认识，并及时帮学生纠错，提高学生的发音准确性。汉语教学初级阶段应该把汉语有、但泰语没有的发音作为教学重点，而在中高级阶段应该把中泰两种语言中相似的发音作为教学重点(Dan, 2020)。学生也要重视汉语语音学习，做一个语音纠错集(Chung, 2017)记录自己常犯、易犯的发音错误，并不断提高自己。

参考文献:

- Baddeley, A. (2000). The episodic buffer: A new component of working memory? *Trends in Cognitive Sciences*, 4(11), 417–423.
- Baddeley, A. D. (1986). Working memory oxford. *England: Oxford University*.
- Baddeley, A. D., Gathercole, S. E., & Papagno, C. (2017). The phonological loop as a language learning device. *Exploring Working Memory*, 164–198.
- Brinton, D. M. (2017). Innovations in pronunciation teaching. In *The Routledge Handbook of Contemporary English Pronunciation*. Routledge.
- Brunfaut, T., & Revesz, A. (2015). The role of task and listener characteristics in second language listening. *Tesol Quarterly*, 49(1), 141–168.
- Chapelle, C. (2001). *Computer applications in second language acquisition: Foundations for teaching, testing and research*. Cambridge University Press.
- Chung, K. S. (2005). Ten core themes in pronunciation teaching. *Proceedings of the Phonetics Teaching and Learning Conference, University College London*.
<https://homepage.ntu.edu.tw/~karchung/pubs/ptlcp24.pdf>
- Chung, K. S. (2017). Teaching pronunciation to adult learners of English. In *Asian english language classrooms* (pp. 131–149). Routledge.
- Dan, D. (2020). A Study on Chinese Phonetics and Pronunciation Teaching in TCSOL. *International Chinese Language Education*, 2, 51–59.
- Do, H.-D., Wen, J.-M., & Huang, S. K. (2021). Impact of Humorous Chinese-Teaching Videos and Echo Method on Teaching Chinese Language: A Case Study of Vietnamese Students. *The Asia-Pacific Education Researcher*.
<https://doi.org/10.1007/s40299-021-00622-5>
- Ellis, N. C. (1996). Working memory in the acquisition of vocabulary and syntax: Putting language in good order. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 49(1), 234–250.
- Flege, J. (1999). *The relation between production and perception*.
- Gathercole, S. E., & Masoura, E. V. (2005). Contrasting contributions of phonological short-term memory and long-term knowledge to vocabulary learning in a foreign language. *Memory*, 13(3–4), 422–429.

- Jones, R. H. (1997). Beyond “listen and repeat”: Pronunciation teaching materials and theories of second language acquisition. *System*, 25(1), 103–112.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow* (1st ed). Farrar, Straus and Giroux.
- Ken, S. (2010). *Educational Research*. New York. John Wiley & Sons, Inc.
- Metruk, R. (2020). *Beyond “Listen and Repeat”: Investigating English Pronunciation Instruction at the Upper Secondary School Level in Slovakia*. Palacký University Olomouc.
- O’Brien, I., Segalowitz, N., Collentine, J., & Freed, B. (2006). Phonological memory and lexical, narrative, and grammatical skills in second language oral production by adult learners. *Applied Psycholinguistics*, 27(3), 377–402.
<https://doi.org/10.1017/S0142716406060322>
- O’Brien, I., Segalowitz, N., Freed, B., & Collentine, J. (2007). PHONOLOGICAL MEMORY PREDICTS SECOND LANGUAGE ORAL FLUENCY GAINS IN ADULTS. *Studies in Second Language Acquisition*, 29(4), 557–581.
<https://doi.org/10.1017/S027226310707043X>
- Pamela, Rogerson-Revell. (n.d.). *English Phonology and Pronunciation Teaching*. Bloomsbury. Retrieved August 30, 2022, from
<https://www.bloomsbury.com/us/english-phonology-and-pronunciation-teaching-9780826424037/>
- Payne, J. S., & Whitney, P. J. (2002). Developing L2 oral proficiency through synchronous CMC: Output, working memory, and interlanguage development. *CALICO Journal*, 7–32.
- Repovš, G., & Baddeley, A. (2006). The multi-component model of working memory: Explorations in experimental cognitive psychology. *Neuroscience*, 139(1), 5–21.
- Rice, W., & William, H. (2006). *Moodle*. Packt publishing Birmingham.
- Stevens, P. (1974). A rationale for teaching pronunciation: The rival virtues of innocence and sophistication. *ELT Journal*, 28(3), 182–189.
- Topala, I., & Tomozii, S. (2014). Learning Satisfaction: Validity and Reliability Testing for Students’ Learning Satisfaction Questionnaire (SLSQ). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 128, 380–386. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.175>

Analysis of Chinese-into-Thai Translation Defects of Su Mu Zhe Songs through the Sino-Thai Cross-Cultural Communication Approach

Natchaporn Dechrach¹; Noppawat Yongyuen

College of Liberal Arts, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

E-mail: natchaporn.d@rsu.ac.th

(received 19 August, 2022) (revised 10 October, 2022)

(accepted 7 December, 2022)

Abstract

This study aims to analyze Chinese-into-Thai translation defects of Su Mu Zhe songs through the Sino-Thai cross-cultural communication approach. Having employed qualitative research methodologies, translated Su Mu Zhe songs of Zhang Xiaotang, the well-known Chinese female artist, broadcasted via YouTube channels namely JUJUFANSUB, ATHITA, SIRI, LALITA SUB, HowdyFirzt, and Phasa Chin Tit Pik – which were the top six of highest viewers – were purposively selected. The content was analysed and classified based on Sino-Thai cross-cultural communication approach. The data was presented by using descriptive method through TAE (Translating; Adapting; Editing) approach, process of translation and cross-cultural translation approach, and principles and precautions in translating Chinese to Thai language and Thai to Chinese language approach.

The study found three types of defects in translating the Su Mu Zhe songs as follows: 1) the defects in translating words and groups of words - 8 words from 7 lines were detected; 2) the defects in translating idioms – 3 idioms from 3 lines were identified; and 3) the defects in translating phrases and literacy-related parts – 7 literatures from 10 lines were discovered. The study also found two main causes of translation defects: 1) Defects caused by knowledge: Chinese language and culture.; 2) Defects caused by awareness of Chinese language and culture. Therefore, the solutions are suggested as follows: 1) Emphasis on knowledge rules, patterns of Chinese language and culture in a holistic way.; and 2) Awareness of the relationship between Chinese language and culture.

¹ Corresponding author

Keywords: Su Mu Zhe song; defect in translation from Chinese into Thai;
Sino-Thai cross-cultural communication

วิเคราะห์ข้อบกพร่องการแปลบทเพลงซู่หมู่เจอจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยผ่านมุมมอง การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย

ณัฐณาภรณ์ เดชราช²; ณพวัฒน์ ยงยีน³

ภาควิชาภาษาจีน วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี
อีเมล natchaporn.d@rsu.ac.th

วันรับบทความ 19 สิงหาคม 2565 วันแก้ไขบทความ 10 ตุลาคม 2565

วันรับตีพิมพ์บทความ 7 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องการแปลบทเพลงซู่หมู่เจอ ฉบับแปลภาษาไทยและศึกษาสาเหตุของข้อบกพร่องในการแปลผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือการแปลบทเพลงซู่หมู่เจอ (Su Mu Zhe) ของศิลปินหญิงชาวจีน จางเสี่ยวถัง (Zhang Xiao tang) และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผลงานการแปลเป็นภาษาไทยที่เผยแพร่ในช่องทางยูทูบ ได้แก่ ช่อง JUJUFANSUB, ATHITA, SIRI, LALITA SUB, HowdyFirzt และภาษาจีนติดปีก ซึ่งเป็นช่องมียอดผู้เข้าชมจำนวนสูงสุด 6 ลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการจำแนกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยที่ปรากฏในเนื้อเพลงภาษาจีนเท่านั้น จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดกระบวนการแปล 3 ป. แนวคิดการแปลข้ามวัฒนธรรม และแนวคิดหลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน

ผลการวิจัยพบว่า ข้อบกพร่องการแปลบทเพลงซู่หมู่เจอผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้แปลทั้ง 6 บัญชี มี 3 ประเภทคือ 1) ข้อบกพร่องการแปลคำและกลุ่มคำ จาก 7 ท่อนร้อง จำนวน 8 คำ 2) ข้อบกพร่องการแปลสำนวน จาก 3 ท่อนร้อง จำนวน 3 สำนวน 3) ข้อบกพร่องการแปลวลีและส่วนที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม จาก 10 ท่อนร้อง จากวรรณกรรม 7 เรื่อง โดยสาเหตุของข้อบกพร่องมี 2 ประการ 1) ข้อบกพร่องที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ภาษาและวัฒนธรรมจีน 2) ข้อบกพร่องที่เกิดจากความตระหนักรู้ (Awareness) ภาษาและวัฒนธรรมจีน และเสนอแนวทางการแก้ไขข้อบกพร่องการแปลคือ 1) ให้ความสำคัญกับความรู้ (Knowledge) กฎเกณฑ์ รูปแบบของภาษาและวัฒนธรรมจีนแบบองค์รวม 2) ตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมจีนอย่างถ่องแท้

คำสำคัญ บทเพลงซู่หมู่เจอ ข้อบกพร่องการแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน - ไทย

² ดร.ณัฐณาภรณ์ เดชราช หัวหน้าภาควิชาภาษาจีน

³ นายณพวัฒน์ ยงยีน ผู้ช่วยนักวิจัย อีเมล noppawat.yo61@rsu.ac.th

1. บทนำ

นักร้องและศิลปินสาวชาวจีน จางเสี่ยวถัง (Zhang Xiao tang) หรือ Tansea เจ้าของบทเพลงซู่หมู่เจอ (Su Mu Zhe) ได้เริ่มเผยแพร่ออกสู่สาธารณะในอัลบั้มเซ่งซือเห่าเฟิงกวง (Sheng shi hao feng guang) เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2555 ที่มีความยาว 3.19 นาที ถ่ายทอดกลิ่นอายของความเป็นจีนออกมาได้อย่างชัดเจน และผสมผสานกับท่วงทำนองของเครื่องดนตรีจีนกู่เจิงได้อย่างลงตัว โดยท่อนหลักในบทเพลงมาจากจากบทกวีซู่หมู่เจอหวนยี่ (苏幕遮·怀旧) ซึ่งเป็นบทกวีอันมีชื่อเสียงของฟานจงเยียน (范仲淹) กวีผู้โด่งดังแห่งยุคราชวงศ์ซ่ง เมื่อตอนที่ฟานจงเยียนต้องไปรับราชการอยู่ที่ภาคตะวันตกของแผ่นดินจีน และต้องจากบ้านเกิดมานานหลายปี หวังอารมณ์แห่งความคิดถึงเหล่านี้ถูกเขียนบรรยายออกมาผ่านทิวทัศน์ของฤดูใบไม้ร่วงที่สวยงาม ซึ่งทำให้บทเพลงซู่หมู่เจอ โด่งดังอย่างมากในโต่วอิน (抖音) แอปพลิเคชันอันดับ 1 ด้านความบันเทิงของประเทศจีน (ส่อง 2 จุดเด่นของ 抖音) ในแอปพลิเคชันโต่วอิน มีผู้ใช้เพลงซู่หมู่เจอจากบัญชีทางการของจางเสี่ยวถังมากกว่า 138 ล้านบัญชี และมีผู้ติดตามแท็กซู่หมู่เจอ (#苏幕遮) กว่า 6 ร้อยล้านครั้ง บทเพลงซู่หมู่เจอนี้ไม่เพียงแต่โด่งดังแค่ในประเทศจีนเท่านั้นแต่ยังโด่งดังไปทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย มีกลุ่มแฟนเพลง รวมถึงผู้ที่ชื่นชอบและสนใจได้แปลเนื้อร้องจากภาษาจีนออกมาเป็นภาษาไทย เพื่อให้คนไทยได้เข้าใจเนื้อหาเพลงนี้มากยิ่งขึ้น เช่น บนช่องทางแอปพลิเคชันยูทูบ (Youtube) มีคลิปวิดีโอฉบับแปลไทยออกมามากมาย

ด้วยกระแสความโด่งดังของเพลงนี้ คลิปวิดีโอแปลบทเพลงซู่หมู่เจอจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยที่ถูกเผยแพร่สู่สาธารณะ เช่น ฉบับแปลของบัญชีผู้ใช้ชื่อว่า JUJU FANSUB ซึ่งมียอดผู้เข้าชมกว่า 1,452,579 ครั้ง (JUJU FANSUB Chanel, 2564 : ออนไลน์) ซึ่งปรากฏบางส่วนของเนื้อความการแปลภาษาไทยแตกต่างกันไป เช่น เนื้อร้องในท่อน “觥筹恍惚交杯 劝留几小辈” ซึ่งในฉบับแปลภาษาไทยมีการเลือกใช้คำแปลสำหรับคำว่า “交杯” ที่หลากหลายและแตกต่างกัน เช่น สุรา เหล้า จัณฑ์ เป็นต้น แต่ในอีกมุมหนึ่ง “交杯” ที่ปรากฏในบทเพลงท่อนนี้คือการสะท้อนมุมมองด้านวัฒนธรรมจีนที่เชื่อมโยงกับในประเพณีในพิธีแต่งงานของชาวฮั่นที่คู่บ่าวสาวต้องแลกกันดื่มเหล้าจากจอกที่ผูกกันไว้ด้วยด้ายสีแดง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าหลายบัญชีผู้ใช้ที่แปลเป็นภาษาไทยไม่ได้พูดถึงการแต่งงานเลย หรือท่อนภาษาจีนต้นฉบับ “棋逢红颜一醉 千军万马退” ในฉบับแปลภาษาไทยก็มีการเลือกใช้คำแปลสำหรับคำว่า “红颜” ที่ไม่เหมือนกันเลย เช่น สีหน้าแดงก่ำ เมามาย มึนเมาจนลืมเธอ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าการตีความคำนี้มีทั้งสองแบบคือเป็นคำวิเศษ หมายถึงเมามายจนหน้าแดงก่ำ และอีกผู้แปลซึ่งตีความถึง สรรพนามบุรุษที่สาม หมายถึง เธอ (ผู้หญิง) ซึ่งในมุมมองของการสะท้อนวัฒนธรรมจีน ทำให้เห็นว่า “红颜” ที่ปรากฏในบทเพลงท่อนนี้ไม่น่าจะเป็นเพียงสะท้อนการดื่มที่เมามายจนหน้าแดงเท่านั้น

เป็นที่ทราบกันดีว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ในสังคม ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนซึ่งกันและกัน ผู้แปลจึงมีหน้าที่มากกว่าการถ่ายทอดความหมายของตัวอักษรเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องทำให้ภาษาปลายทางยังคงสะท้อนวัฒนธรรมของภาษาต้นทางไว้อยู่ กระบวนการบนเส้นทางจากภาษาต้นทาง ไปสู่ภาษาปลายทางนั้นซับซ้อนมาก คงไม่อาจที่จะแปลความหมายได้แค่จากตัวอักษรที่พบมีความซับซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างการแปล ไม่ว่าจะเป็นมุมมองของบริบทด้านการแปล

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ที่อาจจะเป็นความยากอย่างหนึ่งของกระบวนการแปลภาษาปลายทางต่างซึ่งมีจุดประสงค์ในการถ่ายทอดสื่อสาร สารของภาษาต้นทาง ไม่ใช่เพียงแค่สะท้อนความหมายออกมา แต่ยังสะท้อนบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของทั้งภาษาต้นทางและปลายทาง ที่อยู่กันคนละบริบททางสังคมและคนละกรอบด้านวัฒนธรรม การแปลจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินกว่าที่สืบทอดความหมายได้จากแค่การแปลผ่านตัวอักษร (Jiraphas, C., 2018, p.191)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแปลภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม สนใจอยากศึกษาการแปลบทเพลงซุ่มเจอ ฉบับแปลเนื้อร้องเป็นภาษาไทยที่ถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะเหล่านี้นั้นสอดคล้องกับทฤษฎีการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องหรือความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากความรู้ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมประเด็นใดบ้าง ซึ่งประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการแปลข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยและเพื่อใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต่อไปในอนาคต

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องในการแปลเนื้อเพลงซุ่มเจอ ฉบับแปลภาษาไทย ผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของข้อบกพร่องในการแปลเพลงซุ่มเจอ ผ่านแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

1.2 ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหาภาษาจีน เก็บรวบรวมข้อมูลจากบทเพลงซุ่มเจอ ฉบับภาษาจีนของจางเสี่ยวถิง เผยแพร่เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหาภาษาไทย เก็บรวบรวมข้อมูลจากคลิปวิดีโอการเผยแพร่บทเพลงซุ่มเจอ ฉบับแปลภาษาไทย ที่จ่ายค่าลิขสิทธิ์ถูกต้องตามเงื่อนไข จากบัญชีผู้ใช้งานยูทูบ 6 ช่องซึ่งเป็นช่องที่มีผู้เข้าชมสูงสุด 6 ลำดับ (ดังตาราง 1) และเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลอนเพลงซุ่มเจอ

ตาราง 1 รายชื่อคลิปวิดีโอแปลบทเพลงซุ่มเจอภาษาไทยในช่องทางแอปพลิเคชันยูทูบ

ลำดับ ที่	ชื่อคลิปวิดีโอ	ชื่อบัญชี ผู้ใช้งาน	จำนวนผู้เข้าชม (ครั้ง)	ลิงก์ที่อยู่ช่องยูทูบ
1	เพลง 《苏幕遮： ซุ่มเจอ》 เพลงจีนแปลไทย	JUJUFANSUB	1,452,579	https://youtu.be/u28HqC55VzQ
2	[THAISUB] 張曉棠 จางเสี่ยวถิง - 蘇幕遮 ซุ่มเจอ Cover by 哎呦伦仔	KYUNGSUB	1,211,603	https://youtu.be/iWTBZiDdN_Y
3	แปลเพลง+คำอ่าน ซุ่มเจอ (蘇幕遮) - จางเสี่ยวถิง (張曉棠)	ATHITA SIRI	779,125	https://youtu.be/eZX5aSbYlDA
4	[THAISUB] 蘇幕遮 ซุ่มเจอ - 張曉棠 จางเสี่ยวถิง เพลงจีนแปลไทย	LALITA SUB	486,298	https://youtu.be/Y6P0az-aMbl

5	「Thai Ver.」 张晓棠 Zhang Xiaotang 《苏幕遮 Su Mu Zhe》 ชุมโจ (Thai Lyrics Written by Petcharaporn Phueng)	HowdyFirzt	13,767	https://youtu.be/2zWuIWWyfRk
6	เนื้อเพลง 《苏幕遮》 Su Mu Zhe – 张晓棠 พินอิน+ แปลไทย	ภาษาจีนติดปาก	3,357	https://youtu.be/a19Jg73U_Kk

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดกระบวนการแปล 3 ป. โดยจรัสศรี จิรภาส (Jiraphas, C., 2018) แนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยจาง หงหลิง (Zhang H.L., 2007; Dechrach, N., 2019) และหลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน โดยกนกพร นุ่มทอง (Numtong, K., 2020) โดยจำแนกการแปลเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ในบทเพลงชุมโจ ฉบับภาษาจีน เป็น 3 ประเภท คือ 1) การแปลคำและกลุ่มคำ 2) การแปลสำนวน 3) การแปลวลีและเนื้อหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจีน และนำเสนอข้อมูลและอภิปรายผลในรูปแบบวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (跨文化交际) หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดและตีความหมาย ปฏิสัมพันธ์และสัญลักษณ์ระหว่างบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมกันภายใต้บริบททางการสื่อสารหนึ่งๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยซึ่งถูกถ่ายทอดโดยผ่านการแปลภาษาจีน-ไทย
2. ข้อบกพร่องการแปลจีน-ไทย (中泰翻译失误) หมายถึง การแปลบทเพลงชุมโจภาษาจีนเป็นไทยที่ทำให้ผู้อ่านสำนวนการแปลรับรู้หรือเข้าใจสารแตกต่าง คลาดเคลื่อน หรือไม่ชัดเจนเท่ากับผู้อ่านต้นฉบับ รวมถึงการแปลด้วยถ้อยคำที่ไม่สอดคล้อง ไม่กลมกลืนและไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของภาษาและวัฒนธรรมการใช้ของภาษาจีนและภาษาไทยด้วย ทั้งนี้อาจเกิดจากความตั้งใจหรือความไม่ตั้งใจของผู้แปลก็ได้
3. สามัตถิยะในการสื่อสาร (交际能力) หมายถึงความสามารถในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและยังรวมถึงการแสดงออกทางท่าทางและกริยาต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงความสามารถของผู้แปลในการถ่ายทอดจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลอนเพลงชุมโจแต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงพัวหวนของชาวหู (泼寒胡戏) ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจีนที่รวมละครร้องและการเต้นรำเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งการแสดงพัวหวนของชาวหู่มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ปีต้าเซียงในสมัยโจวเหนือ (北周大象元年) ชุมโจ เดิมเป็นชื่อทำนองเพลงในสมัยราชวงศ์ถัง โดยคำว่า ชุมโจ เป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยทางภาคตะวันตกของจีน เป็นชื่อของเครื่องประดับศีรษะนักระบำชาวหู (胡族) ในยุคต่อมามีบทประพันธ์กลอนเพลงชุมโจที่ประพันธ์โดยฟานจ้งเยียน (范仲淹) กวีที่มีชื่อเสียงช่วงสมัยต้นราชวงศ์ซ่งเหนือ ได้เขียนพรรณนาถึงความรู้สึกคิดถึงบ้านยามที่ต้องเดินทางไกล โดยบทแรก กวีบรรยายถึงสภาพทิวทัศน์ให้เห็นภาพของสิ่งที่อยู่บนฟ้าและบนพื้นดิน การเคลื่อนไหวและสีสัน

ของธรรมชาติ บทที่สอง บรรยายถึงความรู้สึกที่ต้องเดินทางจากบ้าน กวีใช้คำว่า “บ้าน” เปรียบเทียบกับ “ที่พักแกล้งถิ่น” แสดงให้เห็นความรู้สึกไม่คุ้นเคยและกวีแสดงถึงความทุกข์แสนสาหัสด้วยการแสดงภาพของการนอนไม่หลับจนต้องใช้ความฝันเข้ามาปลอบประโลมใจ ภาพแสงจันทร์และการขึ้นไปอยู่ที่สูง “ดวงจันทร์” ซึ่งหมายถึงการพร้อมหน้าของครอบครัว การขึ้นศาลามองออกไป หมายถึงความคิดถึงบ้าน “สุรา” หมายถึงความกลัดกลุ้มใจ โดยก่อให้เกิดความรู้สึกคิดถึงบ้านจนต้องหลั่งน้ำตา เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพของความอัดอั้นตันใจ ความเจ็บเหงา ความกลัดกลุ้มของกวียามที่ต้องเดินทางจากบ้านพเนจรไปยังที่ต่าง ๆ (Puriwan, W., 2012, p.98)

อย่างไรก็ตาม งานแปลไม่ใช้การเปลี่ยนภาษาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลเพลงแนววรรณกรรม แต่คือการนำความหมายของภาษาต้นฉบับไปสู่ผู้อ่านในเวอร์ชันภาษาแปล ซึ่งการใช้ภาษานับเป็นศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของภาษาต้นทางออกมาด้วย เพราะภาษามีความเป็นพลวัต Edward T. Hall (1976: 113) อ้างถึง Dechrach N., 2019, p.62 บิดาด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมคือการสื่อสาร การสื่อสารคือวัฒนธรรม” และเมื่อมีการเผยแพร่เรื่องราวบางอย่างจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยผ่านการแปล ดังนั้นการแปลจึงเป็นเหมือนสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวของวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งนั่นเอง Larson (1984) อ้างถึง (Nedjaroen, N.; Liaprawat, S., 2015, p.398) กล่าวว่า การแปลที่เหมาะสมจะต้องถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับให้มาเป็นสำนวนแปลหรือภาษาปลายทางให้ถูกต้องครบถ้วนให้ได้มากที่สุด และจะต้องถ่ายทอดสารออกมาเพื่อให้ผู้อ่านภาษาปลายทางให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ ชัดเจนด้วยสำนวนภาษาที่กลมกลืนกับธรรมชาติการใช้ภาษาปลายทาง หรือให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติภาษาของผู้อ่านให้มากที่สุด

Jiraphas, C (2018) เกี่ยวกับแปล แปร (แปลง) ปรับ ---“กระบวนการแปล 3 ป.” ภายใต้ 3 สภาวะของผู้แปล โดยนำเสนอความสำคัญของกระบวนการแปลเพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารและนำไปใช้งาน อีกทั้งเพื่อสนับสนุนทฤษฎีการแปลพื้นฐานของนักวิชาการต่าง ๆ โดยจำกัดความ “กระบวนการแปล 3 ป.” ว่า เป็นหลักปฏิบัติงานแปลทั่วไปโดยจำเป็นต้องผ่านกระบวนการงาน 3 ขั้นตอนหลักคือ อ่าน แปล และปรับ (แก้ไข) โดยได้ อ้างถึง Hatim และ Mason (1994) ซึ่งกล่าวว่า ผู้เขียนในภาษาต้นฉบับกับผู้อ่านในภาษาแปลต่างอยู่ในกรอบสังคมที่แตกต่างกัน ฉะนั้นกระบวนการแปลจึงเป็นเรื่องซับซ้อนเพราะการใช้ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมคนละแบบ ทั้งนี้งานแปลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาษา 2 ภาษา เกี่ยวข้องกับกรอบวัฒนธรรม 2 ชุด ที่แตกต่างกัน ทว่าผู้แปลสามารถแปลงงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ หากตระหนักถึงความสำคัญและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในแต่ละกระบวนการแปล ย่อมส่งผลให้คุณภาพของชิ้นงานแปลแต่ละชิ้นสามารถถ่ายทอดออกมาได้ตรงตามภาษาต้นทางได้อย่างสมบูรณ์

Numtong, K. (2020, p.104) กล่าวถึงหลักและข้อระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน ไว้ 10 ประการ ได้แก่ 1) คำมีหลายความหมายและหลายหน้าที่ ต้องรู้ชัดว่าประโยคนั้นใช้คำในความหมายและหน้าที่ใด จึงคิดคำแทนให้เหมาะสม 2) คำในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายทับซ้อน กว้างแคบไม่เท่ากัน ต้องระมัดระวัง

ในการเลือกใช้คำแปล 3) คำที่เป็นชื่อเฉพาะต้องแปลให้ตรงกับธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมา กรณีแปลจากจีนเป็นไทยต้องเลือกใช้อักษรให้เหมาะสม ส่วนการแปลจากไทยเป็นจีนต้องเลือกใช้คำหรือระมัดระวังเรื่องการถอดเสียง 4) คำที่เป็นชื่อสัตว์และชื่อพืชต้องค้นชื่อทางวิทยาศาสตร์เสมอ 5) วันเดือนปี ที่อยู่ ต้องปรับลำดับและความเคยชินให้ตรงกับลักษณะของภาษาปลายทาง 6) ตัวเลขและลักษณนามต้องปรับให้ตรงกับความเคยชินในภาษาปลายทาง 7) การแปลสำนวน สุภาษิต คำพังเพยเป็นภาษาธรรมดา หรือใช้สำนวนโวหารที่มีอยู่ในภาษาปลายทาง ต้องระวังเรื่องความแตกต่างของความหมายและน้ำเสียง 8) รู้จัก ตัด เติม และปรับข้อความให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในภาษาปลายทาง 9) เรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาปลายทางหรือตามความนิยมในภาษาปลายทาง 10) กรณีที่การลำดับความในต้นฉบับอ่านเข้าใจยาก สามารถเรียบเรียงลำดับความได้ตามความเหมาะสม

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural communication) หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนและตีความสัญลักษณ์และปริบทหนึ่ง ๆ โดยบุคคลในกระบวนการสื่อสารนั้นมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากในระดับที่มีการตีความและความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมแตกต่างกัน นำไปสู่ความหมายที่ไม่เหมือนกัน (Wiwatanakul, M., 2005, p.34) ผู้สื่อสารจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและมีการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้สื่อสาร จึงจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่ต้องผ่านการแปล จะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้แปลจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของทักษะภาษา ในงานวิจัยนี้หมายถึงผู้แปลซึ่งจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอดจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ซึ่งการแปลที่เหมาะสมจะต้องถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับมาสู่การแปลให้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด (Nedjaroen, N.; Liaprawat, S., 2015, p.398) และต้องถ่ายทอดสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ด้วยภาษาที่กลมกลืนกับธรรมชาติการใช้ภาษาไทยให้มากที่สุด

จากทฤษฎีหรือแนวคิดพื้นฐานการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Zhang H.L., 2007; Dechrach N., 2019, p.72-73) ประกอบด้วย 3 ประการคือ 1) ความรู้ (Knowledge) ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีน ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน สิ่งที่ได้รับมาจากการศึกษา การค้นคว้า หรือประสบการณ์ 2) ความตระหนักรู้ (Awareness) ตระหนักรู้ทั้งภาษาจีนและวัฒนธรรม ซึ่งผู้ใช้ภาษาจะต้องเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมทางสังคมในบริบทต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม ต้องเข้าใจการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตจริง และที่สำคัญต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไทย-จีนที่ถูกต้อง รวมถึงรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าทัศนคติและค่านิยมที่ต่างกันด้วย 3) สามัตถิยะ (Competence) ความสามารถในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและยังรวมถึงการแสดงออกทางท่าทางและกริยาต่างๆ โดยเฉพาะสามัตถิยะภาษาต่างประเทศและสามัตถิยะสื่อสารข้ามวัฒนธรรม กล่าวคือต้องมีความสามารถในการประยุกต์หลักการและเทคนิคของศาสตร์นั้นๆ ให้เข้ากับสภาพ หรือสถานการณ์จริง ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วย

3. ผลการศึกษา

การศึกษาวเคราะห์ข้อบกพร่องการแปลบทเพลงซุ่มเจ้อจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย นำเสนอผล 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการจำแนกเนื้อร้องของบทเพลงซุ่มเจ้อ

บทเพลงซุ่มเจ้อของจางเสี่ยวถิงมีทั้งหมด 202 ตัวอักษร ซึ่งอ้างอิงจากคลิปวิดีโอบทเพลงซุ่มเจ้อฉบับแปลไทยของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 คลิป เนื้อร้องทั้งหมดแบ่งเป็น 20 ท่อนร้อง โดยไม่นับรวมท่อนซ้ำ และจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ตาราง 2 ตารางจำแนกท่อนร้องภาษาจีนที่ปรากฏเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ประเภทการแปล	จำนวนท่อนร้อง	เนื้อร้องภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย	ชื่อวรรณกรรมจีนที่นำมาเขียนเพลง
1.การแปลคำและกลุ่มคำ	7	ท่อนที่ 1 薄汗轻衣点缀这泼墨画山水 ท่อนที่ 2 可怜落花叩玉枕 拂袖人还昏睡 ท่อนที่ 3 可怜落花叩玉枕 拂袖人还昏睡 ท่อนที่ 4 清风微寒惹一厢 粉黛又愁眉 ท่อนที่ 9 直道君心不美 日夜东流水 ท่อนที่ 13 棋逢红颜一醉 千军万马退 ท่อนที่ 15 饮曲肝肠碎	
2.การแปลสำนวน	3	ท่อนที่ 2 可怜落花叩玉枕 拂袖人还昏睡 ท่อนที่ 5 对镜梳妆探听人声鼎沸 ท่อนที่ 13 棋逢红颜一醉 千军万马退	
3.การแปลวลีและเนื้อหาที่มาจากวรรณกรรม	10	ท่อนที่ 1 薄汗轻衣点缀这泼墨画山水 ท่อนที่ 6 多情自是多沾惹 ท่อนที่ 7 梦断不成归 几分憔悴 ท่อนที่ 8 锦瑟无端声悔赢得满行泪 ท่อนที่ 8 锦瑟无端声悔赢得满行泪 ท่อนที่ 14 剪不断 理还乱 哽咽锁清喉 ท่อนที่ 16 秋色连波波上寒烟翠 ท่อนที่ 17 山映斜阳天水傍 ท่อนที่ 18 芳草无情更在斜阳外 ท่อนที่ 19 夜夜好梦留人睡 ท่อนที่ 20 楼高休独倚酒入谁人愁肠化作相思泪	《点绛唇·蹴罢秋千》——李清照 《怨王孙·春暮》——李清照 《清平乐·年年雪里》——李清照 《怨王孙·春暮》——李清照 《点绛唇·蹴罢秋千》——李清照 《相见欢·无言独上西楼》——李煜 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹

2. ข้อบกพร่องการแปลผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในการแปล 3 ประเภท คือ 1) ข้อบกพร่องการแปลคำและกลุ่มคำ

2) ข้อบกพร่องการแปลสำนวน 3) ข้อบกพร่องการแปลลีและเนื้อหาที่มาจากวรรณกรรม ดังนี้

1) ข้อบกพร่องการแปลคำและกลุ่มคำ พบในเนื้อร้อง รวม 7 ท่อน

ตัวอย่างที่ 1: ท่อนที่ 1 薄汗轻衣点缀这泼墨画山水

HowdyFirzt: ลวดลายภาพสวยงามที่เติมเต็มลงบนผ้านี้

ATHITA SIRI: ยกผ้าผืนบางขึ้นซับเหงื่อ แต่งแต้มหมึกลงบนทิวทัศน์ภาพวาด

Juju fansub: ซับเหงื่อบนผ้าบางเบา แต่งแต้มทิวทัศน์บนภาพวาดด้วยน้ำหมึก

LALITA SUB: แผ่นผ้าที่บางเบาและแต่งแต้มภูมิทัศน์ของภาพวาดหมึกนี้

KYUNG SUB: แผ่นผ้าบางเบาซับเหงื่อ และแต่งแต้มภาพวาดด้วยหมึกนี้

ภาษาจีนติดปีก: สวมชุดร้ายรำ สะบัดพู่กุดหยดหมึกเป็นภาพวาด

จากตัวอย่างที่ 1 พบว่าผู้แปลแต่ละคนใช้กลวิธีการแปลที่แตกต่างกันไป ในช่องบัญญัติ HowdyFirzt แปลแบบอิสระหรือแปลแบบเก็บความ ใช้กลวิธีการแปลโดยการเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ เปลี่ยนรูปประโยคจากกรรมเป็นประธาน ในตัวอย่างท่อนที่ 1 ต้นฉบับคือ “薄汗轻衣点缀这泼墨画山水” คำว่า “泼墨画山水” หมายถึงภาพวาดทิวทัศน์จีนประเภทหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมในประโยค แต่ผู้แปลใช้ภาษาแปลให้ทำหน้าที่เป็นประธาน และแต่งเนื้อเพลงใหม่ว่า “ลวดลายภาพสวยงามที่เติมเต็มลงบนผ้านี้” โดยให้ความหมายเป็นประธานในประโยคในต้นฉบับ อีกทั้งยังเพิ่มคำแปลว่า “ผ้า” ปรากฏเพิ่มเติมเข้ามา อาจเป็นเพราะผู้แปลเข้าใจคำดังกล่าวนี้ว่าหมายถึง “ผ้า”

แต่เมื่อพิจารณาท่อนเพลงนี้ ซึ่งในเนื้อเพลงต้นฉบับเป็นการพรรณนาถึงหญิงงามคนหนึ่งที่ได้เติมเต็มความงามของภาพวาดทิวทัศน์รูปหนึ่ง ดังนั้นภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแล้ว พบว่า “泼墨山水画” หรือ “泼墨画山水” ผู้แต่งเพลงสลับตำแหน่งของคำเพื่อให้มีสัมผัสคล้องจองกับคำว่า “ก๊วย” (贵) ในท่อนต่อไปคือ “叫洛阳纸” (ถ้าคำดังกระดาซล้วยหาง) เนื่องจากคำนี้ทำหน้าที่เป็นบทกรรมหลักของท่อนเพลง ดังนั้นการที่ผู้แปลดัดแปลงเปลี่ยนโครงสร้างรูปประโยคใหม่จากบทกรรมแปลให้เป็นประธาน จึงทำให้ความหมายของท่อนเพลงดังกล่าวผิดเพี้ยนและไม่ตรงกับสิ่งที่ภาษาจีนต้นทางต้องการจะสื่อความหมายและสื่อเจตนา

ในช่องบัญญัติ ATHITA SIRI แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ ใช้กลวิธีการแปลแบบละความแปลคำว่า “泼墨画山水” เป็น “ทิวทัศน์ภาพวาด” ซึ่งมีความใกล้เคียงกับบัญญัติ Juju fansub และ LALITA SUB ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยการเพิ่มความในบทแปลว่า “ซับเหงื่อบนผ้าบางเบา แต่งแต้มทิวทัศน์บนภาพวาดด้วยน้ำหมึก” และ “แผ่นผ้าที่บางเบาและแต่งแต้มภูมิทัศน์ของภาพวาดหมึกนี้” ตามลำดับ โดยเพิ่มคำว่า “บน” และ “ของ” เพื่อชี้เฉพาะความหมายในบทแปลของท่อนเพลงนี้ ให้มีความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ช่องบัญญัติ LALITA SUB และ KYUNG SUB แปลแบบอิสระหรือแปลแบบเก็บความ โดยใช้กลวิธีการแปลแบบการละความหมายแฝงของต้นฉบับ โดยให้ความหมายคำว่า “泼墨画山水” ว่า

“ภาพวาด” ทั้งสองบัญชี อาจเนื่องด้วยผู้แปลต้องการให้ความหมายของคำในฉบับแปลกระชับและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น จึงละความหมายแฝงของคำศัพท์ดังกล่าวไป การละความหมายของผู้แปลเช่นนี้อาจไม่ได้ส่งผลต่อความหมายของบทแปลที่ผิวดินไปจากต้นฉบับมากนัก แต่อย่างไรก็ตามการแปลความหมายของคำในลักษณะดังกล่าวก็มีอาจสื่อความหมายตามที่ต้นฉบับต้องการ

ตัวอย่างที่ 2 : ท่อนที่ 2 可怜落花叩玉枕 拂袖人还昏睡

Juju fansub: น่าเสียดาย แม้นบุพผาร่วงหล่นตะหมอนหยก ปิดออกไปแล้วยังคงนอนไม่ตื่น

ATHITA SIRI: แม็กลิบบุพผาหล่นสู่หมอนหยก ปิดออกแล้วนางก็มีตื่นจากนิทรา

ภาษาจีนติดปาก: เสียหายที่ดอกไม้ปลิวตกบนหมอนหยก คนทอชุดยังคงหลับไหลไม่ตื่น

LALITA SUB: ช่างน่าสงสาร หมอนหยกที่เปื้อนน้ำตาแห่งความเศร้า

HowdyFirzt: หมักสีด่าเปื้อนเลอะน้ำตา หวนภาพคืนเรื่องเก่าในใจ

จากตัวอย่างที่ 2 พบว่าช่องบัญชี Juju fansub และ ATHITA SIRI แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการเรียบเรียงบทแปลขึ้นใหม่ อาจเนื่องจากผู้แปลคิดว่า “ผู้ชิว” (拂袖) คือการสะบัดหรือปิด ทั้งสองบัญชีแปลเนื้อร้องท่อนนี้ว่า “น่าเสียดาย แม้นบุพผาร่วงหล่นตะหมอนหยก ปิดออกไปแล้วยังคงนอนไม่ตื่น” และ “แม็กลิบบุพผาหล่นสู่หมอนหยก ปิดออกแล้วนางก็มีตื่นจากนิทรา” ตามลำดับ โดยทั้งสองบัญชีใช้คำว่า “ปิดออก” ในบทแปล ซึ่งหมายถึงการปิดดอกไม้ที่ร่วงหล่นมากระทบหมอนหยก แต่หากทำความเข้าใจในเนื้อเพลงผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจีนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม จะพบว่า “ผู้ชิวเหริน” (拂袖人) ในท่อนนี้ หมายถึงเครื่องแต่งกายของสตรีจีนในอดีต ที่เป็นชุดยาวและบานใหญ่ ในท่อนเพลงนี้ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าต้นฉบับต้องการบรรยายถึงตัวเองในบทเพลงที่สวมใส่ชุดที่มีลักษณะบานใหญ่ ดังสำนวนจีน “ผู้ชิวเออร์ชิว” (拂袖而去) หมายถึงการแสดงอาการโกรธหรือไม่พอใจ หากแปลตรงตัวว่า “สะบัดแขนเสื้อแล้วจากไป” ผู้วิจัยคิดว่าการตีความตามเจตนาของคำว่า “ผู้ชิวเหริน” จึงน่าจะเป็นคำสรรพนามที่เรียกแทนตัวเองที่สวมใส่เครื่องแต่งกายจีนในบทเพลง

ช่องบัญชี ภาษาจีนติดปาก แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยแปลความหมายของคำใหม่ โดยแปลคำว่า “ผู้ชิวเหริน” ว่าคนทอชุด (เสียหายที่ดอกไม้ปลิวตกบนหมอนหยก คนทอชุดยังคงหลับไหลไม่ตื่น) แต่เมื่อผู้วิจัยพิจารณาความหมายของคำว่า “คนทอชุด” ในภาษาจีนใช้คำว่า “织衣工” หรือ “织布工” ซึ่งไม่ตรงกับความหมายตามตัวอักษรในต้นฉบับ อีกทั้งในบทเพลงชุดเจตนาต้นฉบับก็ไม่ได้มีเนื้อหาส่วนใดที่กล่าวถึงคนทอชุดแต่ประการใด ดังนั้นการที่แปลคำว่า “ผู้ชิวเหริน” เป็น “คนทอชุด” โดยการแปลลักษณะนี้อาจส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำไม่ตรงตามกับผู้ประพันธ์ต้นฉบับต้องการที่จะสื่อ ในขณะที่ช่องบัญชี LALITA SUB และ HowdyFirzt ที่แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการแปลแบบละความ ไม่แปลส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ผู้ชิวเหริน” อาจเนื่องมาจากผู้แปลไม่ทราบความหมายของคำในต้นฉบับ จึงเลือกที่จะแปลแบบละความ ไม่แปลความหมายของคำนั้นออกมา ซึ่งการแปลในลักษณะนี้ ทำให้ความหมายของบทแปลผิวดินและไม่สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 3 : ท่อนที่ 4 清风微寒惹一厢 粉黛又愁眉

Juju fansub: สายลมหนาวโชยอ่อน ๆ มาจากด้านหนึ่ง หยิบผงดำวาดทรงคิ้วบาง ๆ

จากตัวอย่างที่ 3 พบว่าบัญชีช่อง Juju fansub แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการใช้กลวิธีการแปลด้วยการละความ ไม่แปลความหมายแฝงของคำว่า “เฟิ่นไต้” (粉黛) โดยแปลเป็น “ผงดำ” ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจคำศัพท์ดังกล่าว ภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พบว่า “เฟิ่นไต้” ในท่อนเพลงนี้มีความหมายแฝง ซึ่งในภาษาจีนโบราณหมายถึง สาวงาม จากตัวอย่างในกวีนิพนธ์เรื่องฉงเอินเกอ (回眸一笑百媚生，六宫粉黛无颜色) “ยามเจ้าหันหลังกลับ ยิ้มให้ช่างแสงงดงาม ไม่เหมือนดังสนมงามในวังที่ไร้ชีวิตชีวา” ซึ่ง “เฟิ่นไต้” ในบทกลอนข้างต้นนี้มีความหมายว่าหญิงสาวหรือสาวงามเช่นกัน ดังนั้นการที่ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยการละความ ไม่แปลความหมายแฝงของคำดังกล่าวทำให้ความหมายเดิมของท่อนเพลงนี้ผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และส่งผลทำให้กรรมของประโยคที่ควรจะเป็นคำสรรพนามหมายถึง “หญิงสาว” กลับแปลเป็น “หยิบผงดำวาดทรงคิ้วบาง ๆ” เช่นนั้นแล้วเนื้อหาของท่อนเพลงนี้จึงไม่สัมพันธ์กับการสื่อเจตนาของภาษาต้นฉบับเท่าที่ควร

ตัวอย่างที่ 4 : ท่อนที่ 9 直道君心不美 日夜东流水

Juju fansub: ตรงถนนจุนซินมองไปยามใดก็มีอาจงดงามวันคืนผ่านทิ้งไปดุจสายน้ำหลังไหล

ATHITA SIRI: ตรงถนนจุนซินมองไปยามใดก็ไม่สวยงาม

LALITA SUB: ทอดสายจุนซินยาวไกลช่างเจิบเหงาเพียงใด

ภาษาจีนติดปีก: ตรงถนนจุนซินมองไปยามใดก็มีอาจงดงาม

จากตัวอย่างที่ 4 พบว่าผู้แปลทุกคนแปลแบบตรงตัว หรือการแปลแบบตามตัวอักษร ด้วยการใช้กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียง (การถ่ายเสียงฉบับ PKUTHDY อ้างถึง (Jiraphas, C., 2018, p.22) การแปลคำว่า “จวินซิน” (君心) โดยการถอดเสียงภาษาจีนเป็น “จุนซิน” ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจคำดังกล่าว ภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแล้ว พบว่า “จวิน” (君) ในภาษาจีนโบราณทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามใช้เรียกผู้ชาย คล้ายคำว่า “ท่าน” ในภาษาไทย ส่วน “ซิน” (心) ก็หมายถึงหัวใจ หรือจิตใจ ดังนั้น “จวินซิน” (君心) ในท่อนเพลงดังกล่าวจึงควรแปลว่า “ใจของท่าน” สอดคล้องกับบทแปลกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ซ่งของ หลี่จื่ออี้ เรื่องปู้ซวนจื่อหว่าจู่ฉางเจียงโถว (卜算子·我住长江头) (Meitianduwenshi., 2019, p.11) ที่ประพันธ์ว่า

卜算子·我住长江头

我住长江头，君住长江尾。日日思君不见君，共饮长江水。

此水几时休，此恨何时已。只愿君心似我心，定不负相思意。

หมายถึง “ข้าอาศัยอยู่ในต้นแม่น้ำแยงซี ท่านอาศัยอยู่ที่ปลายแม่น้ำแยงซี ข้าคิดถึงท่านทั้งคืนวันแต่ไม่ได้เจอ ตีมน้ำจากแม่น้ำแยงซีด้วยกัน เมื่อใดที่แม่น้ำที่ยาวไม่มีที่สิ้นสุดจะเหือดแห้ง และความขมขื่นของการพรากจากกันจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ข้าแค่หวังว่าหัวใจของท่าน จะเหมือนใจของข้าไม่เปลี่ยนแปลง” (Puriwan, W., 2012, p.98)

จากตัวอย่าง 4 จะเห็นว่าคำว่า “จวินซิน” (君心) ที่ปรากฏในเนื้อเพลงน่าจะหมายความว่า “ใจของท่าน” มากกว่าการแปลคำดังกล่าวนี้เป็นชื่อของถนน การที่ผู้แปลแปลบทแปลเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากหน้าคำว่า “จวินซิน” ปรากฏคำว่า “จื่อเต้า” (直道) แปลตรงตัวว่าทางตรง ส่งผลให้ผู้แปลแต่ละบัญญัติต่างกันก็แปลคำดังกล่าวนี้เป็นชื่อของถนนแทน แต่เมื่อพิจารณาตามความหมายแฝงของคำและบริบททางวัฒนธรรมจีนและยังสอดคล้องกับที่มาของเรื่องราวจากวรรณกรรมจีนโบราณแล้ว ท่อนเพลงนี้จึงน่าจะแปลว่า “รู้ว่าใจของท่านไม่ซื่อตรง นับวันยิ่งจะไม่ย้อนกลับมา” ซึ่งการแปลเป็นชื่อถนนเส้นหนึ่งที่ชื่อว่าจวินซิน ทำให้บทแปลมีความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และในจำนวนทั้งหมด ทุกข้อบัญญัติต่างก็ถ่ายทอดเสียงได้ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ หากยึดหลักเกณฑ์ของเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิไทย (2540) ควรถอดเสียงออกมาเป็น “จวินซิน” ไม่ใช่ตามที่ทุกบัญญัติถอดเสียงออกมาว่า “จุนซิน” ตามที่ปรากฏในบทแปลข้างต้น

ตัวอย่างที่ 5 : ท่อนที่ 15 饮曲肝肠碎

Juju fansub: ต้มหนักจนแสบทรวงใน

ATHITA SIRI: ต้มหนักหวังให้ลิ้มความร้าวรานในใจ

KYUNG SUB: แล้วดำเนินชีวิตต่อไป

HowdyFirzt: ร้างลิ้มเรื่องวุ่นวายใจ

จากตัวอย่างที่ 5 พบว่าบัญญัติของ Juju fansub และ ATHITA SIRI แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการใช้กลวิธีการแปลด้วยการให้ความหมายเพิ่มเติมเข้าไป โดยการแปลภาษาต้นฉบับคำว่า “อินฉีว” (饮曲) แปลเป็น “ต้มหนัก” ทั้ง 2 บัญชี ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจคำศัพท์ดังกล่าวภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแล้ว พบว่าคำว่า “อินฉีว” มีความหมายว่าดื่มเหล้า โดยคำว่า “饮” ในภาษาจีนหมายถึงอากัปกริยาที่เกี่ยวกับการกิน การดื่ม และคำว่า 曲 (ฉีว) ในภาษาจีนหมายถึงชื่อเหล้าชนิดหนึ่งคือเหล้าขู่จิวหรือเหล้าเนียงจิว ที่ปรากฏในสมัยราชวงศ์โจว (ความหมายจากพจนานุกรมอรรถาธิบายคำศัพท์จีน ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เล่ม 2 หน้า 1484 อักขระตัวที่ 2) ดังนั้นคำว่า “อินฉีว” จึงสื่อความหมายถึง “การดื่มเหล้า” และนอกจากนี้ คำว่า “ฉีว” ยังหมายถึงเพลง หรือบทเพลงซึ่งสามารถสื่อความหมายถึงการฟังดนตรีหรือเสพทำนองเพลงได้อีกด้วย

ในข้อบัญญัติ Juju fansub และ ATHITA SIRI ผู้แปลก็ยังได้ขยายความหมายของคำกริยา “ดื่มเหล้า” โดยเพิ่มคำว่า “หนัก” ในประโยค “ต้มหนักจนแสบทรวงใน” และ “ต้มหนักหวังให้ลิ้มความร้าวรานในใจ” ตามลำดับ ซึ่งในต้นฉบับไม่มีคำนี้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้แปลต้องการให้ภาษาในฉบับแปลมีความหมายชัดเจนและเห็นภาพ (การแปลในเชิงอรรถปริวรรต) มากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงความหมายเดิมเอาไว้ ในขณะที่บัญญัติของ KYUNG SUB และ HowdyFirzt แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ ด้วยการใช้กลวิธีการแปลโดยการละความ ไม่ได้ให้ความหมายของคำในท่อนเพลง และผู้แปลได้ให้ความหมายฉบับแปลขึ้นใหม่ว่า (แล้วดำเนินชีวิตต่อไป) และ (ร้างลิ้มเรื่องวุ่นวายใจ) ตามลำดับ ที่มีความหมายต่างจากฉบับแปล อาจเนื่องมาจากผู้แปลต้องการจะเพิ่มความหมายของท่อนเพลงในฉบับแปล เพื่อเสริมความหมายของท่อนเพลง

อื่นให้ชัดเจนและเห็นภาพมากยิ่งขึ้น แต่ขยายความหมายในบทแปลเช่นนี้ก็อาจทำให้ความหมายของบทแปลผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ในขณะที่บัญชีช่อง LALITA SUB ผู้แปลเลือกไม่แปลท่อนเพลงต้นฉบับเลย ทำให้บทแปลขาดความต่อเนื่อง ความหมายของคำแปลที่ปรากฏจึงคลาดเคลื่อนขาดตอนไป

2) ข้อบกพร่องการแปลสำนวน

ตัวอย่างที่ 6 : ท่อนที่ 2 慵整纤纤手叫洛阳纸贵

ภาษาจีนติดปีก: มืออันงดงามบรรจงบนกระดาษ

จากตัวอย่างที่ 6 พบว่าบัญชีช่อง ภาษาจีนติดปีก แปลแบบอิสระ หรือการแปลแบบเก็บความ โดยการใช้กลวิธีการแปลแบบละความสำนวน “ลั่วหยางจื่อถู่” (洛阳纸贵) แปลเป็น “กระดาษ” ซึ่งสำนวนนี้มีที่มาจากงานเขียนอันโด่งดังของจั่วซือ (左思) ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงในราชวงศ์จิ้นตะวันตก ชื่อ ซานโตวฟู (三都赋) งานเขียนของเขาโด่งดังเป็นอย่างมากจนทำให้ชาวเมืองลั่วหยางต่างพากันไปซื้อกระดาษเพื่อที่จะนำมาเขียนคัดลอกงานของเขาเก็บไว้จนทำให้กระดาษในเมืองลั่วหยางนั้นมีราคาแพงมาก ต่อมาสำนวนนี้ถูกนำมาใช้อุปมาถึงงานเขียนหรือผลงานที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปไกล หรือสิ่งที่ล้ำค่าและควรค่าแก่การเสาะแสวงหา มา เช่นนี้แล้วหากผู้แปลไม่ทำความเข้าใจสำนวนจีนจากภาษาต้นทางให้ดีเสียก่อน ก็ไม่อาจสื่อความหมายของสำนวนลงในบทแปลตามที่ต้นฉบับต้องการจะสื่อได้ ทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจสารนั้นคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างไปจากต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 7 : ท่อนที่ 5 对镜梳妆探听人声鼎沸

KYUNG SUB: ลมโชยผ่านกระจกส่องยลโฉม

LALITA SUB: ยินเสียงลมผ่านกระจกแต่งหน้า

HowdyFirzt: ยินเสียงหวิวหวิดที่อ้างว้างยิ่งจดจำ

ในตัวอย่างที่ 7 พบว่าช่องบัญชี KYUNG SUB, LALITA SUB และ HowdyFirzt ไม่ได้แปลความหมายที่ชัดเจนของสำนวนจีน “เหรินเซิงติงเฟย” (人声鼎沸) อาจเนื่องมาจากผู้แปลต้องการให้ต้นฉบับแปลของตนมีความกระชับยิ่งขึ้น จึงไม่แปลความหมายของสำนวน ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจสำนวนดังกล่าวภายใต้มุมมองของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พบว่าสำนวนในท่อนเพลงนี้ เป็นสำนวนจีนที่ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบเสียงแซ่ซ้องของผู้คน เปรียบเสมือนเสียงน้ำที่กำลังเดือดในหม้อต้มน้ำ (鼎) ที่เป็นภาชนะหุงต้มโบราณมีสามขา หรือสี่ขาตั้งและมีหูจับ (ความหมายจากพจนานุกรมฮั่นยฺหวี่ต้าจื้อเตี่ยน ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เล่ม 7 หน้า 4740 อักษรตัวที่ 1) การที่ผู้แปลไม่แปลความหมายของสำนวนดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถเห็นภาพตรงตามที่ต้นฉบับภาษาจีนต้องการจะสื่อสารภายใต้สำนวนจีน “เหรินเซิงติงเฟย”

นอกจากนี้ในบัญชีช่อง LALITA SUB แปลท่อนเพลง “对镜梳妆探听人声鼎沸” ว่า “ยินเสียงลมผ่านกระจกแต่งหน้า” ซึ่งในท่อนเพลงต้นฉบับที่นำสำนวนนี้มาใช้เพื่อเปรียบเทียบเสียงของผู้คนกับเสียงน้ำเดือดในหม้อต้มน้ำดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การที่ผู้แปลเปรียบเทียบกับเสียงจ่อแจของผู้คนเป็นเสียงของลมพัดแทน ทำให้บทแปลมีความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับมาก และบัญชีช่อง HowdyFirzt แปลเป็น “ยินเสียง

หวิวหวิด ที่อ้างว้างยิ่งจดจำ” โดยผู้แปลเลือกใช้สองคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันนั้น คือคำว่า “หวิว” และ “หวิด” ตาม (dictionary.orst., 2011, p.115) คำว่า “หวิว” คือเสียงดัง เช่น ลมพัดหวิว ๆ และคำว่า “หวิด” มีความหมายว่าเสียงร้องดัง โดยมากเป็นเสียงผู้หญิง แสดงให้เห็นว่า ผู้แปลเลือกคำที่ยังไม่สามารถสื่อความหมายได้เหมาะสมกับสำนวนดังกล่าว ทำให้ความหมายของบทแปลบกพร่องและยังขาดความสมบูรณ์ของภาษาที่ใช้ ซึ่งส่งผลต่อการรับสาร

ตัวอย่างที่ 8 : ท่อนที่ 13 棋逢红颜一醉 千军万马退

LALITA SUB: เล่นหมากกระดานเมื่อยามเมา

HowdyFirzt: เล่นให้มันเมาจนลืมเธอ และก้าวเดินไป

KYUNG SUB: ประลองหมากกระดานยามเมา

จากตัวอย่างที่ 8 พบว่าบัญชีช่อง LALITA SUB, HowdyFirzt, KYUNG SUB แปลแบบอิสระ หรือการแปลแบบเก็บความ โดยการใช้กลวิธีการแปลแบบละความ ไม่แปลความหมายของคำต้นฉบับคำว่า “หงเหยียน” (红颜) เมื่อผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจคำศัพท์นี้ ภายใต้มุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พบว่าคำว่า “หงเหยียน” แปลตรงตัวว่า สี ในอีกด้านหนึ่งคำนี้ก็มีความหมายแฝงเช่นกัน หมายถึง หญิงงาม หรือ เพื่อนผู้หญิงคนสนิท ตัวอย่างจากสำนวนจีน หงเหยียนปั่วมิ่ง (红颜薄命) ที่หมายถึงหญิงงามที่มีชะตาชีวิตที่ไม่ราบรื่น อาจจะจากไปในช่วงที่ยังเยาว์วัย หรือมีชีวิตแต่งงานที่ไม่มีความสุข ซึ่งในที่นี้คำว่า “หงเหยียน” หมายถึง “หญิงงาม” และคำว่า “ปั่วมิ่ง” (薄命) หมายถึง “ชะตาชีวิตที่ไม่ดี หรือไม่ราบรื่น” ดังนั้นจากตัวอย่างในสำนวนจีนนี้แสดงให้เห็นว่าคำดังกล่าว มีความหมายแฝงว่า “หญิงงาม” นอกเหนือจากความหมาย “สีแดง” ก็เป็นไปได้ เช่นนี้ทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจสารนั้นคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างไปจากต้นฉบับ

2) ข้อบกพร่องการแปลวลีและเนื้อหาที่มาจากวรรณกรรม

ตัวอย่างที่ 9 : ท่อนที่ 18 芳草无情更在斜阳外

Juju fansub: กลิ่นต้นหญ้า ไร้รู้สึก แตกกิ่งก้านได้แสงตะวันรอน

ATHITA SIRI: กรุ่นกลิ่นหญ้าหอมตาม ตะวันคล้อยพาพลบค่ำ

จากตัวอย่างที่ 9 “芳草无情更在斜阳外” ในท่อนเพลงข้างต้น กวีพรรณนาถึงบรรยากาศของทิวทัศน์ขณะที่กวีกำลังแต่งกลอน ต่อจากท่อนก่อนหน้าคือ “山映斜阳天水傍” (ภูเขาที่มีแสงอาทิตย์ตกทอดส่องลงมาจากฟ้าสู่พื้นน้ำ) โดยในท่อนนี้ กวีบรรยายถึงภาพของหญ้าหอมที่ไร้ชีวิตชีวา ไร้ความรู้สึกนอกแสงพระอาทิตย์ส่องถึง แสดงให้เห็นถึงความโกลีโกลของทิวทัศน์ในสายตาของกวี โดยช่องบัญชี Juju fansub และATHITA SIRI แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการเติมความหมายเข้าไปว่า “กลิ่นต้นหญ้า ไร้รู้สึก แตกกิ่งก้านได้แสงตะวันรอน” และ “กรุ่นกลิ่นหญ้าหอมตาม ตะวันคล้อยพาพลบค่ำ” ตามลำดับ และเพิ่มคำว่า “กลิ่น” และ “กรุ่นกลิ่น” เพื่อชี้เฉพาะถึงกลิ่นหอมของหญ้า ซึ่งการแปลเช่นนี้บางครั้งส่งผลทำให้บทแปลมีความหมายที่เพี้ยนไปจากต้นฉบับ ทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจสารนั้นคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างไปจากต้นฉบับได้เหมือนกัน

ในขณะที่ช่องบัญชี KYUNG SUB และ LALITA SUB แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความว่า “ความโศกเศร้าไร้ความปราณี” (芳草无情) แทนคำต้นฉบับที่แปลความหมายตรงตัวว่า “หญ้าหอมไร้ความรู้สึก” อาจเนื่องจากผู้แปลตีความหมายของคำว่า “หญ้าหอมที่ไร้ความรู้สึก” เป็นความโศกเศร้าของกวีที่จะต้องจากบ้านไกล ซึ่งก็ถูกต้องตามเจตจำนงในการแต่งกลอนบทนี้ของกวี แต่กลอนเพลงชุมโจเป็นกวีนิพนธ์ฉือไผ่ ที่ 1 บทมี 2 ท่อน โดยท่อนแรกจะบรรยายถึงสิ่งหนึ่งและท่อนที่สองก็จะบรรยายถึงอีกสิ่งหนึ่ง โดยท่อนนี้อยู่ในช่วงแรก บทกวีบรรยายสภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ ดังนั้นการที่ผู้แปลแต่งบทแปลใหม่ โดยแปลคำว่า “芳草无情” เป็น “ความโศกเศร้าไร้ความปราณีปรากฏขึ้นได้แสงตะวัน” และ “ความโศกเศร้าไร้ความปราณีเมื่ออาทิตย์อัสดง” ตามลำดับ เช่นนี้จึงทำให้บทแปลในท่อนนี้มีความหมายไม่ตรงตามรูปตัวอักษรและไม่ตรงกับฉันทลักษณ์ของกวีนิพนธ์ฉือไผ่

นอกจากนี้ ในช่องบัญชี ภาษาจีนติดปีก และ HowdyFirzt แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยการเติมความหมายเข้าไป ในบทแปลคำว่า “芳草” (หญ้าหอม) แปลเป็น “ต้นไม้ใบหญ้า” ซึ่งความหมายไม่ตรงกับต้นฉบับเลย นอกจากนี้ผู้แปลยังแปลโดยการแต่งบทแปลใหม่ โดยแปล “更在斜阳外” (ที่อยู่นอกแสงพระอาทิตย์จะส่องถึง) ว่า “คิดถึงบ้านที่อยู่ไกล” ทำให้บทแปลในท่อนนี้มีความหมายผิดเพี้ยนและไม่ตรงตามความหมายของตัวอักษรต้นฉบับ ในขณะที่ช่องบัญชี HowdyFirzt แปลโดยการแต่งบทแปลใหม่ ในท่อนเพลงต้นฉบับ “芳草无情更在斜阳外” แปลเป็น “หมดแสงอาทิตย์ยิ่งเศร้า” จะพบว่าการใช้กลวิธีการแปลโดยการแต่งบทแปลใหม่เช่นนี้ ทำให้บทแปลของท่อนเพลงดังกล่าวมีเนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์กับต้นฉบับและสื่อความหมาย (ตีความเจตนา) ไม่ตรงกับต้นฉบับ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจสารนั้นคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างไปจากต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 10 : ท่อนที่ 19 夜夜好梦留人睡

KYUNG SUB: ทุก ๆ ราตรีนอนหลับฝันดี

ATHITA SIRI: ยามราตรีเข้าลูก้า หวังนิทราหลับฝันดี

LALITA SUB: เหตุใดจนทุกคืนจึงฝันดีทั้ง ๆ ที่ถูกทิ้งให้เดียวดาย

HowdyFirzt : เหตุใดถึงฝันหวานยามค่ำคืน

จากตัวอย่างที่ 10 “夜夜好梦留人睡” ท่อนเพลงนี้ย่อมาจากบทกลอนชุมโจ ที่ประพันธ์ไว้ว่า “夜夜除非好梦留人睡” ซึ่งเป็นการบรรยายถึงความทุกข์ใจของกวีที่แสดงให้เห็นภาพของการนอนไม่หลับ จนต้องใช้ฝันมาปลอบประโลมใจ จึงจะสามารถนอนหลับได้ในแต่ละคืน ช่องบัญชี KYUNG SUB แปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ โดยใช้กลวิธีการแปลโดยการละความไม่แปลความหมายของคำว่า “留人睡” ว่า “ทุก ๆ คืนนอนหลับฝันดี” การที่ผู้แปลเลือกแปลแค่คำดังกล่าว ที่หมายถึงทำให้นอนหลับได้ ส่งผลให้บทแปลมีความหมายผิดเพี้ยนไป ดังนั้นการแปลโดยการละความว่า “ทุก ๆ ราตรีนอนหลับฝันดี” ซึ่งมีความหมายไม่ตรงกับต้นฉบับนัก เช่นเดียวกับช่องบัญชี ATHITA SIRI ที่แปลโดยการละความ ไม่แปลคำว่า “留” ที่มีความหมายว่าได้หรือรับ โดยในที่นี้หมายถึงนอนหลับได้ (留人睡) โดยแปลท่อนเพลงดังกล่าวนี้ว่า

“ยามราตรีเข้าลูก้า หวังนิทราหลับฝันดี” จะพบว่าผู้แปลไม่สื่อความหมายตามต้นฉบับ ซึ่งต้องการพรรณนาให้เห็นว่ามีเพียงฝันดีที่จะทำให้นอนหลับได้ ดังนั้นการแปลโดยการละความเช่นนี้ ทำให้ความหมายของบทแปลผิดเพี้ยน และมีความหมายไม่ตรงกับต้นฉบับ

4. สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การแปลบทเพลงซู่หมู่เจจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย โดยเฉพาะประเด็นเชิงวัฒนธรรมและสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องในการแปลและเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อบกพร่องในการแปลภายใต้มุมมองการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

1.1 ข้อบกพร่องที่เกิดจากการขาดความรู้ (Knowledge) ภาษาและวัฒนธรรมจีน

การแปลเป็นเรื่องของการถ่ายโอนภาษาหนึ่งสู่ภาษาหนึ่ง ซึ่งในทฤษฎีการแปลเรียกว่า “ภาษาต้นทาง” และ “ภาษาปลายทาง” โดยผู้แปลซึ่งเป็นผู้รับสารคนแรกแล้วถ่ายทอดสารผ่านการแปลมาสู่ผู้อ่านตามลำดับ และถ้าผู้แปลปรับเปลี่ยนหรือบิดเบือนสารที่รับมาจากต้นฉบับแล้วถ่ายทอดสารที่แตกต่างออกไปไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจก็ตาม จะทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจสารนั้นคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างไปจากต้นฉบับได้ การแปลเช่นนี้จึงถือว่ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้น (Saibua, S., 2007, p.5) ซึ่งจากการจำแนกและวิเคราะห์การแปลเพลงซู่หมู่เจของบัญชีผู้ใช้ทั้ง 6 ช่อง ตามลักษณะทางภาษาศาสตร์ พบ 1) ข้อบกพร่องการแปลคำและกลุ่มคำ จาก 7 ท่อนร้อง จำนวน 8 คำ ได้แก่ 泼墨画山水、拂袖人、落花、玉枕、粉黛、君心、红颜、饮曲 และ 2) ข้อบกพร่องการแปลสำนวน ผ่านมุมมองการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จาก 3 ท่อนร้อง จำนวน 3 สำนวน ได้แก่ สำนวนจาก ท่อนที่ 2 可怜落花叩玉枕 拂袖人还昏睡 ท่อนที่ 5 对镜梳妆探听人声鼎沸 และท่อนที่ 13 棋逢红颜一醉 千军万马退 ซึ่งพบการถ่ายทอดความหมายแตกต่างไปจากเจตนาของต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม หากผู้แปลทั่วไปที่คิดจะทำหน้าที่เพียงการถ่ายทอดภาษาให้เหมือนกับ “ภาษาต้นทาง” ที่สุดเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นคำว่า 拂袖人 (ปิดอก สาวงาม) ในตัวอย่างที่ 2 หรือคำว่า 饮曲 (ดื่มหนัก เมามาย) ในตัวอย่างที่ 5 หรือคำว่า 君心 (ถนอมใจ) ในตัวอย่างที่ 4 หรือคำว่า 洛阳纸贵 (กระดาษ) ในตัวอย่างที่ 6 หรือคำว่า 人声鼎沸 ในตัวอย่างที่ 7 คำว่า 红颜 ในตัวอย่างที่ 8 ซึ่งไม่ปรากฏคำแปลเลย ไม่ได้ถ่ายทอดความหมายของคำเหล่านี้ออกมาเลย

นอกจากนี้ พบว่าบัญชีผู้ใช้ทั้ง 6 ช่องส่วนใหญ่เลือกใช้กลวิธีการแปลแบบอิสระหรือการแปลแบบเก็บความ คือถึงแม้ว่าผู้แปลถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับลงในบทแปล แต่ก็ยังสื่อความหมายที่ไม่ตรงตามความหมายที่แท้จริงตามต้นฉบับ เนื่องจากบทเพลงซู่หมู่เจนี้ ผู้ประพันธ์เพลงเน้นการประพันธ์เพลงผ่านรูปแบบวรรณกรรม และบทกวี ซึ่งจะสังเกตว่าท่อนหลักในบทเพลงมาจากบทกวีซู่หมู่เจหวายจิว (苏幕遮·怀旧) ซึ่งเป็นบทกวีอันมีชื่อเสียงของฟานจิงเยียน (范仲淹) กวีผู้โด่งดังแห่งยุคราชวงศ์ซ่ง โดยบทกวีได้พรรณนาเมื่อครั้งฟานจิงเยียนต้องไปรับราชการอยู่ที่ภาคตะวันตกของจีน และเมื่อต้องจากบ้านเกิดมานานหลายปี หวังอารมณ์แห่งความคิดถึงบ้าน คิดถึงคนที่รักเหล่านี้จึงถูกเขียนบรรยายผ่านภาษาและตัวหนังสือ

ผ่านการเปรียบเทียบทวิทัศน์ของฤดูใบไม้ร่วงที่สวยงามเป็นบทกวี ดังนั้นจากข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจึงเห็นว่าการถ่ายทอดภาษาต้นทางแปลออกมาเป็นภาษาปลายทางยังไม่เพียงพอต่อการแปลบทเพลงประเภทนี้

1.2 ข้อบกพร่องที่เกิดจากการขาดความตระหนักรู้ (Awareness) ภาษาและวัฒนธรรมจีน

ภาษาเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างกันในสังคม ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนซึ่งกันและกัน ผู้แปลจึงมีหน้าที่มากกว่าการถ่ายทอดความหมายของตัวอักษรเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องทำให้ภาษาปลายทางยังคงสะท้อนวัฒนธรรมของภาษาต้นทางไว้อยู่ กระบวนการบนเส้นทางจากภาษาต้นทาง ไปสู่ภาษาปลายทางนั้นจึงซับซ้อนมาก ซึ่งจากการวิเคราะห์การแปลบทเพลงซู่เจอของบัญชีผู้ใช้ทั้ง 6 ช่อง พบข้อบกพร่องการแปลวลีและเนื้อหาส่วนที่มาจากวรรณกรรมจีนมากที่สุด จำนวน 10 ท่อนเนื้อร้อง จากวรรณกรรม 7 เรื่อง ได้แก่ ท่อนที่ 1 จากวรรณกรรมเรื่อง 《点绛唇·蹴罢秋千》——李清照 ท่อนที่ 6 จากวรรณกรรมเรื่อง 《怨王孙·春暮》——李清照 ท่อนที่ 7 จากวรรณกรรมเรื่อง 《清平乐·年年雪里》——李清照 ท่อนที่ 8 จากวรรณกรรม 2 เรื่อง คือ 《怨王孙·春暮》——李清照 และท่อนที่ 14 จากวรรณกรรมเรื่อง 《相见欢·无言独上西楼》——李煜 และท่อนที่ 16-20 จากวรรณกรรมเรื่อง 《苏幕遮·怀旧》——范仲淹

โดยพบว่าข้อบกพร่องดังกล่าวเกิดจากการไม่ได้จับความหมายแฝงในต้นฉบับ (ตีความเจตนา) กล่าวคือ เมื่อผู้แปลไม่ได้แปลความหมายแฝงลงในบทแปล ส่งผลให้ผู้อ่านบทแปลรับรู้ และเข้าใจความหมายไม่สอดคล้องตรงตามต้นฉบับ ทำให้ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นทางในต้นฉบับออกมาได้ไม่สมบูรณ์ เกิดเป็นข้อบกพร่องในการแปลขึ้น (Jiraphas, C., 2018, p.187) การแปลที่ดีอาจจะไม่ได้ราบรื่น หรือสวยงาม สมบูรณ์ตามต้นฉบับเท่าที่ควร แต่ผู้แปลสามารถซื่อสัตย์ต่อความหมายดั้งเดิมรวมถึงรักษากลิ่นอายและเบื้องหลังของวัฒนธรรมภาษาต้นทางเอาไว้ได้ จากการศึกษาพบว่าเนื้อเพลงซู่เจอ มีความหมายแฝงมากมาย ที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีการสื่อความหมายแฝงที่อาจจะทำให้ผู้อ่านที่ไม่ได้อยู่ในบริบทวัฒนธรรมเดียวกับต้นฉบับ (ภาษาต้นทาง) เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันหรือเกิดความคลาดเคลื่อนขึ้นได้ เช่น ตัวอย่างที่ 9 “芳草无情更在斜阳外” ที่มาจากบทกลอนเต็มบทจาก “山映斜阳天水傍，芳草无情更在斜阳外” ตัวอย่างที่ 10 “夜夜好梦留人睡” ที่ถูกย่อมาจากบทกลอนซู่เจอที่ประพันธ์ไว้ว่า “夜夜除非，好梦留人睡” หรือแม้กระทั่งคำว่า 千军万马 ที่ปรากฏในตัวอย่างที่ 8 棋逢红颜一醉 千军万马退 เป็นต้น ภาษาต้นทางเหล่านี้ล้วนจัดอยู่ในขั้นตอนการแปลที่ต้องตีความ ซึ่งก่อนที่ผู้แปลจะตีความได้สอดคล้องตามเจตนา จึงต้องมีการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏให้ชัดเจนมากขึ้นด้วย

2. แนวทางแก้ไขข้อบกพร่องการแปลภายใต้มุมมองการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

2.1 ให้ความสำคัญกับความรู้ (Knowledge) กฎเกณฑ์ รูปแบบของภาษาและวัฒนธรรมจีนแบบองค์รวม

ปัจจุบันคนแปลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความหมายของการแปลคือการถ่ายทอดเนื้อหาสาระจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งผู้แปลจะต้องตีความต้นฉบับที่สื่อความหมายตามรูปภาษา สัญลักษณ์

ตีความถ้อยคำ กระทั่งอาจต้องตีความร่วมกับบริบท (context) ที่มีมาจากเนื้อเรื่องหรือที่แฝงมาจากเบื้องหลัง วัฒนธรรมของภาษาต้นทางด้วย โดยผู้แปลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการใช้ ภาษาต้นฉบับได้อย่างดีเยี่ยมอีกด้วย และหลังจากผู้แปลตีความในต้นฉบับแล้วจึงจะสามารถถ่ายทอดออกมา เป็นภาษาปลายทางตามรูปแบบวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยได้ดีและอย่างถูกต้อง ดังนั้นการจะลดข้อบกพร่อง การแปลด้านนี้ได้ ผู้แปลต้องให้ความสำคัญต่อการรักษาความหมายของต้นฉบับตั้งแต่ต้นก่อนการแปล คือ ผู้ แปลต้องเข้าใจความหมายอย่างแท้จริงที่อยู่เบื้องหลังภาษาและโครงสร้างภาษา “ผละ” ออกจากโครงสร้าง ภาษาต้นฉบับ และเรียบเรียงใหม่เป็นภาษาที่สื่อความในฉบับแปล การทำเช่นนี้จะช่วยให้ผู้แปลเข้าใจ ความหมายของต้นฉบับได้ชัดเจนและสามารถถ่ายทอดออกมาสู่บทแปลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด รวมทั้งยังทำให้ผู้อ่านรับรู้ และมีความเข้าใจตรงกันกับต้นฉบับผ่านการอ่านบทแปลได้อีกด้วย (Jiraphas, C., 2018, p.187) บทแปลที่ดีควรจะสื่อความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด และจะต้องคิดเสมอว่าภาษาต้น ทางต่างมีวัตถุประสงค์ มีเจตนาในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเฉพาะกวีจีน อันถือเป็นลักษณะเฉพาะและความ พิเศษของแต่ละชิ้นงาน ผ่านลีลาการเขียน การถ่ายทอด รูปแบบ ความรู้สึกนึกคิด สภาวะความมีตัวตน และ ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว (licence) ของเจ้าของผลงานนั้น ๆ เช่น หากพูดถึงลีลาการแปลสามก๊ก หรือกวี นิพนธ์ล้าลึกต้องนึกถึงยง อิงคเวทย์ หากเอ่ยถึงลีลาการแปลปรัชญาจีนต้องนึกถึงปลายปากกาและภาษาของ ปกรณ์ ลิ้มบุญสุรณ เป็นต้น

การเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้วิเคราะห์และแยกแยะปรากฏการณ์ที่แตกต่างทาง วัฒนธรรมได้ อีกทั้งผู้แปลก็สามารถนำความรู้ที่เคยเรียนหรือประสบการณ์ส่วนตัวมาใช้ในการแปล รวมถึง ทักษะการใช้ภาษาที่ในสถานการณ์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในทักษะการวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภาษา ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา วิเคราะห์ วิจัยความเหมาะสมของภาษาที่ ใช้ ภายใต้ความรู้ความเข้าใจด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นแกน ดังนั้นการแปลที่ดีอาจจะต้องคำนึงถึง เรื่องความรู้ ความเข้าใจ ความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กันของภาษาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น ผู้แปลอาจ เพิ่มการวางแผนการแปลให้ละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบ มีกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานเรื่องของการ ใช้ภาษาแปล (ภาษาปลายทาง) ที่ถ่ายทอดให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของทั้ง 2 ภาษา อย่างรัดกุมมากขึ้น

2.2 ตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมจีนอย่างถ่องแท้

ในบริบทของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจะให้ความสำคัญกับการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าของ ทักษะและค่านิยมที่ต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษาจีนกับวัฒนธรรมของชาวจีนเรื่อง การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญกับกระบวนการใช้ภาษา สามารถใช้ภาษาเป้าหมายใน การสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เหมาะสมกับกาลเทศะ หรือที่นักแปลพูดกันเสมอๆ ว่าต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษาในการสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง (ต้นทาง) ให้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ การ ทำความเข้าใจความหมายของต้นฉบับและวัฒนธรรมของภาษาปลายทางให้ดีเสียก่อน เพื่อทำความเข้าใจ มุมมองความแตกต่างทางวัฒนธรรมต้นทางและปลายทาง เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องการแปล

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกนกพร นุ่มทอง (Numtong, K., 2020, p.111) ที่กล่าวไว้ว่าคำมีหลายความหมาย และหลายหน้าที่ ต้องรู้ชัดว่าประโยคหรือวลีนั้นใช้คำในความหมายและหน้าที่ใด จึงคิดคำแทนให้เหมาะสม อีกทั้งการแปลสำนวน สุภาษิต คำพังเพยจากภาษาจีนเป็นไทยความยากของภาษาจีนโบราณที่ปรากฏในภาษาต้นทาง หรือสำนวนโวหารที่มีอยู่ในภาษาต้นทาง ต้องระวังเรื่องความแตกต่างของความหมายแฝงด้วย

Dechrach, N. (2019, p.73) กล่าวว่าหากเข้าใจลักษณะวัฒนธรรมจีนโบราณตามภาษาต้นทางที่ปรากฏ และทำความเข้าใจรูปแบบและลักษณะการสื่อสารของชาวจีนในยุคสมัยนั้นทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา การใช้ภาษาตาม วัฒนธรรมประเพณีค่านิยมของสังคม ตามปัจจัยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ รูปแบบวรรณกรรมและศิลปะที่ถ่ายทอดออกมาในสมัยนั้น จะทำให้เข้าใจถึงความหมายแฝงที่ถูกถ่ายทอดผ่านตัวอักษรที่เกิดขึ้นได้ (Jiraphas, C., 2018, p.192) ในการตีความระดับประโยค เพื่อให้รู้ว่าเรื่องที่แปลอยู่นั้นอยู่ในสถานการณ์ยุคสมัยใด เกี่ยวกับอะไร มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น หรือการจับประเด็นสั้น ๆ ง่าย ๆ ให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทั้งหมดนี้สัมพันธ์กับตรรกวิทยาและปรัชญาอุดมคติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการตีความในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของภาษาต้นทางสู่ภาษาปลายทาง โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานแปลได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การรับรู้และตระหนักรู้คุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม การตระหนักรู้ว่า “วัฒนธรรมเป็นการผสมผสานกันระหว่างภาษากับความคิด โดยแสดงออกผ่านทางภาษา” จึงเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้แปลที่ต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้และฝึกฝน เพื่อที่จะทำให้สามารถถ่ายทอดลงในฉบับแปลได้อย่างใกล้เคียงกับภาษาต้นทางให้มากที่สุด ถูกต้องที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดอีกด้วย

5. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่อง ข้อบกพร่องของการแปลบทเพลงซู่เจอภายใต้บริบทของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของจรัสศรี จิราภาส (Jiraphas, C., 2018) ที่กล่าวว่าการแปลเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความคิด ความรู้สึก ทศนคติและพฤติกรรมที่มีพื้นฐานมาจากต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมกัน ดังนั้น

1) นักแปลไม่ได้มีหน้าที่เพียงแปลหรือเปลี่ยนคำพูดหรือคำศัพท์เท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ส่งต่อวัฒนธรรมของภาษาจีนไปสู่ภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติของภาษาปลายทาง และใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับให้มากที่สุด โดยต้องใช้ภาษาแปลถ่ายทอดความคิด เจตนาของภาษาต้นฉบับด้วย

2) ศาสตร์การแปลมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมแบบองค์รวม รวมถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในมุมมองด้านสังคมและวัฒนธรรมของภาษา (การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม) เพื่อให้สามารถแปลภาษาได้ตรงตามบริบททางวัฒนธรรมนั้น ๆ

3) การแปลภาษาจีนโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของภาษาจีนโบราณที่แฝงอยู่ในต้นฉบับไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม บรรยากาศ รวมถึงผู้คนในสมัยนั้นๆ ซึ่งอาจหมายรวมถึงปัจจัยเรื่องกาลเวลาหรือเบื้องหลังทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คนยุคหลังตีความหมายอีกอย่าง คนยุคปัจจุบัน

ตีความหมายอีกอย่าง ดังนั้นผู้แปลจึงต้องยอมรับว่า ไม่ใช่วัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับจะถูกถ่ายทอดได้อย่างสมบูรณ์หมดจดเป็นภาษาไทย แต่อย่างน้อยในการแปลผู้แปลต้องตระหนักรู้ (awareness) และควรทำความเข้าใจหรือศึกษาให้ชัดเจนในวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในงานแปลนั้นๆ ด้วย เพื่อลดการเข้าใจผิดหรือตีความผิด ลดข้อบกพร่องหรือการสื่อสารที่ผิดพลาดลง เพื่อให้ท้ายที่สุดสามารถถ่ายทอดและสื่อสารออกมาเป็นตัวหนังสือได้เป็นอย่างดีและสมบูรณ์ที่สุด

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปลเพลงไทย-จีน ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในเชิงปริมาณให้มากขึ้น โดยการเก็บรวบรวมข้อบกพร่องการแปลไว้เป็นสถิติ คลังข้อมูล เพื่อทราบถึงปัญหาและกลวิธีการแปลของผู้แปล

2) ควรมีการวิเคราะห์ข้อบกพร่องการแปลจีน-ไทย และไทย-จีน ในผลงานประเภทอื่น ๆ เช่น สื่อบันเทิงคดี ละคร ซีรีส์ ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาการแปลจีน-ไทยและไทย-จีน และตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาการแปลข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลายยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- Benjama, B. (2008). *A study of interjection translation in Harry Potter and the order of the phonenix and Harry Potter and the half-blood prince*. [Master's thesis]. Mahidol University. (In Thai)
- Cheng, L.Y. (2018). *Sumuzhe's research*. [Master's thesis]. Hebei Normal University. (In Chinese)
- Dechrach, N. (2019). The basic idea of Thai students improvement intercultural communication competence. *Silapasart Journal*, 14 (2), 72-73. (In Thai)
- Jiraphas, C. (2019). Translate transform transfer --- “3 T. translate processes” under translator’s 3 conditions]. *Journal of the faculty of Arts, Silpakorn University*. 41(1), 187. (In Thai)
- Jiraphas, C., (2019). *A study of translating Thai proper nouns into Chinese: Research review limitations and principles of translation*. In Li, J. (Ed.), Chinese language: Role in the global community. The 2nd International Conference on Chinese Studies 2019 (pp. 11-38). Ramkhamheang University. (In Thai)
- Larson, M.L. (1984). *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence*. New York: University Press of America.
- Meitianduwenishi. (2019). I live at Yangtze River’s upstream; He lives at Yangtze River’s downstream.
<https://baike.baidu.com/tashuo/browse/content?id=624e65ac54431d8857133401&lemmaId=10953709&fromLemmaModule=pcBottom&lemmaTitle=卜算子·我住长> (In Chinese)
- Nedjaroen, N. Liaprawat, S. (2015). *An analysis of Khamrawee -Baitoey’s mistakes in translating taboo expressions in the literature “the catcher in the rye” and solutions*.

- 21st century research*. The 6th Hatyai National and International Conference. (pp. 396-406). Hatyai University. (In Thai)
- Nida, E.A. (1991). *Theories of Translation*. <http://id.erudit.org/iderudit/037079a>
- Numtong, K. (2020.1.20). *The study of translation problems of the attributives and complements from Chinese to Thai for developing Chinese to Thai translation skills*. https://kukr2.lib.ku.ac.th/kukr_es/kukr/search_detail/result/20012011 (In Thai)
- Numtong, K. (2020). Principles and precautions in translating Chinese to Thai language and Thai to Chinese language. *Chinese Studies Journal of MassArt University*, 106(12), 111. (In Thai)
- Parowan, W. (2012). *Travel discourse in ci poetry of the Song dynasty*. [Master's Thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Qiyenaobagua. (2020). The new 'divine comedy queen' Zhang Xiaotang appeared in Shanghai, and the original song of "Su Muzhe" became popular on the internet. <https://www.163.com/dy/article/FMKVD8VA05178P8U.html> (In Chinese)
- Royal Academy. (2011). *Dictionary of the Royal Institute B.E.* 2nd Edition. Bangkok: Nanmeebooks Publication. (In Thai)
- Secretariat of the Prime Minister. (2000). *Criteria for transcription of Mandarin Chinese with Thai alphabets*. (In Thai)
- Wiwathananukun, M. (2005). *Intercultural communication*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Zhang, H.L. (2007). *Intercultural approach to foreign language teaching*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press. (In Chinese)

Translation Strategies of Tourist Attraction Names in Thailand to Chinese

Apinya Chomphichit

Chinese Major, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand
E-mail: 1023873396@qq.com Tel. 08-0507-7349

(received 25 September, 2022) (revised 28 November, 2022)
(accepted 8 December, 2022)

Abstract

This article aimed to examine translation strategies of tourist attraction names in Thailand to Chinese, to analyze distinctive points and weak points of translation strategies toward tourist attraction names in Thailand to Chinese and to examine Guidelines to translate name of places from Thai to Chinese. The sample used in this study consisted of 645 names that appeared in Thailand (《泰国》). Perter Newmark's translation theory was used to analyze translation strategies that were divided into 2 types. There were SL emphasis and TL emphasis.

The result showed that Chinese translation strategies consisted of 4 types. There was a transcription, naming, free translation, and mixed strategies translation. In addition, these 4 strategies could be divided into sub-19 types that each had a different distinctive point and weak point, and the translation of the proper name from Thai to Chinese was prevalent.

Among these strategies used, transcription and literal translation were the highest at 51 percent. A transcription in syllables was 13.02 percent. The literal translation was 6.04 percent. A transcription without syllables together with literal translation was 4.80 percent and transcription in adding syllables with literal translation was the lowest at 4.50 percent. Regarding the quality of translation, the translator should understand the source language and the target language in terms of meaning and translators should be able to select strategies for translation appropriately, and correctly.

Keywords: translation strategies; tourist attraction names in Thailand; Chinese

การศึกษากลวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน

อภิญญา จอมพิจิตร

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ประเทศไทย

อีเมล 1023873396@qq.com โทรศัพท์ 0805077349

วันรับบทความ 25 กันยายน 2565 วันแก้ไขบทความ 28 พฤศจิกายน 2565

วันตอบรับตีพิมพ์บทความ 8 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบที่นำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน และเพื่อศึกษาแนวทางการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน โดยศึกษาวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างที่ปรากฏในหนังสือไท่กั๋ว (《泰 国》) จำนวน 645 รายชื่อ ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีการแปลของ Peter Newmark ที่แบ่งการแปลออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (Source Language emphasis หรือ SL emphasis) และการแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (Target Language emphasis หรือ TL emphasis)

จากการศึกษา พบว่า กลวิธีการแปลที่นำมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีนมีทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ การทับศัพท์ การตั้งชื่อใหม่ การแปลความหมาย และการแปลผสมผสาน โดยกลวิธีการแปลทั้ง 4 รูปแบบนี้ยังแบ่งได้อีก 19 กลวิธีการแปลย่อย ซึ่งแต่ละกลวิธีการแปลจะมีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกัน

จากการศึกษายังพบแนวทางในการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน คือ นำกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมมาใช้ในการแปล ซึ่งกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยม 5 อันดับแรกจากการคำนวณค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 51.00 การทับศัพท์ทุกพยางค์ มีค่าร้อยละ 13.02 การแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 6.04 การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 4.80 และการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 4.50 นอกจากนี้ การแปลให้มีคุณภาพผู้แปลจะต้องรู้และเข้าใจภาษาต้นฉบับและภาษาแปล รู้ความหมายของสิ่งที่จะแปล คัดเลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม และใช้ภาษาให้ถูกต้อง เป็นที่นิยม กระชับและเข้าใจง่าย

คำสำคัญ กลวิธีการแปล ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทย ภาษาจีน

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการมีรายได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนอย่างมหาศาล ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เกี่ยวข้องในหลายภาคส่วนต่างพร้อมใจกันในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนให้เกิดความสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์แนะนำข้อมูลการท่องเที่ยว หนังสือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว หรือคู่มือประกอบการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยสื่อประชาสัมพันธ์เหล่านี้จะไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนได้หากกระบวนการจัดทำไม่มี “การแปล (Translation)” เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะการแปลถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเข้าใจความหมายของถ้อยความที่ถูกถ่ายทอดจากภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น การแปลในแต่ละครั้งจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความชำนาญในการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักภาษาวัฒนธรรมและกาลเทศะ รวมถึงต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์มาผสมผสานกันขณะแปล ยิ่งไปกว่านั้นต้องมีความรู้ทั้ง 2 ภาษาเป็นอย่างดี คือ ภาษาต้นฉบับ (Source Language) และภาษาฉบับแปล (Target Language) (Chantarakhet, 1985, p. 1)

แต่อย่างไรก็ตาม การมีความรู้ทั้ง 2 ภาษา อาจไม่เพียงพอต่อการแปลทั้งหมด เพราะการแปลในสถานการณ์จริงผู้แปลยังจะต้องประสบกับปัญหาการแปลถ้อยความใหม่ ๆ หรือถ้อยความที่ไม่เคยปรากฏการแปลมาก่อน และหนึ่งในปัญหาที่ผู้แปลต้องพบเจออยู่บ่อยครั้งคือการแปลชื่อเฉพาะ เนื่องจากชื่อเฉพาะเป็นคำนามที่เป็นชื่อเรียกเฉพาะของสถานที่ คน สัตว์และสิ่งของที่ปรากฏอยู่ในภาษาหนึ่งๆ แต่จะไม่ปรากฏอยู่ในภาษาอื่น เมื่อต้องการถ่ายทอดชื่อเฉพาะจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งจึงยากที่จะหาคำในภาษาปลายทางมาแทนที่ได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับ Pinmanee (2003, p. 297) ที่กล่าวไว้ว่า การแปลสิ่งที่ไม่เคยปรากฏหรือไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง เมื่อวัตถุ สิ่งของหรือกิจกรรมใดๆ ที่ไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่เคยปรากฏในภาษาหรือวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง ก็ย่อมเป็นเรื่องธรรมดาที่ภาษาปลายทางจะไม่มีคำที่ใช้เรียกหรือใช้แสดงความหมายในภาษานั้นๆ ด้วยเหตุนี้ ผู้แปลจึงจำเป็นต้องค้นหาและคัดเลือกกลวิธีที่หลากหลาย รวมถึงเทคนิคต่างๆ มาประกอบการแปลเพื่อถ่ายทอดชื่อเฉพาะจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางให้สมบูรณ์ที่สุด ตัวอย่างเช่น การแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยว “จังหวัดนครราชสีมา” ใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์ผสมการแปลความหมายว่า “呵叻府” “เอเซียทีก” ใช้กลวิธีการตั้งชื่อใหม่มาใช้ในการแปลว่า “河滨夜市” และ “เกาะพระทอง” ใช้กลวิธีการแปลความหมายมาใช้ในการแปลว่า “金佛岛” เป็นต้น จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มชื่อเฉพาะ ผู้แปลไม่ได้เลือกใช้กลวิธีการแปลเพียงวิธีเดียวมาใช้ในการแปลทั้งหมด แต่จะเลือกสรรกลวิธีการแปลที่แตกต่างกันไปตามบริบทและองค์ประกอบของชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการแปลที่ไม่มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดตายตัว ด้วยความที่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวนี้จึงส่งผลให้นักแปลมือใหม่เกิดความสับสนในการคัดเลือกกลวิธีการแปล จนส่งผลให้ผลงานแปลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจและต้องการศึกษาว่าการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่จัดอยู่ในกลุ่มชื่อเฉพาะ ผู้แปลนิยมใช้กลวิธีการแปลแบบใดบ้างมาใช้ในการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน ที่สามารถถ่ายทอดความหมายไปยังผู้อ่านซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยวที่ใช้ภาษาจีนให้เกิดความเข้าใจได้มากที่สุด ตลอดจนวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของการแปลแต่ละรูปแบบที่นำมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน รวมถึงศึกษาแนวทางการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน นอกจากนี้ แม้ว่าจะก่อนหน้านี้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีนอยู่บ้าง แต่เนื่องจากวัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลไม่เหมือนกัน ทำให้ผลการวิจัยที่ได้แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้สามารถนำมาเติมเต็มผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องให้มีความหลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน
2. เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบที่นำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

การแปล หมายถึง การถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปยังภาษาแปล

กลวิธีการแปล หมายถึง วิธีที่นำมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทย

ภาษาต้นฉบับ หมายถึง ภาษาไทยที่ชาวไทยใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ไม่รวมภาษาไทยท้องถิ่น

ภาษาแปล หมายถึง ภาษาจีนกลางที่ชาวจีนใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ไม่รวมภาษาจีนท้องถิ่น

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัย มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Newmark (1988, p. 7) กล่าวว่า “Translation is a craft consisting in the attempt to replace a written message and/or statement in one language by the same message and/or statement in another language.” และ Leelaniramol (2013, p. 6) ได้ถอดนิยามการแปลของ Newmark ไว้ว่า “การแปล คือ ทักษะศิลป์ในการพยายามแทนที่ข้อความ และ/หรือถ้อยคำของภาษาหนึ่งด้วยข้อความ และ/หรือถ้อยคำในอีกภาษาหนึ่ง”

Newmark (2001) แบ่งการแปลออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ การแปลเชิงอรรถศาสตร์ (Semantics Translation) ที่เน้นให้ความสำคัญกับความหมายของต้นฉบับ โดยมักจะใช้วิธีแปลแบบคำต่อคำมาช่วยถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับสู่ภาษาฉบับแปล และการแปลเชิงสื่อสาร (Communicative Translation) ที่เน้นความเข้าใจของผู้อ่านที่มีต่อฉบับแปล โดยมักจะใช้ภาษาปลายทางหรือภาษาเป้าหมายในการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับ และอาจมีการตัดหรือเสริมข้อความตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่าน

สามารถรับรู้และเข้าใจราวกับการได้อ่านต้นฉบับ นอกจากนี้ Newmark ยังแบ่งการแปลออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (Source Language emphasis)

การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ คือ การแปลที่ให้ความสำคัญกับภาษาต้นฉบับเป็นหลัก เป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลพยายามแปลข้อความจากภาษาต้นฉบับไปยังภาษาเป้าหมายโดยยังรักษาเจตนารมณ์ของผู้เขียนในภาษาต้นฉบับ โดยยึดตามความหมาย รูปแบบ โครงสร้าง หรือคำเดิมในภาษาต้นฉบับ หรือให้การถ่ายทอดข้อความแปลอยู่ในความจำกัดของรูปแบบและลักษณะโครงสร้างทางไวยากรณ์ในภาษาเป้าหมาย และอาจมีการตัดหรือเพิ่มข้อความบางส่วนเพื่อความเหมาะสมตามบริบทของการแปลแต่ละถ้อยความ

2. การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (Target Language emphasis)

การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล คือ การแปลที่ให้ความสำคัญกับภาษาเป้าหมายและความเข้าใจของผู้อ่านเป็นหลัก การให้ความหมายจะอ้างอิงและพิจารณาจากความหมายเดิมของภาษาต้นฉบับ แต่จะไม่รักษารูปแบบการใช้และลักษณะโครงสร้างของภาษาต้นฉบับไว้ โดยส่วนใหญ่ผู้แปลจะนำข้อความแปลมากล่าวหรือเรียบเรียงใหม่ในรูปแบบของภาษาเป้าหมาย และพยายามแปลภาษาต้นฉบับในแต่ละบริบทให้เป็นภาษาเป้าหมายที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจและยอมรับได้ การแปลในรูปแบบนี้ยังมีการตัดเสริมเติมแต่งหรือปรับเปลี่ยนข้อความแปลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมการใช้ภาษาของภาษาเป้าหมายด้วย

ภายใต้แนวคิดของ Newmark ร่วมกับแนวคิดอื่น Jatupornpimol (2014) แบ่งการแปลที่ใช้ในการแปลชื่อสถานที่ออกเป็น 5 วิธี ได้แก่ 1. การแปลทั้งหมด เป็นการแปลความหมายทุกคำ ทำให้ชื่อทั้งสองภาษา มีความหมายเหมือนกัน 2. การละคำ เป็นการแปลที่มีการตัดบางส่วนทิ้ง 3. การขยายความ เป็นการแปลที่มีการขยายความให้ความหมายชัดเจนขึ้น 4. การเติมคำ เป็นการแปลที่มีการเติมคำในภาษาจีนเพื่อให้ผู้อ่านจดจำชื่อได้ง่ายขึ้น และ 5. การตั้งชื่อใหม่ เป็นการแปลที่ตั้งชื่อขึ้นใหม่และมีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิม แต่สามารถแสดงลักษณะเด่นของสถานที่ได้

Thamcharoenkit (2002, p.11-13) แบ่งกลวิธีการแปลชื่อเฉพาะจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนได้ 4 กลวิธี ได้แก่ 1. การถอดเสียง เป็นการใช้อักษรจีนที่เสียงใกล้เคียงกับเสียงภาษาไทยมาแทนที่ แต่เมื่อนำอักษรจีนแต่ละตัวมารวมกันจะไม่มี ความหมายในภาษาจีน 2. การถ่ายทอดเสียงและมีความหมายภาษาจีน เป็นการใช่วิธีการถ่ายทอดเสียงจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน และการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมายรวมอยู่ด้วยกัน 3. การแปล เป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาไทยไปยังภาษาจีน คำแปลที่ได้จะมีความหมายตรงกับภาษาไทย และ 4. การตั้งชื่อใหม่ เป็นการตั้งชื่อขึ้นใหม่ที่มีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิม แต่ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่สามารถแสดงลักษณะเด่นของสถานที่แห่งนั้นได้ เนื่องจากการนำลักษณะพิเศษของสถานที่มาเป็นหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อ

ในบรรดากลวิธีการแปลที่กล่าวมานี้ Newmark (1982) ได้กล่าวว่า การแปลชื่อเฉพาะนิยมใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบถ่ายทอดเสียงจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางมากกว่ากลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมาย เพราะจะทำให้คำแปลมีความคลาดเคลื่อน นอกเสียจากจะเป็นชื่อเฉพาะที่ปรากฏการแปลมาก่อน

หน้าและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปแล้ว จึงสามารถใช้การแปลในรูปแบบเดิมได้ Jatupornpimol (2014, p.241) กล่าวว่า “การแปลทั้งหมด” เป็นกลวิธีที่มีการนำมาใช้มากที่สุด ซึ่งกลวิธีนี้สามารถแปลชื่อในภาษาแปลกลับมาเป็นภาษาต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากมีความหมายตรงกัน และ Chaitheerasuwet & Srihirun (2019) กล่าวว่า ในบรรดากลวิธีการแปลที่นำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง “การแปลกึ่งทับศัพท์ กึ่งเอาความ” มีอัตราการนำมาใช้ที่สูงที่สุด

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Methods Approach) โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ รายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาจีนในหนังสือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มีชื่อว่า “ไท่กั๋ว (《泰国》)” ฉบับที่ 4 โดยมี ฉี เฮาหฺราน (齐浩然) และคณะเป็นผู้แปลและเรียบเรียง จำนวนทั้งหมด 645 รายชื่อ

5.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ คือ ตารางบันทึกและจำแนกรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยตามหมวดหมู่กลวิธีการแปลแต่ละกลวิธี

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนและกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับคัดเลือกหนังสือจากแหล่งข้อมูลที่กำหนด จากนั้นทำการรวบรวมรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ปรากฏในหนังสือที่คัดเลือกเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. จำแนกรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยออกเป็นหมวดหมู่ตามกลวิธีการแปลที่ปรากฏ พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องของการจำแนกหมวดหมู่ตามกลวิธีการแปล จากนั้นนำข้อมูลที่ผ่านมาการจำแนกหมวดหมู่ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำตารางข้อมูลที่สมบูรณ์มาศึกษา วิเคราะห์ ประมวลผล และสรุปผล

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยในภาษาต้นฉบับและในภาษาแปลมาเปรียบเทียบกัน เพื่อทำการวิเคราะห์รูปแบบการแปลและกลวิธีการแปลทั้งหมดที่ผู้แปลนำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยแต่ละรายชื่อภายใต้กรอบแนวคิดของ Newmark (2001) นักทฤษฎีการแปลชาวอังกฤษ ที่แบ่งการแปลออกเป็น 2 รูปแบบ

คือ 1. การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) และ 2. การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis)

2. วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบ โดยวิเคราะห์จากลักษณะการแปลกลุ่มตัวอย่างรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ได้รวบรวมและจำแนกไว้

3. คำนวณค่าร้อยละของจำนวนรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยตามการจำแนกหมวดหมู่กลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบ แต่ละชนิด เพื่อนำค่าร้อยละที่ได้มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน โดยสูตรในการหาสถิติค่าร้อยละ คือ

$$\text{สูตร } P = \frac{f \times 100}{n}$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ
f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

4. สรุปผลและอภิปรายผล ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน หรืองานด้านอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง

6. สรุปผลการวิจัย

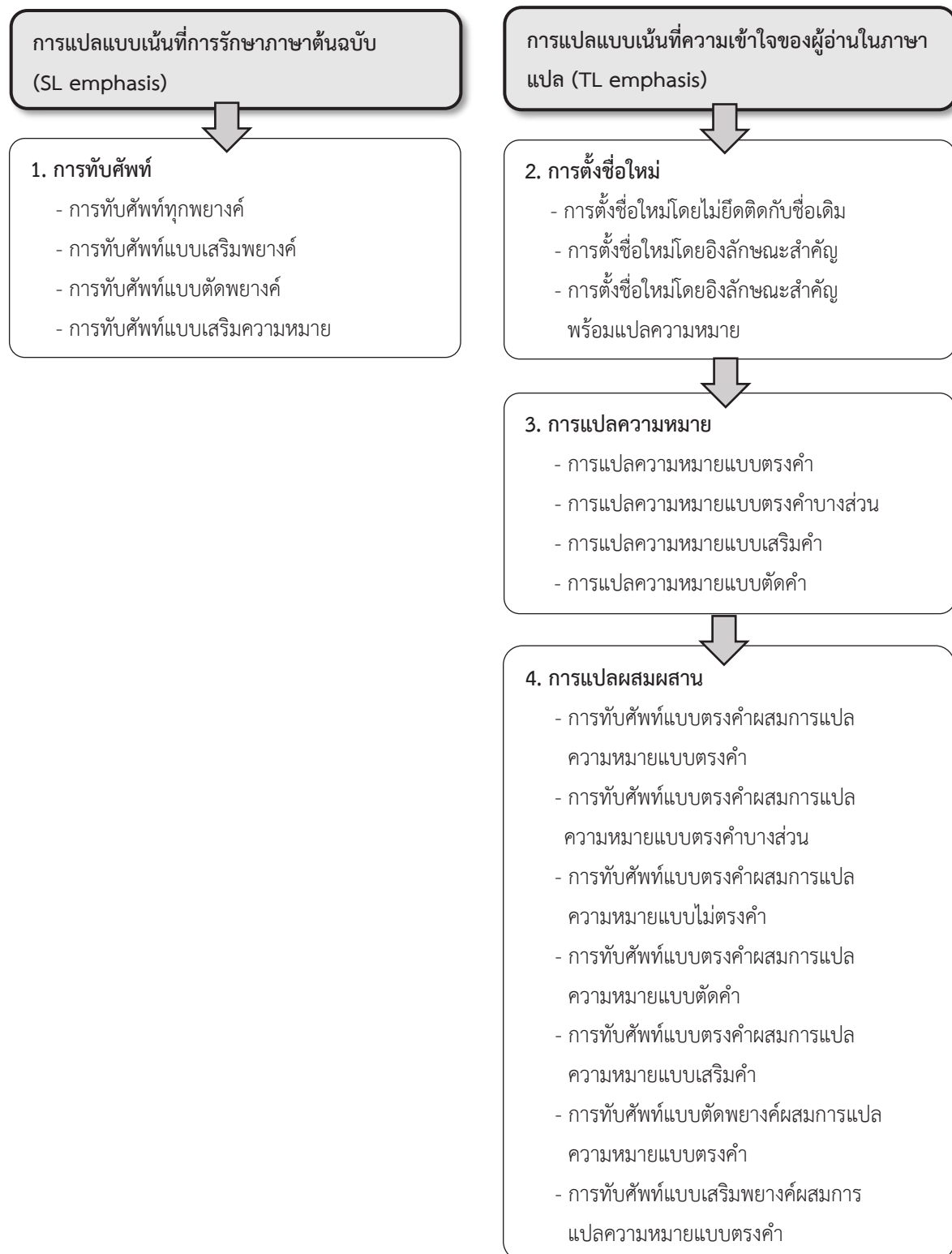
จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยขอแบ่งการนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

6.1 กลวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน

จากการศึกษาและวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาจีน จำนวน 645 รายชื่อ พบกลวิธีการแปลที่นำมาใช้ในการแปลทั้งหมด 4 รูปแบบใหญ่ 19 กลวิธีการแปลย่อย ดังนี้

แผนผัง 1 กลวิธีการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีนภายใต้กรอบแนวคิดของ
Peter Newmark

1. การทับศัพท์

การทับศัพท์ คือ กลวิธีการแปลที่คัดลอกคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ ลำดับการเรียงคำโดยทั่วไปยังคงยึดตามโครงสร้างในภาษาต้นฉบับ ทั้งนี้อาจมีการเสริมพยางค์ตัดพยางค์ หรือเสริมความหมายในภาษาแปลบ้างตามความเหมาะสม โดยการทับศัพท์นี้แบ่งได้อีก 4 กลวิธี คือ

(1) การทับศัพท์ทุกพยางค์

การทับศัพท์ทุกพยางค์ คือ กลวิธีการแปลที่นำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยการแทนที่จะเป็นการแทนที่เสียงครบทุกพยางค์ ดังนั้นคำในภาษาแปลจะมีจำนวนพยางค์เท่ากับคำในภาษาต้นฉบับ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 ภาษาต้นฉบับ แม่กำปอง
 ภาษาแปล 湄康彭

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นว่า “แม่กำปอง” แปลเป็นคำว่า “湄康彭” ในภาษาแปล เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันจะพบว่าคำในภาษาแปลมีเสียงคล้ายกับคำในภาษาต้นฉบับ มีจำนวนพยางค์เท่ากัน และการเรียงลำดับคำในภาษาแปลยังคงรักษารูปแบบโครงสร้างในภาษาต้นฉบับไว้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

(2) การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์

การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ คือ กลวิธีการแปลที่นำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยการแทนที่ในบางคำจะมีการเสริมพยางค์เข้าไป เพื่อให้ได้เสียงที่ใกล้เคียงกันที่สุด ทำให้จำนวนพยางค์ในภาษาแปลมีมากกว่าจำนวนพยางค์ในภาษาต้นฉบับ ส่วนการเรียงลำดับคำยังคงยึดตามโครงสร้างในภาษาต้นฉบับ เช่น

ตัวอย่างที่ 2 ภาษาต้นฉบับ สังขละบุรี
 ภาษาแปล 桑卡拉武里

จากตัวอย่างที่ 2 จะเห็นว่า “สังขละบุรี” ถูกแทนเสียงด้วยคำว่า “桑卡拉武里” เมื่อนำมาเทียบกันจะพบว่าคำในภาษาต้นฉบับมีเพียง 4 พยางค์ ส่วนคำในภาษาแปลมี 5 พยางค์ โดยจุดแตกต่างอยู่ที่การแปลคำว่า “ขละ” เนื่องจาก “ขละ” เป็นคำควบกล้ำ และในภาษาแปลไม่มีคำควบกล้ำ ดังนั้นจึงไม่สามารถหาคำที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงเพียง 1 พยางค์มาแทนที่ได้ ผู้แปลจึงใช้การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์เข้าไปเพื่อให้เสียงอ่านในภาษาแปลมีความใกล้เคียงกับเสียงอ่านในภาษาต้นฉบับมากที่สุด โดยคำที่นำมาแทนที่ก็คือ “卡拉” ซึ่งเมื่ออ่านติดกันจะได้เสียงที่คล้ายกับเสียงอ่านของ “ขละ”

(3) การทับศัพท์แบบตัดพยางค์

การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ คือ กลวิธีการแปลที่นำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยเป็นการแทนที่เฉพาะส่วนที่เป็นใจความหลักเท่านั้น ส่วนอื่นจะถูกตัดทิ้ง เพื่อให้คำในภาษาแปลมีความกระชับ อ่านง่าย เช่น

ตัวอย่างที่ 3 ภาษาต้นฉบับ ประจวบคีรีขันธ์
 ภาษาแปล 巴蜀

ก็ยังไม่สามารถถ่ายทอดลักษณะสำคัญของ “ริม่น่าน” ได้ เนื่องจาก “ริม่น่าน” หมายถึงสถานที่บริเวณริมแม่น้ำ น่านทั้งสองฝั่ง แต่ไม่ได้หมายถึงถนนคนเดินที่เป็นย่านการค้า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า “ริม่น่าน” ถูกแปลเป็นภาษา แปลว่า “步行街” ด้วยกลวิธีการตั้งชื่อใหม่โดยไม่ยึดติดกับชื่อเดิม ตามการพิจารณาและการตัดสินใจของผู้ แปลในขณะแปล

(2) การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญ

การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญ คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลมาตั้งชื่อใหม่ ให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับ โดยการตั้งชื่อใหม่ในลักษณะนี้แม้ว่าจะไม่ต้องยึดติดกับ ชื่อเดิม แต่ จะต้องสามารถถ่ายทอดลักษณะสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยววันั้น ๆ ได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 6 ภาษาต้นฉบับ เอเชียทีค
ภาษาแปล 河滨夜市

จากตัวอย่างที่ 6 จะเห็นว่า “เอเชียทีค” ถูกแปลเป็นภาษาแปลว่า “河滨夜市” เมื่อนำมาพิจารณา เปรียบเทียบก็จะพบว่าทั้งสองคำไม่ได้มีเสียงอ่านหรือความหมายที่ตรงกัน โดย “河滨夜市” มีความหมายว่า “ตลาดกลางคืนริมแม่น้ำ” ซึ่งหากพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของสถานที่แล้ว การแปลเช่นนี้ก็สามารถบ่งบอกได้ ว่า “เอเชียทีค” เป็นสถานที่ซื้อขายสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่เปิดบริการในช่วงเวลากลางคืนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ จึงกล่าวได้ว่าการแปล “เอเชียทีค” เป็น “河滨夜市” ถือเป็นการแปลด้วยกลวิธีการตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะ สำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นหลัก

(3) การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญพร้อมแปลความหมาย

การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญพร้อมแปลความหมาย คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำใน ภาษาแปลมาตั้งชื่อใหม่ให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับ โดยอิงจากลักษณะสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมกับการแปลความหมายในบางส่วนของคำที่มีความหมายตรงกันมาแทนที่ได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 7 ภาษาต้นฉบับ วัดร่องขุน
ภาษาแปล 白庙

จากตัวอย่างที่ 7 จะเห็นว่า “วัดร่องขุน” ถูกตั้งชื่อในภาษาแปลว่า “白庙” เมื่อพิจารณาจากคำในภาษา แปลสามารถอธิบายได้ว่า “白” หมายถึง “สีขาว” เป็นคำที่ถูกตั้งขึ้นใหม่แทนคำว่า “ร่องขุน” โดยอิงจากลักษณะ สำคัญหรือลักษณะเด่นของวัดที่เป็นสีขาวทั้งวัด ส่วน “庙” มีความหมายตรงกับ “วัด” ในภาษาต้นฉบับอยู่แล้วจึง สามารถนำมาแทนที่กันได้ จากนั้นเมื่อนำเรียบเรียงแล้วปรับโครงสร้างตามภาษาแปลก็จะได้คำแปลของ “วัดร่อง ขุน” ด้วยกลวิธีการตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญพร้อมแปลความหมายว่า “白庙”

3. การแปลความหมาย

การแปลความหมาย คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงกันมาแทนที่คำ ในภาษาต้นฉบับ มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างตามหลักการใช้ภาษาแปล และอาจมีการปรับเปลี่ยน เสริม หรือตัดคำ บ้าง เพื่อความเหมาะสมในภาษาแปล โดยการแปลความหมายนี้สามารถแบ่งได้อีก 4 กลวิธี คือ

(1) การแปลความหมายแบบตรงคำ

การแปลความหมายแบบตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงกันมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยคำในภาษาแปลที่นำมาแทนที่จะมีความหมายตรงกับคำในภาษาต้นฉบับทุกคำ และจะไม่มีเสริมหรือตัดคำเข้ามาเกี่ยวข้อง โครงสร้างจะถูกปรับเปลี่ยนตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 8 ภาษาต้นฉบับ พิพิธภัณฑสถานและศูนย์การศึกษาชาวเขา
ภาษาแปล 山地部落博物馆和教育中心

จากตัวอย่างที่ 8 จะเห็นว่า “山地部落博物馆和教育中心” คือคำที่ถูกคัดเลือกมาแทนที่ความหมายของ “พิพิธภัณฑสถานและศูนย์การศึกษาชาวเขา” โดย “博物馆” แทนความหมายของ “พิพิธภัณฑสถาน” คำว่า “和” แทนความหมายของ “และ” คำว่า “中心” แทนความหมายของ “ศูนย์” คำว่า “教育” แทนความหมายของ “การศึกษา” และคำว่า “山地部落” แทนความหมายของคำว่า “ชาวเขา” ซึ่งเป็นการแทนความหมายที่มีความหมายตรงกันทุกคำทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาแปล เมื่อนำทุกส่วนมาเรียบเรียงใหม่ตามหลักการใช้ภาษาในภาษาแปลจะได้คำแปลที่สมบูรณ์ว่า “山地部落博物馆和教育中心”

(2) การแปลความหมายแบบตรงคำบางส่วน

การแปลความหมายแบบตรงคำบางส่วน คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับเพียงบางส่วน อีกส่วนจะเป็นการแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายไม่ตรงกัน โครงสร้างจะถูกปรับเปลี่ยนตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 9 ภาษาต้นฉบับ ปราสาทสัจธรรม
ภาษาแปล 真理寺

จากตัวอย่างที่ 9 จะเห็นว่า การแปล “ปราสาทสัจธรรม” เป็น “真理寺” เป็นการแปลความหมายแบบตรงคำแค่บางส่วน คือส่วนของ “สัจธรรม” เท่านั้น โดยแปลเป็นภาษาแปลว่า “真理” ที่มีความหมายตรงกับความหมายในภาษาต้นฉบับอยู่แล้ว ส่วนคำว่า “ปราสาท” ผู้แปลเลือกคำว่า “寺” ที่มีความหมายว่า “วัด” มาแทนที่ ซึ่งเป็นความหมายที่ไม่ตรงกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคำในภาษาแปลมีความหมายตรงกับคำในภาษาต้นฉบับแค่เพียงบางส่วน

(3) การแปลความหมายแบบเสริมคำ

การแปลความหมายแบบเสริมคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับทุกคำ และยังมีการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายเกี่ยวข้องมาเพิ่มเข้าไป เพื่อเสริมความหมายให้ชัดเจนขึ้น เช่น

ตัวอย่างที่ 10 ภาษาต้นฉบับ ประตูน้ำ
ภาษาแปล 水门市场

จากตัวอย่างที่ 10 จะเห็นว่า ผู้แปลได้แปล “ประตูน้ำ” ว่า “水门” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงกันทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาแปล จากนั้นผู้แปลได้นำคำว่า “市场” ที่มีความหมายว่า “ตลาด” มาเพิ่มเข้าไป

ในภาษาแปลด้วย เพื่อเสริมความหมายให้ผู้อ่านทราบว่าสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้คือย่านการค้า เมื่อนำมาเรียบเรียงให้สมบูรณ์ตามโครงสร้างในภาษาแปลจึงได้คำแปลว่า “水门市场”

(4) การแปลความหมายแบบตัดคำ

การแปลความหมายแบบตัดคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับบางส่วน และมีบางส่วนที่ต้องถูกตัดทิ้ง เพื่อให้คำแปลในภาษาแปลมีความกระชับง่ายต่อความเข้าใจ ส่วนโครงสร้างยังคงยึดตามโครงสร้างในภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 11 ภาษาต้นฉบับ โรงหล่อพระบูรณะไทย
ภาษาแปล 佛像铸造厂

จากตัวอย่างที่ 11 จะเห็นว่า เมื่อนำคำในภาษาต้นฉบับและภาษาแปลมาเทียบกันจะพบว่าการแปลนี้ไม่ได้แปลความหมายครบทุกส่วน มีคำบางส่วนถูกตัดทิ้ง โดยส่วนที่ถูกตัดทิ้งและไม่นำมาแปลความหมายคือ “บูรณะไทย” ฉะนั้นจึงมีเพียง “โรงหล่อ” และ “พระ (พระพุทธรูป)” ที่ถูกนำมาแปลความหมาย โดยคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงและถูกคัดเลือกมาคือ “铸造厂” และ “佛像” เมื่อนำมาเรียบเรียงตามโครงสร้างในภาษาแปลจึงได้คำแปลว่า “佛像铸造厂”

4. การแปลผสมผสาน

การแปลผสมผสาน คือ กลวิธีการแปลที่นำการแปลสองรูปแบบหรือมากกว่ามาผสมผสานกัน โดยมีการทับศัพท์และการแปลความหมายเป็นกลวิธีการแปลหลัก โครงสร้างโดยรวมจะมีการปรับให้สอดคล้องกับหลักการใช้ภาษาแปล อาจมีการเพิ่มหรือเสริมคำเพื่อขยายความหมายให้ชัดเจนขึ้น หรืออาจมีการตัดคำบางคำทิ้งเพื่อให้คำในภาษาแปลมีความกระชับ นำอ่านอีกทั้งยังง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านภาษาแปลด้วย โดยกลวิธีการแปลผสมผสานนี้สามารถแบ่งได้อีก 9 กลวิธี คือ

(1) การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำ

การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับแบบตรงคำ มีจำนวนพยางค์เท่ากัน ลำดับการเรียงคำหรือหน่วยคำเหมือนกับภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับแบบตรงคำ โดยไม่มีการเสริมหรือตัดคำเข้ามาเกี่ยวข้อง โครงสร้างโดยรวมจะถูกปรับให้สอดคล้องกับหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 12 ภาษาต้นฉบับ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
ภาษาแปล 甘露碧历史公园

จากตัวอย่างที่ 12 จะเห็นว่า “อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร” คำแปลถูกแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือ “กำแพงเพชร” ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะที่เหมาะสมกับการนำการทับศัพท์มาใช้ในการแปล เนื่องจากเป็นคำที่ยากต่อการหาคำที่มีความหมายตรงมาแทนที่ได้เหมาะสม จึงใช้การคัดเลือกคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่ และคำที่ถูกนำมาแทนที่ก็คือ “甘露碧” ส่วนที่สองคือ “อุทยาน

ประวัติศาสตร์” เป็นคำที่สามารถแปลเป็นภาษาแปลได้โดยตรง เนื่องจากในภาษาแปลมีคำว่า “历史公园” ที่มีความหมายตรงกับคำนี้อยู่แล้ว เมื่อนำคำแปลทั้งสองส่วนมาเรียบเรียงและปรับโครงสร้างโดยรวมตามหลักการใช้ภาษาแปลจึงได้คำแปลว่า “甘烹碧历史公园”

(2) การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำบางส่วน

การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำบางส่วน คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยเป็นการแทนที่แบบตรงคำ มีจำนวนพยางค์เท่ากัน ลำดับการเรียงคำเหมือนกับภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ แต่จะเป็นการแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายตรงกันเพียงบางส่วน อีกส่วนจะเป็นการแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายไม่ตรงกัน จากนั้นโครงสร้างโดยรวมจะถูกปรับให้สอดคล้องกับหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 13 ภาษาต้นฉบับ สุสานทหารสัมพันธมิตรช่องไก่
ภาษาแปล 常凯战争公墓

จากตัวอย่างที่ 13 จะเห็นว่า การแปล “สุสานทหารสัมพันธมิตรช่องไก่” คำว่า “ช่องไก่” ผู้แปลใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบตรงคำมาใช้ในการแปล โดยคัดเลือกคำว่า “常凯” ที่ออกเสียงใกล้เคียงและจำนวนพยางค์เท่ากันมาแทนที่ คำว่า “สุสาน” ผู้แปลเลือกใช้การแปลความหมายมาใช้ในการแปล โดยคัดเลือกคำว่า “公墓” ที่มีความหมายว่า “สุสาน” อยู่แล้วมาแทนที่ ส่วนคำว่า “ทหารสัมพันธมิตร” มีความหมายในภาษาจีนว่า “盟军士兵” ผู้แปลกลับใช้คำว่า “战争” ที่มีความหมายว่า “สงคราม” มาแทนที่ ซึ่งจะเห็นว่าในส่วนของการแปลความหมายนั้นเป็นการแปลความหมายที่ใช้คำที่มีความหมายตรงมาแทนที่แค่เพียงบางส่วน เมื่อนำแต่ละส่วนมาเรียบเรียงและปรับโครงสร้างโดยรวมให้สอดคล้องตามหลักการใช้ภาษาแปล จึงได้คำแปลว่า “常凯战争公墓”

(3) การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ

การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยเป็นการแทนที่แบบตรงคำ มีจำนวนพยางค์เท่ากัน ลำดับการเรียงคำยังคงเหมือนกับภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายไม่ตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โครงสร้างโดยรวมจะถูกปรับเปลี่ยนตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 14 ภาษาต้นฉบับ เชื้อนเชื้อวหลาน
ภาษาแปล 乔兰湖

จากตัวอย่างที่ 14 จะเห็นว่า การแปล “เชื้อนเชื้อวหลาน” เป็นการแปลที่ประกอบด้วยการทับศัพท์และการแปลความหมาย โดยในส่วนของการทับศัพท์ผู้แปลคัดเลือกคำว่า “乔兰” ที่ออกเสียงใกล้เคียงและมีจำนวนพยางค์เท่ากันมาแทนที่คำว่า “เชื้อวหลาน” และในส่วนของการแปลความหมายนั้นผู้แปลคัดเลือกคำว่า “湖” ที่มีความหมายว่า “ทะเลสาบ” มาแทนที่คำว่า “เชื้อน” แต่แท้จริงแล้ว “เชื้อน” มีความหมายตรงกับคำ

(4) การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบตัดคำ

ตัวอย่างที่ 15 ภาษาต้นฉบับ พิพิธภัณฑสถานเรือนคำเพียง

ภาษาแปล 堪田屋

จากตัวอย่างที่ 15 จะเห็นว่า การแปล “พิพิธภัณฑ์เรือนคำเที่ยง” เป็นการแปลที่ประกอบด้วยการทับศัพท์แบบตรงคำและการแปลความหมายแบบตัดคำ โดยการทับศัพท์แบบตรงคำจะใช้แปลคำว่า “คำเที่ยง” ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่สามารถหาคำที่มีความหมายตรงในภาษาแปลมาแทนที่ได้ จึงนำกลวิธีการทับศัพท์มาใช้ในการแปล โดยคัดเลือกคำว่า “堪田” ที่ออกเสียงใกล้เคียงมาแทนที่ ส่วนกลวิธีการแปลความหมายถูกนำมาใช้แปลคำว่า “เรือน” ซึ่งเป็นคำที่สามารถหาคำในภาษาแปลมาแทนที่ได้ ผู้แปลจึงนำการแปลความหมายมาใช้ในการแปล โดยนำคำว่า “屋” ที่มีความหมายตรงกับ “เรือน” มาแทนที่โดยตรง ส่วนคำว่า “พิพิธภัณฑ์” เป็นอีกหนึ่งคำที่สามารถหาคำที่มีความหมายตรงในภาษาแปลมาแทนที่ได้ ซึ่งคำที่มีความหมายตรงกับ “พิพิธภัณฑ์” ก็คือ “博物馆” แต่ผู้แปลเลือกตัดการแปลในส่วนนี้ทิ้งไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการตัดคำให้กระชับและเป็นไปตามความเหมาะสมของการใช้ภาษาแปล และเมื่อนำแต่ละส่วนมารวมกันและปรับโครงสร้างโดยรวมตามหลักการใช้ภาษาแปล ก็จะได้คำแปลว่า “堪田屋”

(5) การแปลทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบเสริมคำ

การแปลทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบเสริมคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยเป็นการแทนที่แบบตรงคำ จำนวนพยางค์เท่ากัน ลำดับการเรียงคำยังคงเหมือนกับภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยในส่วนของแปลความหมายจะมีการเสริมคำในภาษาแปลเข้าไปด้วยเพื่อขยายความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้น โครงสร้างโดยรวมจะถูกปรับตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 16 ภาษาต้นฉบับ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ

ภาษาแปล 景塔纳石滩国家公园

จากตัวอย่างที่ 16 จะเห็นว่า การแปล “อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ” เป็นการแปลที่ใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบตรงคำร่วมกับการแปลความหมายแบบเสริมคำ โดยการทับศัพท์แบบตรงคำผู้แปลนำมาใช้แปลคำว่า “แก่งตะนะ” โดยนำคำว่า “景塔纳” ที่ออกเสียงใกล้เคียงภาษาต้นฉบับมาแทนที่ ลำดับคำยังคงเหมือนกับการเรียงคำในภาษาต้นฉบับ ส่วนการแปลความหมายแบบเสริมคำผู้แปลนำมาใช้แปลคำว่า “อุทยานแห่งชาติ” โดยนำคำว่า “国家公园” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงกับ “อุทยานแห่งชาติ” มาแทนที่ นอกจากนี้ ผู้แปลยังได้ทำการแปลเพิ่มเติม โดยเสริมคำว่า “石滩” ที่มีความหมายว่า “หาดหิน” เข้าไป เพื่อขยายความหมายให้ผู้อ่านทราบว่าอุทยานแห่งนี้เป็นอุทยานที่มีหาดหินเป็นแนวยาวริมแม่น้ำ คล้ายกับหาดที่มีแต่หาดหินเป็นบริเวณกว้าง เมื่อนำแต่ละส่วนเรียงเรียงตามโครงสร้างของภาษาแปล จึงได้คำแปลของ “อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ” ว่า “景塔纳石滩国家公园”

(6) การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ

การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์แบบตัดพยางค์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยจะแทนที่เฉพาะส่วนหลักและตัดส่วนรองทิ้ง เพื่อให้คำแปลมีความกระชับขึ้น และการแปลความหมายแบบตรงคำจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยจะไม่มี การเสริมหรือตัดคำเข้ามาเกี่ยวข้อง โครงสร้างโดยรวมของคำแปลจะถูกปรับตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 17 ภาษาต้นฉบับ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
ภาษาแปล 玛哈泰寺

จากตัวอย่างที่ 17 จะเห็นว่า “วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร” เป็นชื่อสถานที่ที่มีความยาว หากต้องแปลให้ครบถ้วนตามคำในภาษาต้นฉบับก็อาจทำให้คำแปลในภาษาแปลยาวเกินไป และอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ยาก ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบตัดพยางค์และการแปลความหมายแบบตรงคำมาใช้ในการแปล โดยการทับศัพท์แบบตัดพยางค์จะนำมาใช้แปลชื่อ “มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร” โดยตัดคำว่า “ยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร” ทิ้ง เหลือไว้เฉพาะคำว่า “มหาธาตุ” ที่เป็นคำหลัก จากนั้นคัดเลือกคำว่า “玛哈泰” ที่ออกเสียงใกล้เคียงมาแทนที่ ส่วนการแปลความหมายแบบตรงคำจะนำมาใช้แปลในส่วน of คำว่า “วัด” โดยนำคำว่า “寺” ที่มีความหมายว่า “วัด” อยู่แล้วมาแทนที่ได้โดยตรง เมื่อนำคำแปลแต่ละส่วนมาเรียงเรียงตามโครงสร้างภาษาแปลก็จะได้คำแปลของ “วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร” ในแบบกระชับและเข้าใจง่ายว่า “玛哈泰寺”

(7) การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ

การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่มีเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยคำที่นำมาแทนที่บางคำจะมีการเสริมพยางค์เข้าไป ทำให้คำในภาษาแปลมีจำนวนพยางค์มากกว่าคำในภาษาต้นฉบับ การเรียงลำดับคำยังคงยึดตามการเรียงลำดับคำในภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายจาก

การนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยเป็นการแทนที่แบบตรงคำ ไม่มีการเสริมหรือตัดคำเข้ามาเกี่ยวข้อง โครงสร้างโดยรวมจะถูกปรับให้สอดคล้องกับหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 18 ภาษาต้นฉบับ วัดศรีโคมคำ

ภาษาแปล 斯里空堪寺

จากตัวอย่างที่ 18 จะเห็นว่า “วัดศรีโคมคำ” ถูกแยกการแปลออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนของคำว่า “วัด” และส่วนของคำว่า “ศรีโคมคำ” โดยในส่วนของ “ศรีโคมคำ” เป็นการแปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์มาใช้ในการแปล ซึ่งคำในภาษาแปลที่ผู้แปลเลือกมาแทนที่ก็คือ “斯里空堪” จากการแปลในส่วนนี้จะเห็นว่า “斯里” เป็นคำแปลที่มาจาก การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ของคำว่า “ศรี” เนื่องจากการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์นี้จะทำให้ได้คำในภาษาแปลที่ออกเสียงใกล้เคียงกับคำในภาษาต้นฉบับที่เป็นคำออกเสียงควบกล้ำ ผู้แปลจึงเลือกการเสริมพยางค์มาใช้ร่วมกับการทับศัพท์ และในส่วนของคำว่า “วัด” เป็นการแปลที่ใช้กลวิธีการแปลความหมายแบบตรงคำมาใช้ในการแปล เนื่องจากในภาษาแปลมีคำว่า “寺” ที่มีความหมายตรงกับคำว่า “วัด” อยู่แล้ว ผู้แปลจึงนำ “寺” มาแปลความหมายแบบตรงคำของคำว่า “วัด” เมื่อนำคำแปลในแต่ละส่วนมาเรียบเรียงก็จะได้คำแปลของ “วัดศรีโคมคำ” ตามโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษาแปลว่า “斯里空堪寺”

(8) การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ

การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ คือ กลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการทับศัพท์จากการนำคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยคำที่นำมาแทนที่บางคำจะมีการเสริมพยางค์เข้าไป ทำให้คำในภาษาแปลมีจำนวนพยางค์มากกว่าคำในภาษาต้นฉบับ การเรียงลำดับคำยังคงยึดตามการเรียงลำดับคำในภาษาต้นฉบับ และการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำจากการนำคำในภาษาแปลที่มีความหมายไม่ตรงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โครงสร้างโดยรวมจะปรับเปลี่ยนไปตามหลักการใช้ภาษาแปล เช่น

ตัวอย่างที่ 19 ภาษาต้นฉบับ เรือนไทยจิตรลดา

ภาษาแปล 吉姆汤普森故居

จากตัวอย่างที่ 19 จะเห็นว่า การแปล “เรือนไทยจิตรลดา” ไปยังภาษาแปล เป็นการแปลที่ประกอบด้วยส่วนของ “จิตรลดา” ที่ใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์มาใช้ในการแปล และส่วนของ “เรือนไทย” ที่ใช้กลวิธีการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำมาใช้ในการแปล โดยในส่วนของ “จิตรลดา” นั้น ผู้แปลได้ใช้คำว่า “吉姆汤普森” ในภาษาแปลที่ออกเสียงใกล้เคียงมาแทนที่ ซึ่งจะเห็นว่าคำแปลที่ได้มีจำนวนพยางค์มากกว่าคำในภาษาต้นฉบับ ทั้งนี้เนื่องจากคำว่า “จิตร” และ “ลดา” ผู้แปลใช้การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์มาใช้ในการแปล เพื่อให้ได้เสียงอ่านที่มีความใกล้เคียงกับคำในภาษาต้นฉบับมากที่สุด จึงทำให้คำในภาษาแปลมีจำนวนพยางค์มากกว่าคำในภาษาต้นฉบับ และคำที่เลือกมาแทนที่ “จิตร” และ “ลดา” ก็คือ “吉姆” และ “汤普” ส่วนคำว่า “เรือนไทย” ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “故居” ที่มีความหมายว่า “บ้านเดิม” มาแทนที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความหมายของคำในภาษาแปลจะเห็นว่าความหมายไม่ได้ตรงกับคำใน

ภาษาต้นฉบับ เพราะ “เรือนไทย” ควรจะแปลความหมายเป็นภาษาแปลว่า “泰式房子” หรือ “传统泰国房子” ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการแปลในส่วนนี้เป็นการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ เมื่อนำทุกส่วนมาเรียบเรียงจึงได้คำแปลของ “เรือนไทยจิตรลดา” ว่า “吉姆汤普森故居”

6.2 จุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบ

ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยมีรูปแบบและลักษณะการตั้งชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละชื่อมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาจีนจึงไม่สามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลเพียงกลวิธีการเดียวมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้งหมด แต่จะต้องคัดเลือกกลวิธีการแปลที่มีความเหมาะสมกับการแปลแต่ละชื่อสถานที่ท่องเที่ยวให้มากที่สุด เพื่อให้การแปลสามารถถ่ายทอดความหมายไปยังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ แน่นอนว่ากลวิธีการแปลแต่ละชนิดย่อมมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน โดยในที่นี้จะขอนำเสนอจุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลใน 4 รูปแบบเท่านั้น แต่จะไม่กล่าวถึงจุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลย่อยทั้ง 19 กลวิธี เนื่องจากจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละกลวิธีการแปลย่อยจะอยู่ภายใต้จุดเด่นและจุดด้อยของกลวิธีการแปลในแต่ละรูปแบบอยู่แล้ว ซึ่งกลวิธีการแปลทั้ง 4 รูปแบบ มีจุดเด่นและจุดด้อยดังนี้

1. การทับศัพท์

จุดเด่น : เนื่องจากเป็นกลวิธีการแปลที่คัดลอกคำในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ โดยยังคงยึดลำดับการเรียงคำแบบเดิม ทำให้การแปลในรูปแบบนี้สามารถถ่ายทอดเสียงอ่านและโครงสร้างทางไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับไปยังภาษาแปลได้ครบถ้วน และไม่เกิดความคลาดเคลื่อนในการแปล แม้ว่าในบางครั้งจะมีการเสริมพยางค์ ตัดพยางค์ หรือเสริมความหมายบ้างก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบกับโครงสร้างหลักของไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับ

จุดด้อย : การทับศัพท์ด้วยการแทนที่หรือถ่ายทอดเสียงไม่สามารถถ่ายทอดความหมายที่แท้จริงของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับไปยังภาษาแปลได้ ผู้อ่านจึงรับรู้เพียงเสียงอ่านและลำดับการเรียงคำตามโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับเท่านั้น

2. การตั้งชื่อใหม่

จุดเด่น : เป็นกลวิธีการแปลที่มีการคัดลอกคำในภาษาแปลมาตั้งชื่อใหม่ให้กับชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับตามหลักการใช้ภาษาในภาษาแปล โดยชื่อที่ตั้งใหม่ในภาษาแปลจะมีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิมในภาษาต้นฉบับ แต่ผู้อ่านสามารถสร้างจินตนาการหรือรับรู้ได้ถึงลักษณะเด่นหรือลักษณะสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ตั้งชื่อใหม่ในภาษาแปลได้

จุดด้อย : เนื่องจากการตั้งเป็นกลวิธีการแปลที่ไม่ได้ยึดติดกับชื่อเดิมในภาษาต้นฉบับ ทำให้ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งขึ้นใหม่ในภาษาแปลไม่ได้แสดงเสียง ความหมาย และโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับ ผู้อ่านจึงไม่สามารถรับรู้เสียง ความหมาย และโครงสร้างเดิมของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวได้

3. การแปลความหมาย

จุดเด่น : ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาแปลมีความหมายตรงกัน เนื่องจากการคัดเลือกคำในภาษาแปลที่มีความหมายตรงกันมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ และด้วยโครงสร้างที่ถูกปรับตามหลักการใช้ภาษาแปลทำให้ผู้อ่านในภาษาแปลสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

จุดด้อย : การแปลความหมายไม่สามารถถ่ายทอดเสียงอ่านและโครงสร้างทางไวยากรณ์เดิมในภาษาต้นฉบับไปยังภาษาแปลได้ ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับ

4. การแปลผสมผสาน

จุดเด่น : เป็นการแปลที่ผสมผสานกันระหว่างการแปลสองรูปแบบหรือมากกว่า สามารถช่วยแก้ปัญหาการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่สามารถเลือกใช้การทับศัพท์หรือการแปลความหมายเพียงกลวิธีการเดียวมาใช้ในการแปลให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างชัดเจนได้ นอกจากนี้ ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้จากการแปลยังสามารถถ่ายทอดลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับและในภาษาแปลได้ด้วย

จุดด้อย : เนื่องจากการแปลผสมผสานเป็นกลวิธีการแปลที่ผสมผสานระหว่างการแปลสองรูปแบบหรือมากกว่ามาใช้ในการแปล โดยมีการทับศัพท์และการแปลความหมายเป็นกลวิธีการแปลหลัก ทำให้การแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไม่สามารถถ่ายทอดลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ของแต่ละภาษาได้อย่างชัดเจนเท่าที่ควร

6.3 แนวทางการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน

จากการรวบรวมรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาจีนจากหนังสือไต้กิ้ว (《泰国》) จำนวน 645 รายชื่อ ผู้วิจัยได้นำรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้งหมดมาทำการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามกลวิธีการแปลแต่ละชนิดภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีการแปลของ Newmark พร้อมกับคำนวณค่าร้อยละของจำนวนรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยตามกลวิธีการแปลที่จำแนกไว้เพื่อนำค่าร้อยละมาวิเคราะห์แนวทางการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีน ตลอดจนการแปลชื่อสถานที่ในกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่ปรากฏการแปลมาก่อน โดยจะขอนำเสนอจำนวนและค่าร้อยละของรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาจีนตามการจำแนกกลุ่มของกลวิธีการแปล ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาจีนตามการจำแนกกลุ่มของกลวิธีการแปล

กลวิธีการแปลหลัก	กลวิธีการแปลย่อย	จำนวน รายชื่อ	ค่าร้อยละ (%)	รวมจำนวน (ค่าร้อยละ)
การแปลแบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis)				
1. การทับศัพท์	1.1 การทับศัพท์ทุกพยางค์	84	13.02	107 (16.59)
	1.2 การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์	6	0.93	
	1.3 การทับศัพท์แบบตัดพยางค์	4	0.62	
	1.4 การทับศัพท์แบบเสริมความหมาย	13	2.02	

กลวิธีการแปลหลัก	กลวิธีการแปลย่อย	จำนวน รายชื่อ	ค่าร้อยละ (%)	รวมจำนวน (ค่าร้อยละ)
การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis)				
2. การตั้งชื่อใหม่	2.1 การตั้งชื่อใหม่โดยไม่ยึดติดกับชื่อเดิม	5	0.78	41 (6.36)
	2.2 การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญ	8	1.24	
	2.3 การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญพร้อมแปล ความหมาย	28	4.34	
3. การแปลความหมาย	3.1 การแปลความหมายแบบตรงคำ	39	6.04	60 (9.30)
	3.2 การแปลความหมายแบบตรงคำบางส่วน	5	0.78	
	3.3 การแปลความหมายแบบเสริมคำ	8	1.24	
	3.4 การแปลความหมายแบบตัดคำ	8	1.24	
4. การแปลผสมผสาน	4.1 การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบตรงคำ	329	51.00	437 (67.75)
	4.2 การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบตรงคำบางส่วน	11	1.70	
	4.3 การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบไม่ตรงคำ	7	1.09	
	4.4 การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบตัดคำ	9	1.40	
	4.5 การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบเสริมคำ	18	2.79	
	4.6 การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปล ความหมายแบบตรงคำ	31	4.80	
	4.7 การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปล ความหมายแบบตรงคำ	29	4.50	
	4.8 การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปล ความหมายแบบไม่ตรงคำ	3	0.47	
รวมทั้งหมด		645	100	645 (100)

จากตาราง 1 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยจากภาษาต้นฉบับไปยังภาษาแปล ผู้แปลไม่สามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลเพียงวิธีเดียวมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้งหมดได้ เนื่องจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยแต่ละชื่อมีลักษณะเฉพาะและบริบทที่แตกต่างกัน กลวิธีการแปลที่นำมาใช้จึงแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการพบกลวิธีการแปลที่นำมาใช้แปลกลุ่มตัวอย่างรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่มีถึง 4 รูปแบบ 19 กลวิธีการแปลย่อย โดยทั้ง 19 กลวิธีการแปลย่อยนี้มีอัตราความถี่ของการนำมาใช้

มาน้อยแตกต่างกัน อันแสดงให้เห็นถึงความนิยมของผู้แปลในการเลือกใช้กลวิธีการแปลแต่ละกลวิธี ซึ่งความนิยมในที่นี้จะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้แปลเป็นหลัก จากจำนวนและค่าร้อยละแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทย 5 อันดับแรก คือ (1) การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีจำนวน 329 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 51.00 (2) การทับศัพท์ทุกพยางค์ มีจำนวน 84 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.02 (3) การแปลความหมายแบบตรงคำ มีจำนวน 39 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6.04 (4) การทับศัพท์แบบตัดพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีจำนวน 31 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ (5) การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีจำนวน 29 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.50 เมื่อพิจารณาจากลักษณะการแปลของแต่ละกลวิธีก็จะเห็นว่า กลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมมีทั้งการแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับและการแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล โดยผู้แปลจะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกกลวิธีการแปลให้เหมาะสมกับชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยแต่ละชื่อ กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลวิธีการแปลที่ผู้แปลพิจารณาว่าเหมาะสมและนำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยมากที่สุดคือการทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำ การทับศัพท์ทุกพยางค์ การแปลความหมายแบบตรงคำ การทับศัพท์แบบตัดพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ และการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ ซึ่งนักแปลมือใหม่สามารถนำกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมดังกล่าวนี้ไปเป็นแนวทางในการแปลชื่อสถานที่กลุ่มอื่น ๆ ได้

นอกจากนี้ การแปลให้มีความหมายผู้แปลจะต้องรู้และเข้าใจทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาแปล หมายความว่า สิ่งที่จะแปล คัดเลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม และใช้ภาษาให้ถูกต้อง เป็นที่นิยม กระชับและเข้าใจง่าย

7. สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างการแปลรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้ง 645 รายชื่อ สรุปได้ว่า กลวิธีการแปลที่นำมาใช้ในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยเป็นภาษาจีนมีทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ

1. การทับศัพท์ คือ กลวิธีการแปลที่คัดเลือกรูปแบบในภาษาแปลที่ออกเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ ลำดับการเรียงคำยังคงยึดตามโครงสร้างในภาษาต้นฉบับ การแปลในรูปแบบนี้นิยมนำมาใช้แปลชื่อเฉพาะที่ไม่สามารถถ่ายทอดความหมายไปยังภาษาแปลได้
2. การตั้งชื่อใหม่ คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกรูปแบบในภาษาแปลมาตั้งชื่อใหม่ให้กับชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในภาษาต้นฉบับ โดยในการแปลอาจมีการพิจารณาการตั้งชื่อใหม่จากการอิงจากลักษณะสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวและมีการแปลความหมายเข้ามาร่วมด้วย และโครงสร้างทางไวยากรณ์จะยึดตามโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาแปล
3. การแปลความหมาย คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลคัดเลือกรูปแบบในภาษาแปลที่มีความหมายตรงกันมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ และมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างตามหลักการใช้ภาษาในภาษาแปล
4. การแปลผสมผสาน คือ กลวิธีการแปลที่นำการแปลสองรูปแบบหรือมากกว่ามาผสมผสานกัน โดยมีการทับศัพท์และการแปลความหมายเป็นกลวิธีการแปลหลัก โครงสร้างโดยรวมจะมีการปรับให้สอดคล้องกับหลักการใช้ภาษาแปล

กลวิธีการแปลทั้ง 4 รูปแบบใหญ่นี้ ได้สอดคล้องกับ Thamcharoenkit (2002, p.11-13) ที่กล่าวไว้ว่า กลวิธีในการแปลชื่อเฉพาะจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนนั้น สามารถแบ่งได้ 4 กลวิธี ได้แก่ 1. การถอดเสียง เป็นการใช้อักษรจีนที่เสียงใกล้เคียงกับเสียงภาษาไทยมาแทนที่ แต่เมื่อนำอักษรจีนแต่ละตัวมารวมกันจะไม่มี ความหมายในภาษาจีน 2. การถ่ายถอดเสียงและมีความหมายภาษาจีน เป็นการใช้วิธีการถ่ายทอดเสียงจาก ภาษาไทยเป็นภาษาจีน และการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมายรวมอยู่ด้วยกัน 3. การแปล เป็นการถ่ายทอด ความหมายจากภาษาไทยไปยังภาษาจีน คำแปลที่ได้จะมีความหมายตรงกับภาษาไทย และ 4. การตั้งชื่อใหม่ เป็นการตั้งชื่อขึ้นใหม่ที่มีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิม แต่ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่สามารถแสดงลักษณะเด่นของ สถานที่แห่งนั้นได้ เนื่องจากมีการนำลักษณะพิเศษของสถานที่มาเป็นหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อ

นอกจากนี้ ภายใต้กรอบกลวิธีการแปลทั้ง 4 รูปแบบ ยังสามารถแบ่งการแปลได้อีก 19 กลวิธีการแปล ย่อย คือ 1. การทับศัพท์ทุกพยางค์ 2. การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ 3. การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ 4. การทับ ศัพท์แบบเสริมความหมาย 5. การตั้งชื่อใหม่โดยไม่ยึดติดกับชื่อเดิม 6. การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญ 7. การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะสำคัญพร้อมแปลความหมาย 8. การแปลความหมายแบบตรงคำ 9. การแปล ความหมายแบบตรงคำบางส่วน 10. การแปลความหมายแบบเสริมคำ 11. การแปลความหมายแบบตัดคำ 12. การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ 13. การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปล ความหมายแบบตรงคำบางส่วน 14. การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบไม่ตรงคำ 15. การ ทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบตัดคำ 16. การทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมาย แบบเสริมคำ 17. การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ 18. การทับศัพท์แบบเสริม พยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ 19. การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบไม่ ตรงคำ ซึ่งการแบ่งการแปลออกเป็นกลวิธีการแปลย่อยต่าง ๆ นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jatupornpimol (2014) ที่กล่าวไว้ว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการแปลมีความหลากหลายและมีลักษณะแตกต่างกัน ทำให้กลวิธี การแปลหลักที่นำมาใช้แปลสามารถแบ่งได้อีกหลายวิธีย่อย ซึ่งแต่ละวิธีจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไปภายใต้ กรอบวิธีการแปลหลักของแต่ละวิธี

โดยการแปลแต่ละรูปแบบจะมีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปจุดเด่นและจุดด้อยของการ แปล 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การทับศัพท์ มีจุดเด่นคือสามารถถ่ายทอดเสียงอ่านและโครงสร้างทางไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับไป ยังภาษาแปลได้ครบถ้วน ทำให้ไม่เกิดความคลาดเคลื่อนในการแปล ผู้อ่านสามารถรับรู้เสียงอ่านและโครงสร้าง เดิมของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวได้ ส่วนจุดด้อยคือไม่สามารถถ่ายทอดความหมายที่แท้จริงของชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ไทยไปยังภาษาแปลได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Chaojirapant & Patjaikhunnatham (2019, p.60) ที่กล่าวไว้ว่า การทับศัพท์สามารถรักษาเสียงอ่านได้อย่างคล้ายคลึงกับต้นฉบับ แต่จะไม่สามารถสื่อถึงความหมายของ ภาษาต้นฉบับได้ นับได้ว่าเป็นการแปลที่เน้นการถ่ายทอดเสียง แต่จะไม่มีการตีความหมายไปยังภาษาปลายทาง

2. การตั้งชื่อใหม่ มีจุดเด่นคือชื่อที่ตั้งใหม่ในภาษาแปลจะมีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิมใน ภาษาต้นฉบับ แต่ผู้อ่านสามารถสร้างจินตนาการถึงลักษณะสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ตั้งชื่อใหม่ในภาษา แปลได้ และโครงสร้างไวยากรณ์ที่ปรับเปลี่ยนตามภาษาแปลทำให้ผู้อ่านในภาษาแปลเกิดการรับรู้และเข้าใจได้

ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่ Jatupornpimol (2014) ได้กล่าวไว้ว่า “การตั้งชื่อใหม่” เป็นกลวิธีการแปลที่มีความหมายไม่เหมือนกับชื่อเดิม โดยการนำสัญลักษณ์หรือลักษณะพิเศษของสถานที่มาตั้งเป็นชื่อใหม่ ที่สามารถแสดงลักษณะเด่นของสถานที่แห่งนั้นได้ ส่วนจุดด้อยคือชื่อที่ตั้งใหม่ในภาษาแปลจะไม่ได้แสดงเสียง ความหมาย และโครงสร้างไวยากรณ์ตามชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยในภาษาต้นฉบับ

3. การแปลความหมาย มีจุดเด่นคือชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาแปลจะมีความหมายตรงกัน โครงสร้างไวยากรณ์จะปรับเปลี่ยนตามหลักการใช้ภาษาในภาษาแปล ส่วนจุดด้อยคือไม่สามารถถ่ายทอดเสียงอ่านและโครงสร้างทางไวยากรณ์เดิมไปยังภาษาแปลได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Pinpongsub (2018) และ Jatupornpimol (2014) ที่กล่าวไว้ว่า การแปลความหมายหรือการแปลทั้งหมดสามารถรักษาความหมายของชื่อในภาษาต้นฉบับได้ แต่ไม่สามารถรักษาเสียงและโครงสร้างไว้ได้

4. การแปลผสมผสาน มีจุดเด่นคือเป็นการแปลที่ผสมผสานกันระหว่างการแปลสองรูปแบบหรือมากกว่า สามารถช่วยแก้ปัญหาการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยบางชื่อที่ไม่สามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลเพียงวิธีเดียวมาใช้ในการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมายให้สมบูรณ์ได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Todongtong & Netsombutphol (2019) ที่พบว่า “กลวิธีการแปลแบบผสม” เป็นหนึ่งในกลวิธีการแปลที่ผู้แปลนำมาใช้แปลชื่อเฉพาะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในหนังสือ Guide To Thailand ซึ่งเป็นกลวิธีการแปลที่เหมาะสมกับชื่อเฉพาะที่ไม่สามารถใช้กลวิธีการแปลเพียงกลวิธีการแปลเดียวมาแปลความหมายไปยังภาษาปลายทางได้อย่างเหมาะสม ส่วนจุดด้อยคือเนื่องจากการแปลที่ผสมผสานหลายรูปแบบทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดลักษณะเด่นของการแปลแต่ละรูปแบบได้เต็มที่

จากการศึกษายังพบแนวทางในการแปลชื่อสถานที่จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน คือ นำกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมมาใช้เป็นแนวทางในการแปล ซึ่งกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยม 5 อันดับแรก จากกลวิธีการแปลย่อยทั้งหมด 19 กลวิธี ประกอบด้วย (1) การทับศัพท์แบบตรงคำสมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 51.00 (2) การทับศัพท์ทุกพยางค์ มีค่าร้อยละ 13.02 (3) การแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 6.04 (4) การทับศัพท์แบบตัดพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 4.80 และ (5) การทับศัพท์แบบเสริมพยางค์สมการแปลความหมายแบบตรงคำ มีค่าร้อยละ 4.50 ซึ่งกลวิธีการแปลที่ได้รับความนิยมในข้างต้นได้สอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของหลายท่าน โดย Newmark (1982) ได้กล่าวไว้ว่า การแปลชื่อเฉพาะนิยมใช้กลวิธีการทับศัพท์แบบถ่ายทอดเสียงจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางมากกว่ากลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมาย เพราะจะทำให้คำแปลมีความคลาดเคลื่อน นอกเสียจากจะเป็นชื่อเฉพาะที่ปรากฏการแปลมาก่อนหน้าและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปแล้ว จึงสามารถใช้การแปลในรูปแบบเดิมได้ Jatupornpimol (2014, p.241) กล่าวว่า จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า “การแปลทั้งหมด” เป็นกลวิธีที่มีการนำมาใช้มากที่สุด ซึ่งกลวิธีนี้สามารถแปลชื่อในภาษาแปลกลับมาเป็นภาษาต้นฉบับได้อย่างครบถ้วนเนื่องจากมีความหมายตรงกันอยู่แล้ว Chaitheerasuwet & Srihirun (2019) กล่าวว่า ในบรรดากลวิธีการแปลที่นำมาใช้แปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง “การแปลทั้งทับศัพท์ กึ่งเอาความ” มีอัตราการนำมาใช้ที่สูงที่สุด ซึ่งการแปลทั้งทับศัพท์กึ่งเอาความมีลักษณะคล้ายกับการแปลผสมผสานที่นำการทับศัพท์และการแปล

ความหมายมาใช้ร่วมกัน ซึ่งการทับศัพท์แบบตรงคำผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ การทับศัพท์แบบตัดพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำ และการทับศัพท์แบบเสริมพยางค์ผสมการแปลความหมายแบบตรงคำที่ได้รับความนิยมในข้างต้นก็จัดอยู่ในรูปแบบการแปลผสมผสานด้วย

นอกจากนี้ การแปลให้มีคุณภาพผู้แปลจะต้องรู้และเข้าใจภาษาต้นฉบับและภาษาแปล รู้ความหมายของสิ่งที่แปล คัดเลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม และใช้ภาษาให้ถูกต้อง เป็นที่นิยม กระชับและเข้าใจง่าย โดยหลักการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Tuntulakorn (1996, p.90) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดความรู้จากภาษาหนึ่งไปยังภาษาหนึ่ง ซึ่งผู้แปลต้องมีความรู้ทั้งสองภาษาเป็นอย่างดี หรืออย่างน้อยก็ดีพอที่จะเข้าใจภาษาหนึ่งและถ่ายทอดความรู้ไปยังภาษาหนึ่งได้ครบถ้วน Numtong (2020, p.12-16) กล่าวเพิ่มเติมว่า ในการแปลผู้แปลยังต้องมีความเข้าใจเนื้อหาที่จะแปลและรู้จักกลุ่มผู้อ่านด้วย สำหรับรูปแบบในการถ่ายทอดผู้แปลจะเลือกถ่ายทอดด้วยการแปลรูปแบบใดนั้น ผู้แปลมีอำนาจในการตัดสินใจและเลือกให้เหมาะสม นอกจากนี้ผู้แปลยังต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้ด้านอื่น ๆ มาประกอบการแปลด้วย มิเช่นนั้นอาจทำให้เกิดการแปลผิดหรือแปลได้ไม่สมบูรณ์

8. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ด้านการศึกษา และด้านการเรียนการสอนด้านการแปลไทย-จีนได้
2. กลวิธีการแปลที่พบสามารถนำไปเป็นแนวทางในการแปลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวหรือชื่อเฉพาะในกลุ่มอื่นที่ยังไม่เคยปรากฏการแปลมาก่อน
3. จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ปรากฏในหนังสือเล่มอื่น แม้ว่าจะเป็นชื่อสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกัน แต่ใช้กลวิธีการแปลและมีชื่อในภาษาแปลไม่เหมือนกัน ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบการแปลจากกลุ่มตัวอย่างในหนังสือเล่มอื่นด้วยถือเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

- Chaitheerasuwet, P., & Srihirun, M. (2019). Lampang tourist attraction names: strategies and errors in translation from Thai to Chinese. *Silpakorn University Journal*, 39(5), 22-41. (In Thai)
- Chantarakhet, C. (1985). *Translation for communication*. Bangkok: Thai Wattana Panich Press. (In Thai)
- Chaojirapant, C., & Patjaikhunnatham, N. (2019). The study of store name translation from Chinese to Thai language in Sathorn district, Bangkok. *Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University*, 2(2), 54-65. (In Thai)
- Dictionary Editing Office, Institute of Linguistics, Chinese Academy of Social Sciences. (2014). *A dictionary of current Chinese* (489th ed.). Beijing: The Commercial Press. (In Chinese)

- Jatupornpimol, K. (2014). A translation of Thai tourist attraction names into Chinese. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, 36(1), 226-244. (In Thai)
- Leelaniramol, N. (2013). *An analytical study of problems in translating Chinese fantasy fiction into Thai*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts program in Chinese Department of Eastern Languages Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Newmark, P. (1982). *Approaches to translation*. Oxford: Pergamon Press Ltd.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. London: Prentice Hall International Book Distributors Ltd.
- Newmark, P. (2001). *A textbook of translation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Numtong, K. (2020). *Translation skills from Chinese to Thai*. Bangkok: Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University. (In Thai)
- Pinmanee, S. (2003). *Advanced translation*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Pinpongsub, J. (2018). The method of translating the title of Thai movie to Chinese. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 1471-1491. (In Thai)
- Royal Institute. (2013). *Dictionary of the Royal Institute B.E.2554* (2nd ed.). Bangkok: Royal Institute. (In Thai)
- Thamcharoenkit, K. (2002). *Principles of translation Thai into Chinese*. Bangkok: Jin Siam Press. (In Thai)
- Todongtong, S., & Netsombutphol, J. (2019). Translation strategies of the tourist attractions names in Chinese to Thai: A case study of guide to Thailand book. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 14(2), 342-358. (In Thai)
- Tuntulakorn, W. (1996). Problems in translating proper nouns. *Humanities Journal*, 4(1), 89-111. (In Thai)

Lawo in Ancient Chinese Manuscripts: A Study of Relationship between Lawo and China in Ancient Chinese Manuscripts and Chinese Ancient Documents

Puthep Prapagorn¹

Chinese Major, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Thepsatri Rajabhat University, Thailand.
E-mail: prapagornputhep@hotmail.com

(Received 13 October, 2022) (Revised 8 December, 2022)
(Accepted 19 December, 2022)

Abstract

This research aims to study the relationship between Lawo Kingdom and China in different periods. According to the Chinese ancient documents and Chinese chronicles, which recorded the stories of Song Dynasty to the Yuan Dynasty. The first historical research is collected in Chinese literature and historical records related to the book of documents and chronicles of China related to Thailand by Huang Chongyan & Yu Dingbang (2016), based on the concept of the theory of interstates and countries. The scope of the study of international relations in the history of international relations and diplomacy based on the concept of relations between states or countries. The results showed that there are 9 ancient documents and chronicles of Chinese chronicles during the Song Dynasty to the Yuan Dynasty that contain records about the Lawo Kingdom or “Luohu”. There are 4 relationship forms between Thailand and foreign countries. The result of this study showed that 1. Tribute relationship model is the most common in ancient documents and chronicles, 2. Mutual assistance model, 3. Conflict relationship model, and 4. Other relationship model. Others include promoting cultural relations. This dynamic relationship model is driven by factors of political policy, governance and changes in the dynasty of China. However, the Lawo Kingdom continued to have relations through the tribute system with the Chinese royal court until the later merger of the Xianluo Kingdom.

Keywords: Lawo Kingdom; Relationship; Ancient Chinese Manuscripts; Chinese Ancient Documents

¹ Assistant Professor in the Chinese Major

ละโว้ในเอกสารโบราณจีน: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้ และประเทศจีนในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน

ภูเทพ ประภากร²

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อีเมล prapagornputhep@hotmail.com

วันรับบทความ 13 ตุลาคม 2565 วันแก้ไขบทความ 8 ธันวาคม 2565

วันรับตีพิมพ์บทความ 19 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับประเทศจีนจากบันทึกเอกสารโบราณจีนและพงศาวดารจีนที่บันทึกเรื่องราวในช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสารโบราณจีนขั้นต้นที่ได้มีการรวบรวมไว้เป็นหนังสือเอกสารและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยของ Huang Chongyan & Yu Dingbang (2016) โดยใช้การศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ ขอบข่ายของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูตตามแนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ ผลการวิจัยพบว่า เอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่บันทึกเรื่องราวช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวนที่มีการบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้หรือ “หลัวหู” มีจำนวน 9 รายการ รูปแบบความสัมพันธ์ที่แบ่งตามแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. รูปแบบความสัมพันธ์ระบบบรรณาการเป็นรูปแบบที่พบในเอกสารโบราณและพงศาวดารได้มากที่สุด 2. รูปแบบความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3. รูปแบบความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง และ 4. รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตเช่นนี้มาจากปัจจัยด้านนโยบายการเมืองการปกครองและการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ของจีน อย่างไรก็ตาม อาณาจักรละโว้ยังมีความสัมพันธ์ผ่านระบบราชบรรณาการกับราชสำนักจีนต่อไปจนจบจนผนวกรวมเป็นอาณาจักรเซียนหลัวในช่วงเวลาต่อมา

คำสำคัญ ละโว้ ความสัมพันธ์ เอกสารจีนโบราณ พงศาวดารจีน

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน

1. บทนำ

คำว่า “ละโว้” เป็นภาษามอญ ว่า ลวปุระ นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า คำว่าละโว้ พวกขอมหรือละว้า หรือข่าหรือขมุ ผู้เป็นเจ้าของถิ่นเดิมเอาชื่อภาษาอินเดียมาตั้ง เช่นเดียวกับอยุธยาจาก “อโยธยา” หรือไม่ คำว่าละโว้น่าจะเป็นภาษาข่า (ขอมเผ่าหนึ่ง) หรืออีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า คำว่า “ละโว้” มาจากคำว่า “ลวะ” ลวบุรี กลายเป็น ลพบุรี “ลวะ” ภาษาสันสกฤตแปลว่าน้ำ เมืองละโว้ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นลุ่มน้ำสามสาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสัก (Narong Chontawan, 2017, p. 9) นอกจากนี้ยังมีการสันนิษฐานจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่าคำว่า “ละโว้” มาจากคำว่าลือหรือละว้า เพราะในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ยังมีพวกละว้ากระจายอยู่ทั่วประเทศสยาม

เอกสารจีนโบราณและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีนักวิชาการสันนิษฐานว่าจีนมีการบันทึกถึงเมืองละโว้ไว้ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618-907) สืบเนื่องจากบันทึกดินแดนตะวันตกสมัยราชวงศ์ถัง (《大唐西域记》) ที่บันทึกไว้ในปี ค.ศ.629 ของพระภิกษุจีนนามว่าเสวียนจั้งหรือที่คนไทยรู้จักกันในนามพระถังซัมจั๋งไปอัญเชิญพระไตรปิฎกที่อินเดียอันเป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีจีนเรื่องไซอิ๋ว (《西游记》) โดยในบันทึกนั้นระบุชื่อเมืองละโว้ไว้ว่า “เมืองหลั่วหู” (罗浮国) สันนิษฐานว่าชื่อนี้มาจากชื่อเมืองลาฮอร์ (ปัจจุบันตั้งอยู่ในปากีสถาน) ที่ตั้งอยู่ในดินแดนชมพูทวีป ในบันทึกของพระเสวียนจั้งนั้นเชื่อมโยงกับทวารวดีโดยใช้ชื่อว่า “ถั่วหลั่วปั่วตี้ (堕罗钵底)” ต่อมาสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (ค.ศ.960-1127) เริ่มมีการบันทึกความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างละโว้กับราชสำนักซ่งไว้ในเอกสารโบราณที่บันทึกเรื่องราวในสมัยราชวงศ์ซ่งชื่อว่า บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》ที่ได้มีการชำระจากบันทึกของขุนนางในสมัยราชวงศ์ซ่งขึ้นใหม่โดยมีสีว์ซง (徐松, ค.ศ. 1781 - 1848) นักภูมิศาสตร์สมัยราชวงศ์ชิงเป็นผู้ชำระขึ้น โดยระบุว่า ในช่วงต้นศตวรรษที่ 11 สมัยจักรพรรดิซ่งเว่ย์จง (宋徽宗, ค.ศ. 1082 - 1135) ปีที่ 2 แห่งรัชศกฉงหนิงตรงกับปี ค.ศ.1103 ราชสำนักซ่งส่งคณะทูตเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีและติดต่อการค้ากับอาณาจักรละโว้ โดยบันทึกชื่ออาณาจักรละโว้ว่า “หลั่วหู” เช่นเดียวกับสมัยราชวงศ์ถัง แต่เขียนต่างกันเป็น “罗斛”

ต่อมาในช่วงปีที่ 5 แห่งรัชศกเจิ้งเหอ ตรงกับปี ค.ศ. 1115 ละโว้ส่งคณะทูตเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักซ่ง พร้อมด้วยการเจรจาติดต่อทางการค้า ช่วงเวลาสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือของจีน ต่อมาในสมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1271-1368) ยังได้มีการติดต่อทางการค้ากับอาณาจักรละโว้อย่างต่อเนื่อง เริ่มปรากฏคำว่า “เซียนหลั่ว” (暹罗) ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกแทนสยามขึ้นเป็นครั้งแรกไปพร้อมกับการคงอยู่ของอาณาจักรหลั่วหูเรื่อยมาถึงในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1368-1644) มีหนังสือลู่หรือบันทึกเรื่องจริงแห่งราชวงศ์หมิง (《明实录》) ได้บันทึกว่าในสมัยราชวงศ์หมิงมีการแลกเปลี่ยนของบรรณาการกันหลากหลายมากขึ้นมีเพียงเป็นช้างสิ่งของหายาก ยังรวมไปถึงพืชสมุนไพร ไม้เนื้อหอม ตลอดจนมีการบันทึกการทำสงครามระหว่างละโว้กับรัฐอื่นอีกด้วย จึงสันนิษฐานได้ว่าละโว้และสยามหรืออาณาจักรอโยธยาในขณะนั้นยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมถึงละโว้ได้ถูกผนวกรวมเข้ากับอโยธยา ดังนั้นในสายตาของราชสำนักจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน อาณาจักรละโว้มีสถานะภาพเป็นรัฐอิสระที่เป็นมิตรคู่ค้าต่อกัน

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการแปลชื่อเมืองละโว้นั้นแปลตามการออกเสียง และเป็นส่วนหนึ่งของการที่มาการเรียกชื่อสยามเป็นภาษาจีนว่า “เซียนหลัว” หรือเสียนหลอก๊ก เนื่องมาจากความสัมพันธ์ในอดีตตั้งแต่สมัยอาณาจักรละโว้รุ่งเรืองจนจนผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา แต่ยังมิมีนักวิชาการสันนิษฐานถึงที่มาของคำว่าสยามอาจมาจากชื่อดินแดนสุพรรณภูมิหรือเป็นการเรียกชื่ออาณาจักรอยุธยาในช่วงที่รุ่งเรืองและมีการติดต่อกับจีนแล้ว นอกจากนี้ จากการศึกษาบันทึกเอกสารโบราณจีนแต่ละสมัยแล้ว มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ของไทย อาทิ สุจิตต์ วงษ์เทศเชื่อว่าจีนให้การสนับสนุนรัฐเสียนหรือรัฐสุพรรณภูมิเข้ายึดพื้นที่ของละโว้และอยุธยา และมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ของกรุงอยุธยา จีนจึงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมเส้นทางการค้า ส่วนอยุธยาต้องส่งเครื่องบรรณาการหรือจิ้มก้องให้แก่จีนด้วย (Sujit Wongted, 2018, para. 5-6)

อาณาจักรละโว้ที่เป็นรากเหง้าของลพบุรีในปัจจุบันมีประวัติความสัมพันธ์กับจีนมาอย่างช้านาน จากหลักฐานเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนดังกล่าว รวมถึงเอกสารทางการของประเทศจีนที่มีการจดบันทึกให้นักวิชาการ ผู้สนใจได้ศึกษามีอยู่มากมายจากเอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์ซ่งคือบันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง (《宋会要辑稿》) สมัยราชวงศ์หยวนได้แก่เอกสารบันทึกในสมัยราชวงศ์หยวนคือ พงศาวดารราชวงศ์หยวน (《元史》) และพงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ (《新元史》) ต่อมาสมัยราชวงศ์หมิงมีหนังสือลู่หรือบันทึกเรื่องจริงแห่งราชวงศ์หมิง (《明实录》) แต่ในประเทศไทยพบการแปลเอกสารโบราณจีนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างจีน-สยาม พบพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (The Royal Chronicle of Ayutthaya Pra Jakkrapatdipong (Jad)’s Edition, 1959) ที่มีการกล่าวถึงอาณาจักรละโว้ และหนังสือของหลวงพรหมโยธี (Luang Phrom Yothi, 1939) เรื่องประเทศไทยในตำนานจีนที่มีการกล่าวถึงละโว้หรือหลัวมีการติดต่อกับราชสำนักจีน

จากความสำคัญของอาณาจักรละโว้ที่มีผลต่อการตั้งอาณาจักรอยุธยา การคงอยู่ของอาณาจักรสุโขทัย และการผสมผสานกับอาณาจักรขอม พร้อมทั้งเป็นดินแดนเชื่อมการค้าระหว่างเหนือใต้ในแผ่นดินสุพรรณภูมิกับนานาอารยประเทศ โดยเฉพาะกับจีนคู่ค้าสำคัญตั้งแต่อดีต จนมีการบันทึกให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรละโว้ ราชสำนักจีนจึงให้ความสำคัญกับอาณาจักรในดินแดนแถบนี้เรื่อยมา นอกจากนี้ ยังมีร่องรอยของโบราณสถานสำคัญสืบมาจวบจนปัจจุบันอยู่ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี เปิดโอกาสให้ผู้สนใจในโบราณคดีและประวัติศาสตร์ รวมถึงนักวิชาการที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสยามได้ศึกษาเป็นองค์ความรู้สำคัญจากสถานที่สำคัญและการศึกษาผ่านเอกสารโบราณที่ในปัจจุบันยังมีอยู่น้อย

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ตั้งอยู่ในดินแดนอาณาจักรละโว้จึงควรค่าแก่การให้ความสำคัญในการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ เพื่อนำประโยชน์จากการศึกษามาเผยแพร่เป็นองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น นักวิชาการชาวไทยได้ศึกษา รวมถึงสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบรายวิชาท้องถิ่นศึกษาให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดลพบุรีทั้งในระดับการศึกษาภาคบังคับและระดับอุดมศึกษาได้ใช้เป็นองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนผ่านการแปลเอกสารโบราณจีนต่าง ๆ นอกจากนี้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ายังมีช่องว่างสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีน ซึ่งต้อง

อาศัยการแปลภาษาจีนโบราณจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย ในปัจจุบันยังพบว่านักวิชาการชาวไทย อาจารย์ นักแปลที่มุ่งศึกษาจากเอกสารโบราณจีน เอกสารทางการหรือพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับละโว้ยังขาดผู้ที่สนใจและสามารถแปลข้อความจากเอกสารเหล่านั้นไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา แม้จะมีการศึกษาจากเอกสารของราชทูตจีนไว้อยู่บ้าง แต่ยังมีข้อมูลเพียงจำนวนน้อยที่เผยแพร่สู่สาธารณชน องค์ความรู้เรื่องละโว้ยังขาดจากเอกสารโบราณจีน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้ยกับจีนจากเอกสารโบราณ เอกสารราชการและพงศาวดารจีนต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยยังมีน้อยและกระจัดกระจายไปในหนังสือหรือบทความอื่น ๆ แล้วยังขาดการสอบทานหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงมีความสามารถรวบรวม จัดการกับข้อมูลเหล่านั้น เพื่อศึกษาโดยละเอียดได้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการศึกษาหลังจากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้ว ดังนี้

1. พิสูจน์ว่ามีการบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ยมีความสัมพันธ์กับจีนผ่านการติดต่อทางการทูตอย่างเป็นทางการตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งของจีน ก่อนละโว้ยจะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา
2. พิสูจน์ว่ามีการบันทึกในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนถึงเรื่องการส่งคณะทูตมาเยือนละโว้ยเพื่อติดต่อทางการค้า และเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง การค้า เศรษฐกิจ ตลอดจนมีแรงสนับสนุนในการทำสงครามระหว่างละโว้ยกับอาณาจักรอื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับละโว้ยที่บันทึกไว้ในเอกสารโบราณจีนในด้านความสัมพันธ์กับจีน แต่ละยุคสมัยในทุกด้านให้แก่ผู้สนใจ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษา นำมาซึ่งคุณค่าแก่งวิชาการไทย
2. บูรณาการศาสตร์ด้านการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยกับการศึกษาทางประวัติศาสตร์ให้เกิดเป็นแหล่งข้อมูลด้านละโว้ยศึกษาผ่านการรวบรวม และแปลข้อมูลที่ได้ แล้วเผยแพร่สู่สาธารณชนและสังคมไทย ตลอดจนเป็นการสอบทานกับเอกสารอ้างอิงหรือข้อสันนิษฐานของนักวิชาการชาวไทยคนอื่นที่เคยตั้งสมมติฐานหรือข้อสังเกตไว้ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลจากมุมมองของชาวจีนอีกทางหนึ่ง
3. ลดช่องว่างการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้ยกับจีนจากเอกสารโบราณจีนที่ยังไม่มีผู้สนใจศึกษาไว้อย่างละเอียด แล้วช่วยจัดการข้อมูลให้อยู่ในแหล่งสารสนเทศเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการสืบค้น การศึกษาของนักวิชาการ ตลอดจนสถานศึกษา วงวิชาการไทยได้สะดวกยิ่งขึ้น

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้ยกับประเทศจีนจากบันทึกเอกสารโบราณจีนและพงศาวดารจีนช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน

1.2 ข้อตกลงในการวิจัย

การถ่ายทอดเสียงอ่านจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทยของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 แต่ขออนุญาตให้ถอดเสียง zh ch sh เป็น จ; ช/ฉ; ส/ซ โดยไม่ขีดเส้นใต้ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทยแล้ว ผู้วิจัยจะถ่ายทอดเสียงตามความนิยม

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ Board of Directors, Courses 80308 (2006, pp. 17-19) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ แบ่งออกเป็น 1. ความสัมพันธ์แบบเป็นมิตร อาจเกิดจากความสัมพันธ์ที่เป็นทางการหรือความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกกลุ่มหรือในฐานะพันธมิตร และ 2. ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง ซึ่งมักมุ่งเน้นพฤติกรรมของรัฐ แบ่งย่อยออกได้ 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งไม่ถึงขั้นใช้กำลังและความขัดแย้งโดยใช้กำลัง นอกจากนี้ยังได้นำเสนอลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศสมัยโบราณ ได้แก่ ความสัมพันธ์ตามแนวคิดจักรพรรดิราชย์ ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศสมัยใหม่ ได้แก่ การถ่วงดุลมหาอำนาจ การฝึกฝฝฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและการสร้างกลุ่มพันธมิตร นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่องความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับล้านนาในสมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13-16 ของ Zhou Feng, & Sarassawadee Ongsakul (2020, p. 235) ที่กล่าวถึงรูปแบบของระบบบรรณาการของจีนว่าเป็นวิธีการทางทูตอย่างหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัฐอื่น ๆ ซึ่งเป็นระบบที่ถือว่าจีนเป็นศูนย์กลางของโลก และมีอำนาจสูงสุดมีอารยธรรมสูงกว่ารัฐอื่น ๆ จึงต้องเผยแพร่บาร์มีและบุญคุณให้รัฐอื่นแสดงความยอมรับในอำนาจของจีน รวมถึงต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่จีนกำหนดไว้ จักรพรรดิจีนจะมอบสิ่งตอบแทนและสิทธิพิเศษกลับไป

ซึ่งปัจจัยที่กำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเมือง ประกอบด้วย การเมืองภายใน อุดมการณ์ทางการเมือง การรุกรานจากภายนอก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ความสะดวกของเส้นทางการค้า ผลประโยชน์ทางการค้า ความต้องการเสริมสร้างเศรษฐกิจภายใน และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี วิทยาการต่างๆ จากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้มีมาตรการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ ประกอบด้วยมาตรการทางการทูต มาตรการทางการเมืองและการทหารและมาตรการทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยกับต่างประเทศ ประกอบด้วย

- นโยบายแผ่ขยายอำนาจ เน้นการใช้กำลังทหารบีบบังคับยอมรับอำนาจหรือการใช้นโยบายทางการทูต เพื่อช่วยเหลือใกล้เคียง
- นโยบายเผชิญหน้าทางทหาร การทำสงครามเพื่อปกป้องดินแดนและป้องกันการรุกราน
- นโยบายแสวงหาพันธมิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือหรือป้องกันการคุกคามจากภายนอกซึ่งลักษณะนโยบายนี้คือการสร้างความสนิทสนมเป็นพิเศษ ช่วยเหลือกันหากถูกรุกราน การถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจอื่น
- นโยบายการทูตบรรณาการ เหมาะสมกับรัฐที่มีขนาดเล็กต้องการสร้างสัมพันธ์กับรัฐที่มีขนาด

ใหญ่กว่า เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับจีนในอดีต ซึ่งจีนมองว่าเป็นการยอมรับการอ่อนน้อมของรัฐขนาดเล็ก แต่ฝ่ายไทยมองว่าเป็นเครื่องมือในการบุกเบิกทางการค้าขาย

- นโยบายถ่วงดุลมหาอำนาจ สถานการณ์ที่มีประเทศมหาอำนาจมากกว่า 1 ประเทศเข้ามาแทรกแซงกิจการภายใน เพื่อถ่วงดุล ให้ความเสมอภาคแก่มหาอำนาจที่ได้รับผลประโยชน์
- นโยบายสร้างรัฐกันกระทบ ซึ่งเป็นการนำชาติอื่นที่มีความเข้มแข็งและมีกำลังทหารมากมาสร้างเป็นรัฐกันกระทบกับชาติที่มีอำนาจใกล้เคียงกัน
- นโยบายการรักษาสภาพเดิม คือการใช้เครื่องมือทางการทูต การเจรจา การประนีประนอม

การศึกษาละโว้จากเอกสารโบราณจีนในปัจจุบันของงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

จากร่องรอยความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนในเอกสารโบราณและบันทึกทางประวัติศาสตร์จีนข้างต้น จะพบว่า จีนเริ่มมีการบันทึกการติดต่อทางการทูตและการค้ากับอาณาจักรละโว้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือของจีนตั้งแต่ปี ค.ศ.1103 หากนับย้อนเวลากลับไปเป็นเวลา 918 ปีแล้วที่จีนสนใจและให้ความสำคัญกับอาณาจักรแห่งนี้ จึงยอมผูกมิตรด้วย สำหรับเอกสารบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการชาวไทยบันทึกความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนนั้นยังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนและเจาะจงศึกษาเกี่ยวกับละโว้โดยตรง พบเพียงการแปลหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนเป็นภาษาไทยไว้บ้าง อาทิ บันทึกของโจวต้ากวน นักการทูตสมัยราชวงศ์หยวนเรื่อง บันทึกความทรงจำเกี่ยวกับประเพณีของอาณาจักรเขมร ผู้ซึ่งอยู่ในคณะทูตจีนที่เดินทางไปยunnan อาณาจักรเขมรแล้วมีการกล่าวถึงการทำสงครามกับอาณาจักรเซียน และบันทึกย่อเผ่าชาวเกา (《岛夷志略》) ของ汪大渊 (汪大渊) ชาวจีนที่เดินทางมาในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยกล่าวว่าในปี พ.ศ.1892 ตรงกับสมัยราชวงศ์หยวน เซียนยอมจำนนแล้วผนวกเข้ากับอาณาจักรหัวหนูหรือละโว้ ซึ่งเป็นเวลาก่อนการสถาปนาอาณาจักรอยุธยาหนึ่งปี ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าอาณาจักรอยุธยาเกิดจากการรวมกันจากกลุ่มเมืองละโว้กับเมืองบริวารสุพรรณภูมิ นอกจากนี้ยังมีการแปลงพงศาวดารราชวงศ์หมิง ระบุว่าอาณาจักรละโว้มีแสนยานุภาพสูง จึงได้ผนวกดินแดนเซียนเข้าไปด้วย ต่อมา มีการสถาปนาอาณาจักรอยุธยาหรือจีนเรียกว่าเซียนหลอหู ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับละโว้ในอดีตที่มีความสัมพันธ์กับจีนจึงยังมีช่องว่างให้สามารถดำเนินการค้นคว้าวิจัยได้ ประกอบกับจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยอย่างยาวนาน มีการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พงศาวดารแต่ละยุคสมัยอย่างเด่นชัด ซึ่งจะสามารถเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนได้เป็นอย่างดี แม้จะพบว่าหลักฐานจะค่อนข้างกระจายไปตามแต่ละยุคสมัย จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล แล้วสังเคราะห์ผ่านกระบวนการแปลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

นอกจากนี้ จากการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้หรืออาณาจักรโบราณในแผ่นดินไทยในยุคประวัติศาสตร์ช่วงระยะเวลาอันหลัง 10 ปีที่ผ่านมาจากแหล่งสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลบทความวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ พบว่านักวิชาการชาวไทยมีการแปลเอกสารโบราณจีนที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรโบราณในประวัติศาสตร์ไทยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. อาณาจักรละโว้และความสัมพันธ์กับจีน พบบทความของ Tian Yu (2007) เรื่องการศึกษาการรวมอาณาจักรละโว้และสยาม ระบุว่ามียุทธศาสตร์พื้นฐานการรวมตัวของสองอาณาจักรดังกล่าวออกเป็นสองประการคือ สยามรบชนะละโว้ และสยามยอมสวามิภักดิ์ต่อละโว้ โดยสืบข้อสรุปจากบันทึกของวังต้าหยวนจากบันทึกย่อเผ่าชาวเกาเหล่ ส่วนงานวิจัยของนักวิชาการไทยยังไม่พบข้อมูล

2. อาณาจักรหริภุญไชย บทความวิจัยของ Khomsi Saenchit (2010) เรื่องการศึกษาเมืองโบราณหริภุญไชยจากหลักฐานโบราณคดี โดยระบุว่าเมืองหริภุญไชยมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรละโว้ผ่านการส่งพระธิดาภคินีเมืองละโว้หรือลพบุรีมาครองราชย์

นอกจากงานวิจัยบทความข้างต้น ยังมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งอาณาจักรละโว้อยู่จำนวนหนึ่ง จากการสืบค้นผ่านสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีในฐานะที่เป็นสถาบันหลักที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อาณาจักรละโว้ และสืบค้นผ่านหอสมุดแห่งชาติพบว่ายังไม่มีหนังสือเล่มใดที่กล่าวเฉพาะประเด็นละโว้ในเอกสารโบราณจีนหรือความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีน ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลผ่านหนังสือที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือละโว้กว่าจะเป็นลพบุรีของ Narong Chontawan (2017) หนังสือมรดกความทรงจำแห่งลพบุรีศรีลโวทัยปุระว่าด้วยโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์ฯ และจารึกโบราณแห่งเมืองละโว้ของ Winai Pongsripian (2015) หนังสืออาณาจักรขอมและละโว้ของ Palaisai Sittitanyakit, et al (2013) และหนังสือจากละโว้สู่ลพบุรีของ Wanlapa Rungsirisangrat (2003) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยาของ Kroekrit Chueamongkol (2020) ผ่านการศึกษาเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนได้อธิบายความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและไทยในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงช่วงรัตนโกสินทร์ ในหนังสือปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรละโว้อยู่บ้างภายใต้ชื่ออาณาจักรว่า “หลอฮก๊ก” ได้มีส่งคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนในแผ่นดินราชวงศ์หยวนพร้อมเครื่องบรรณาการ เช่น ทองคำ งาช้าง นกแก้ว ห้าสี นอระมาด มาถวาย จนพบบันทึกในช่วงราชวงศ์หมิงระบุว่าเสียมหลอฮก๊กกับหลอฮก๊กได้รวมกันแล้วในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าอู่ทองส่งคณะราชทูตมาจีนเพื่อถวายไชยมงคลในการขึ้นปีใหม่ (Kroekrit Chueamongkol, 2020, pp. 77-78) รวมถึงหนังสือเรื่องความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย ค.ศ. 1282 – 1853 (1982) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของระบบบรรณาการระหว่างอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยกับราชสำนักจีน ซึ่งเน้นให้เห็นถึงเนื้อหาของถวายเครื่องราชบรรณาการให้แก่ราชสำนักจีนว่าเป็นการยอมรับความเป็นเจ้าประเทศราชของจีนและการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าและการคุ้มครองยามที่อาณาจักรของตนถูกรุกรานจากรัฐอื่น (Suebsaeng Promboon, 1982)

สำหรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศจีน มีนักวิชาการ นักศึกษาที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยในอดีตกับจีนในแต่ละยุคสมัยอยู่จำนวนหนึ่ง จากการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลสารสนเทศ แหล่งรวบรวมบทความวิจัย วิทยานิพนธ์ของประเทศจีนคือฐานข้อมูล CNKI (China National Knowledge Infrastructure) มีผู้สนใจศึกษาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยาจำนวนมาก รวมถึงการศึกษาอาณาจักรล้านนา แต่การศึกษา

อาณาจักรละโว้พบบทความวิจัยของ Tian Yu (2007) เรื่องการศึกษาการรวมอาณาจักรละโว้และสยามจากเอกสารบันทึกของขุนนางจีนในอดีต โดยตั้งสมมติฐานว่าละโว้กับสยามในขณะนั้น ซึ่งอาจหมายถึงรัฐหนึ่งในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบัน อาณาจักรใดที่ควรรวมเข้าก่อนกัน แล้วไปสอบทานกับเอกสารโบราณที่แตกต่างกัน เพื่อหาข้อสรุป นอกจากนี้ ในฐานข้อมูล CNKI พบบทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์จีนและไทยในสมัยอดีตอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเนื้อหาจะเน้นการกล่าวถึงความสัมพันธ์กับจีนผ่านการทูตระหว่างอาณาจักรสำคัญสามอาณาจักรข้างต้น

นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยของ Wang Yanghong (2020) เรื่องความสัมพันธ์จากการส่งเครื่องบรรณาการจิมก่องระหว่างจีนกับไทย (ค.ศ.1869-1893) บทความของ Deng Haixia (2019) เรื่องวิเคราะห์ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” สู่ “ไทย” รวมถึงบทความของ Qian Jiang (2017) เรื่อง Seeking Recognition from the Son of Heaven: King Taksin’s Siam and Qing China during the Late 18th Century ซึ่งบทความเหล่านี้มีคุณค่าในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรสยามและจีน

จากการค้นคว้าแหล่งข้อมูลสารสนเทศจากทั้งในประเทศและในประเทศจีน จึงทำให้ทราบว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับจีนในแต่ละสมัยผ่านการแปลเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้ พบเพียงข้อมูลจากนักวิชาการไทยที่กล่าวถึงจากการศึกษาอาณาจักรอื่นทำให้วงวิชาการยังขาดองค์ความรู้ตามหัวข้อของโครงการวิจัยนี้ ส่งผลให้นักวิชาการชาวไทยที่สนใจในอาณาจักรละโว้ โดยเฉพาะนักวิชาการในพื้นที่จังหวัดลพบุรีได้มีข้อมูลอันเป็นประโยชน์ สามารถนำไปต่อยอดในวงวิชาการ ตลอดจนการเรียนการสอนในห้องเรียนได้

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโบราณจีนขั้นต้นที่ได้มีการรวบรวมไว้เป็นหนังสือเอกสารและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยของ Huang Chongyan & Yu Dingbang (2016) และจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ ขอบข่ายของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต ตลอดจนงานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอาณาจักรละโว้กับจีน อาณาจักรละโว้ในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่สอดคล้องสัมพันธ์กับงานวิจัย เช่น แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศของคณะกรรมการบริหารชุดวิชา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บทความของ Tian Yu (2007) เรื่องอาณาจักรละโว้กับสยาม ประยุกต์แนวคิดด้านการแปลเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนจาก Kanokporn Numtong (2020) ที่ศึกษาอาณาจักรล้านนาจากเอกสารโบราณจีน Supakarn Siripaisarn, and Pipu Boosabok (2018) ที่แปลและศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับไทยในบริบทของเส้นทางสายไหม รวมถึงเอกสารโบราณจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งไปจนถึงราชวงศ์หยวนที่มีการบันทึกเรื่องราวทางการทูตระหว่างละโว้กับจีน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูลสำคัญ

เอกสารโบราณและพงศาวดารจีน

1. บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง
2. พงศาวดารราชวงศ์หยวน
3. พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่
4. เอกสารโบราณอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

รูปแบบความสัมพันธ์

1. ความสัมพันธ์แบบเป็นมิตร
2. ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง
3. ความสัมพันธ์ระบบบรรณาการ
4. ความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น

วิเคราะห์รูปแบบ
ความสัมพันธ์

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาในขอบเขตด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับประเทศจีนในด้านความสัมพันธ์ทางการทูตหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐทั้งสองผ่านการบันทึกในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งไปจนถึงราชวงศ์หยวน โดยนำแนวคิด ทฤษฎีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งศึกษา วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏในเอกสารโบราณต่าง ๆ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบบรรณาการระหว่างสองอาณาจักร ระบบการเมืองตามแนวคิดจักรพรรดิราชย์ ระบบพิธีกรรมของราชสำนัก ศักยภาพของรัฐ ผลประโยชน์ที่มอบให้แก่กัน และปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับประเทศจีนในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้ยังศึกษาการบันทึกลักษณะทางกายภาพ ความสำคัญและความสัมพันธ์ของอาณาจักรละโว้ที่มีต่ออาณาจักรอื่นๆ ในสยามและในมุมมอง ทศนคติของชาวจีนที่ได้บันทึกไว้ในเอกสารโบราณต่าง ๆ

ขอบเขตของแหล่งข้อมูล

งานวิจัยนี้ค้นหาแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่ได้มีการรวบรวมไว้เป็นหนังสือเรื่องข้อมูลประเทศไทยในเอกสารโบราณจีน โดยคัดเลือกเนื้อหาที่กล่าวถึงอาณาจักรละโว้ที่เริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตกับราชสำนักจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งไปจนถึงการบันทึกในเอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หยวน แหล่งข้อมูลเหล่านี้เป็นเอกสารโบราณขั้นต้นที่ผ่านการรวบรวม ระบุชื่อผู้เขียน เลขฉบับและเลขหน้าจากเอกสารต้นฉบับ ซึ่งเอกสารโบราณเหล่านั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. เอกสารโบราณประเภทแจ้งชื่อ ซึ่งนับว่าเป็นเอกสารสำคัญฉบับหอหลวง มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านการชำระเรียบเรียงขึ้นในราชวงศ์ต่างๆ ของจีน

2. เอกสารโบราณประเภทเรื่องสำคัญเฉพาะเรื่องและจดหมายเหตุเอกชน ประมวลสาระสำคัญในเรื่องราวต่างๆ ของแต่ละราชวงศ์ ได้แก่ เอกสารโบราณจีนที่มีคำว่า “ฮู่เตียน” หรือ “ฮู่เย่า” ซึ่งเอกสารประเภทนี้จะมีการบันทึกเหตุการณ์เฉพาะเรื่องไว้อย่างละเอียด รวมถึงข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมพระราชพิธีของราชสำนักจีนไว้ด้วย

3. จดหมายเหตุของส่วนเอกชนหรือบุคคลอื่นบันทึกไว้ ซึ่งมีจำนวนมากและทรงคุณค่าต่อการศึกษา ประวัติความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างอาณาจักรละโว้และประเทศจีน

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารโบราณข้างต้นเฉพาะที่เกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สำหรับการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตของแหล่งข้อมูลเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนโดยอ้างอิงจากร่องรอยบันทึก ความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนที่เคยมีผู้ศึกษาไว้บ้าง ซึ่งระบุว่าละโว้เริ่มมีการติดต่อทางการทูตกับราชสำนักจีน ในสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา โครงการวิจัยนี้จึงคัดเลือกเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่สำคัญ เป็นที่ยอมรับ และสามารถสืบค้นต้นฉบับได้ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง (《宋会要辑稿》) ผู้แต่งคือสีว์ซ่ง (Xu Song, ค.ศ. 1781-1848) เป็นหลักฐานโบราณที่บรรยายเรื่องราวสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ ซึ่งระบุว่า อาณาจักรละโว้กับราชสำนักซ่งได้มีการติดต่อทางการทูต จำนวนอย่างน้อย 3 ครั้ง ในประเทศไทยสามารถสืบค้น ได้จากฐานข้อมูลภาษาจีน หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร โครงการวิจัยนี้เลือกบันทึกเรื่องนี้ของสำนักพิมพ์ จงหว่า ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการจีน บันทึกเรื่องนี้มีทั้งหมด 8 เล่ม ผู้วิจัยดำเนินการ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรละโว้ แล้วสอบทานกับเอกสารของนักวิชาการไทยประกอบด้วยอีกทาง หนึ่ง เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนในช่วงเวลานั้น

2. พงศาวดารราชวงศ์หยวน (《元史》) ผู้เรียบเรียงคือช่งเหลียน (Song Lian, ค.ศ. 1310-1381) ข้าราชการสมัยราชวงศ์หมิงเรียบเรียงขึ้นในปี ค.ศ. 1976 มีทั้งหมด 210 บท หนังสือพงศาวดารนี้ตีพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จงหว่า ซึ่งในเอกสารดังกล่าวระบุว่าละโว้มีการติดต่อทางการทูตกับราชสำนักหยวนอยู่ 10 ครั้ง หรือ อาจมากกว่านี้ ซึ่งสามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลภาษาจีน หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับละโว้ แล้วสอบทานกับเอกสารอื่นของไทยประกอบเช่นเดียวกัน

3. พงศาวดารราชวงศ์หยวนฉบับใหม่ (《新元史》) ผู้เรียบเรียงคือเค่อ ช่าวหมิน (Ke Shaomin) ซึ่งเป็น ผู้เขียนสมัยปลายราชวงศ์ชิง ราชวงศ์สุดท้ายของจีนก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐ หนังสือเล่มนี้ ปรับปรุง เรียบเรียงให้จากพงศาวดารหยวนของช่งเหลียน มีเนื้อหาทั้งหมด 257 บท สามารถสืบค้นได้จาก ฐานข้อมูลภาษาจีน หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

5. วิธีดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จากเอกสารโบราณจีนต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล ในประเทศไทยที่สามารถสืบค้นได้ รวมถึงสืบค้นจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศในประเทศจีนนำข้อมูลมาได้มา จัดพิมพ์ เรียบเรียงตามช่วงระยะเวลา

2. นำข้อมูลที่ได้มาแปลเป็นภาษาไทยอย่างละเอียด พร้อมสอบทานกับข้อค้นพบของนักวิชาการไทยใน อดีต เขียนคำอธิบายขยายความในประเด็นที่ยังไม่มีใครค้นพบ เช่น ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่สำคัญหรือบรรยาย เหตุการณ์สำคัญที่พบจากการแปลเอกสาร ใส่รายละเอียดวันเดือนปี และวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์จากการ ค้นพบข้อมูลทั้งหมด จัดเรียงข้อมูลตามยุคสมัยและเอกสารโบราณจีน เพื่อสะดวกต่อการศึกษาของผู้อื่น

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสองอาณาจักรผ่านการบันทึกในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน โดยใช้กรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ก่อนนำเสนอผลงานทั้งหมดให้แก่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พร้อมเตรียมจัดทำบทความเผยแพร่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและนำข้อมูลรายงานการวิจัยไปเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานอื่นต่อไป

6. ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ที่ปรากฏในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน พบว่าเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนมีการบันทึกถึงอาณาจักรละโว้ครั้งแรกในพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง (《宋史》) โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้และราชวงศ์ซ่งในรูปแบบรัฐบรรณาการ ต่อมาจึงมีการบันทึกความสัมพันธ์ระหว่าง 2 อาณาจักรเรื่อยมา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่ค้นพบตามยุคสมัยของราชวงศ์จีนในตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน

ลำดับที่	ราชวงศ์	ชื่อเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน	จำนวนครั้งที่มีการบันทึก
1	ซ่ง (宋) ค.ศ. 960 – 1279 (พ.ศ. 1503 - 1822)	พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》	2
		บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》	2
		เอกสารโบราณอี้วี่ไห่ 《玉海》	3
		เอกสารโบราณจื่อฟานจื่อ 《诸蕃志》	1
		เอกสารโบราณอวิ้นลุ่มันเซา 《云麓漫钞》	1
2	หยวน (元) ค.ศ. 1271 – 1368 (พ.ศ. 1814 - 1911)	พงศาวดารราชวงศ์หยวน 《元史》	6
		พงศาวดารราชวงศ์หยวน ฉบับใหม่ 《新元史》	1
		เอกสารโบราณเต้าอี้จื่อเล่หรือบันทึกย่อเผ่าชาวเกาะ 《岛夷志略》	2
		เอกสารโบราณต้าเต๋อหนานไห่จื่อ 《大德南海志》	1

จากการรวบรวมบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนข้างต้น ผู้วิจัยสรุปรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับจีนในช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวนที่ปรากฏได้ ดังนี้

1. รูปแบบความสัมพันธ์ระบบบรรณาการเป็นรูปแบบที่พบในเอกสารโบราณและพงศาวดารได้มากที่สุด ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงอาณาจักรละโว้ส่งคณะทูตเข้าไปถวายสิ่งของ เครื่องราชบรรณาการ ตลอดจนการเดินทางไปเข้าเฝ้าราชสำนักจีนในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่บันทึกไว้ มีดังนี้

1. พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》

1.1 (绍兴) 二十五年十一月辛未，罗斛国贡驯象。

(脱脱等撰：《宋史》，卷三一，中华书局，1977 年版，页 583)

คำแปล

วันขึ้นเว่ย เดือนที่ 11 ปีที่ 25 แห่งรัชศกเซาชิง (ตรงกับปี ค.ศ. 1155 / พ.ศ. 1698) อาณาจักร
ละโว้ (ในบันทึกจะใช้คำว่า “หลัวหู”) ถวายช้างที่ฝึกแล้ว

(ทั่วทั่วและคณะ: พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง, บรรพ 31 สำนักพิมพ์จงหวาซูจีว, ฉบับปี ค.ศ. 1977 หน้า 583)

1.2 高宗绍兴二十五年十一月二十九日，罗斛国贡驯象。

(册一九九，页 7863)

คำแปล

วันที่ 29 เดือนที่ 11 ปีที่ 25 ในรัชศกเซาชิงในสมัยพระเจ้าซ่งเกาจง (ตรงกับปี ค.ศ. 1155 / พ.ศ.
1698) อาณาจักรละโว้ถวายช้างที่ฝึกแล้ว

(บรรพที่ 199 หน้าที่ 7863)

1.3 蕃夷奉朝贡者四十二国：

真宗朝：丹流眉… …

高宗朝：… … 罗斛… …

中兴以来：… … 真里富… …

(卷一五三，页 36-37)

คำแปล

ผู้คนต่างแคว้น ต่างชาติจำนวน 42 ประเทศเข้ามาถวายบรรณาการ:

สมัยจักรพรรดิซ่งเจินจง: แคว้นตานหลิวเหมย

สมัยจักรพรรดิเกาจง: อาณาจักรละโว้

นับจากยุครุ่งเรืองถึงยุคฟื้นฟู อาณาจักรเงินหลี่ฟู

(บรรพที่ 153 หน้าที่ 36-37)

1.4 (绍兴) 二十五年十一月二十九日，真腊、罗斛贡象二。

庆元六年，真里富国贡象。

(卷一五四，页 33)

คำแปล

วันที่ 29 เดือนที่ 11 ในปี 25 แห่งรัชศกเซาชิง (ตรงกับปี ค.ศ. 1155 / พ.ศ. 1698) อาณาจักร
เงินล่าและอาณาจักรละโว้ถวายช้าง 2 ตัว

ปีที่ 6 แห่งรัชศกชิงหยวน (ตรงกับปี ค.ศ. 1200 / พ.ศ. 1743) อาณาจักรเงินหลี่ฟูถวายช้าง

(บรรพที่ 154 หน้าที่ 33)

2. พงศาวดารราชวงศ์หยวน 《元史》

2.1 (至元二十六年闰十月) 辛丑, 罗斛、女人二国遣使来贡方物。

(宋濂: 《元史》, 卷十三, 页 327)

คำแปล

วันขึ้นแฉะ เดือนที่ 10 ในปีี่ 26 แห่งรัชศกจื้อหยวน (ตรงกับ ค.ศ. 1289 / พ.ศ. 1832) อาณาจักร
ละโว้และอาณาจักรหนี่วเหรินส่งทูตมาถวายของพื้นเมืองเป็นเครื่องบรรณาการ

(ซึ่งเหลียน: พงศาวดารราชวงศ์หยวน บรรพที่ 13 หน้าที่ 327)

2.2 (至元二十八年十月) 癸未, 罗斛国王遣使上表, 以金书字, 仍贡黄金、象齿、丹顶
鹤、五色鹦鹉、翠毛、犀角、笃耨、龙脑等物。

(卷十六, 页 351)

คำแปล

วันกุ่ยเว่ย เดือนที่ 10 ปีที่ 28 แห่งรัชศกจื้อหยวน (ค.ศ. 1291 / พ.ศ. 1834) กษัตริย์อาณาจักร
ละโว้ส่งทูตมาถวายพระสุพรรณบัฏ พร้อมด้วยทองคำ งาช้าง นกกระเรียน นกแก้วห้าสี ขนนกกระเด็น นอ
ระมัด ชัน การบูร เป็นต้น

(บรรพที่ 16 หน้า 351)

2.3 (元贞二年十二月) 癸亥……赐……罗斛来朝人衣。

(卷十九, 页 408)

คำแปล

วันกุ่ยไฮ เดือนที่ 12 ปีที่ 2 แห่งรัชศกหยวนเจิน (ตรงกับ ค.ศ. 1296 / พ.ศ. 1839) (อาจ
หมายถึงจักรพรรดิ) พระราชทาน.... อาภรณ์แก่ผู้ที่มาเข้าเฝ้าจากอาณาจักรละโว้

(บรรพที่ 19 หน้า 408)

2.4 (大德元年四月) 壬寅……赐暹国、罗斛来朝者衣服有差。

(卷十九, 页 411)

คำแปล

วันเหรินอิ่น เดือน 4 ปีที่ 1 แห่งรัชศกต้าเต๋อ (ตรงกับ ค.ศ. 1297/ พ.ศ. 1840) ... (อาจหมายถึง
จักรพรรดิ) พระราชทานอาภรณ์ในจำนวนที่แตกต่างกันให้แก่ผู้ที่มาเข้าเฝ้าตามฐานานุศักดิ์จากอาณาจักร
เซียนและอาณาจักรละโว้

(บรรพที่ 19 หน้า 411)

รัชศกต้าเต๋ออยู่ในช่วง ค.ศ. 1297 – 1307 ตรงกับช่วงจักรพรรดิหยวนเฉิงจง (元成宗, ค.ศ. 1265 –
1307) ครองราชย์ในช่วงปี ค.ศ. 1294 – 1307 ส่วนคำว่า “เซียน” เป็นคำที่จีนใช้เรียกอาณาจักรที่ตั้งอยู่ใน
ประเทศไทยช่วงศตวรรษที่ 13 – 14 ซึ่งในบันทึกของราชวงศ์หยวนอาจหมายถึงอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมี
นักวิชาการบางคนแสดงความเห็นว่าอาจหมายถึงเมืองสุพรรณบุรี

2.5 (大德) 三年春正月癸未朔，暹番、没刺由、罗斛诸国各以方物来贡。赐暹番世子虎符。

(卷二十，页 425)

คำแปล

วันกุ่มเว่ย เดือนแรกของปี ฤดูใบไม้ผลิ ปีที่ 3 แห่งรัชศกต้าเต๋อ (ตรงกับ ค.ศ. 1299 / พ.ศ. 1842) ชาวต่างชาติจากเซียน มั่วลาโหยว ละโว้ต่างนำของพื้นเมืองมาถวายเป็นเครื่องราชบรรณาการ องค์จักรพรรดิ พระราชทานตราหู่ฝู (ตราทหารรูปเสือ) ให้แก่องค์ทายาทแห่งอาณาจักรเซียน

(บรรพที่ 20 หน้า 425)

มั่วลาโหยวเป็นคำเรียกชื่ออาณาจักรมั่วลาโหยวอีกคำหนึ่ง โดยทั่วไปอาจเป็นอาณาจักรของชาวมาเลเซีย หรือประเทศอื่นๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในบันทึกนี้หมายถึงอาณาจักรของชาวมาเลเซียที่ตั้งอยู่บริเวณคาบสมุทรมาลายู

สำหรับตราหู่ฝู (ตราทหารรูปเสือ) ซึ่งคำว่า “หู่” หมายความว่า เสือ ตรงนี้ใช้ในการเดินทัพ แม่ทัพจะเป็นผู้ถือไว้เพื่อออกคำสั่ง หนังสือความสัมพันธ์ไทย-จีน จากเอกสารสมัยราชวงศ์หยวน หมิง ชิง (Thai-Chinese relations from the document Yuan Ming Qing Dynasty, 2022, p. 5) อธิบายเพิ่มเติมว่าในสมัยราชวงศ์หยวนเป็นเสมือนเหรียญตรารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะสลักรูปหัวเสือ ใช้สำหรับพระราชทานแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหารและพลเรือน ตลอดจนทูตานุทูตที่ได้รับพระราชทานมีสิทธิต่าง ๆ วิธีการห้อยประดับ

2. รูปแบบความสัมพันธ์แบบเป็นมิตรเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ทั้งสองอาณาจักรแสดงความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ราชสำนักจีนในบันทึกให้ความช่วยเหลืออาณาจักรละโว้ในเรื่องการเดินทางเข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับจีนและยังช่วยเจรจาข้อพิพาทระหว่างอาณาจักรเซียนกับอาณาจักรอื่นที่มักมีเรื่องวิวาทอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีการบันทึกเรื่องลักษณะทางกายภาพของอาณาจักรละโว้ไว้อย่างชัดเจน

1. บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》

1.1 政和五年八月八日，礼部言：“福建路提举市舶司状：‘本路昨自兴复市舶，已于泉州置来远驿，及已差人前去罗斛、占城国说谕招纳，许今将宝货前来投进外，今相度欲乞诸蕃国贡奉使、副判官首领，所至州军，并用妓乐迎送，许乘轮或马至知通或监司客位，俟相见罢，赴客位上马，其余应干约束事件，并乞依蕃蛮入贡条例施行。’本部寻下鸿胪寺勘会。据本寺契勘，福建路市舶司依崇宁二年二月六月朝旨，纳纳到占城、罗斛二国前来进奉，内占城先累赴阙进奉，系是广州解发，福建路市舶司申到。外有罗斛国，自来不曾入贡，市舶司自合依政和令，询问其国远近、大小、强弱与已入贡何国为比，奏本部勘会。今来本司并未曾勘会施行。”诏依本司所申，其礼部并不勘当，郎官降一官，人吏降一资。

(徐松：《宋会要辑稿》，册一九七)

คำแปล

ปีที่ 5 ในรัชศกเจิ้งเหอ วันที่ 8 เดือนที่ 8 (ตรงกับปี ค.ศ. 1115 / พ.ศ. 1658) ฝ่ายพิธีการกล่าวว่า “เจ้าหน้าที่ดูแลภาษีทางน้ำแห่งเมืองฝูเจี้ยนรายงานว่า หลังจากพื้นเส้นทางการเดินเรือ พร้อมทั้งจัดตั้งด่าน

ตรวจสอบเรือที่มาจากต่างประเทศ ณ เขตเมืองฉะวียนโจว ทั้งยังส่งคนไปอาณาจักรละโว้ และอาณาจักรจัน
ล้าเพื่อเจรจาชักชวน ให้นำของมีค่าเข้ามาถวายยังราชสำนักแล้ว ตอนนี้อยู่ที่เมืองราชทูตและหัวหน้า รองหัว
หน้าที่มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของอาณาจักรนอกประเทศต่าง ๆ เข้ามายังสถานที่รวมพล แล้วจึงให้ทหาร
ของแต่ละอาณาจักรบรรเลงดนตรีต้อนรับ อนุญาตให้ขี่ม้าหรือนั่งรถมายังตำแหน่งที่ตั้งของขุนนางผู้ดูแล
ท้องถิ่น เมื่อทั้งสองฝ่ายได้พบกันแล้ว จึงค่อยขึ้นม้าออกจากที่นั่น สำหรับการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องแต่ละ
อาณาจักร ให้ยึดธรรมเนียมปฏิบัติเมื่อครั้งพวกพยานเข้ามายังราชสำนัก” ฝ่ายนี้จะต้องไปพบกับขุนนาง
ตำแหน่งสูงๆที่มีหน้าที่ดูแลทหารต่างชาติและพิธีการของราชสำนัก เพื่อให้ตรวจสอบ โดยยึดตามการ
ตรวจของขุนนางดังกล่าว ฝ่ายดูแลภาษีทางน้ำแห่งเมืองฝูเจี้ยนได้ถือเอาพระราชโองการเมื่อวันที่ 6 เดือน 2 ปี
2 แห่งรัชศกฉงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1103 / พ.ศ. 1646) ที่มีรับสั่งให้จันเฉิงและละโว้สองอาณาจักรเข้าเฝ้ายัง
ราชสำนัก แต่เดิมจันเฉิงเคยเข้าเฝ้าหลายหน ล้วนเข้ามาผ่านทางด่านเมืองกวางโจวเข้ามา ส่วนละโว้ยังมีเคยเข้า
เฝ้า เจ้าหน้าที่ฝ่ายภาษีทางน้ำจึงได้ถามตามธรรมเนียมและคำสั่งถึงเรื่องลักษณะทั่วไปของอาณาจักรทั้งเรื่อง
ระยะทาง ขนาดพื้นที่ ความเข้มแข็งและอาณาจักรที่ผูกสัมพันธ์ด้วยเพื่อนำมาเปรียบเทียบ แล้วจึงรายงานให้
ฝ่ายที่รับผิดชอบพิจารณา แต่ฝ่ายดูแลเรือดังกล่าวกลับไม่ได้ดำเนินการเช่นไร เมื่อได้รับคำอุทธรณ์ของฝ่าย
ดูแลเรือแล้ว ฝ่ายพิธีการไม่มีคำตัดสินหรือตรวจสอบ ดังนั้นจึงให้ตำแหน่งขุนนางหลังกวางลง 1 ชั้น และลด
เงินลง 1 ระดับ

(สิ่วซง บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์ซ่ง บรรพ 197)

2. พงศาวดารราชวงศ์หยวน ฉบับใหม่ 《新元史》

2.1 暹与罗斛，古之扶南国也。暹国北与云南徼外八百媳妇接壤，东界安南，西北距缅甸。罗斛在暹之南，滨大海。暹土瘠，不宜稼穡；罗斛地平衍，种多获，暹人仰给焉。有大河自暹达于罗斛东南入海，每夏有黄水自海港涨入内河，农民乘时擢舟播种，苗随水以渐而长，水尺苗亦尺，水退苗熟。有播植，无耕耘，故谷丰而贱。

《晋书》：扶南国西去林邑三千余里，在海大湾中，其境广袤三千里，人以耕种为务，一岁种，三岁获是也。历晋、宋、齐、梁、隋、唐，屡通贡献，后分为暹、罗斛二国。世祖至元二十六年，罗斛遣使入贡。成宗元贞初，暹国进金叶表。暹人与麻里予儿旧相仇杀，至是皆归顺。英宗至治三年，暹国来入贡。惠宗至正间，暹始降于罗斛，因合为暹罗国。暹罗南境斗入大海中，形如箕舌，延袤约三千里，远出占城、真腊之西南，隔海相望，成一大湾云。

(柯劭忞：《新元史》，卷二五二，暹罗条，开明书店版，页 7076)

คำแปล

อาณาจักรเขินและละโว้ แต่โบราณมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรพุนัน ทิศเหนือของอาณาจักร
เขินติดกับอาณาจักรปาไปสีฟู ทิศตะวันออกติดอาณาจักรอานหนาน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับอาณาจักร
เหมียนกัว ส่วนอาณาจักรละโว้นั้น ตั้งอยู่ที่ใต้ของอาณาจักรเขิน ติดกับทะเล เหตุด้วยดินแดนอาณาจักร
เขินขาดความอุดมสมบูรณ์ ต่างจากละโว้ที่ดินดีอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผล ชาวเขินจึงจำยอมพึ่งพา (จาก

คำแปล

อาณาจักรเขียนและละโว้ แต่โบราณมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรพูนัน ทิศเหนือของอาณาจักรเขียนติดกับอาณาจักรปาไปสัฟุ ทิศตะวันออกติดอาณาจักรอานนนาน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับอาณาจักรเหมียนกัว ส่วนอาณาจักรละโว้นั้น ตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของอาณาจักรเขียน ติดกับทะเล เหตุด้วยดินแดนอาณาจักรเขียนขาดความอุดมสมบูรณ์ ต่างจากละโว้ที่ดินดีอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผล ชาวเขียนจึงจำยอมพึ่งพา (จากละโว้) มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลจากอาณาจักรเขียนไปยังอาณาจักรละโว้ไปจนถึงทิศตะวันออกเฉียงใต้ ออกสู่ทะเล เมื่อถึงฤดูร้อนทุกครั้งน้ำทะเลจะไหลเข้ามาถึงในแม่น้ำ ชาวนาจึงอาศัยช่วงเวลานี้พายเรือออกไปเพาะปลูก ต้นกล้าจึงค่อยๆ เติบโต น้ำยิ่งเข้ามามาก ต้นกล้ายิ่งเติบโตได้มาก ยามน้ำลด ต้นกล้าจะเติบโตพร้อมเก็บเกี่ยว พืชมีให้หว่าน ไม่ต้องไถหว่าน พืชพรรณนี้มีมากและราคาถูก

หนังสือจีนฉบับที่กล่าว อาณาจักรพูนันเดินทางไปทิศตะวันตกถึงอาณาจักรหลินอีประมาณ 3,000 กว่าลี้ ท่วมกลางอ่าวทะเล อาณาเขตมีพื้นที่กว้างกว่า 3,000 ลี้ ผู้คนต่างยึดการเกษตรกรรมเป็นหลัก เพาะปลูก 1 ปี 3 ปี เก็บเกี่ยว อดีตสมัยราชวงศ์จิ้น ช่ง ฉี เหลียง สุย ถึงต่างเข้ามาถวายบรรณาการ ต่อมาจึงแบ่งดินแดนออกเป็นเขียนและละโว้สองอาณาจักร ปีที่ 26 แห่งรัชศกจื่อหยวน รัชสมัยองค์จักรพรรดิเซ่อจู ละโว้เคยส่งทูตมาถวายบรรณาการ สมัยจักรพรรดิเฉิงจง ในปีรัชศกหยวนจิน อาณาจักรเขียนเข้าเฝ้าถวายพระสุพรรณบัฏ เติมชาวเขียนกับชาวหมาหลี่อีว๋เอ๋อร์ต่างแค้นเคืองต่อกัน ต่อมาจึงยอมเลิกราและเข้าสวามิภักดิ์ สมัยจักรพรรดิอิงจงในปีที่ 3 แห่งรัชศกจื่อจื่อ อาณาจักรเขียนมาเข้าเฝ้า ในช่วงจักรพรรดิอยู่ยงครองราชย์ อาณาจักรเขียนผนวกเข้ากับอาณาจักรละโว้ จึงเรียกรวมกันว่าอาณาจักรเขียนหลัวเรื่อยมา ส่วนอาณาเขตทางใต้ของเขียนหลัวติดกับทะเล มีรูปร่างเรียวยาวประมาณ 3,000 ลี้ ท่างออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นอาณาจักรจางเฉิง เงินลั่วที่มีทะเลขวางกั้น ทำให้กลายเป็นอ่าวขนาดใหญ่

(เคอเซ่าหมิน พงศาวดารราชวงศ์หยวน ฉบับใหม่ บรรพที่ 252 หมวดเขียนหลัว สำนักพิมพ์โคหมิงซู่เตี้ยน หน้า 7076)

3. รูปแบบความสัมพันธ์แบบขัดแย้งเป็นรูปแบบที่อาณาจักรหนึ่งพยายามเข้ารุกรานอีกอาณาจักรหนึ่ง จากบันทึกที่ศึกษาค้นคว้าพบว่าราชสำนักจิ้นในช่วงราชวงศ์หยวนเคยคิดส่งกำลังทหารเข้าโจมตีอาณาจักรละโว้ และอาณาจักรใกล้เคียง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าราชสำนักจิ้นในช่วงนี้ต้องการขยายอำนาจและอิทธิพลของจักรพรรดิชาวมองโกลที่เข้ายึดครองจีนให้แผ่ออกไปยังอาณาจักรเดิมที่เคยเข้ามาถวายเครื่องบรรณาการกับราชสำนักจิ้นในอดีต อนึ่ง จากบันทึกที่พบจะเห็นว่า แม้อาณาจักรละโว้เคยมีสัมพันธภาพที่ดีกับราชสำนักจิ้นในช่วงราชวงศ์ช่งมาก่อน แต่เมื่อจีนผลัดเปลี่ยนราชวงศ์ อาณาจักรอื่น ๆ ที่เคยยอมรับอำนาจของจีนยังคงต้องยึดถือระบบเดิมต่อไป แสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อของราชสำนักจิ้นที่ยังคิดว่าจีนคือศูนย์กลางของโลก

1. พงศาวดารราชวงศ์หยวน 《元史》

1.1 朝议兴兵讨暹国、罗斛……诸国，迦鲁纳答思奏：“此皆蕞尔之国，纵得之，何益？兴兵徒残民命，莫若遣使谕以祸福，不福而功，未晚也。”帝纳其言，命岳刺也奴、贴灭等往使，降者二十余国。

(卷一三四，页 3260 - 3261)

คำแปล

ราชสำนักหาหรือเรื่องยกทัพไปปราบอาณาจักรเชียน ละโว้...และประเทศต่าง ๆ แต่ขุนนางจายาหลู่นำกราบทูลเสนอว่า “อาณาจักรเหล่านั้นเป็นเพียงอาณาจักรเล็ก ๆ ถึงแม้จะรบได้มาแล้ว แต่จะหาประโยชน์อันใดมิได้ มีหน้าซ้ำ การยกทัพไปจะทำให้สูญเสียชีวิตผู้คนโดยแท้ มีผู้ส่งทูตไปเจรจาชี้ให้เห็นคุณโทษ เกลี่ยกล่อมให้ยอมรับอำนาจของราชสำนักย่อมดีกว่ามาก หากอาณาจักรเหล่านั้นยินยอมจึงยกทัพไปยังมิสาย” องค์จักรพรรดิทรงเห็นด้วย จึงมีรับสั่งให้ขุนนางเยว่ล่าเหยียบหนู เทียบเมียและคณะไปเป็นทูต ทำให้มีอาณาจักรจำนวน 20 กว่าอาณาจักรยอมอ่อนน้อม

(บรรพที่ 134 หน้า 3260-3261)

หนังสือความสัมพันธ์ไทย-จีน จากเอกสารสมัยราชวงศ์หยวน หมิง ชิง (Thai-Chinese relations from the document Yuan Ming Qing Dynasty 2022, p. 2) กล่าวถึงการบันทึกในเอกสารหยวนสี่ของเนื้อหาส่วนนี้เพิ่มเติมว่า นอกจากอาณาจักรที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีการกล่าวถึงอาณาจักรหม่าปาเออร์จีหลันและซุมู่ตุลา (อาจหมายถึงอาณาจักรสุมาตราหรือสุมาตรา) นอกจากนี้หนังสือดังกล่าวยังสันนิษฐานว่าแม้บันทึกเหตุการณ์ช่วงนี้ไม่ได้ระบุช่วงเวลาที่น่านอน แต่เหตุการณ์ที่ระบุในบันทึกนี้น่าจะเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1278 หรือ พ.ศ. 1821 หรือเป็นเหตุการณ์ก่อนปีที่ 24 แห่งรัชศกจื้อหยวนหรือในช่วงเดือน 6 ในปี 19 แห่งรัชศกจื้อหยวน 3 ช่วงเวลานี้ ซึ่งรัชศกจื้อหยวนอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1264 – 1294 ตรงกับสมัยจักรพรรดิหยวนชื่อ จู่ (元世祖) หรือกุบไลข่าน (忽必烈, ค.ศ. 1215 - 1294) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์หยวนที่ครองราชย์ในช่วงปี ค.ศ. 1271 - 1294

4. รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ผ่านการบันทึก เพื่อให้ความรู้ บอกเล่าสภาพทั่วไปที่ผู้บันทึกพบเห็น อันจะเป็นการบันทึกสภาพทางกายภาพและสังคม วัฒนธรรมของอาณาจักรละโว้ เพื่อให้ผู้อ่านชาวจีนหรือราชสำนักจีนสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการเดินทางเข้ามายังดินแดนอาณาจักรละโว้และอาณาจักรใกล้เคียง ซึ่งจากบันทึกในเอกสารโบราณจีนพบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ วิถีชีวิตของผู้คน สภาพสังคมและวัฒนธรรมของอาณาจักรละโว้ที่มีความแตกต่างไปจากอาณาจักรอื่น รวมถึงระบบเงินตราที่มีการเปรียบเทียบกับระบบที่จีนใช้อยู่ด้วย สะท้อนให้เห็นถึงแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาและระบบสังคมวัฒนธรรมของสองอาณาจักร

1. พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》

1.2 丹流眉国，东至占腊五十程，南至罗越水路十五程，西至西天三十五程，北至程良六十程，东北至罗斛二十五程，东南至阁婆四十五程，西南至程若十五程……东北至广州一百二十五程。

(脱脱等撰：《宋史》，卷四八九，页 14099)

คำแปล

แคว้นตานหลิวเหมย หากเดินทางไปทิศตะวันออกจะห่างจากแคว้นจั้นล่าห้าสิบวัน เดินทางทางน้ำทิศใต้ห่างจากแคว้นหลัวเยว่สิบห้าวัน เดินทางไปทิศตะวันตกห่างจากแคว้นซีเทียนสามสิบห้าวัน เดินทางไป

2. เอกสารโบราณอิ้วไห่ 《玉海》

2.1 今秘阁图画有占城、三佛齐、罗斛、交趾职贡图各一，真腊职贡图二，外国入贡图一。

(王应麟：《玉海》，卷一五三，嘉庆丙寅江宁藩署刻本，页 36)

คำแปล

วันนี้ในห้องเก็บหนังสือของสำนักมีเก๋อมีภาพวาดการถวายเครื่องบรรณาการที่แคว้นจันทน์แดง อาณาจักรชานผัวฉี อาณาจักรละโว้ และอาณาจักรเจียวจื่อแห่งละ 1 ภาพ อาณาจักรเงินล่า 2 ภาพ และภาพต่างชาติเข้าพระราชวังถวายบรรณาการ 1 ภาพ

(หวังอิงหลิน: เอกสารโบราณอิ้วไห่ บรรพที่ 153 ฉบับพิมพ์ ปีรัชฉกยาชิง วันปิ่งอิน เมืองเจียงหนิง หน้า 36)

3. เอกสารโบราณจื่อฟานจื่อ 《诸蕃志》

3.1 真腊接占城之南，东至海，西至蒲甘，南至加罗希，… … 登流眉、波斯兰、罗斛、三泝、真里富……皆其属国也。……其国南接三佛齐属国之加罗希。

(赵汝适：《诸蕃志》页 7-8)

คำแปล

ทางใต้ของอาณาจักรเงินล่าติดกับของอาณาจักรจันทน์แดง ทิศตะวันออกติดทะเล ทิศตะวันตกติดกับอาณาจักรสุกาน ทิศใต้จรดดินแดนจายาลัวซี... … แคว้นเต็งหลิวเหมย แคว้นปั๋วซือหลาน ละโว้ ชานลัว่ เงินหลี่ฟู... … ล้วนอยู่ในสังกัดของอาณาจักรนี้ ... … ทิศใต้ของอาณาจักรติดกับแคว้นจายาลัวซีที่สังกัดอาณาจักรชานผัวฉี

(เจ้าหฺรูซือ: จื่อฟานจื่อ หน้า 7-8)

4. เอกสารโบราณอวินลู่มั่นเซา 《云麓漫钞》

4.1 福建市舶司常到诸国船舶

真腊（亦名真里富）、三泊、缘洋、登流眉、西棚、罗斛、蒲甘国则有金颜香等……如上诸国，多不见史传，惟市舶司有之。

(赵彦卫：《云麓漫钞》，卷五，丛书集成初编本，页 152)

คำแปล

ชื่อปั๋วซือประจำเมืองฝูเจี้ยนที่มักเดินทางทางเรือไปต่างประเทศ

เงินล่า (เรียกอีกอย่างว่าเงินหลี่ฟู) ชานพั่ว แคว้นหยวนหยัง แคว้นเต็งหลิวเหมย แคว้นซีผิง ละโว้ สุกานอาณาจักรเหล่านี้มีกายนเงินเหียนเซียง... … อาณาจักรเหล่านี้ ส่วนมากไม่พบบันทึกทางประวัติศาสตร์ มีเพียงชื่อปั๋วซือที่มีอยู่

(เจ้าเยียนเว่ย: อวินลู่มั่นเซา บรรพที่ 5 ฉบับพิมพ์ครั้งแรกสำนักพิมพ์ฉงจี้เฉิง หน้า 152)

5. เอกสารโบราณแต่อี้จื่อเลวหรือบันทึกย่อเผ่าชาวเกาะ 《岛夷志略》

5. 1

罗斛

山形如城郭，白石峭厉。其田平衍而多稼，暹人仰之。气候常暖如春。风俗劲悍。男女椎髻，白布缠头，穿长布衫。每有议刑法钱谷出入之事，并决之于妇人。其志量常过于男子。

煮海为盐，酿秫米为酒。有酋长。法以汎子代钱，流通行使，每一万准中统钞二十四两，甚便民。

此地产罗斛香，味极清远，亚于沉香。次苏木、犀角、象牙、翠羽、黄蜡。货用青器、花印布、金、锡、海南槟榔口、汎子。

次曰弥勒佛，曰忽南圭，曰善司坂，曰苏刺司坪，曰吉顿力。地无所产，用附于此。

(汪大渊：《岛夷志略》，中华书局，1981 年校释本，页 114)

คำแปล

ละโว้ (หลัวหู)

สิ่งขรรเรียงรายราวกำแพงเมือง หินขาววิจิตรแหลมคมสูงตระหง่าน ที่นาเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ ชาวเขียนจึงยอมพึ่งพา อาภาศอบอุ่นราวสันตฤดู ธรรมเนียมผู้คนต่างแสดงถึงความเข้มแข็ง ชายหญิงล้วนเกล้ามวยผม โภกศีระด้วยผ้าสีขาว สวมใส่เสื้อยาว ทุกครั้งยามมีการตัดสินลงโทษ เรื่องเงินตราค้าขายนำเข้าหรือการส่งออกข้าวพรรณธัญพืช ล้วนให้สตรีเป็นผู้ตัดสิน ความรับผิดชอบมักมากกว่าบุรุษ

มักนำน้ำทะเลมาทำเป็นเกลือ หมักดองอ่อนข้าวทำเป็นสุรา มีผู้นำชนเผ่า ตามกฎใช้เบี้ยแทนเงินตราแลกเปลี่ยนกันทั่วไป หนึ่งหมื่นเบี้ยเท่ากับธนบัตรจริงของราชวงศ์หยวนได้ 24 ตำลึง เพื่อให้ใช้ได้สะดวก

ดินแดนแห่งนี้มีไม้หอมหลัวหู กลิ่นหอมจรไกล เป็นรองเพียงกฤษณาเงินเชียง รองจากนั้นมีไม้ฝาง นอแรด งาช้าง ขนนกกระเด็น สีส้ม สีน้าที่ใช้มีเครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา ผ้าพิมพ์ลายดอกไม้ ทองคำ ดีบุก ผลหมากรไหนดานและเบี้ย

ถัดไปกล่าวถึงหมี่เลยฝัว ฮูหนานกุย ชันซือป่าน ซูหลาซือผิง จิ่ตุนลี่ พื้นดินไม่มีผลผลิต ใช้สถานที่แห่งนี้เพิ่มเติมเข้าไป

(วังต้าหยวน: แต่อี้จื่อเลวหรือบันทึกย่อเผ่าชาวเกาะ สำนักพิมพ์จงฮวาซูจิ๋ว ฉบับพิมพ์อธิบายเพิ่มเติมปี 1981 หน้าที่ 114)

5. 2

暹

自新门台入港，外山崎岖，内岭深邃。土瘠，不宜耕种，谷米岁仰罗斛。气候不正。俗尚侵掠。每他国乱，辄驾百十艘以沙湖满载，舍生而往，务在毕取。近年七十馀艘来侵单马锡，攻打城池，一月不下。本处闭关而守，不敢与争。遇瓜哇使臣经过，暹人闻之乃遁，遂掠昔里而归。至正己丑夏五月，降于罗斛。

凡人死，则灌水银以养其身。男女衣着与罗斛同。仍以汎子权钱使用。

地产苏木、花锡、大风子、象牙、翠羽。贸易之货，用硝珠、水银、青布、铜铁之属。

(《岛夷志略》，中华书局，1981 年校释本，页 154-155)

คำแปล

เขียน

จากจีนเหมินไถเข้าสู่ปากน้ำ ภูเขาตั้งตระหง่าน ลึกเข้าไปแผ่นดิน พื้นดินไม่อุดมสมบูรณ์ ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ธัญพืชเมล็ดพันธุ์มาจากละโว้ สภาพอากาศไม่ปกติ นิยมการแก่งแย่งรุกราน ทุกครั้งที่อาณาจักรวุ่นวาย มักเล่นเรือร่อยกว่าล่าพร้อมด้วยเสบียงอาหารเต็มเรือ มุ่งหน้ายอมสละชีวิต การกิจที่ต้องการแย่งชิง ในช่วงปีที่ผ่านมาเรือเจ็ดสิบลำเข้ามารุกรานตามหม่าซี โจมตียึดเมือง หนึ่งเดือนโจมตีไม่ได้ เมืองนั้นปิดด่านตั้งรับ มิกล่าเข้ารบ พบราชทูตของอาณาจักรกวาวาผ่านมา ชาวเขียนได้ยินข่าว แล้วจึงแย่งชิงหลี่ให้กลับคืนมา จนถึงเดือน 5 จึงถูกผนวกเข้ากับละโว้

เมื่อมีผู้ถึงแก่กรรม จึงมักนำปรอทมาใช้รักษาร่างกาย ชายหญิงแต่งกายเช่นเดียวกับชาวละโว้ ยังคงใช้เปียในการใช้จ่าย

ของขึ้นชื่อได้แก่ไม้ฝาง ดีบุก ต้นกระเบาใหญ่ งาช้าง ขนนกกระเต็น สินค้าที่นำมาขาย ใช้สารจำพวกผงไข่มุก ปรอท ผ้าทอ และเหล็ก

(เอกสารโบราณเต๋อฮั้วจื่อเลวหรือบันทึยกย่อเผ่าชาวเกาะ สำนักพิมพ์จงหวาซู่จีว ฉบับปี ค.ศ. 1981 หน้า 154-155)

6. เอกสารโบราณต้าเต๋อหนานไห่จื่อ 《大德南海志》

6.1 真腊国管：

真里富、登流眉、蒲甘、茸里。

罗斛国

暹国管：

上水、速孤底。

(陈大震等撰：《大德南海志》，卷七，广州史志丛书本，广东人民出版社，1991 年版，页 46)

คำแปล

อาณาจักรเงินล่าดูแล

เงินล่าฝู เต็งหลิวเหมย ผูกาน (พุกาม) รงหลี่

อาณาจักรละโว้

อาณาจักรเขียนดูแล

ซ่งสุย ชู่จวาที้

(เงินต้าเจิ้นและคณะ เอกสารโบราณต้าเต๋อหนานไห่จื่อ บรรพที่ 7 ก่วงโจวซือจื่อฉงซู สำนักพิมพ์ก่วงตง เหมินหมิน ปีที่ตีพิมพ์ ค.ศ. 1991 หน้า 46)

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

อาณาจักรละโว้ได้รับการบันทึกปรากฏในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนมาเป็นระยะเวลายาวนาน จวบจนปัจจุบันนับเวลาได้ยาวนานมากกว่า 850 ปี ซึ่งในช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวนพบว่ามีเอกสารโบราณ และพงศาวดารจีนจำนวน 9 รายการที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้หรือ “หลัวหู่” ทั้งบันทึกในพงศาวดาร ฉบับหลวงของราชสำนักจีนและ เอกสารโบราณประเภทเรื่องสำคัญเฉพาะเรื่องและจดหมายเหตุเอกชน สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสองอาณาจักรที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ที่สามารถจำแนกออกมาได้ตามเนื้อหาที่บันทึกไว้มี 4 รูปแบบ โดยแบ่งตามแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ ได้แก่ 1. รูปแบบความสัมพันธ์ผ่านระบบบรรณาการเป็นรูปแบบ ที่พบในเอกสารโบราณและพงศาวดารได้มากที่สุด ซึ่งพบได้เด่นชัดจากบันทึกในสมัยราชวงศ์ซ่งทั้งพงศาวดาร หลักและเอกสารโบราณจากภาคเอกชน ตลอดจนเอกสารโบราณในสมัยราชวงศ์หยวน ล้วนบันทึกเรื่องราวการ เข้ามาถวายสิ่งของเครื่องบรรณาการของอาณาจักรละโว้ให้แก่ราชสำนักจีนในช่วงเวลานั้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำ ให้เห็นว่าช่วงเวลานั้นละโว้เป็นรัฐอิสระที่พยายามผูกสัมพันธ์กับจีน เพื่อผลประโยชน์ในการได้รับการดูแลและ การค้า 2. รูปแบบความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3. รูปแบบความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง และ 4. รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม รูปแบบความสัมพันธ์ ที่แตกต่าง เปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตเช่นนี้มีปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงราชสำนักจีนและนโยบายทางการทูต ระหว่างจีนกับอาณาจักรอื่น ๆ ที่ต้องการแผ่ขยายอำนาจของผู้ปกครองไปยังดินแดนใกล้เคียงหรือต้องการ กระชับอำนาจที่อาณาจักรต่าง ๆ เคยเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการกับจีน

ความสัมพันธ์ระบบบรรณาการระหว่างอาณาจักรละโว้ รวมถึงอาณาจักรอื่นใกล้เคียงกับราชสำนักจีน หรือที่มักเรียกอีกชื่อว่า “จิ้มก้อง” (进贡) มีประวัติความสัมพันธ์มาอย่างช้านาน โดย Jirameth Rungruang (2016) อธิบายว่าการจิ้มก้องของราชสำนักจีนมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 1,500 ปี เนื่องจากได้รับ อิทธิพลจากแนวคิดทฤษฎา ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของขงจื้อที่ต้องการจัดการการติดต่อระหว่างอาณาจักรต่าง ๆ ที่เข้ามาเชื่อมสัมพันธ์กับราชสำนักจีนในเวลานั้น ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรต่าง ๆ ล้วนยอมรับในพระราชอำนาจของจักรพรรดิจีนและยอมรับความช่วยเหลือจากราชสำนักจีนอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง ระบบบรรณาการนี้มีวัตถุประสงค์ด้านการแสวงหาช่องทางทางการค้ากับอาณาจักรอื่น ๆ ประกอบด้วย เนื่องจาก ตามธรรมเนียมปฏิบัติ เมื่อราชสำนักจีนให้อาณาจักรต่าง ๆ เข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการแล้ว มักตอบแทน ด้วยการอนุญาตให้อาณาจักรเหล่านั้นสามารถค้าขายสินค้าที่นำมาในแผ่นดินจีนได้ รูปแบบความสัมพันธ์ใน ลักษณะนี้ทำให้เกิดรัฐบรรณาการขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การตอบแทนดูแลและการไม่ถูก อาณาจักรที่เข้มแข็งกว่าเข้าโจมตีรุกราน อย่างไรก็ตาม Jirameth Rungruang (2016) แสดงความเห็นว่ แม้สยามจะส่งเครื่องบรรณาการไปให้แก่ราชสำนักจีนมาเป็นเวลาช้านาน แต่เหตุผลหลักเพื่อการค้าและยุติการ ส่งบรรณาการเมื่อเห็นว่าการค้ากับจีนไม่มากดังเดิม หาใช่เป็นเพราะเหตุผลในด้านการเมืองหรือความ มั่นคงของอาณาจักรดังที่ฝ่ายจีนเข้าใจไม่

ลักษณะของระบบบรรณาการของจีนได้มี Pipu Boosabok (2022) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการที่จีนกำหนดขึ้นนั้น เพื่อแสดงความเป็นใหญ่เหนือกว่าชาติอื่นเป็นหลัก ทั้งนี้ จีนได้แบ่งรัฐต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกคือดินแดนที่จีนกำกับ ควบคุมอย่างใกล้ชิด และเข้าแทรกแซงกิจการภายในอยู่บ่อยครั้ง เช่น เกาหลี เวียดนาม ทิเบต และแคว้นต่าง ๆ ทางภาคตะวันตกของจีน ซึ่งจีนถือว่าเป็นดินแดนที่รับอารยธรรมจากจีนไปโดยตรง จึงมีพันธกรณีที่ต่อสวามิภักดิ์ต่อจีนอย่างใกล้ชิด แต่จะได้รับสิทธิพิเศษจากจีนมากกว่าดินแดนห่างไกล กลุ่มที่สองเป็นดินแดนที่อยู่ในความควบคุมดูแล แต่ตั้งอยู่ห่างจากจีน คือ ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งยอมรับความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการและยอมให้จีนเป็นใหญ่เหนือกว่า ดังนั้น จีนจึงไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐเหล่านั้นหากไม่จำเป็น ยกเว้นสมัยราชวงศ์หยวนและกรณีเวียดนามที่ปรากฏการทำสงครามระหว่างพม่ากับจีนในสมัยราชวงศ์ชิง เพราะปัญหาเรื่องชายแดน ซึ่งต่อมาตกลงกันได้ กลุ่มสุดท้ายที่จีนจัดลำดับคือดินแดนห่างไกลที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันหรือดินแดนที่จีนไม่รู้จัก แนวคิดการแสดงผลอำนาจและความเป็นศูนย์กลางของโลกของจีนนี้ สอดคล้องกับ Zhou Feng & Sarassawadee Ongsakul (2020, p. 235) ที่กล่าวถึงรูปแบบของระบบบรรณาการของจีนว่าเป็นวิธีการทูตอย่างหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัฐอื่น ๆ ซึ่งเป็นระบบที่ถือว่าจีนเป็นศูนย์กลางของโลกและมีอำนาจสูงสุด นอกจากนี้ การยินยอมรับอำนาจของราชสำนักจีนของอาณาจักรละโว้และอาณาจักรใกล้เคียงนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายการทูตบรรณาการที่เหมาะสมกับรัฐที่มีขนาดเล็กต้องการสร้างสัมพันธ์กับรัฐที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับจีนในอดีต ซึ่งจีนมองว่าเป็นการยอมรับการอ่อนน้อมของรัฐขนาดเล็ก แต่ฝ่ายไทยมองว่าเป็นเครื่องมือในการบุกเบิกทางการค้าขาย ดังจะเห็นได้จากบันทึกในพงศาวดารราชวงศ์หยวน (《元史》) ที่กล่าวว่าเมื่ออาณาจักรละโว้ส่งคณะทูตเข้าไปเฝ้าแล้ว องค์จักรพรรดิพระราชทานตราหุ่ผู้ให้ แสดงถึงการยอมรับให้อาณาจักรละโว้อยู่ภายใต้การดูแลของราชสำนักหยวน อันเป็นการเปิดทางให้มีการค้าขายร่วมกันระหว่างทั้งสองอาณาจักรอีกด้วย

ด้านรูปแบบความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นความสัมพันธ์ที่พัฒนามาจากรูปแบบบรรณาการ เมื่ออาณาจักรที่เล็กกว่ายอมรับในอำนาจของอาณาจักรที่ใหญ่กว่าแล้ว หากอาณาจักรของตนประสบปัญหาเรื่องใด อาณาจักรที่ใหญ่กว่าย่อมแสดงความช่วยเหลือหรือใช้อำนาจเข้ามาช่วยเหลือใกล้เคียง มิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอาณาจักร อนึ่ง การให้ความช่วยเหลือของราชสำนักจีนนี้มิใช่การก้าวล่วงการเมืองการปกครองภายในของแต่ละอาณาจักรหรือการส่งกองกำลังเข้าไปโจมตีหรือรุกราน เพียงแต่เป็นการใช้อำนาจตามที่ราชสำนักจีนมีอยู่ สืบเนื่องจากอาณาจักรต่าง ๆ ล้วนให้ความเคารพและยอมรับในอำนาจของจีน นอกจากนี้รูปแบบความช่วยเหลือยังแสดงออกมาในลักษณะการให้ความเป็นธรรมและอำนวยความสะดวกในการเข้ามาติดต่อกับราชสำนักจีนของอาณาจักรละโว้ เช่นที่ปรากฏในเอกสารบันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》 ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างละโว้กับจีนที่เกิดขึ้นหลังจากอาณาจักรเล็กยอมรับในอำนาจของอาณาจักรที่ใหญ่และเข้มแข็งมากกว่า ย่อมช่วยให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

ด้านรูปแบบความสัมพันธ์แบบขัดแย้งนั้นพบการบันทึกเพียงครั้งเดียวในพงศาวดารราชวงศ์หยวน (《元史》) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ราชสำนักจีนเปลี่ยนแปลงราชวงศ์และผู้ปกครองที่มีเชื้อชาวจีนฮั่น แต่เป็นชาวมองโกล

ดังนั้นการแสดงแสนยานุภาพของจักรพรรดิองค์ใหม่คือกุบไลข่านผ่านการโจมตีอาณาจักรต่าง ๆ เพื่อให้ยอมรับพระราชอำนาจของจักรพรรดิองค์ใหม่ย่อมเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ในบันทึกดังกล่าวพบว่าแม้ราชสำนักหยวนจะปรึกษากันเรื่องยกกองทัพไปโจมตีอาณาจักรละโว้และอาณาจักรอื่น แต่เมื่อพิจารณาถึงความคุ้มค่า ที่จะได้รับแล้ว บรรดาขุนนางจึงเห็นว่าการส่งทูตไปเจรจาย่อมเกิดประโยชน์มากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายทางการทูตของราชสำนักจีนที่มีต่ออาณาจักรละโว้และอาณาจักรอื่นที่เลือกใช้การเจรจามากกว่าการก่อสงครามกับอาณาจักรที่อยู่ไกลออกไป อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนว่านโยบายทางการทูตที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับอาณาจักรต่าง ๆ นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยด้านขนาดของอาณาจักรอื่น ๆ ด้วยดังที่ระบุในบันทึกดังกล่าวว่า “อาณาจักรเหล่านั้นเป็นเพียงอาณาจักรเล็กๆ ถึงแม้จะรบได้มาแล้ว แต่จะหาประโยชน์อันใดมิได้... มีผู้ส่งทูตไปเจรจาชี้ให้เห็นคุณโทษเกลี้ยกล่อมให้ยอมรับอำนาจของราชสำนักย่อมดีกว่า”

ด้านรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ๆ เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมผ่านการบันทึกเพื่อให้ความรู้ บอกเล่าสภาพทั่วไปที่ผู้บันทึกพบเห็น ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การนำไปใช้ในการศึกษาวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในอาณาจักรเหล่านั้น นอกจากนี้จากตัวอย่างบันทึกในเอกสารโบราณเต๋ออีจื่อเล่าหรือบันทึกย่อเผ่าชาวเกา 《岛夷志略》 พบว่ามีการกล่าวถึงระบบเงินตราและเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างสองอาณาจักร ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจระบบการคิดเงินตราได้ลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้การบันทึกเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนี้สามารถช่วยให้นักประวัติศาสตร์หรือผู้สนใจศึกษาอาณาจักรโบราณในดินแดนของประเทศไทยเข้าใจในภูมิศาสตร์การก่อตั้งอาณาจักรเหล่านั้นได้ชัดเจนขึ้น เห็นได้จากการบันทึกกระยะทางการเดินทางของแต่ละอาณาจักร ธรรมเนียม การแต่งกายของผู้คนที่พบเห็นอย่างละเอียด ทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์อาณาจักรละโว้จากมุมมองของผู้ที่เดินทางมายังดินแดนแห่งนี้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับประเทศจีนในสมัยต่าง ๆ จากบันทึกเอกสารโบราณจีนและพงศาวดารจีนช่วงราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน โดยศึกษาจากบันทึกที่ได้รวบรวมไว้ในหนังสือของ Huang Chongyan & Yu Dingbang (2016) ข้อมูลประเทศไทยในเอกสารโบราณจีน 《中国古籍中有关泰国资料汇编》 ที่ได้รวบรวมทั้งเอกสารพงศาวดารฉบับหอหลวง เอกสารสำคัญที่บันทึกเรื่องราวต่างๆ จากราชสำนักและเอกชนที่จัดทำไว้ ผลการศึกษาทำให้เห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์แบบบรรณาการยังเป็นความสัมพันธ์สำคัญระหว่างอาณาจักรละโว้และราชสำนักจีน ส่งผลให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือในบางสถานการณ์ที่จักรพรรดิจีนพึงปฏิบัติได้ ในบางเวลาที่ราชสำนักจีนมีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ รูปแบบความสัมพันธ์อาจเปลี่ยนไปเป็นแบบขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการแผ่พระราชอำนาจของจักรพรรดิจีนและความเป็นศูนย์กลางของโลกที่จีนยึดถือ ซึ่งความสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบนี้มาจากการบันทึกในเอกสารโบราณประเภทหอหลวงหรือบันทึกจากราชสำนักเป็นหลัก ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์แบบบันทึกเหตุการณ์ทางวัฒนธรรมนั้นเน้นการบรรยายสิ่งที่ผู้บันทึกพบเห็น นับว่าเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า แม้จะเป็นบันทึกจากภาคเอกชน แต่มีอิทธิพลต่อการศึกษาอาณาจักรละโว้ รวมถึงอาณาจักรอื่นที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนประเทศไทยในปัจจุบันได้ด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ที่สนใจ นักประวัติศาสตร์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ได้จากเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรละโว้และอาณาจักรอื่น พร้อมทั้งสามารถนำไปสอบทานกับเอกสารโบราณที่นักวิชาการชาวไทยบันทึกไว้เปรียบเทียบกับเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง อันจะนำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งวงวิชาการไทยและจีนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ปัจจุบันยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ที่นักวิชาการมีความเห็นที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด การศึกษาเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนจะช่วยให้ได้รับการศึกษาอีกแง่มุมหนึ่ง ดังนั้นผู้สนใจสามารถใช้ผลการวิจัยไปใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้กับจีน รวมถึงอาณาจักรอื่น ๆ ประกอบได้อีกด้วย

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้แก่ชุมชน หน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ได้ศึกษา รวมถึงนำข้อมูลไปนำเสนอหรือจัดไว้ในส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนท้องถิ่นศึกษาได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่บันทึกเกี่ยวข้องกับอาณาจักรโบราณต่างๆ ที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีอยู่หลายอาณาจักรที่ไม่มีผู้ใดศึกษาและแปลเป็นภาษาไทยออกเผยแพร่ ผู้สนใจสามารถศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอาณาจักรต่าง ๆ ได้ เพื่อลดช่องว่างทางวิชาการ อีกทั้งยังสามารถศึกษาในแง่มุมที่หลากหลายเพิ่มเติมจากมิติด้านความสัมพันธ์ทางการทูต อาทิ ศึกษามิติด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนที่ได้จารึกไว้ในเอกสารโบราณเหล่านั้น นอกจากนี้เอกสารโบราณจีนมีทั้งเอกสารโบราณจากราชสำนักและบันทึกของเอกชนที่มีเนื้อหาใกล้เคียงและแตกต่างกัน ล้วนเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันในวงวิชาการไทยการศึกษาเอกสารเหล่านั้นยังมีน้อยมาก สามารถศึกษาวิจัยค้นคว้าต่อไปได้อีกมาก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ประจำปีงบประมาณ 2565 ประเภทการวิจัยองค์ความรู้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี รวมถึงสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้อ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสนับสนุนจนทำให้โครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

- Board of Directors, Courses 80308. (2006). *Thai and foreign relation, in teaching document courses 80308 the relationship between Thailand and foreign countries*. [Unpublished manuscript]. The University Press Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Boosabok, P. (2022). Chinese documents in the Ming and Qing Dynasty related to Thai History during the period of Ayutthaya. *Journal of Arts and Thai Studies*, 44(1), 134-145. (In Thai)

- Boosabok, P. (2017). Book recommendation: Ming Shilu-Qing Shilu true story of the Ming dynasty and Qing dynasty episode about Siam, and Thai diplomatic distance book to Beijing China of Indra Montree Yam. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, 39(1), 288-294. (In Thai)
- Boosabok, P., & Siripaisarn, S. (2020). Trade relation between China and Southeast Asia in Qin dynasty to Yuan dynasty (221 BC-1368 AD). *Silpakorn University Journal*, 40(3), 62-74. (In Thai)
- Chontawan, N. (2017). *Lawo than to be Lopburi*. Lopburi: N.P. (In Thai)
- Chueamongkol, K. (2020). *China-Siam, the bond of friendship from Sukhothai to Rattanakosin*. (2nd ed). Bangkok: Siam Knowledge. (In Thai)
- Deng, H. (2019). Historical controversy over the name change from Xianluo to Siam. *Journal of Yunnan Provincial Party School of CPC*, 2019(300), 32-36. (In Chinese)
- Historical Group Office of Literature and History. (2022). *Thai-Chinese relations from the document Yuan Ming Qing Dynasty*. Bangkok: Office of Literature and History, The Fine Arts Department. (In Thai)
- Huang, Ch. & Yu, D. (2016). *Information of Thailand in ancient Chinese Documents*. Beijing: Beijing University Press. (In Chinese)
- Jakkrapatdipong (Jad), Pra. (1959). *The Royal Chronicle of Ayutthaya Pra Jakkrapatdipong (Jad)'s Edition*. Mahamakuta Rajavidyalai Press.
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:137077. (In Thai)
- Numtong, K. (2020). Evidence of Lanna Kingdom in Ancient Chinese manuscripts: Records of Eight Hundred Concubine Kingdom in Ming and Qing Dynasty Manuscripts. *Chinese Studies Journal, Kasetsart University*, 13(2), 1-113. (In Thai)
- Pongsripian, W. (2015). *Nopburi's memory heritage Sri Lawodaipur on the poem in honor of Somdej Vishnu and the ancient inscriptions of Lawo city*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (In Thai)
- Prime Minister's Office. (1997). *Criteria for transcribing Chinese characters instead of Mandarin with Thai characters*. Bangkok: Thammasat Printing House. (In Thai)
- Promboon, S. (1982). *Sino-Siamese tributary relation 1282-1853*. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities. (In Thai)
- Qian, J. (2017). Seeking recognition from the son of heaven: King Taksin's Siam and Qing China during the late 18th century. *Political Science Journal*, 37(2), 1-23.
- Rungruang, J. (2016). The Sino-Siam tributary relations. *Journal of International Studies, Prince of Songkla University*, 6(1), 137-152. (In Chinese)
- Rungsirisangrat, W. (2003). *From Lawo to Lopburi*. Bangkok: Thaiwattanapanish. (In Thai)

- Saenchit, K. (2010). *Ancient Haripunjaya based on Archaeological Evidence*. [Doctor 's thesis, Silpakorn University]. Silpakorn University Repository.
<http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/12756?attempt=2&> (In Thai)
- Siripaisarn, S., & Boosabok, P. (2018). *The translation into Thai and study of Ancient Chinese records relating to Thailand in connection with the maritime silk road research report*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Sittitanyakit, P. (2013). *Khmer And Lawo kingdoms*. Bangkok: Puenrian DekThai. (In Thai)
- Tian, Y. (2007). A study of the reunification of the Xian and Lawo kingdoms. *Crossroads: Southeast Asian studies*, 2007(5), 17-30. (In Chinese)
- Wang, D. (2019). Tracing the diary of Siam's travels Thai cultural heritage study. *Popular Archaeology*, 2019(7), 76-83. (In Chinese)
- Wang, Y. (2020). The relationship of paying tribute between China and Xian (1869-1893). *Overseas History Research*, 2020(2), 52-69. (In Chinese)
- Wongted, S. (2018, July 15). *Before there was Thainess in the Chinese sampao in Ayutthaya*.
http://www.matichonweekly.com/column/article_114302. (In Thai)
- Yothi, P.,Luang (1939). *Thailand in Chinese mythology*. Bangkok: Prajan. (In Thai)
- Zhou, F., & Oongsakul, S. (2020). The tributary relations between China and Lan Na in the late 13-16th centuries. *Chinese Studies Journal, Kasetsart University*,13(2), 232-250. (In Thai)

Glimpsing the Guanyin Amulet in Thailand

Zumin Yao

Faculty of Liberal Arts, Rajapruk University Thailand

Tel: 0895001800 E-mail: zumyao@rpu.ac.th

Kanokporn Numtong¹

Faculty of Humanities, Kasetsart University Thailand

E-mail: kanokporn.n@ku.th

(received 13 October, 2022) (revised 19 December, 2022)

(accepted 23 December, 2022)

Abstract

As a Buddhist deity with Chinese characteristics, Guanyin has gradually spread in Thai people as the Thai-Chinese community entered Thailand. We first conducted questionnaires and interviews, and then collate the information of Guanyin amulets that were blessed by Luang Phor Bao Earng Luang Pu Toh Luang Phor Koon Luang Phor Kasem Luang Phor Pern and which are made in Wat Bowonniwet Vihara and Wat Hua Lampong to better understand the impact of Guanyin in Thailand. To examine the evolution of the Guanyin amulets and to investigate potential causes for the Guanyin faith's popularity in Thailand, the history, image, and characteristics of the Guanyin amulets are arranged.

The study found that the Guanyin amulets combine the Chinese pedigree and image with Thai worship and function. The Guanyin amulet is a type of cultural transmutation that inevitably happens when the Guanyin faith actively adapts to the local environment and cultural traditions of Thailand using its own unique characteristics. It can only be widely disseminated with the joint promotion of Buddhism's inclusivity and the social influence of Thai-Chinese. The widespread Guanyin belief in Thailand serves as an effective illustration of the successful cultural exchange between China and Thailand.

Keywords: Thailand; Guanyin; amulet; cultural diffusion

¹ Corresponding author

泰国观音佛牌管窥

姚祖民²

泰国瑞家普大学艺术学院 电话：0895001800 邮箱：zumyao@rpu.ac.th

吴琮³

泰国农业大学人文学院 邮箱：kanokporn.n@ku.th

收稿日期 2022. 10. 13 修回日期 2022. 12. 19 接收日期 2022. 12. 23

摘要

观音作为最有中国特色的佛教菩萨，由华人群体带入泰国，并在泰国民间得到了广泛传播。为更好地了解观音信仰在泰国的传播情况，先进行了问卷调查和访谈，然后整理了以宝英大师、龙婆多、龙婆坤、龙婆本和龙婆卡贤五位高僧，以及波温尼威寺和海南蓬寺两座寺庙加持的观音佛牌。通过对观音佛牌的年代、形象、特点梳理了观音佛牌的发展历程，并探究观音信仰在泰国流行的潜在原因。研究发现，佛牌中的观音既有中国化的身世和形象，又带有泰国化的供奉和功能特点。观音佛牌是观音信仰利用自身特点，积极适应泰国当地的环境与传统文化必然发生的一种文化嬗变，并在佛教的包容性和华侨华人的社会影响的共同推动下才得以广泛传播的。观音信仰在泰国的广泛传播是中泰文化交流成功的典范。

关键词：泰国、观音、佛牌、文化传播

² 姚祖民，男，中国人，瑞家普大学艺术学院中文教师。

³ 吴琮，女，泰国人，泰国农业大学人文学院教授，东语系博士课程与硕士课程负责人，博士、硕士生导师。

1. 引言

观世音菩萨，其佛教菩萨名为梵文 Avalokiteśvara 的意译，在中国有多个称谓，唐后因避讳太宗李世民，去“世”字，故多略称“观音”。

观音信仰自西汉时期从印度引入中国后，受到儒家、道家及中国其他传统思想的浸染。自五代以降，观音开始经历一段女性化的过程；到了明代，此一转变过程臻于成熟，观音成为完全汉化的女神。Avalokiteśvara 在中国转变为女性的过程，与这位菩萨的本土化和在地化密不可分。(Yu, C. F., 2012)

民间艺术加工赋予了观音中国化的身世、现身开示、世俗文化和道场。观世音菩萨具有般若智慧，在中国民间一直保持着救苦救难、大慈大悲的形象。观音形象的塑造满足了信众寻求依靠、渴望被解救的心理需求。“家家念弥陀，户户拜观音”，观音绝对是中国民间流行最广、影响最大的菩萨。中国观世音信仰已超越了原来的佛教文化，融入了中国文化的菩萨形象，已经是带有中国文化标签的菩萨形象。

观音在泰国常见的名称是“帕菩萨观音”(Phra Phothisat Kuan Im)或者是“昭美观音”(Chao Mae Kuan Im)，为汉语“观音”的音译。或称作“帕菩萨阿婆卢吉低舍婆罗”(Phra Photsat Avalokitesuan)，为梵文的音译。两种叫法分别对应了观音进入泰国的两条路线：早期由南向北传播的印度佛教和后期由北向南传播的汉传佛教。Teampewroj (2020)认为佛教多盛行观音菩萨，尤其是在泰国南部。在泰国有三佛齐艺术风格的男身观音造像，身着印度式的长袍和服饰，但整体造型已受到了泰国本土化的影响，根据当地相关出土的佛像鉴定，这些观音佛像主要流行于公元 8-13 世纪，而目前在泰国社会流传的观音信仰主要是来自中国的汉传佛教。

汉传女性形象观音在泰国民间真正广泛传播的时间应该在近两百年内，这一推断主要参照了泰国佛教华宗的成立时间、泰国第一个华宗寺庙的建立时间以及第一本观音经典的翻译时间。1862 年续行法师把北传佛教正式传入暹罗，1871 年拉玛五世捐献土地给续行法师创建龙莲禅寺，并封他为“帕亚赞真三味智越”的僧爵，授予相当于暹罗僧王的地位(Wu, 2017)。1954 年，泰国僧侣委员会主席拍旺那叻副僧王(Somdet Phra Wannrat)任命华宗长老比丘，组成华宗僧务委员会，按僧律教规管理泰国华宗佛寺及僧务。泰国华宗僧务委员会的运行真正合法化是依据 1962 年颁布的僧伽法令。自此，中国的神佛造像走出了华人的家庭佛龛，从中式祠堂、华宗寺庙进入泰国普通寺庙。目前已知最古老的观音祠堂是湄南河边的建安宫，建造在吞武里时期(1767-1782 年)。第一本翻译成泰语的观音经典是瑟田可塞(Sathiankoset)1952 年翻译的《观音：慈悲的菩萨》(泰语: กวนอิม พระโพธิสัตว์แห่งการุญ)。由此可见，汉传观音登上泰国社会舞台的时间不算很长。但现在大多数泰国寺庙都建有观音的佛像，甚至泰国的佛牌都发行了很多观音的造像，其他中式佛像却不多见，观音是凭借什么优势融入泰国社会的呢？为避免疑义，下文所提到的“观音”如无特殊说明，均指汉传女性形象的观音。

1.1 研究方法

本次研究主要采用了问卷调查法、访谈法和文献法。

(1) 网络问卷调查。在做研究之前，先通过网络在 Facebook 上向泰国朋友发放了一份网络调查问卷，包括八个封闭式问题和一个开放式问题，初步了解目前观音信仰在

泰国的状况，包括答卷人是否了解或信奉观音，是否为华侨或华裔后代，有没有见过观音佛牌等一系列问题。有 34 人还简单回复了信仰观音的原因。

(2) 访谈。其次在泰国最大的潘提普 (Pantip) 佛牌市场对认识的 4 位佛牌商进行了简单的访谈。潘提普佛牌市场位于暖武里府的潘提普商场内，主要依靠于泰国佛教造像协会 (Thai Buddha Image Admiration Association)，自 1996 年起作为泰国的佛牌中心。目前已有 200 多家佛牌店面入驻在商场二楼的北面部分以及三楼全层。因此在这里可以搜集到一些较可信的佛牌信息。

(3) 文献分析法。通过现有书籍、知网、谷歌学术和 ThaiJO 进行相关文献整理，了解国内外观音研究的现状，特别是泰国本地观音信仰的研究。另外，通过泰国佛牌相关书籍或杂志，收集观音佛牌的信息，包括发行的寺庙，铸造的原因，加持的高僧，以及流行的年份。

1.2 研究范围

佛牌是泰国独有的佛教护身符，本质是善信信仰神灵或高僧甚至鬼怪之力并希望能借其力量来祈求好运满足心理的一种特色祈福文化。泰国佛牌是神圣的由宗教信仰集体意识的象征物，并通过信徒不断地传播开来。(Phophai, P. N., 2018)

佛牌在泰国大城时期成形，有近千年的历史。与佛像相比，佛牌小巧，更具有便携性，适合外出做生意的商人或行军打仗的战士。而且铸造简便，适合大批量生产，更适合佛教在当时社会的推广。

佛牌造像多样，主要有佛祖类、高僧类和冠兰类；材料也丰富多样，主要可分为金属类、木质类、玉石类、粉质和其他特殊材质。按照发行加持来源，可分为四类：以高僧为主的寺庙、多个寺庙或民间组织的由高僧联合加持的大法会版、白衣阿赞（在家修行的法师），南部以独到法术自成一派的考奥派 (Wat khao aor)、以及查无来源的泰北兰纳 (Lanna) 圣物等。

加持发行过观音佛牌的寺庙数量庞大，且非常地分散，遍布泰国东南西北。但是又相对比较集中，特别是目前在市场流通的不多。经过资料整理发现，专门加持观音佛牌的高僧主要有宝英大师 (Luang Phor Bao Earng)、龙婆多 (Luang Pu Toh)、龙婆坤 (Luang Phor Koon)、龙婆卡贤 (Luang Phor Kasem)、龙婆本 (Luang Phor Pern) 五位国宝级高僧，而寺庙主要为曼谷的波温尼威寺 (Wat Bowonniwet Vihara) 和华南蓬寺 (Wat Hua Lampong)。为了便于研究和比对，此次研究仅以上述七处发行的观音佛牌作为研究对象。

1.3 研究目的

本研究通过对观音佛牌的年代、形象、特点来梳理观音佛牌的发展历程，探究观音信仰在泰国流行的潜在原因，以及观音以佛牌的形式进入泰国社会的原因，进一步了解目前泰国观音信仰的传播现状，以期为佛牌爱好者提供收藏指南，为中国传统文化在泰国传播提供相关借鉴。

2. 相关文献回顾

一直以来,由于观音信仰在中国民间影响深远,关于观音的研究在宗教文化研究领域具有较高的热度,因此涌现出一批批专业学者,发表了大量的学术论文和研究成果,其中不乏优秀的大型著作。

2.1 中国汉传佛教的观音信仰研究

关于汉传佛教,很多中国专家学者通过历史学的角度对观音信仰的起源、流传和中国化演变进行分析和研究。Li (2008)将观音信仰纳入了一个信仰体系之中,再经过大量经典和史料的分析,对观音信仰的产生、发展、演变等做了细致的分析,并指出隋唐两宋时代以后,古印度的观音信仰终止了向中国的输入。从此以后,观音信仰在中国开始了更快速、更深刻、更广泛的中国化进程。Xie (2015)认为观音内在的慈悲精神,以及传统中国人的生殖崇拜,使得观音经过男性到女相、从神圣到世俗的嬗变,以满足中国民众的精神需求和审美心理。观音造像艺术的演变历程,既是中外文化不断融合的历史见证,也是佛教中国化的缩影。

Xie (2014)从中土早期观音造像研究入手,通过造像与铭文角度,收集了比较详实的资料,对观音造像自秦到南北朝每个朝代、不同地区艺术风格的演变分别做了详细完整的论述,总结了每个时期观音造像的特征并对不同信仰类型和组合形式的观音造像进行了梳理,并分析了早期观音造像与中国传统文化之间的互动,如早期观音造像与玄学、道教、儒家、中国美学等之间的联系。他认为观音艺术造像在佛教艺术中国化长河中具有极重要的典型意义。

此外,还有很多关于观音法门和经典的研究,以及藏传观音信仰文化的研究。在中国,以观音信仰为核心的佛教文化现象的理论研究和学术研究越来越丰富和系统化,逐渐形成了观音学。

2.2 泰国有关观音信仰的研究

泰国在观音信仰这方面的研究主要以华侨华人群体为主的社区为研究对象,内容大多为叙述观音起源,以及观音信仰对泰国华侨华人的影响。Hua (1997)认为各种华人宗教活动已开始进入主流文化并与泰人宗教文化融为一体,观世音崇拜顺应形势,善于利用本身条件,去积极适应其周围环境,并且随着当前泰国社会文化的规律进行各项改革和创新。观世音崇拜的兴起与泰国近现代经济文化发展密切相关。Luo (2016)依靠历史文献,实地问卷调查和访谈来了解泰国当地与观音有关的宗教信仰,研究观音崇拜对泰华信徒的多重意义和功能,并认为观音信仰在泰国的发展与华侨华人的民族身份认同、泰国的经济环境以及观音的女性身份有关。Kobkit et al. (2021)以顺通拉暖耐班(Chumchon Sunthornon-Naiban)这个华人社区为研究对象,介绍了观音信仰的背景和仪式,指出了观音信仰在时代发展中出现的问题,比如求签问卦预测吉凶等迷信活动在现代社会是不值得提倡的。同时分析了目前观音信仰开始趋弱的原因,以及他们认为观音信仰有积极向上的理念,应保持并继续发扬观音的仁爱精神,最后对如何振兴观音信仰提出了相关建议。

Sangiam, S (2021)通过祖琇《隆兴佛教通论》中的一篇香山妙善缘起论的分析,引用了大量外文文献,旁征博引,提出妙善公主皈依佛门到不从择配,妙庄严王惩罚妙善

到自己身患怪疾，妙庄割股奉亲、以手目报父之恩直至成佛的过程中，是中国传统孝道与佛教的不断斗争与妥协，观音形象的塑造受到了三教文化思想的影响。

Panyapa 和 Thaminlad (2022)介绍了观音信仰的起源和发展过程，观音信仰“持戒”“不吃牛肉”的教义，以及相关的经咒。他们认为泰国人信仰观音的原因在于：1. 观音的慈悲女性的形象；2. 观音能循声救苦，非常灵验；3. 行善积德是观音信仰重要的教义，和佛教的教义相一致。这三点符合佛教徒的心理需求，因此吸引了大批信众。

从研究对象来看，大多数的泰国学者依然停留在观音信仰本体的研究上，并没有对比中泰观音信仰的异同，研究范围也局限在华人群体，没有结合当前观音信仰在泰国的流行程度和发展变化展开研究。

在佛牌方面的研究，Phophai (2018)详细介绍了泰国佛牌的起源、定义、类型，佛牌各种命名的由来及其所蕴含的思维方式。Khaowong (2021)分析了书中崇迪佛牌的模板翻译成中文的方式和策略，指出一些翻译没有尊重源语言的意义。目前佛牌的文化研究仅基于泰国佛牌的自身特点，尚未未发现相关结合中国文化的研究。因此，期望本文能为泰国佛牌的相关研究添砖加。

3. 研究结果

本次研究整理到 38 个观音佛牌（表 1）。由于部分佛牌并没有写入图鉴，也极少在市场上流通，因此观音佛牌的统计可能会有遗漏的情况。

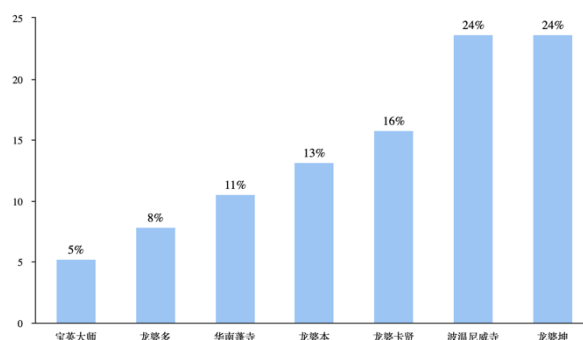
表 1 观音佛牌汇总（佛牌名为“观音”）

序号	加持高僧	时间	发行寺庙	备注
1	宝英大师	1947 年	敕赐禪国景福寺 (Wat Samananam Borihan)	泰国第一期“观音”佛牌；千手观音
2	宝英大师	1954 年	敕赐禪国景福寺	千手观音
3	龙婆多	1974 年	巴度钦披寺 (Wat Pradu Chim Phli)	大模 108 尊，小模 500 尊
4	龙婆多	1975 年	萨迈登寺 (Wat SapMaiDaeng)	竹节椭圆，数量不详
5	龙婆坤 龙婆多	1976 年	买安蓬寺 (Wat Mai Amphon)	数量不详
6	龙婆多	1979 年	龙莲寺 (Wat Lengnoeyi)	持莲观音；龙莲寺为泰国大乘佛教的寺庙。
7	龙婆卡贤	1986 年	口可基农寺 (Wat Cokekheenon)	金属坐姿，数量不详
8	龙婆坤	1988 年	买安蓬寺	为 1976 版的复刻版
9	第十九任僧王颂得 帕耶纳桑文 (Somdet Phra Nyanasamvara)	1988 年	波温尼威寺	粉质，数量不详

10	龙婆卡贤	1989 年	素散代拉克 (Susan Trailak Priests)	纯金 100 尊, 纯银 100 尊, 红铜 10,000 尊
11	龙婆本	1992 年	邦帕寺 (Wat Bang Phra)	数量不详, 立尊, 金属
12	龙婆本	1992 年	邦帕寺	数量不详, 长方形, 分金属和粉质
13	颂得帕耶纳桑文	1992 年	波温尼威寺	粉质长方形
14	颂得帕耶纳桑文	1992 年	波温尼威寺	持莲观音, 金属椭圆形
15	龙婆坤	1993 年	般莱寺 (Wat Ban Rai)	水滴形状
16	龙婆坤	1993 年	般莱寺	立尊
17	龙婆坤	1993 年	般莱寺	立尊
18	龙婆坤	1993 年	般莱寺	葫芦形
19	龙婆坤	1993 年	般莱寺	葫芦形
20	龙婆卡贤	1993 年	巴度崩寺 (Wat Pratu Pong)	千手观音, 金属椭圆形
21	龙婆卡贤	1993 年	素散代拉克	瓷面, 杨柳观音, 限量 99 尊
22	龙婆卡贤	1993 年	素散代拉克	“新年好”版, 金属圆形, 杨柳观音
23	龙婆卡贤	1993 年	素散代拉克	立尊, 金属
24	颂得帕耶纳桑文	1993 年	波温尼威寺	金属圆形, 洒水观音, 遍洒甘露
25	颂得帕耶纳桑文	1993 年	波温尼威寺	粉质, 立尊
26	颂得帕耶纳桑文	1993 年	波温尼威寺	持莲观音, 金属椭圆形
27		1994 年	华南蓬寺	千手观音, 圆币
28		1994 年	华南蓬寺	迷你立尊, 金银铜套装
29	龙婆本	1994 年	邦帕寺	圆形, 半身像
30		1994 年	华南蓬寺	坐莲, 身伴两童子
31	龙婆本	1995 年	邦帕寺	金属, 椭圆形
32		1995 年	波温尼威寺	金属坐姿
33	龙婆坤	1996 年	般莱寺	仙桃形, 半身像
34	颂得帕耶纳桑文	1997 年	波温尼威寺	龙头观音, 金银铜材质
35	龙婆坤	2000 年	买安蓬寺	椭圆形, 洒水观音
36	龙婆本	2000 年	邦帕寺	千手观音
37		2001 年	华南蓬寺	千手观音 (男相)
38		2012 年	波温尼威寺	以双龙戏珠为背景。前后嵌合, 富有立体感, 1,599 尊

根据上表可知：从发行观音数量来看，龙婆坤和波温尼威寺旗鼓相当，都各有 9 期，分别占比为 24%。对于年份来讲，“1993 年”占比最高为 31.58%。另外，观音佛牌的材质以金属为主，占到 95%以上。形象上，按观音的三十三相来分，白衣观音最为流行，共有 23 期，其余依次为千手观音（6 期）、杨柳观音（3 期）、合掌观音（2 期）、持莲观音（2 期）洒水观音（1 期）以及龙头观音（1 期）。半身像只有 3 期，因此全身像也比半身像更受到追捧。

表 2 高僧加持观音佛牌数量比重

此外，也有高僧中意于藏传观音造像（表 3），特别是龙婆卡贤，自 1975 年就开始加持发行。藏传观音主要承袭印度的莲华手观音，特点是头戴五叶冠，绣眉细目，耳饰大环，袒胸露腹，下身着短裙，结跏趺坐于覆莲台座上，腰肢纤细。双手掌心向上放置于小腹前，右手置于左手之上，两拇指指尖相互接触。双手结禅定印，双腿结金刚跏趺坐，呈女性菩萨的柔和相。龙婆卡贤加持的这几期造像都是由著名设计师卡贤（Kasem MongkhonCharoen）设计。

表 3 藏传观音佛牌（佛牌名为“帕阿婆卢吉低舍婆罗”）

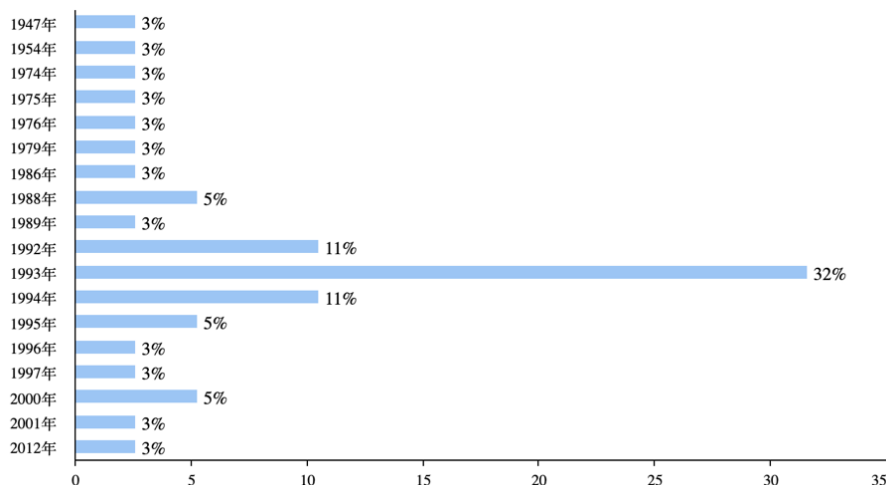
序号	加持高僧	时间	发行寺庙	备注
1	龙婆卡贤	1975 年	素散代拉克寺	分金银铜三种材质，纯银 199 尊，九宝铜 999 尊
2	龙婆卡贤	1990 年	素散代拉克寺	生辰版
2	龙婆卡贤	1993 年	华南蓬寺	
3	龙婆卡贤	1995 年	素散代拉克寺	84 岁生辰版，3000 尊
4		1995 年	波温尼威寺	
5	龙婆卡贤	1995 年	善见寺（Wat Suthat）	
6		1997 年	波温尼威寺	

图 1 龙婆卡贤 1990 年藏传法相观音 生辰版 九宝铜材质
摘自：作者自己的照片（拍于 2019 年 暖武里）

根据 1947 年到 2012 年观音佛牌的发行情况（表 4），将泰国观音佛牌分为三个时段：观音佛牌的兴起期（1947 年-1979 年），观音佛牌的兴盛期（1980 年-1996 年），观音佛牌的沉淀期（1997 年至今）。其中 1993 年发行了 13 期观音佛牌，占到了三成的比例，遥遥领先。

表 4 1947 年至 2012 年观音佛牌发行量

3.1 观音佛牌的兴起

这个时期的特点是加持制作观音佛牌的高僧较少，仅有宝英大师，龙婆多和龙婆坤三位。目前最早的观音佛牌为 1947 年由越南后裔宝英大师加持，在曼谷善见寺制作，最后在敕赐禪国景福寺发行，距今已有 70 多年。宝英大师来自越南实际也师承大乘佛教，但深受泰国小传佛教影响，素以招魂和通灵著称。(OngSonPhaNaMathurot, 1968) 此期观音铸造方法为铜铸法，制作工艺还比较粗糙。形象上为佛陀造型，千手观音法相，头顶圆光，左手托净瓶状，右手覆于右膝，呈降魔印，双腿结金刚跏趺坐于莲花台上。法相庄严神圣，但整体没有显现出女性特点。另外，在圆光之上加入了泰国七龙佛的元素。1954 年宝英大师又再次发行了一期千手观音，千手更为形象真实。

巴度钦披寺的龙婆多是泰国著名的高僧，从南到北都有他传奇的故事，他加持的佛牌也是泰国最主流最顶尖的佛牌。加持这期佛牌据说还是因为观音和八仙在龙婆多面前显圣，观音欲收龙婆多为弟子。起初龙婆多并没有答应，他婉言道：“观音是中国人，我是泰国人，佛祖不会同意的。”后来，八仙再次显圣，希望龙婆多能改变心意。但龙婆多并没有在意，而是闭上了眼睛。此时，八仙之一请观音进入佛殿，龙婆多睁开双眼，看到前方一片明亮，不知不觉中穿上了观音为其准备的中式僧服。观音告诫龙婆多：“今后你就是我的弟子，每年需在九皇斋节期间吃素。”但龙婆多并没有立即遵从。此后每年斋节期间，龙婆多都会大病一场。一直到龙婆多决心在斋节期间吃素后，所有病痛都消失了，自此龙婆多算是皈依了观音的门下，并在后来每年的九皇斋节期间穿上中式僧服，并严格吃素。到了晚年，龙婆多就已决心不再吃肉，完全保持素食，直至圆寂。(Wat Tum Singto Thong, 2013)

1974 年龙婆多在本庙加持了自己第一期观音。这期观音也因这传奇的经历披上了一层神秘的面纱，在发行后颇受泰国民间的欢迎。造型上为观音全身像，站立于圆台，发髻盘起，身披天衣，衣袖宽大，右手侧施无畏印，左手持净瓶，面容慈祥，身姿妙曼。金属材质，分大小模，大模 108 尊，小模 500 尊，数量极稀少，因此目前市场上价格较高。

图 2 龙婆多 1974 年巴度钦披寺一期观音立尊

摘自：Thaipra 佛牌杂志——龙婆多系列（2018 年 2 月）第 106 页

到了 1975 年时，龙婆多又加持了一期观音（图 3），在碧差汶府萨迈登寺发行，为椭圆形金属模，材质有金、银、九宝铜和黄铜材质，制造数量较多，但没有确切记载。造型为观音全身像，衣袂飘飘，呼应足下波涛，身旁有善财童子跟随。以竹节环绕观音，加以竹叶点缀，似乎暗示观音菩萨的居住地——紫竹林。本期观音佛牌整体美观端庄，也深受市场欢迎，目前已难寻真品。

图 3 龙婆多 1975 年巴度钦披寺竹节观音

摘自：作者自己的照片（拍于 2017 年 暖武里）

扑头和尚龙婆坤是泰国现代民间影响力最大的高僧之一。1976 年，呵叻府买安蓬寺建造了一尊一米高的观音佛像，龙婆坤也应信众请求加持了一期观音佛牌（图 4），并邀请了当时著名的高僧一同开光加持，其中就包括龙婆多，诵经开光时间长达 27 天。此期观音造型也为全身相，披素衣，周身缠绕着一条朦胧的白色轻纱，站立于五瓣莲花台上，左手施愿印，具有慈悲之意，表示给与众生愿望满足实现之意，右手收起环于腹前，两侧各有七枝莲花蕾和三个莲花座点缀，神圣庄严。背面为龙婆坤的“哑纳哑”平安符印。材质分金、银、红铜镀金和红铜镀黑四种，制造数量颇多，但没有找到相关记录。龙婆坤的这一期观音和龙婆多的两期观音是目前泰国市场流行度最广且价格最高的观音佛牌。

图4 龙婆坤 1976 年买安蓬寺观音佛牌

摘自: Thaipra 佛牌杂志——龙婆坤系列(2014 年 8 月) 第 58 页

3.2 观音佛牌的兴盛期

佛牌的制作也受到泰国经济的影响, 上世纪 90 年代初期资金涌入东南亚, 因此在 1980 年到 1996 年间, 是泰国佛牌相对繁荣的时期, 也是观音佛牌的鼎盛时期。而到了 1997 年, 泰国就爆发了金融危机, 资本的投资大量减少, 泰国经济遭受了严重打击。(Limyothin, P., 2013)。

1988 年到 1996 年间期间仅龙婆坤就加持制造了七期观音佛牌, 造型上也开始多样化。1993 年为宝葫芦形状(图 5), 观音头戴宝冠, 冠上有阿弥陀佛像, 身披长衫, 站立在莲花台上, 右手侧施无畏印, 左手持净瓶, 佛牌背面有符文和“观世音菩萨”的汉字; 龙婆坤为筹集资金建造学校, 于 1995 年 3 月 31 日开始加持了一期杨柳观音半身像(图 6), 经过两次法会后, 在 1996 年发行。整个佛牌为仙桃形状, 亦称为宋大峰祖师模。观音头顶圆光, 胸前佩璎珞, 右手持弯曲杨柳枝, 左手持净瓶, 背面印有符文和“观世音菩萨”、“出入平安”的汉字。特别值得注意的是每个佛牌上都带有“劉”印, 此期佛牌的制造显然得到了华人刘姓富商的赞助。此期观音制造数量空前巨大, 纯金材质 999 尊, 纯银 3000 尊, 九宝铜 5000 尊, 红铜 50000 尊。

图5 龙婆坤 1993 年宝葫芦观音

摘自: 作者自己的照片(拍于 2015 年, 暖武里)

图6 龙婆坤 1996 年仙桃观音

摘自: 作者自己的照片(拍于 2020 年, 暖武里)

制作观音佛牌的寺庙也呈不断增多的趋势。波温尼威寺是泰国法相应派最高级别的寺庙, 出过多位泰国僧王, 与泰国皇室的渊源深厚, 许多皇室成员甚至国王都曾经在此修行。波温尼威寺在 1988 年加持发行了第一期观音。这期观音, 除了在波温尼威寺加持, 还被送往曼谷城柱庙(Bangkok City Pillar Shrine)进行加持, 欲加附城运于佛牌之中。此期观音造型优雅, 头戴风帽, 颈戴项链, 左手持净瓶, 右手侧施无畏印, 双腿结金刚跏趺坐, 端坐莲花台。材质为圣粉, 也是泰国第一期粉质观音佛牌。自此, 加持发行观音佛牌已经成了波温尼威寺的传统, 每隔两三年就会出一期观音。

在这个时期，观音造像类型明显丰富起来。泰北高僧龙婆卡贤在 1993 年时，加持制作了一批瓷面白衣观音像，正面金色背景，观音白衣上有莲花作缀，双腿结金刚跏趺坐，右施无畏印，左手持蓝色净瓶，给以往单调的造像增添了更多的色彩，形象上更逼真鲜明。背面纯银，有手写的独立编号，并带有龙婆卡贤特有的生肖鼠印。此期观音只有 99 尊，也是目前泰国唯一一期寺庙发行的瓷面观音，非常珍贵稀有。另外还有，千手观音和洒水观音相。

模具形状也多样化，不仅分大模、小模，还有迷你模，圆形、椭圆形、方形、水滴形、葫芦形，样样具备。汉字“观音”或者“观世音”也开始应用在佛牌中，公开了观音的中国身份。

3.3 观音佛牌的沉淀期

受 1997 年亚洲金融危机影响，泰国经济进入停滞期，佛牌市场也进入了一段相对低迷的时期。但庆幸的是，众多高僧已经为民间信仰观音的善信制作了数量可观的观音佛牌。这些佛牌早已在出庙的时候除了民众恭请了少部分，其他都已经被佛牌商预定完毕，并在市场上不断流通，从而带来升值空间。而部分少量发行的，也自然进了佛牌藏家的宝库。

随着龙婆多、龙婆卡贤、龙婆本、龙婆坤等高僧相继证得阿罗汉果位，泰国佛教中的高僧大德也日渐凋零。目前在市场交易的佛牌都还是以 1997 年以前发行的为主。新加持的观音佛牌只有少部分在市场流通。直到现在，波温尼威寺还在陆续加持制造观音佛牌。也有一些新兴的高僧开始加持观音佛牌，比如夜功府的高僧昭坤苏拉萨 (Pra Maha Surasak) 在 2017 年也加持发行了一期观音佛牌，深受信众欢迎。

4. 观音在泰国的特点

泰国佛牌中的观音形象整体上与中国观音正统形象一致，又带有泰国佛牌的特点，反映出泰国的宗教教义以及高僧自身修行的法门。

4.1 中国化的身世和形象

在泰国流行的观音信仰是完完全全的中国化的观音形象。不管是在泰国流传的妙善公主的传说，龙婆多感应到观音菩萨显圣，还是佛牌里“观音”这个名字的称呼，无不显示着观音的中国身世。另外“一心称名，观世音菩萨即时观其音声，皆得解脱”，信众通过称名、持咒、礼拜等传统方法，积攒功德，来求得观音的灵感。

观音在形象上是一位慈悲的女性，是泰国佛牌中为数不多的女性形象。莲花、杨柳枝、玉净瓶或是童子为主要构成元素。左手常持玉净瓶，右手常结施无畏印。佛牌背后常有“观世音菩萨”的汉字。

经咒上沿用《法苑珠林》中的白衣观音大士灵感神咒，为音译版。仪式上，可点三根、五根或九根香，配上五杯香茶。

持戒方面，泰国的观音信仰也基本沿袭汉传佛教的教义。泰国信众相信信仰观音需持五戒，即不杀生、不偷盗、不邪淫、不妄语、不饮酒戒。此外必须坚持行善，积攒功德，才能求得观音的灵感，实现自己对观音许下的心愿。

4.2 泰国化的供奉与功能

选择性是文化传播中固有的特征,社会对新的文化的相容性、传播者的主观能动性、文化本身的类型和形式都决定着文化要素被接受还是拒绝。选择的过程,在一定程度上也就是重新诠释与调和的过程(Zheng, J. Z., 2000)。佛牌中的观音形象上整体保持着原有的外观,但同时也受到了泰国当地文化的影响,比如第一期宝英大师的观音结合了泰国七龙佛的元素。

另外,代表高僧法门法术的符文也经常出现在观音的佛牌中。龙婆坤 1976 年发行的观音佛牌的背后为“哑纳哑”符印,这是龙婆坤在买安蓬寺庙发行佛牌的特有符文,代表平安健康。龙婆坤是法术派高僧,擅长金针入体和招财符文,经常出现神迹,因此佛牌加持发行后,信众经常会请求龙婆坤在佛牌上手绘符文(图 6),并再次诵经加持,祈求佛牌更加灵验。

观音佛牌制造目的,不是为了宣传观音信仰,而是出于公益性事业,多数是为了帮助筹建或修复寺庙、救灾、捐助学校医院等。龙婆坤一生中就为泰国社会捐赠了 6000 多万泰铢。泰国人对佛牌的选择,一是自己的信仰,二是加持的高僧。往往高僧大德加持的佛牌越会受到民众的欢迎。观音造像作为寺庙高僧吸引信众的“招牌”,只有吸引更多的信众,才会有佛牌商来囤积佛牌,才有信众来恭请佛牌,最终达到筹集资金的目的。

供奉方式上也趋于泰国化。和其他佛牌一样,念观音经咒前,必须先念三遍《佛首经》。称名、持咒、礼拜三步骤后,再凝神念及观音,诚心许下心愿。虽然不吃牛肉在所有经文典籍里都没有直接提及,在中国也没有严格的要求,但在泰国持观音信仰的信众特别忌讳吃牛肉。因此,信仰观音或佩戴观音佛牌的人在泰国原则上都是不允许吃牛肉的,甚至提倡持斋。

功能上,观音作为救苦救难的菩萨,以“三十三相”分别显化各种各样的身份来到民间普渡众生。在泰国也一样,信众依然相信观音慈悲为怀,有求必应,佩戴观音佛牌可以保佑平安,可以达成自己的心愿。但是经过寺庙高僧的诵经加持,观音佛牌功能往往受到高僧法门或法术的影响。龙婆多的法术以避险保平安最为著名,出现过很多神迹,因此,龙婆多加持的观音更注重避险保平安这方面的功能。龙婆坤早期以平安避险著称,所刺符文更有“刀枪不入”的神迹,成名后更有泰国“活财神”之称,招财法门为现代泰国法术高僧第一,因此龙婆坤加持的观音特别倾向助事业招财的功能,信众可以祈求事业顺利,财运亨通。而观音“求子得子”的功能不大符合泰国人的信仰追求,此功能被严重削弱,因此在佛牌中没有出现送子观音的形象。

5. 问卷调查和访谈结果

5.1 问卷调查

问卷以谷歌表格形式在网上发放给泰国籍朋友,在 2022 年 7 月 10 号到 11 号期间随机发放 80 份,最终收回 70 份调查问卷,有效回收率为 87.5%。然后对原始数据进行简单的定量分析,得到如下信息:

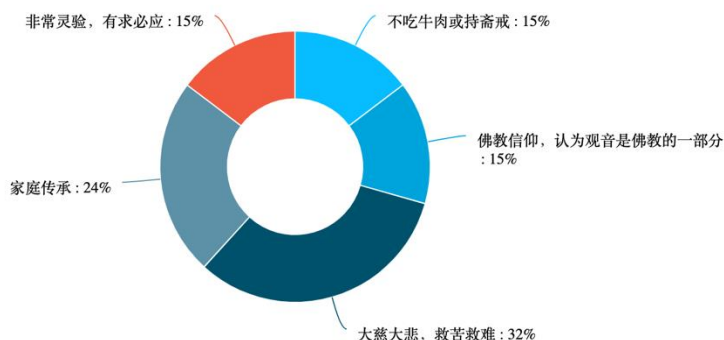
表 5 问卷调查封闭式问题结果

项目	选项	频数	百分比(%)
性别	女	53	75.71
	男	17	24.29
年龄段	20-30 岁	19	27.14
	31-45 岁	36	51.43
	45-60 岁	10	14.29
	60 以上	3	4.29
	不到 20 岁	2	2.86
宗教信仰	佛教	67	95.71
	伊斯兰教	2	2.86
	基督教	1	1.43
是否为华裔或华裔后代	非华裔	38	54.29
	华裔或华裔后代	32	45.71
是否认识观音	不认识	1	1.43
	认识	69	98.57
观音信仰或供奉观音	不信仰	32	45.71
	信仰	38	54.29
是否见过观音佛牌	没见过观音佛牌	22	31.43
	见过观音佛牌	48	68.57

从性别来看,样本中“女性”相对较多,比例为 76 %。年龄段中超过 5 成样本为“31-45”岁之间。从宗教信仰来看,有超过 9 成的样本为“佛教”。从是不是华裔或华裔后代分布上,大部分样本为“不是华裔”,比例是 54%。另外是华裔或华裔后代样本的比例是 45.71%。从是否有观音信仰或供奉观音分布上,大部分样本为“信仰”,比例是 54%,其中有 12 人为非华裔血统。另外不信仰样本的比例是 46%。对于是否见过观音佛牌来讲,“见过观音佛牌”占比为 68.57%。说明观音信仰已经在泰国民间扩散,并成为相当一部分泰国人的信仰。

最后的一个开放性问题问及“信仰观音的主要原因”,持观音信仰的 39 位答卷人,有 34 位简单说明了信仰的主要原因。对结果进行整理后,将主要原因归为以下五点:(1)同为佛教信仰,观音也是其中一位菩萨。(2)观音慈悲为怀救苦救难的形象。(3)观音有求必应,非常灵验。(4)不吃牛肉或持斋戒。(5)华侨华人家庭传承,从祖辈流传下来。

表 6 泰国信仰观音的原因调查（共 34 人）

从上表可知：信仰观音的原因分布来看，大部分主要原因认为是观音“大慈大悲，救苦救难”，共有 11 位，占比为 32%，即观音的个人形象是最重要的原因。家庭传承也占了较大比重，说明华侨华人的影响依旧不可小觑。

5.2 访谈结果

2022 年 7 月 15 日，在潘提普佛牌市场三楼，向四位泰国佛牌商询问了观音佛牌在泰国佛牌市场的现状，比如，制作观音佛牌的主要高僧和寺庙，观音佛牌在泰国的流行度，佩戴观音佛牌的功效，以及主要恭请观音佛牌的消费者群体特征。下面将以匿名的形式简述四位的访问内容。

甲店主，男，65 岁，已经营龙婆坤佛牌店 17 年，他说：“龙婆坤的信众众多，因此龙婆坤加持的佛牌很多。有的发行人是华裔，他们提供佛牌的原料和铸造资金，就想在做龙婆坤自身像章、药师佛同时，加持一些有中国特色的佛牌，比如，观音，宋大峰祖师等，这样可以筹集更多的资金进行修庙，建医院等。……而购买观音佛牌的，华裔也有，纯泰国人也有，马来西亚的也有。功效主要是促人缘，祝事业，成愿。一般认为只要佩戴龙婆坤加持的佛牌，龙婆坤都会保佑你。”

乙店主，男，58 岁，经营佛牌店 8 年，主营南部的龙婆托佛牌，他说：“有很多寺庙和高僧都有加持观音，但比较有名的算是龙婆多的观音佛牌，僧人越有名，信众越多，他的佛牌才会市场流通，才会有比赛项目。至于信众选什么样的佛牌，还是看个人信仰，泰国佛牌太多了，每个地方流行的不一样。我认为观音主要还是保平安，人缘方面。”

丙店主，男，34 岁，为华裔，经营佛像供奉店 6 年，他说：“都是佛教信仰，观音和其他佛像一样，有的顾客觉得只要是漂亮的佛像都好。而且观音供奉起来并不复杂，因为一些泰国人本来也不吃牛肉。多行功德，诚心诚意向观音祈祷，即可实现愿望。”他还赠送了泰语版的供奉观音的经咒。

丁店主，男，32 岁，经营佛牌店 5 年，主营龙婆卡贤的佛牌，他对观音佛牌不是特别了解，但是他说的跟甲店主较一致：“龙婆卡贤每期佛牌不会只出一种佛牌，像 2536 年新年的那期观音，就还有龙婆卡贤的自身供奉型、自身像章和念珠。多样的类型，可以尽量满足更多的信众的需求。”

综上所述，观音佛牌的铸造是为了迎合一部分信仰群众的需求，但还不算市场流通的主流佛牌。恭请观音佛牌的消费者群体向非华裔的泰国人扩散。功效方面，大致为保平安，促人缘和助成愿，同时也会受到加持师傅的法门影响。

6. 观音在泰国传播的原因

可见观音在泰国适应了当地的水土，得到了当地人民的认可和信仰，并迅速地调整自己，融入泰国社会，主要得益于佛教的包容性、观音自身的特点、以及华人华侨的社会影响等。

6.1 佛教的包容性

佛教是泰国最重要的宗教信仰，被称为泰国的国教，主要由南传上座部佛教构成，泰国民众有 95% 是信奉上座部佛教，目前全泰有四万多座有僧人常驻的寺庙。佛教对泰国的政治、思想、文化、艺术等各个方面影响至深，早已融入其民族精神、语言、民间信仰及民众日常生活之中。也正如此，佛教的包容性，使泰国社会对待外来的宗教持开放宽容的态度。1954 年华宗僧务委员会的设立，进一步巩固了汉传佛教在泰国的地位。目前在泰国有 16 座华宗寺庙。官方的认可在客观上促进了汉传佛教在泰国可以无阻碍地推广，汉传佛教供奉的佛像也广泛地被泰国民众所熟知和接受。

观音作为佛教里的一位菩萨，其身份早于汉传佛教就已经被泰国所认可。正如上文提到的 Teanpewroj (2020) 通过泰南出土的 8-13 世纪印度风格的观音佛像，已经确认了观音在泰国的安家落户。即使观音形象已经受到中国化的改造，但也不影响这位佛教领袖的地位。Luo (2016) 认为女性观音是来自中国的特殊形象，在理解佛教信仰方面，观音信仰已跨越了中国人和泰国人的界限，增强了双方的身份认同感。泰国人也接受观音作为佛教的一种形象。

Ou (2009) 认为佛教平等观的包容性在于平等对象的宽广的涵盖性，强调男女平等、地位平等，倡导怨亲平等。佛教能够根据不同的地域、不同民族的风俗信仰等传统文化的特点对自己的理论体系进行调整使之适应不同地域、不同民族的需求。

正因为佛教对外来文化的包容性和接纳性，在对观音的佛教菩萨进行身份认证后，观音就自然而然地进入具有泰国特色的佛牌中。从龙婆多皈依观音的故事中，可以依稀窥见观音在泰国的身份认同过程，从迟疑到信服直至终身信仰。

6.2 观音自身的特点

元代管道升根据民间传说撰写的《观世音菩萨传略》，称观音本是妙庄王的三女儿，该故事在宣扬佛教的同时又融入儒家的孝道和道教的神仙思想（妙善修行成为“香山仙长”），可谓是三家思想合流的产物 (Li, X. L., 2020)。由此观音的各类民间传记通过文学及艺术的推广，由信徒传播并而众所周知。观音就这样通过各种民间加工的传奇故事从佛坛的高位下凡，被塑造成一位真真切切、有血有肉、慈悲祥和、具有中国传统的大孝大爱思想的女菩萨。

在泰国，供奉的女性造像并不多。天神类的只有大地女神 (Phra Mae Thorani)，地仙类有稻谷女神 (Phra Mae Phosop)、招财女神 (Nang Kwak)，神尼类有冠咩布伦 (Mae Che Boon Ruen)，鬼仙类有南平妈妈 (Nang Pim)、芭蕉仙 (Nang Tanee) 等，也有一些印度教的女神，但她们都算不上是以慈悲的菩萨形象示人。女性形象的观音的出现正好填补了泰国佛教中的女性领导角色的空缺，也可视为对泰国小乘佛教男性主场、缺少女性神祇的回应。

观世音，是真、善、美的化身，不但集中体现了佛教的经义——慈悲，而且体现了人们所呼唤的美德、人性的审美追求 (Su, Y., 2011)。观音迎合了泰国广大信众希望有

求必应的心理,以观音形象制作的佛牌更是精美绝伦、形态各异,集美观和灵验于一体,特别是白衣观音和千手观音的造像最深得人心。因此,在诸多佛牌的竞争中,常以“价廉物美”而取胜。

此外,泰国佛教不禁荤不禁肉,观音慈悲为怀的形象为素食主义或不吃牛肉的佛教徒提供了精神寄托。近代各种记述观音信仰和观音形象的经典、情节多歧的传奇故事被翻译成泰语,在泰国民间得到迅速传播,并引起社会广泛地共鸣。特别是泰国引进1985年中国国产的电视剧《观世音》,讲述了观音的起源故事,将观音茹素、爱民、慈悲、一心向佛的形象传播开来。剧中妙善公主从幼断荤持戒,终身持斋戒。观音慈悲的形象日渐深入人心,逐渐成为泰国众多素食主义者的信仰。在泰国九皇斋节期间,南部就有乩童扮观音,信众拜观音的仪式,并举行盛大的活动仪式,在一定程度上促进了观音信仰的传播。

因此,观音信仰能被泰国人选择并接受,很大原因是基于观音自身的特点。这也正和问卷调查的结果相一致。

6.3 华侨华人的社会影响

泰国积极推动着同化政策,限制新移民和放宽入籍条件,从客观上促进了华侨华人融入泰国当地社会。在婚姻和生活习俗方面,泰华通婚的现象十分普遍,在婚俗、取名、饮食和服饰等社会风俗方面也都趋向当地。绝大多数华人加入泰籍后,改泰姓、泰名,接受泰国的文化,在政治上效忠泰国、关心泰国社会的发展和前途。1975年中泰建交以后,泰国政府已经把华人当作本国的一个民族看待,尊重并接受华人文化和习俗。华侨华人群体已高度融入泰国社会。

同时,中华文化的强烈宗亲意识依然稳固地维系着华侨华人群体与中国的关系。华裔对父系祖先其故乡怀有深厚感情,这从他们寻根访祖的活动得以证明。正大集团的总裁谢国民就曾表示:“我出生在泰国,祖籍是广东澄海,饮水思源,对中国我有一种特殊的感情。”(Xie, P., 2006)

华裔泰国人是泰国规模最大的少数族裔群体,亦是规模最大的华侨华人群体,占泰国总人口的11%至14%(Draper & Selway, 2019),是泰国经济的重要组成部分,在泰国政治经济发展、两国民间关系的深化上都扮演着重要角色,具有举足轻重的地位。

Chua (1998)指出:华裔泰国人居于泰国的中等阶层,势力遍及泰国社会各个方面,在商贸和经济领域占主导地位,不少华裔步入政坛,多位前总理、内阁部长和议会成员都有华裔血统。华侨华人在事业上取得了巨大的成就,功成名遂,华侨华人也得到了泰国社会的认同。因此华侨华人的民俗信仰增添了一份神秘感,披上了一丝神圣灵验的色彩,受到泰国民众的关注。

随着佛牌的铸造量日益巨增,佛牌逐步从寺庙转向市场流通。佛牌的流行与灵验事迹,使其成为了具有市场价值的商品,并进行“商业化”的交易(Chantima, 2018)。佛牌的制造,也离不开资金的支持。首先需要大量的材料,例如金银铜等金属或各种高僧的圣粉,另外模具的制造也是一个巨大的开销。最后进入市场进行商业宣传的时候,更需要大量的人力物力。华侨华人在事业腾飞的时候,也积极投身社会活动,对寺庙进行投资捐助,高僧大德也会按照善信的请求加持佛牌。因此佛牌造像也渐渐受到中国传统

文化的影响，把很多带有中国特色的神佛形象，甚至连中国民间人物也被带入了泰国寻常百姓家。

华侨华人更是身体力行地践行佛教慈善的教义，在泰国建立了很多慈善组织，最有名的要属华侨报德善堂和义德善堂。1902 年由拉玛五世及华侨华人共同捐资建立的天华慈善医院（Thianfah Foundation Hospital），它的大殿内就供奉着一尊来自中国河南省洛阳市安乐寺的具有千年历史的木雕观音像。华侨华人不断弘扬慈善精神，推动泰国慈善事业的发展，在媒体宣传的助势下，塑造了华侨华人积极的社会形象，并在泰国社会中逐渐形成巨大的影响力，华人的信仰也借此得到泰国社会的文化认同和情感认同。观音信仰经华侨华人不断向泰国民间扩散开来。

7. 结语

本文主要以宝英大师、龙婆多、龙婆坤、龙婆本和龙婆卡贤五位高僧，以及波温尼威寺和海南蓬寺两座寺庙所加持的观音佛牌为研究对象，通过问卷调查，访谈及文献整理，对观音佛牌的年代、形象、特点进行了梳理，可以直观地看到观音佛牌经历了兴起、兴盛和沉淀三个时期。泰国佛牌在吸收观音作为其形象的时候，整体上保留了观音的特点，依旧保持中国化的身世和形象宣传了观音的起源和教义；同时又带有泰国化的供奉方式和功能特点，以佛牌特有的方式表达出来，以适应当地文化，达到制作发行佛牌的目的。

观音信仰在泰国的传播，在纵向上，经过华侨华人的家庭信仰传承，从而推动了汉传佛教在泰国的发展演变。在横向上，从家庭供奉、中式祠堂、华宗寺庙转向泰国各地寺庙发展，从以华侨华人群体为主的信众向泰国普通民众的跨群体扩展。

观音拥有慈悲的法相、正统的佛教地位，为不食牛肉或持斋戒的素食主义者提供了精神寄托，得到泰国社会的选择和接受，并融合于本民族文化之中。华侨华人群体积极融入泰国社会，其宗教信仰也进行了调整以适应泰国当地的社会文化环境，这就使得原来的观音信仰在内容和载体上都必然会发生变化，观音佛牌就是其中一个表达形式的创新。

因此，泰国佛牌中的观音是泰国文化和中国文化长期交往的结晶，是观音利用自身特点，积极适应泰国当地的环境与文化传统必然发生的一种文化嬗变。并在佛教的包容性和华侨华人的社会影响的共同作用下才得以认可并广泛传播的。观音信仰的传播，不仅是观音选择了“龙婆多”们，其实也是“龙婆多”们选择了观音。中国传统文化的传播，也应该以“观音”为鉴兼容并蓄，努力融入当地文化，实现表达形式的创新，创造有影响力的文化品牌。

此外，在问卷调查中，信仰观音的泰国人中有不少非华裔性少数群体，观音这种性别变化的能力是否也是泰国跨性别群体信奉的原因，由于没有收集到足够的目标群体进行调查，就没有在此展开，希望能在下一次研究中进行补充。

参考文献:

- Chantima, U. (2018). Producing amulets of value in Thai society. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 25(3), 27–59.
- Chua, A. L. (1998). Markets, democracy, and ethnicity: Toward a new paradigm for law and development. *The Yale Law Journal*, 108(1), 1-107.
- Draper, J., & Selway, J. S. (2019). A new dataset on horizontal structural ethnic inequalities in Thailand in order to address sustainable development goal 10. *Social Indicators Research*, 141(1), 275-297.
- Government Gazette, Ministerial Regulation No. 3 (B.E. 2520)*. (1977).
- Hua, S. (1997). A short discussion of Thai Kuan Yin's development. *Thinking*, 2, 86-90. (In Chinese)
- Khaowong, F. (2021). Translational strategy of pattern title of Phra Somdej into Chinese in emperor of amulets. *Chinese Language and Culture Journal*, 8(2), 21–38.
- Kobkit, P., Muhammad, C., Pathum, B., & Dechochai, U. (2021). Guanyin: The background of faith and ritual's of Ban-sunthornon community Yan ta khao sub-district Yan ta khao district Trang province Thailand. *Journal of Social Science Development*, 4(2), 64–77.
- Li, L.A. (2008). *The history and spread of Guanyin belief*. China Religious Culture Publisher. (In Chinese)
- Li, X.L. (2020). The sexual shift of Avalokitesvara and the soft and feminine character of Chinese buddhism. *Chinese Aesthetical Researches*, 15, 81–92/305. (In Chinese)
- Limyothin, P. (2013, Oct.29). *From tom-yam-kung to hamburger crisis*.
<https://web.archive.org/web/20110930081402/http://www.hu.ac.th/academic/article/Mk/Hamburger%20Crisis.htm>
- Luo, Y. (2016). Photo essay: Guanyin worship among the Thai Chinese. *Prajñā Vihāra: Journal of Philosophy and Religion*, 17(1), 107–129.
- OngSonPhaNamathurot. (1968). *Pathakatha tang rueang*. Prayoon Wong Printing Co., Ltd.
- Ou, S.J. (2009). Buddhist accommodate the spirit of equality and its ethical significance. *Studies in Ethics*, 2, 80–83. (In Chinese)
- Panyapa, R., & Thaminlad, A. (2022). The rules for Avalokitesvara bodhisattva devotees (Guanyin goddess). *Paṇidhāna Journal*, 18(1), 187–209.
- Phophai, P. N. (2018). The amulets and conveying through the ideologies, beliefs and religions in Thai society. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(2), 656–668.
- Sangiam, S. (2021). *The legend of princess Miaoshan: Becoming a bodhisattva under the influence of the three teachings*. The 6th National Conference on Chinese Studies, Thammasat University.
- Su, Y. L. (2011). *The mystery of Guanyin bodhisattva*. China Religious Culture Publisher. (In Chinese)
- Teapewroj, P. (2020). Srivijaya art Avalokitesvara bodhisattvas found in southern Thailand from the eighth to thirteenth centuries. *Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University*, 12(1), 157–179.

- Wu, Z.B. (2017). The development of Chinese Nikaya Mahayana Buddhism in Thailand. *Chinese Studies Journal*, 10(2), 169–185. (In Chinese)
- Wat Tum Singto Thong (2013, April 11). The history of Luang Poo Toh. http://wattum-singtothong.blogspot.com/2013/04/blog-post_4441.html
- Xie, L.J. (2015). *From the sacred to the secular: To research a Buddhism goddess Avalokiteśvara feminine artistic image*. [Master's thesis]. Central China Normal University. (In Chinese)
- Xie, P. (2006). *Chinese loving of Dhanin Chearavanont*. <http://www.chinaqw.com/news/2006/0107/68/12129.shtml> (In Chinese)
- Xie, Z.B. (2014). *Avalokitesvara statues and Buddhist art in Wei Jin Southern and Northern dynasties* [Master's thesis]. Northwest University. (In Chinese)
- Yu, C. F. (2012). *Kuan-yin: The Chinese transformation of Avalokiteśvara*. Commercial Press. (In Chinese)
- Zheng, J. Z. (2000). *Education culture study*. People's Education Press. (In Chinese)

A Comparative Study on Security Governing of Smart City: A Perspective of Taking Singapore and Shanghai for Example

Peng Lu¹

School of International Relations and Public Affairs, Shanghai International Studies University, Shanghai, China 200083. E-mail: winstonlulanto@sina.com

Wenni Bi; Weifeng Hu

NIO INC, No. 569, Anchi Road, Anting Town, Jiading District,
Shanghai China 20000.

Dan Dan

Beijing Institution of Technology, No. 5m South Street, Zhongguancun,
Haidian District, Beijing China 100081.

(received 28 July, 2022) (revised 23 September, 2022) (accepted 4 October, 2022)

Abstract

From the perspective of smart city security governance, combined with the development process of smart city, this paper analyzes the important role of security in smart city governance and construction. On this basis, by referring to the relevant research reports of domestic and foreign think tanks on global cities, the introduction of relevant city yearbooks, as well as the relevant research results of domestic and foreign scholars, the smart city security system is constructed, and the view on smart city security is formed in this paper. Secondly, by comparing the content of urban security in Singapore and Shanghai for reference, the important role of smart city security system model in smart city governance is further verified to provide reference basis. Make full use of the government, enterprises and the public in the integrity, coordination and adaptability of the three aspects, play a significant role in the construction of smart cities.

Keywords: Smart city system; City security; City governance

¹ Corresponding Author

智慧城市安全治理比较研究：以新加坡、上海为例

Peng Lu²

中国上海市大连西路上海外国语大学 550 号邮编 200083

邮箱: winstonlulandto@sina.com

毕文妮³; 胡伟峰⁴

中国上海市嘉定区安亭镇安驰路蔚来汽车 569 号邮编 201805

丹聃⁵

中国北京市海淀区中关村南大街 5 号北京理工大学邮编 100081

收稿日期 2022. 7. 28 修回日期 2022. 9. 23 接收日期 2022. 10. 4

摘要

本文从智慧城市安全治理视角出发, 结合智慧城市发展进程, 围绕安全在智慧城市治理与建设中的重要作用展开分析。在此基础上, 借鉴国内与国外智库关于全球城市的相关研究报告、相关城市年鉴介绍资料, 以及国内外学者的相关研究成果等, 构建了智慧城市安全系统, 形成了本文关于智慧城市安全的观点; 其次, 通过对比新加坡和上海在城市安全方面的内容借鉴, 进一步验证智慧城市安全体系模型在智慧城市治理中的重要作用提供参考依据。充分利用政府、企业、民众在整体性、协调性与应变性三个方面, 发挥智慧城市建设的显著作用。

关键词: 智慧城市系统、城市安全、城市治理

² Peng Lu(1989 —), 男, 博士, 从事城市安全、战略传播等研究。电话: 18521775789

³ 毕文妮(1985 —), 女, 硕士, 从事机械开发、精益制造以及智能制造等研究。邮箱: wenni.bi@nio.com 电话: 13586916012

⁴ 胡伟峰(1980 —), 女, 专家, 从事新能源、车网互动(V2G)等研究。邮箱: wenni.bi@nio.com 电话: 13917387863

⁵ 丹聃(1990 —), 女, 助理教授, 从事新能源战略研究。邮箱: dandan@bit.edu.com 电话: 18612229018

一、引言

（一）智慧城市要素在城市建设中的作用

从城市发展可持续角度看，智慧城市是未来城市在资源配置设置方面以最优化的形式，通过最大程度减少并消除城市中存在的“城市病”，从而实现城市健康和发展；从城市管理角度看，智慧城市各种新兴技术的高度集成、全面融合，未来城市将实现万物互联、及时感应，智能协同、城市管理服务精准化、科学化、智能化；从城市服务人性化角度看，智慧城市的发展宗旨是为民、惠民、便民，让城市生活更安全、更有序、更智能、更美好。智慧城市的兴起已经成为全球城市发展的共同目的，以提升城市能及、提升城市综合竞争力的驱动。

（二）战略系统要素

智慧城市战略是智慧城市能够实现“智慧”发展的重要前提，它以战略的思维，统筹和引导城市不断向智慧城市演变。但从战略的角度看，智慧城市战略作为能够实施并规划城市运行的“大脑”，它主要由战略愿景、战略目标、战略路径组成。

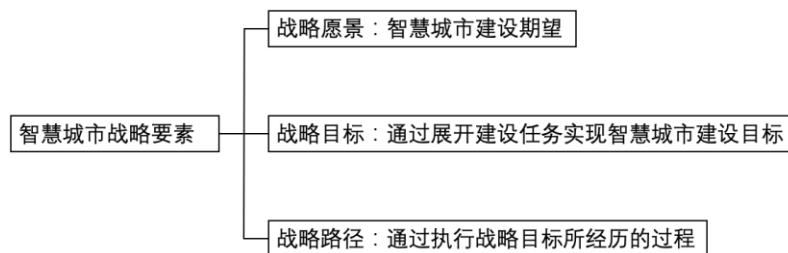

图 1：智慧城市战略系统要素

战略愿景

智慧城市的战略愿景是基于智慧城市发展相关的多重概念集合而来，它反映了城市的未来性质、定位、功能等内容。城市的性质是城市在一定的地区担负起更大范围的政治、经济和社会发展所处地位。城市的定位是对城市性质及其未来城市发展的选择，城市功能也是基于城市所在的位置和城市的定位设计一贯传承，三者是城市建设中的重要因素，也是实现智慧城市建设的战略愿景的重要依据和组成部分。

战略目标

智慧城市战略系统是通过其系统在城市建设中发挥重要作用和引导实现的，在战略系统中战略目标实现智慧城市系统发展的最终目的，同时战略目标的制定是基于智慧城市战略愿景确定而沿着正确的制定方向发展。

战略路径

战略路径是对战略目标所做的进一步细化，战略路径将智慧城市目标可实现进行周密部署和一系列实施，其主要体现在战略执行通过实现智慧城市愿景和目标为方向，并且通过多种战略路径完善智慧城市系统。

综上所述，智慧城市战略以城市发展为重要前提，通过其要素在城市建设中发挥重要作用和引导实现的，并打造安全的城市为保持城市的正常运转，以需求为导向，相应社会（民众与企业）诉求，建设便民智慧城市服务体系；聚焦服务、营商、交通、环境、医疗、教育、居民健康等重点领域。以大数据与机器学习技术的“智慧服务”为核心实

现智慧城市服务能力突破。

（三）安全平台系统要素

城市属于人工环境，在这种人工环境中所承担城市的经济、政治、文化、社会等职能，并且满足公民的各项需求。智慧城市的平台系统主要以支持和服务智慧城市的人民生活、环境保护等功能发挥重要作用，它是智慧城市中的一切活动范畴的载体。“信息化的基础建设”是智慧城市建设与运行的基础，智慧城市的平台系统主要反映城市平台技术、信息基础和城市建设逻辑。

智慧城市平台系统为智慧城市提供运行技术，是智慧城市从愿景变为现实的重要途径。如图2所示，智慧城市平台系统依托于三个部分组成，分别是：服务平台技术、网络平台技术和智能平台技术，每一部分分别包含了相应的组成内容。

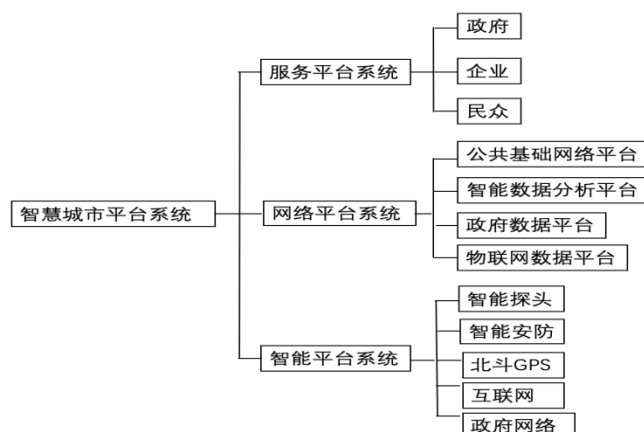

图2：智慧城市平台系统要素

服务平台系统

服务平台系统是实现对智慧城市系统运转支撑链接各类智能应用，为城市各类人群、各部门、各企业运行提供技术支持。主要实现让市民更具获得感和幸福感。一是更感安全。安防设施全覆盖，街面、楼宇、社区、单位、卡口层层防护，可防性事件大幅减少，市民安全感和满意度显著提升。二是更感便捷。服务事项“全部在线、全程在线”，服务的个性化、即时性程度大幅提高，办事足不出户。三是更感尊严。在机场、地铁等部署具备非接触、不停留、无感知的智能安检设备，配合智能图像识别系统等，能够精准识别好人、坏人，好人不会被无故怀疑为坏人，盘查从随机盲抽变为指向明确。为政府管理城市更有把控实力，为城市管理更有底气。

网络平台系统

网络平台系统是能够将地理上分散的系统和设备按不同形式连接起来。为政府、企业和民众提供职责明晰、分工负责、数据共享、联勤联动的协同治理模式。职责明晰，是指明确不同政府部门、政府不同层级承担的职责，明确相互之间的工作界面，职责划分一定要科学。

智能平台系统

以国家治理体系和治理能力现代化为方向，从四个方面着手，一是变经验治理为数据治理，经验很重要，但经验从本质上是主观的，难以即时感知所有风险，数据治理更科学，用机器替代人进行感知、研判和指挥，让数据提示风险，让数据辅助决策。二是

变应急处置为风险管控，让公民幸福感、获得感、安全感更加充实、更有保障、更可持续的角度考虑问题。三是变条块分割为条块融合，以部门是条、区是块，条块融合需要每一名公务员牢记自己是政府的一员、代表政府，通过建立机制确保事情落地，实现政府高效运转。四是变单打独斗为共建共治，人民群众是服务对象，也是依靠对象，必须坚持人机结合和专群结合找到一种组织群众的有效方式，服务于一个共同目标，即平安家园、平安社区、平安城市。

综上所述，智慧城市平台以支持和服务智慧城市的人民生活发挥重要作用，从信息技术建设方面看，智慧城市以无线网络媒介接入，对城市网络构建提高效率、起到更安全、更可靠的作用，通过先进的技术，以快速、安全和融合为特征为智慧城市建设提供有力保障与支撑。

（四）社会系统要素

智慧城市社会系统的发展是促进城市经济、社会、环境可持续发展，为城市人类打造理想的生活场所。因此，智慧城市贯穿“以人为本”的理念，全面发展智慧城市宗旨。智慧城市社会系统主要基于个人、人与人、人与社会之间的关系打造，为人类全面生活创造良好的社会环境考虑。

二十一世纪初，美国奇点大学的创始人库兹韦尔在《奇点临近》一书中阐释了人类与技术结合的观点，并把智慧城市中的人工智能超过人类的那一时刻叫作“智慧奇点”。雷·兹韦尔不仅是这一观点的提出者而且也是智慧城市中人工智能的重要实践者。

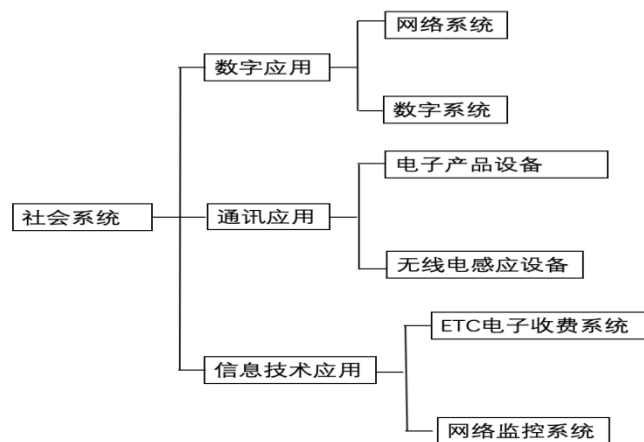

图 3：智慧城市社会系统要素

改革开放以来中国城市的建设与发展取得了巨大成就，尤其是中国在城市软、硬实力建设方面一直处于高质量快速发展的阶段和地位。长期的经济发展、社会发展扩张也导致了城市病的出现，医疗、教育、文化和服务等方面相对发展滞后和不足。政府通过建设智慧城市社会系统，以物联网、云计算为代表的新型技术，通过构建政府、企业和民众三大主体交互、共享的平台，为社会和城市治理提供更加高效、便捷和安全的城市服务工具。为市民、企业提供更丰富、更高质量的公共服务系统，打造城市是发展全球经济、全球信息、全球商品和人员流动的重要引擎。

综上所述，中国自古传承的社会是以“个体”为中心，向石子投入水中，水波纹层层叠叠向四周散去，由远及近，这种社会结构体现的是从“个人”向“群体”映射的社

会结构,是由内向外垂直联系的纽带。智慧城市社会系统的出现是新型网络社会系统更加符合当代人的追求和实用意义,为人的生活创造全面良好的社会条件。为了更加明确分析智慧城市中新一代应用技术如何影响和帮助人们展开社会活动所呈现出的新趋势和新特色主要通过公共行政方面提升行政办事效率,促进社会稳定、和平、公正、和谐的发展,同时创造良好的社会环境。

综上所述,智慧城市系统展现了城市系统如何发展成为有“智慧”特性的城市系统。其中,各类具有数字化和智能化以及智慧特征的城市系统与政府、企业、市民的智慧有机联系与协作是关键。通过分析智慧城市治理,其中,智慧城市相关概念以及智慧城市在规划思路和建设模式,尤其以智慧城市安全为主线展开,伴随着城市化进程加快,国家的各种社会矛盾和问题如何通过智慧化系统解决即是对城市和政府能力的考验,也是城市的新模式发展赢得未来的重要手段和途径。

二、新加坡智慧城市安全研究

(一) 新加坡城市安全研究

新加坡共和国 (Republic of Singapore) 实属东南亚的一个岛国,以全国政治、经济、国际航运、金融服务为重点经济发展目标。新加坡是一个拥有多元文化的稳定政局和高效的政府办事能力,使得新加坡是全球最国际化的国家之一,被誉为“亚洲经济四小龙”。纵观新加坡历史发展,新加坡在建国之初,经济弱小,城市面积仅在 719 平方公里,在世界各国面积排名第 164 位;人口更是只有 567 万,不足千万人口的国家,仅约为中国上海人口总和的 1/5,世界排名 106 名,老龄化占比 12.4%;自然资源也很匮乏,例如新加坡的淡水资源比较稀缺,基本上是通过马来西亚进口,新加坡的农业生产适用的土地面积不超过本国的 1%,其生产总值不足国民经济的 0.1%,绝大部分的粮食、肉类、蔬菜也是需要从马来西亚、泰国、中国、印度尼西亚等国家进口。除上述不利因素外,研究者发现新加坡本身存在其他短板和制约的因素,例如在建国初期人才、技术和资源等诸多不利因素下,新加坡如何经过 50 多年时间,在经济上创造价值,使人均 GDP 在 2022 年国内生产总值 7 万美元,在全球排名高达第六位,新加坡人民住房拥有率高达 91%,每万人拥有 24 名医生,并且每千人拥有私家车 110 辆,全国失业率仅为 2%。以上数据都能体现出新加坡是一个幸福且安全的国家。

基于全球民意调查显示 92% 的民众认为新加坡安全。说到安全问题,随着旅游业的发展,人们的出行最重要考虑的问题就是出行安全,新加坡民众对于国家安全非常有信心,主要基于三个主要原因:犯罪率低,街上总能看到巡逻警察和警察对犯罪的快速反应和及时处理的态度;其二,新加坡的治理制度是非常严格且严谨的,任何形式的犯罪行为,在新加坡都将受到严重的惩罚;其三,新加坡的犯罪处罚不仅仅是拘留和高额的罚金,而是肉体上的折磨。即便是偷盗行为在新加坡可能将受到鞭刑。

通过对新加坡城市安全体系资料的收集,系统梳理了新加坡城市安全和城市形象研究的有效经验,尤其在城市安全形象管理经验领域,在很多方面对全球城市安全形象研究提供了一定价值的经验与借鉴,并对生产安全、交通安全、能源设施安全、社会治理安全、网络信息安全、防灾减灾、应急管理等多方面总结城市安全体系发展规律。结合城市治理实施过程中的四大主旨要素,即:模式、制度、多层次协同管理和先进技术,

对新加坡的城市安全体系建设提供有效支撑。

（二）新加坡城市安全体系特征

新加坡是全球城市安全指数很高的城市之一，有着成熟和完善的城市安全体系。新加坡的城市安全主要特点是“依法治国，以人为本”。

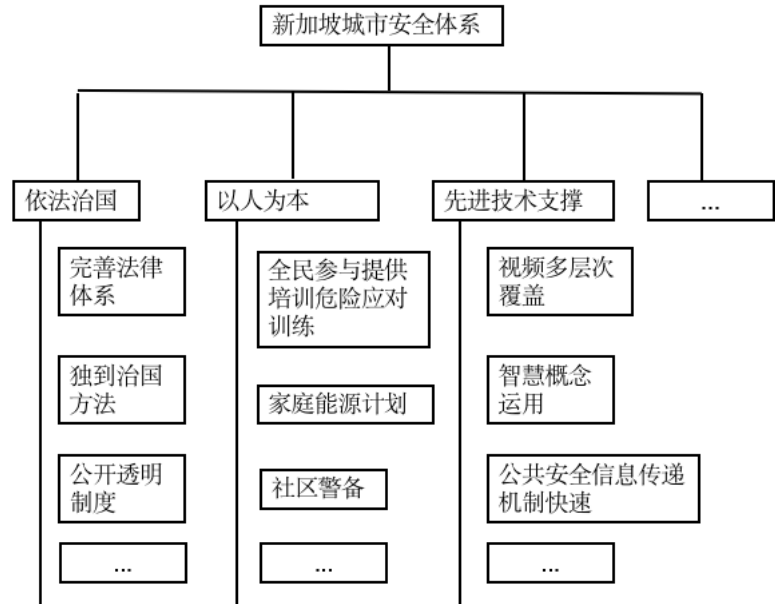

图4 新加坡城市安全体系（作者自制）

新加坡城市安全体系主要表现在以下方面：

一党主导政治的重要性。新加坡模式是新加坡社会发展取得巨大成功的基础，新加坡模式成功之处在于新加坡维持了长期的政治稳定和有效的社会治理。首先保证了政党连续执政性，长期为社会治理和服务主要表现在社会各方面要求严格管理，以法治为社会规范。同时建设智慧城市安全的核心要义应该回归“以人为本”，注重将技术与丰富的服务场景相结合，解决人们在城市生活中的实际问题 and 需求，以提高居民群众的安全感和幸福感；“依法治国”，注重有法可依、有法必依、执法必严、违法必究的立法执法联动机制，新加坡的法理依据消除人民群众“情大于法”的自卑心理；“以教为绳”，结合有关联机制、普及城市安全的预警意识，在民众之中推广对新加坡安全的认知。为此，新加坡在网络安全、交通安全、社会治安等城市安全在各个方面都有完善的法律法规体系，并且严格执行，严厉惩罚，用严峻的处罚机制打造法律震慑力。

新加坡《内部安全法》对维护新加坡安全起着绝对作用。新加坡《内部安全法》是新加坡宪法中重要的一部分，从20世纪40年代到60年代，《内部安全法》是新加坡左翼势力用来镇压新加坡百姓的有效手段。1965年新加坡独立后，新加坡虽然没有左翼派的威胁，但是新加坡人民行动党一党独大的局面至今没有改变，《内部安全法》也逐渐演变成新加坡政府统治的工具。从理论意义角度看，新加坡完善的法律体系深入到新加坡百姓社会活动、生活等方面，百姓遵守法律法规，新加坡可谓是名副其实的法治社会、法治国家。新加坡模式也是众多国家希望学习与效仿的模范国家。从现实意义角度看，新加坡长期排名全球安全国家之首，它在国家治理、国家安全和安全治理上有独到之处，新加坡有着完善的法制法规体系，它的经验是许多国家学习的榜样。从法理学

角度看,《内部安全法》不光涉及国家安全的案件,同时还设计监管和打击反对党,以及反恐等方面的案件。

新加坡警力资源保障。新加坡警力资源是社会稳定和安全的保障,新加坡的警力资源非常充足,警队成立于 1820 年,有着近 200 年的历史。新加坡现有警力达到 38000 余名,不包括游客在哪,新加坡的常住人口截止 2017 年 6 月底统计为 561 万人,相比较于警队的管辖范围而言,这样的警员分布密度非常大。

(三) 新加坡制度体系对新加坡城市安全保障

新加坡法律体系完善。从理论结合现实的角度看,新加坡拥有完善的法律体系,新加坡的法律在教育体系中,从幼儿园阶段就已经开始培养对政府行为的理解、认知和服从。它的法律深入到社会活动和生活等方方面面,并且能够有效的执行与实施,是屈指可数的法治社会。新加坡的高压管制在日常生活中随处可见,比如非医疗用口香糖,口香糖被禁止在新加坡境内销售;随地扔垃圾、公共场合吸烟、闯红灯过马路或不在规定区域过马路、地铁内喝水或者进食将被给予高额的罚款或鞭刑等惩罚。当地还有全世界最严格的进口法律,携带毒品入境或者藏毒贩卖是零容忍的,可以判处绞刑处罚,当地人认为这种处罚行为可以有效遏制住犯罪行为。

新加坡政府先进的管理理念。基于新加坡完善的法律法规体系,新加坡政府在城市管理和公共服务方面的效率、公开与廉洁是名副其实的。为了促进民众于政府之间的有效沟通和互动,拉近政府与民众之间的距离,政府提高政府工作透明度、实行问责制度、保证公共服务透明,让所有民众监督。通过新加坡政府部门、委员会和行业组成的协同体系相互协同、相互监督。

社会资本发挥着积极的作用。新加坡公共服务大多数提供是通过政府与社会之间合作完成,或者是通过政府向民营机构、社会组织购买服务获得,如公共交通服务就是由很多私营企业参与,提供养老和慈善服务,庞大的社会资本和积极参与的民众热心服务城市,共同建设新加坡。社会资本也扮演着极为重要的角色。

城市安全管理参与模式创新。新加坡在城市治理重提倡全民参与的社会治安理念,广泛动员和鼓励市民参与社会治安,建立和谐治安网络体系。新加坡的社会组织也是非常发达,比如志愿者组织、义工组织、宗教组织等都会积极参与到社区治理。在新加坡,每一座建筑物或者特定区域都有唯一代码,目的为了有效提高城市可识别性。先进的 GIS 技术被运用到城市管理之中,最终目标通过现代科技手段和全民参与的模式共同实现“全面物联、充分整合、激励创新协同运作”,促进城市社会经济与资源环境协同发展。

新加坡先进信息化制度。新加坡国家信息与通讯发展管理局 (Infocomm Development Authority of Singapore) 是新加坡信息与通信发展的政府机构,实行新加坡信息化建设,着眼于为城市管理和对民众的服务。2006 年就提出电子政府服务理念,新加坡国家信息与通讯发展管理局通过统一领导下的 21 个专业委员会、ICT 委员会、公共领域 ICT 指导委员会和公共领域 ICT 审查委员会四个方面,分别履行决策、协调、管理和执行等职能。有效且高效的实施开发资源,避免重复建设从而大幅度缩短了信息化政府建设开发工期,有效的提高了资金利用率,这也与前面提到的政府管理法律制度严格和完善有着密不可分的关系。

新加坡视频网络全市覆盖。新加坡先进信息化制度建设下实现了岛国网络监控全覆

盖，稳定的社会秩序发展。重点是城市公共安全体系完善，在城市公共安全运行方面，整个新加坡城市综合安全防控防范与治安监控整体技术协同联动，实现新加坡城市公共安全体系建设的基本原则。在城市公共安全管理信息方面，城市公共安全防范预警系统和公共安全平台响应机制上，监控系统基于网络传输、信息交互、数据共享等方面保证及时的、积极的响应公共安全执行过程的重点任务。据统计，新加坡的犯罪率为每 10 万人不到 500 起的数据。

新加坡城市电子化政府平台建设。新加坡在“全球 IT 网络化”建设方面是全亚洲最好的，在世界排名也位居第二，仅次于美国。新加坡电子化政府平台建设的目的是希望每一个用户通过电子方式提供的服务得到满意，并且打造每一个能够通过电子方式提供的服务都应该成为电子化的服务，最终实现“多机构，一政府”的无缝对接城市公共管理服务中心。通过一站式便民服务，将政府的公共部门、公用事业单位、公共交通、文化、公共医疗等各种民生信息服务融合，并且提供业务受理、督查督办、处理意见、意见反馈、跟踪回访等便民服务实现电子化政府平台解决所有民生问题，提高城市运行效率，保障城市运行安全。

新加坡的城市安全主要特点是“依法治国，以人为本”。建设城市安全形象的核心要义应该回归“以人为本”，注重将技术与丰富的实际服务场景相结合，解决人们在城市生活中的实际问题和需求，以提高居民群众的安全感和幸福感。新加坡完善的人性化城市基础建设也为新加坡市民和来新加坡旅游的游客提供人性化的城市服务，并在生活游玩的过程加深对城市的好感，提升市民和游客的对新加坡城市满意度，同时营造出良好的“智慧安全的城市形象”氛围。

三、上海智慧城市安全研究

（一）上海智慧城市战略系统建设的基础条件

上海作为智慧城市建设的先行者，需要提升智慧城市建设水平，成为影响中国智慧城市发展的重要城市。智慧引领城市为提供良好经济发展环境、投资环境和就业环境，为劳动力、资本领域和科技生产要素集聚聚集，也同时为建设智慧城市奠定了重要的基础。随着物联网与云计算科技的发展和衍生，上海作为引领智慧城市建设的领跑者通过运用智慧技术基础从互联网时代迈向物联网时代，将其逐渐渗入到城市管理系统和城市功能系统之中。因此在建设和提升上海智慧城市发展道路上稳步发展从智能技术基础设施升级入手，加强大数据分析运算能力，以加强智慧城市相关的制度建设，树立上海智慧城市建设的典范，也为中国其他城市升级智慧城市建设做出有效的参考作用。

在打造智慧城市的目标基于传统城市安全特征和建设体系，并在此基础上进一步加强城市智能技术的优化。传统全球城市安全主要体现在九个指标维度，分别是自然安全、生态安全、医疗卫生安全、食品安全、公共交通安全、公共场所设施安全、治安安全、社会保障安全 and 信息安全。

城市安全项目	相同点
生产安全	1、完善的法律法规体系基础支撑 2、政府、企业积极参与
交通安全	1、智能化交通体系管理 2、以人为本的交通系统
能源设施安全	1、注重能源建设、能源安全管理 2、提倡节能减排
社会治理	1、群防群治、协同治理 2、应急机制快速响应
网络安全	1、网络安全立法 2、培养全民网络安全意识
食品安全	1、完善食品法律法规制度 2、政府、企业、民众共同合作监管
防灾减灾	1、建设防灾防控社区、有能力抵抗灾害带来的影响 2、宣传防灾防控专业知识 3、定期培养皿中防灾技术
生态安全	1、健康的法律和严格的环境标准 2、普及环保教育
应急管理	1、建设安全社区 2、社会共同参与

表 1：传统全球城市安全指标维度

上海在城市安全建设方面，无论在传统城市安全角度或是智慧城市安全角度来看，始终坚持着力打造城市安全需要做到突出面向全球、面向未来，坚持对国际最高标准、最高水平，为提升经济发展动能、文化品质、城市治理水平等提供借鉴和帮助。致力于打造城市居民高品质生活，通过提升民众教育质量、卫生保健、就业、养老、住房和文化产业等公共服务，让所有生活在上海的人都能感受到这座城市所带来的幸福感、安全感和满足感。

（二）上海智慧城市平台系统环境搭建特征

智慧城市作为城市发展的全新形态，在充分利用大数据、云计算、互联网等科技创新成果基础之上，与以往各类型城市相比较，对于智慧城市安全平台系统环境搭建要求主要集中在以下几个方面：

智慧城市建设通过互联网、物联网的应用作为智慧城市搭建基础，智慧城市之所以能够实现实体社会与网络虚拟社会相融合，主要在于实现物联网与互联网的相互融合，这使得城市的网络应用和网络规模不断增大，通过无线宽带传输进一步减少市民使用网络等待的时间，平网络台系统的发达使得市民不再成为信息的接收者，大批的网民通过万物物联形式主动的参与信息的创造和发布过程。

政府通过“一网通办”数据总枢纽，实现跨部门、跨业务、跨层级的数据壁垒，实现政府服务标准化，通过统一身份认证、统一电子印章系统，有力支撑上海市各部门便捷高效的网上政务办理服务。

企业通过“一网通办”业务实现网上办事，服务在上海本地的外地创业者网上平台漫游服务，彻底解决企业以往办事材料多、业务跑腿大的问题。

在疫情防控期间，民众通过“一网通办”业务中的“健康码”有效的发挥其安全、便捷、有序的功能，政府通过健康码数据掌握各地区防疫情况，获取各地区人员卫生安全信息。

（三）上海智慧城市社会系统应用目标

上海智慧城市的概念涵盖社会和生活几乎所有范畴，智慧城市建设越成熟，使得上海智慧城市社会系统应用更安全、更方便，百姓获得幸福感、满足感更加强烈。上海智慧城市社会系统应用主要体现在智慧安防、智慧交通、智慧环保、智慧医疗、智慧教育

等多领域应用。通过数字化应用、电子产品应用、通讯系统应用为百姓生活创造便捷服务，给城市带来巨大的经济效益和社会效益。

在智慧交通的应用方面，智能公交车运用先进的GPS定位技术、3G通信技术、GIS信息地理定位技术，结合公交车辆运行环境、运行方式特点，加强智能公交调度系统完善，对缓解目前城市交通拥堵问题有着重要意义。

智慧安防是城市安全保障的刚需，没有智慧安防智慧城市无从谈起。通过整合城市安全管理服务平台，政府各部门综合性信息领域平台共享、共建、共治业务，丰富安防技术应用手段，提升市民生活品质，在城市公共安防涉及城市治安管理、城市安全生产管理、应急指挥等多个业务部门对数据资源采集、充分共享、深度挖掘、创新应用，从而实现城市战略规划、平台系统应用，以及社会系统运营现代化的智慧城市发展新路径。

（四）上海智慧城市安全面临的挑战

目前上海智慧城市建设在全国各地火热开展，“凡事发展到火热大干的地步，发热与发烧的界限往往会趋于模糊，需要在热潮中的冷思考显得极为重要”。鉴于智慧城市在建设过程中存在建设风险，以及在某些方面的研究明显不足，主要体现在**1. 感知方面不足**。尤其在各类要素高度聚集、高速流动的超大城市，凭借现有的感知能力不能满足精准管控的要求。首先是视频监控覆盖不全，对出入城市道口、机场、长途客运枢纽、码头等重要部位没有实现全面覆盖；其次是智能化程度不够高。虽然大部分城市采用摄像头技术辅助城市有序运行，但还主要依靠人力巡查视频监控，视频数据结构化程度较低；最后是感知手段不丰富。视频监控探测是目前最主要的智慧城市感知手段，高层建筑烟感装置、社区门禁系统、城市危化品监管装置、出入城市监控车辆识别系统等装置设备覆盖面不足，且尚未形成有效的互联网及物联网感知体系。**2. 应用方面不足**。政府部门在服务民众、服务一线、服务基层的导向未得到有效落实，部分智能系统、智能装备、网络使政府一线人员感觉“不好用”和“不管用”。在感受方面，绝大部分政府人员需要手动输入或操作系统，市民用户界面不够友善，操作繁琐且复杂。其次，政府部门服务效能差，导致智慧城市安全防范僵化，使得所有业务应用无差别的采用了隔断是安全措施，造成应用软件与实战需求不贴合，系统迭代效率低。**3. 互联功能不足**。互联存在应用不足首先是网络不互联。再用网络包括政府网、公安网、视频网等政府专项网络之间互相隔离、互不联通；其次是在政府部门系统不互联。主要表现在各地各城市系统不匹配，有些城市在建设智慧城市平台热衷建设“小而全”的系统平台，导致系统平台涵盖繁多的平台与系统，不仅在功能方面简单重复，而且标准不统一，在汇集整合信息资源等方面困难重重。最后是政府业务不互联。主要表现在网络和系统各行其道，政府各部门业务之间难以真正融合贯通。**4. 共享共建共治推行力度不足**。首先在数据方面政府各部门之间数据不共享，在建设智慧城市过程中认为“数据为王”霸占数据，导致迄今尚未形成城市数据的资源库共享。其次是设施不共享。智慧城市建设科技信息化建设普遍追求独享软件，堆积硬件储备，导致城市设施重复建设、重复投入情况严重，难以发挥全部效能。最后是智慧城市服务不共享。主要体现在人为将系统服务对象限制于本部门、本地区，从而导致科技信息化建设成果只为少数人服务。**5. 智慧城市创新不足**。尤其在智慧城市安全方面，政府在建设智慧城市没有主动把“互联网+”与“大数据”等数据创新思路与理念方法贯穿于智慧城市安全建设工作中。以上海为例，从2010

年的“世博会”到2018年与2019年的“进博会”，以及花样滑冰世界锦标赛、F1中国大赛等体育赛事，都是具有重大国际影响力的政治、经济和体育盛会，这些重大活动的安全保障工作集中体现在城市安全综合科技保障能力，为城市安全保障工作提供包括图像资源整合、无线电台联网、基础数据支持等强有力的技术支持与支撑，也为上海承担大型国际会议等安全保障工作积累了丰富的实战经验。面对上海在公共安全领域存在的大量风险与挑战，面对人民群众对法制、公平、安全等各个方面日益增长的新期待。

大多数风险研究多是来自于信息技术风险，包括国内一些技术性企业在智慧城市建设中争取利益的角度分析，虽然在建设智慧城市提供解决方案环节提出防范风险的保障策略，但是对智慧城市建设的安全风险有效分析的成果却并不多见，本文大部分智慧城市建设中出现的安全风险问题研究，皆在对上海智慧城市建设的潜在风险进行科学化和系统化的预警，使上海及中国其他城市在智慧城市建设的道路上更加安全和稳定。

四、新加坡、上海智慧城市安全体系比较

基于对新加坡、上海国际智慧城市安全体系资料收集、研究分析，对城市安全、交通安全、社会安全、网络安全、减震减灾、应急管理等城市安全相关系统进行相同与差异性分析与研究。总结“安全”是智慧城市安全发展的核心要素。

（一）智慧城市安全体系定义

随着城市现代化推进与社会的快速发展，伴随着城市快速建设，其中潜在的安全隐患、风险、事故等问题也不断发生。城市建立智慧的、先进的安全体系关系到社会发展的稳定。总结与分析国际城市的安全体系建设经验极为重要，为其他城市在建设智慧城市安全体系提供重要的借鉴意义。

智慧城市安全体系是城市管理体系中为了更有效的保障政府运行、企业权益以及公众生命安全，主要以常态化与应急性两种安全管理方式，以及在面对影响城市安全潜在风险与突发事件进行一系列综合治理的管理方法与手段。

（二）新加坡智慧城市安全体系特点

新加坡城市安全的主要特点是：“依法治市，以人为本。”尤其在城市安全、交通安全、社会安全、网络安全、防灾减灾、应急管理等城市安全的各方面有完善的法律法规体系，且严格执法、奖惩制度分明，用严刑的法律机制打造法律威慑力。

同时，新加坡拥有人性化的城市建设基础、现代化高科技应用，使其城市居民得到最人性化的城市服务。并在新加坡政府的安全宣传教育影响下，提升城市居民整体素质，打造舒适的“安全城市”环境。

（三）上海智慧城市安全特点

上海作为中国智慧城市建设的引领城市，在城镇化发展基础之上提出的，是未来城市发展方向指引，其发展目的在于“以人为本”的发展前提下，在新一代智能技术支持，运用智能科学技术基础建立基础设施、管理体系、经济投入、风险管理和可持续发展的战略协同，并主要服务于政府、企业和民众。实现城市智慧、和谐、平安的全面发展，实现民众过上幸福生活为前提。

从2017年末开始，在智慧政务、智慧城市建设的背景下，努力探索打造顺应时代潮流，并具有上海市特点的社会治理路径。“安全有序”已经成为上海这座城市的金字

招牌。上海城市在城市安全建设体系方面升级为城市大脑，打通公安、住建、交通、应急管理等部门的信息系统，为城市运行管理与应急处置提供有力支撑与保障。

（四）新加坡与上海智慧城市安全系统相同与差异特点比较

城市安全是城市发展的重要前提，打造安全的城市形象主要基于城市安全体系的构成和城市安全体系构成的要素。城市安全体系指城市安全管理主体为了保持城市的正常运转，当突发事件和不稳定因素到来能够提前预判，规避风险隐患和风险要素，并保证城市居民群众生命安全。截止 2022 年上海、新加坡城市在建设智慧城市安全方面投入情况看，通过打造高科技技术、数字技术手段，本着服务于城市居民、家庭和社区，建设实用的智慧城市为核心理念。

时间（年）	国家级城市名称	项目名称	事件发展状况
2019 年	上海	《上海智慧城市规划（2017-2020）》	1、以需求为导向，响应社会（民众与企业）诉求，建设便民智慧城市服务体系；以时空大数据技术作为智慧城市数据存储与处理基础、基于区块链的智慧城市身份认证与网络技术作为智慧城市数据安全保障机制，加速智慧城市建设的一体化；聚焦服务、交通、环境、医疗、居民健康等重点领域，以基于时空大数据与机器学习技术的“智慧服务”为核心实现智慧城市服务能力突破。
2019 年	新加坡	《智慧国家 2025 计划》	建设宜居和安全的社区生活； 便捷和可持续的交通资源； 打造可持续和韧性的未来城市； 智慧果理念核心通过三 C 技术：链接（connect）、收集（collection）、理解（Comprehend） 全球第一个智慧国家蓝图，新加坡建造世界首个智慧国。

城市安全体系主要为帮助城市更好的运行，保障群众百姓的生命安全。1、建立完善的城市治理体系；2、定位政府职能角色；3、完善全民参与机制；4、实现政府和其他组织部门的协同工作因素组成。通过对新加坡一线城市的经验借鉴，城市安全体系建立分别在交通安全治理方面、社会治安、能源建设安全、防灾减灾和应急管理目标等方面进行比较，并发现其他世界级有代表性城市也与上海和新加坡城市治理手段有着相似的同工之处。

城市安全系统	相同	差异
交通安全	智能交通发展	新加坡：多个交通子系统构筑高效、精致、便捷的一体化交通系统。通过家中高额税费减少旧车数量，维持交通秩序
	以人为本的交通系统	上海：公众在互联网交通安全综合服务管理平台上实名注册并开通账号后，可享受驾照和车检预约、办证办牌、违法处理和罚款缴纳、出行信息、信息查询、告知提示、信息公开、重点对象管理、交通安全宣传、业务咨询等服务
智能安全	统筹规划建设地下管廊	新加坡：系统效率计划委员会对新能源效率进行整体规划与管理；用节能汽车提高交通运输效率；推出新能源公共交通工具
	注重能源安全	上海：着力构建“多元结构、海陆并放”的供应体系；不断完善“一张网”天然气管网布局；加快提升上海市天然气储备能力；积极发挥气电联调作用；上海积极扩大天然气在交通领域的推广应用
	提升能源效率	新加坡：系统效率计划委员会对新能源效率进行整体规划与管理；用节能汽车提高交通运输效率；推出新能源公共交通工具
社会治安	社区警务机制完善	新加坡：本市民参与《社区安全与治安计划》；严格法治体系
	群防群治模式	上海：科技兴警、全力推进智慧公安建设。通过升级治安防控体系、构建全民安防模式、优化政务服务，推动城市体系和治理能力现代化建设
	高效反应机制	新加坡：法规制约、行业自律、媒体监管
网络信息安全	强化网络安全立法	新加坡：法规制约、行业自律、媒体监管
	提升社会网络安全意识	上海：重视互联网、发展互联网、治理互联网，形成了内涵丰富、科学系统的网络强国战略思想、依法治网、依法管网、确保互联网可管可控可用。坚持保安全是基本功，筑牢网络安全的“防火墙”。坚决守牢网络安全底线，坚持信息化是新引擎，以信息化培育新动能，用新动能推动高质量发展，坚持惠民生是落脚点，着力提供更优质的基础设施，信息服务和网络生态，让互联网更好的造福人类
	加强安全系统保护措施	新加坡：法规制约、行业自律、媒体监管
应急管理	建设安全社区	新加坡：实现“邻里互动”居民应急模式
	社会力量参与	上海：建立较为科学的应急管理体系，有效保障了城市安全运行。以“一案三制”建设为主要内容，按照“测、报、防、抗、救、援”六环节全过程管理的要求，全面加强应急管理工作

图5 新加坡、上海城市安全系统相同点与差异点（作者自制）

交通安全方面，通过对上海和新加坡的城市治理梳理，发现在交通治理方面的相似之处基于城市主要依靠智能化交通的发展。新加坡属于岛国，在有效的空间实施土地整合和交通战略规划，通过庞大的交通网络疏导将主干道车流引入备选道路，以保障城市交通运行畅通，并且通过建设大量的公共交通出行方式缓解城市中遇到的交通问题和交通压力。

新加坡在交通运行方面基于城市智能交通以交通信息为中心，与公共BAS系统、出租车系统、城市轨道交通系统、城市高速路监控信息系统、道路信息管理系统、电子收费系统、交通信号灯系统、道路交通通讯指挥系统和车辆GPS定位系统等的综合集成系统相互连接。新加坡车辆在注册信息时，必须配备有无线电（Radio Communication）感应设备，并在每辆汽车插入新加坡通行使用的储值卡，被称作每辆车车载单元（In-Vehicle Unit）。其主要作用是，当车辆经过电子道路收费系统（Electronic Road Pricing System）时，系统自动扣费。同时，新加坡使用电子道路收费系统，可以根据不同时间段，不同类型车辆自动差异化收费，实现城市交通运行情况的观测和调控。另外，车辆车载单元通过车辆途经方位，实现对所有车辆的定位与实时监控，保障有序的交通运行同时，也提供了城市安全的良好运行把控。并通过使用大量的公共交通来缓解城市的交通压力，在交通繁忙时，开放公共交通专用车道，以确保在公路拥堵时优先公交车通行。政府还通过加重高寿命车辆税收减少旧车数量的方式减少城市交通运转压力。

上海在城市交通运行方面，针对各大路口、卡口采用交通流量监控系统，实现视频大联网。针对热点区域覆盖，实现系统的交通快速智慧与响应。基于智能车辆抓拍前端，在车结构化数据越来越庞大，图片数据资料包含卡口抓拍车辆图片、视频微卡口、车辆卡口抓拍及解析之后的图片数据资源。上海在智慧交通建设主要依托于上海要实现高质量发展，数字经济是未来方向，通过布设无所不在的视频“神经元”系统，实现街道、

区域、城市数字化，生成海量交通相关数据；其次，数据成为资源后可以感知车辆通过路口状况。目前上海使用的自适应交通控制系统 Scats 系统不仅可以感知车辆通行情况，更可以感知非机动车与行人通过情况，能够满足上海道路交通管理的现实需求。

社会治安方面，在上海和新加坡生活基本不用担心安全问题。上海和新加坡城市社会治安做的好主要归功于警察执法力、行动力强和警界高能高效的警政力度，高效快速的在危险发生时反应机制，以及社会共同实施“群防群治”，“政府、企业和民众共同携手创建和谐社会”的模式实现社会治安稳定。

新加坡的社会治安主要体现在“依法治国，以人为本”之道。建设社会安全形象的核心要义应该回归“以人为本”，注重将技术与丰富的实际服务场景相结合，解决人们在城市生活中的实际问题和需求，以提高居民群众的安全感和幸福感；“依法治国”，注重有法可依，有法必依、执法必严、违法必究的立法执法联动机制，新加坡的法理依据消除人民群众“情大于法”的自卑心理；“以教为绳”，结合有关联动机制、普及城市安全的预警意识，提高城市防空能力、拓宽各种传播教育渠道，在民众之中推广对新加坡安全的认知。为此，新加坡在网络安全、交通安全、社会治安等城市安全在各个方面都有完善的法律法规体系，并且严格执行，严厉惩罚，用严峻的处罚机制打造法律震慑力。新加坡完善的人性化城市基础建设也为新加坡市民和来新加坡旅游的游客提供人性化的城市服务，并在生活游玩的过程加深对城市的好感，提升市民和游客的对新加坡城市满意度，同时营造出良好的社会治安氛围。

上海城市安全基于上海智慧公安建设中将大数据、云计算、物联网、人工智能等先进技术集成创新应用于公安工作之中，系统庞大、结构复杂、应用广泛，以安全为中心、以业务为抓手、以创新为方向、以发展为建设目标，将尖端科技集成并创新，支撑上海在城市治安安全重点打造，推进安全技术、安全业务与安全管理相结合，深化多元数据的开放应用与有效治理。在上海智慧公安建设推动与支持的作用下，有力支撑基层社会治安，城市会更加有活力、社会组织发展更加健康、社会治安综合治理体系更加完善、城市运行更加安全，进而有力保障上海城市社会治安良好的顺利实现。

能源建设安全方面，基于能源匮乏的短板，新加坡十分重视能源节约，并对能源建设、能源管理和能源安全问题的研究实施比较早，但是在能源建设问题方面经验较为丰富，同时以创建“低碳环保城市”为目标，推动城市低碳模式转变。

上海在新能源建设方面更加注重安全为本，再进一步提升城市能源保障能力基础智商，着力防范重大风险，适度超前规划建设重点新能源类型项目，持续推进天然气供应体系，并加快落实新增资源。进一步构建多元互补的新能源保障体系；其次，上海更加注重绿色低碳，进一步提高能源清洁化水平，大力推动风电、光伏等新能源规模化发展，进一步提高炭能源、非化石能源比重，推动能源经济、社会、环境协调发展；最后，上海更加注重新能源可持续发展，持续优化并完善行业发展变化的政策与机制，为能源中长期安全保障提供基础与支撑。

防灾减灾和应急管理目标，新加坡对于防灾减灾的法律对策是完善健全的，深处岛国国家对于防震救灾应急管理组织体系科学且严谨，并且有良好的灾后重建体系保障。

新加坡早在 1982 年就设立民防部队，主要作用是当国家遇到紧急危险时，能够作为先头部队提供消防、救护、医疗等职能，隶属于新加坡内政部门，有独立运作的能力。

新加坡在拥有完善的政策同时，在 1999 年新加坡政府还专门建立民防学院，并在学院内设有逼真的模拟训练场地和设施，训练场地既可以作为正规民防人员训练基地，也可以作为民防志愿者的训练营。并在 2002 年，增设意外指挥中心，可以同时处理六起大型意外事故。2003 年 9 月至今，新加坡民防部队免费向民众开设应急处理训练课程，截至目前，民防部队已经对外培训约六十万居民的志愿者。

上海城市安全运行虽整体上处于平稳有序的受控状态，但城市安全运行也面临一些新情况、新问题。上海的应急管理工作始终确立“小、大、实”三个方面共识。一是上海各方关注度高，应急管理无小事。任何的闪失都可能造成惊天动地的大事，二是上海作为特大城市，不出事也是不可能的，但要做到出了事必须有效应对。尤其应急管理是社会管理的重要方面，是责任政府不可推卸的责任，一定要明确应急管理工作职责，统筹好预警发布与响应工作。

综上所述，城市安全作为城市发展的重要部分组成，同时也反映城市潜在的各种问题隐患。城市安全塑造工作体量很大，其中要考虑多方面因素，从管理、服务、官员形象等等。只有消除不和谐的因素，才能创造并提升城市安全。在城市服务形象塑造方面，政府应该保持着公平、公正和公开的服务宗旨服务居民；在城市管理塑造方面，政府要对执法各个环节做到透明、干净、诚信，一旦有失公允都会遭到民众不满，对城市安全形象产生怀疑的影响。城市官员代表着城市公信力和执行力形象，官员如何做到“为人民服务、公正廉洁”的正面形象塑造，是居民百姓希望看到的人民公仆形象。在危机来临时刻能够挺身而出，积极主动帮助民众，与民众一起作战符合一个好的人民公仆形象。所以城市安全形象的塑造需要全方位的营造，为建设和谐的社会，城市国际化形象推广和可持续发展发挥重要积极作用。

五、 结语

城市是现代化生活的象征，它不仅仅为人们的生活提供了极大的便利，更是为人类的生活提供了最基本的保障，只有安全的城市发展才会让生活更加美好，一旦失去了安全这一基本的前提，再美丽的城市也会变得冷酷无情。客观上讲，城市是一个国家、一个地区、一个区域的政治、经济和文化交流中心，是具有人口集中、经济集中、财富集中、设施集中等鲜明特点。

本文通过对比新加坡和上海城市的城市安全系统的异同点研究，分别从城市安全法律法规制度在政府战略系统建设层面，进一步验证政府、企业、民众在整体性、协调性与应变性三个方面在智慧城市建设中的重要意义和价值。近 40 年来新加坡智慧城市的发展在先进的技术层面不断突破，自 2014 年新加坡启动“智慧国家”计划以来，确定关键战略包括：电子支付、国家数字识别、智能交通等业务，并对新加坡城市安全体系主要为帮助城市更好的运行，保障百姓的生命安全。上海作为智慧城市建设引领城市，在智慧城市发展更注重“安全”作为智慧城市建设与发展的核心要素。其发展目的在于“以人为本”为前提，通过新一代智能技术的支持，运用智能科学技术基础建立基础设施、管理体系、经济投入、风险管理和持续发展的战略协同，更有效的保障政府运行、企业权益以及公众生命安全。自 2017 年末开始，上海在智慧城市安全战略要素、平台要素与社会系统要素研究背景下实现服务城市市民与企业智慧、平安、和谐的全面发展。

综上所述,智慧城市安全研究是城市发展阶段面临的重要课题,研究智慧城市安全是智慧城市建设中是必不可少的研究方向,也是全球其他国家或城市建设智慧城市的重要内容。智慧城市建设周期性长,随着国家城市化进程加快,城市在发展过程中面临着人口快速增长、环境、交通、公共安全等一系列城市病挑战,其安全因素对社会建设与发展影响显著。

参考文献:

- He, Ch. (2014). Singapore: From smart city to smart nation. *China Information Industry*, 2014(12): 20-25.
- Kurzweil, R. (2011). *Singularity approaching* [Qi dian lin jin]. Beijing: China machine press.
- Li, D.R. (2012). The concept of smart city. *Engineering Research*, 2012(04): 313-323.
- Liu, X.H., & Lai, D.X. (2016). Singapore's "smart 2025" development plan. *China Construction Informationization*, 2016(09): 24-25.
- Ma, J.Y. (2020). *Smart city solutions in Singapore*. Shanghai Information Service Platform.
- Sun, J.Sh. (2017). Research on the Singapore model. *Taxation*, 2017(09): 109-119.
- Toppeta, D. (2010). The smart city vision: How innovation and ICT can build smart, livable, sustainable cities. *The Innovation Knowledge Foundation*.
- Wang, H. (2010). *Smart city*. Beijing: Tsinghua University Press
- Wu, Zh.F. (2013). Research on smart city construction model. *Journal of Surveying and Mapping Science and Technology*, 2013(03): 320-324.
- Yang, J. (2019). *Bansongyuan police station: Protect residents' safe life with smart public security*. Shanghai Comprehensive Political and Legal Governance Network.
- Zhen, B. (2015). Multi-pronged construction of safe city. *Liaoning Daily*.
- Zhou, Zh.R. (2004). *Building virtual government: Information technology and institutional innovation*. Beijing: China Renmin University Press.

Pragmatism: A Study of the Practices in YAN Yuan's Pragmatic Thought

Jakkapong Chodchoy

School of Liberal Arts, Eastern Asia University Pathum Thani, Thailand 12110

E-mail: best8923@hotmail.com Tel. 08-3633-6183

(received 30 September, 2022) (revised 19 November, 2022)

(accepted 6 December, 2022)

Abstract

As a pragmatic thinker who had been affected by the upheaval of the transition from the Ming and to the Qing dynasty since childhood, Yan Yuan advocated that the practices were learning the six arts, governing the country and benefitting the people. He advocated the practices to oppose sitting in meditation, talking about books and solving the problem of the deteriorating social atmosphere, which the traditional Confucian scholars in the Song and Ming dynasties advocated. At the same time, Yan Yuan also made a great contribution to the development of Confucianism and the concept of sage based on his standard of practices for governing the country and benefitting the people. Thereupon, the thought of Yan Yuan's pragmatic empirical school tends to Pragmatism. Although the practices in the thought of Yan Yuan's pragmatic empirical school are simple and easy to understand, they are incompatible with the intrinsic and extrinsic factors. This limited his practices to the personal realm, and it made Yan Yuan's the pragmatic empirical school was not as important as the School of Principle and the School of Mind in the history of Confucianism development.

Keywords: Pragmatism; YAN Yuan; The Pragmatic Empirical School; Practices; Confucianism

实用主义：颜元实学思想中的实践工夫之研究

卢志东¹

泰国 巴吞他尼 东亚大学人文学院 12110

邮箱:best8923@hotmail.com 电话:08-3633-6183

收稿日期 2022. 9. 30 修回日期 2022. 11. 19 接收日期 2022. 12. 6

摘要

作为从小受到明清之际动乱局势影响的实学思想家，为了反对宋明儒者静坐冥想、空谈著书的学风，解决社会风气败坏的问题，颜元主张实践工夫就是精习六艺而务期实用，以便经世济民。同时，颜元还以务期实用而经世济民为成圣的标准，为儒学发展的圣人观作出巨大的贡献，于是颜元实学思想倾向于实用主义。虽然颜元实学思想中的实践工夫浅显易晓，但因为是内在、外在的因素，导致他的实践工夫倾向于个人实践性，在儒学发展史上亦不同于理学、心学而得到重要的思想地位。

关键词：实用主义、颜元、实学、实践工夫、儒学

一、引言

颜元，生于明崇祯八年（公元 1635 年），卒于康熙四十三年（公元 1704 年），初因父亲颜昶养于蠡县朱氏，遂姓朱，名邦良，原字易直，号思古人，后自知身世，乃归宗复姓，改今名，更字浑然，号习斋，直隶博野县北杨村人，是清代初期反理学的北方大儒、教育家、实学派的创始人。他生长于朱氏基层小吏的家庭，从小受过国破家亡的影响，其父亲颜昶在关东下落不明，母亲王氏改嫁，留下他孤身一人在朱家，生活贫困艰难，一生从事种地、行医、教书，未曾出仕做官。晚年颜元曾于漳南书院讲学，生徒众多。不久，该书院遭大水淹没，他只好辞归故里，直至终老，享年七十岁。

在中国儒学发展史上，颜元被誉为清代实学派的开山鼻祖之一，他同明清之际的儒家学者一道，继承并发展传统儒学，提出践履实现以经世济民。在儒学看来，经世济民是指人伦日用之间修养心性和治理经世以国泰民安的实践活动，故而颜元实学思想中的实践工夫不仅有道德行为的意思，还包含安民济世、注重事功。由此，颜元实学思想中的实践工夫围绕着传统儒学“修己治人”的基本问题，展开出弃虚蹈实、树孔孟正学的自创途径，使得其学术思想充满着浓厚的复古主义色彩，对后世儒学发展具有启示意义，与此同时亦导向实用主义。

正如美国哲学家威廉·詹姆士（William James, 1842-1910）所指出的，“所谓的实用主义来自 pragma（π ρ α ν μ α）一希腊词语，即为行动，‘实践’（practice）与‘实践的’（practical）这两个字就是从这个词语来的。”（William, 1979）于

¹ 卢志东 Jakkapong CHODCHOY, 男，哲学硕士，泰国东亚大学人文学院商务汉语部讲师，主要从事中国古代哲学研究。

是，实践工夫在实用主义视野下是指人类的客观社会活动和生产劳动，亦是指让人能体会到真正有用的学问而达到人生理想境界的实现途径，其中蕴含着实践渊源、实践目标及实践方法，贯穿传统儒学“修己治人”的最高宗旨，成为儒者们必须深入研究的思想焦点，连颜元也不例外。

在学术上，梁启超（1873-1929）和胡适（1891-1962）都认为颜元的实学思想倾向于实用主义（Liang, 1996; Hu, 2003），因为实践工夫产生实际经验，实际经验就是认识的来源（Adeleye, 2017），然而他们并没有通过实用主义提到何谓其实践工夫的定义、本质及局限性。为了准确地了解并分析颜元实学思想中的实践工夫的定义、本质及局限性，本文根据实用主义的基本理论主要分为三个部分：一者颜元实学形成的社会文化背景；二者颜元实学思想中的实践目标；三者颜元实学思想中的实践方法，而后对颜元实学思想中的实践工夫进行分析与评价。

二、颜元实学形成的社会文化背景

由于朝政腐朽，官制败坏，教育衰颓，民生凋敝，农军暴动，矛盾激化，危机四伏，明朝变得极度虚弱，在极短时间内迅速灭亡，成为中国最后一个汉族王朝。尽管当时社会情势因战乱和阶级冲突而处于大动荡的状态，但是这个战乱期与阶级矛盾凸显期在中国思想史上也是既重要又繁荣的转变期。很多士人在这个残酷的现实社会面前反复思考关于明朝覆亡的历史教训，探讨旧的传统道德伦理和学术文化是否适应衰落的社会情况，于是他们提出新的主张和造福社会的方法。显然，明清之际学术思想和生活方式都发生了巨大的变化，并逐渐形成儒学发展史的新转折点。

到了清朝建国之初，社会经济形势愈来愈安定，满族统治者大体上承袭明朝专制主义的中央集权，并拉拢汉族知识精英来处理朝政，以巩固封建统治阶级及秩序，进一步加强思想控制并扫除反满思想。（Ren, 2003）清朝统治者大力提倡程朱理学，将这门儒学流派定为正统学派，还将理学所主导的《四书五经》注疏列入八股取士的考试内容之中，规定为科举考试的教科书和人才选拔的唯一准绳，要求考生必须将《四书五经》注疏背诵熟练，阐发古圣昔贤之千言万语，写成八股文章。而在明末清初士人们看来，八股取士的恶劣影响在于，科举考试不允许考生在考卷上自由发挥个人看法，在很大的程度上限制了封建知识分子的文化思想自由，将他们带入了功利思潮的陷阱之中，忽略了何谓人生实用的学问，并没有真正教导人学会何谓之德才兼备、为善去恶、习行经济，最后造成学风流弊，阻碍了国家社会治理的健康发展，“天下尽八股，中何用乎！故八股行而天下无学术，无学术则无政事，无政事则无治功，无治功则无升平矣。故八股之害，甚于焚坑。”（Yan, 1987）其实明末清初士人们不仅将明朝覆亡、科举制度的流弊现象归因于程朱理学，也对明代流行的阳明心学同样极为不满，对其空谈心性展开了全面批判，弘扬实事求是的功业精神，其中一个摒弃理学和心学的代表人物就是清代初期实学派的创始者颜元。

作为一位自身受国破家亡的影响最为惨痛的知识精英，颜元不回护、不保留地揭露出理学和心学都是社会文化风尚的弊害与杀人的利器，他指出：“果息王学而朱学独行，不杀人耶！果息朱学而独行王学，不杀人耶！”（Yan, 1987）又指出：

“两派学辩，辩至非处无用，辩至是处亦无用。盖闭目静坐、读、讲、著述之学，见到处俱同镜花水月，反之身措之世，俱非尧、舜正德、利用、厚生，周、孔六德、六行、六艺、路径；虽致良知者见吾心真足以统万物，主敬、著、读者认吾学真足以达万理，终是画饼望梅。”（Yan, 1987）

静坐读书、讲论著述都是朱学和王学最具体的修养途径，其共同目的就是存天理，灭人欲，事实上实践者却轻视实际经验，脱离客观事物的认识。颜元一齐指斥朱学和王学皆为“画饼望梅”的学问，他通过对这两大思想流派的完全否认和猛烈抨击，以所理想的真正尧舜周孔之教来反对宋明儒者静坐冥想、空谈著书的学风，表明了实学置于理学和心学的相对立场，体现出这两门支派的思想道路是根本不可调和的斗争。

为了彻底把理学的官学思想从牢笼中解脱出来，颜元以尧舜周孔之教来区分孔孟正学和程朱理学，“必破一分程、朱，始入一分孔、孟，乃定以为孔、孟、程、朱，判然两途。”（Yan, 1987）认为前者是真学，又认为后者是异端，故言：

“请画二堂，予观之：一堂上坐孔子，剑佩、觿、决、杂玉，革带、深衣。七十子侍，或习礼，或鼓琴、瑟，或羽籥舞文，干戚舞武；或问仁孝，或商兵、农、政事，服佩皆如之。壁间置弓、矢、钺、戚、箫、磬、算器、马策、各礼衣冠之属。一堂上坐程子，峨冠博服，垂目坐如泥塑，如游、杨、朱、陆者侍，或反观打坐，或执书吾伊，或对谭静敬，或搦笔著述。壁上置书籍、字卷，翰砚、梨枣。此二堂同否？”（Yan, 1987）

颜元一方面画出孔子佩戴着宝剑，领带七十二个弟子去精习六艺，身心双修，德行并进，认为孔孟正学的实践工夫是实用的学问，也是会解决社会虚伪败坏现象的道路，如果一个人务期实用，实践工夫只是学术，如果有很多人一样务期实用，实践工夫就可以改变乱世败俗的现象，“一人行之为学术，众人从之为风俗。”（Li, 2014）他另一方面还画出程朱是在闭目静坐，下笔著书，空谈寡实，造就死读书而懦弱无能的人才，认为程朱理学实践工夫不但百无一用，而且误国殃民，进而他还以社会情势的不良现象来指责程朱理学的实践工夫，批评其不能实用于天下之事，“误人才、败天下事者，宋人之学。”（Yan, 1987）由此看来，虽然颜元孔孟正学的理想形象突出了复古态度，但是复古态度显示出重实用的思想。

不仅是对理学的批判，有一次王法干曾经对颜元说道：“程、朱何可操戈？试看今日气运，是谁主持？家读其书，取士立教，致君临民，皆是也。”颜元辩驳道：“谓程、朱持世，尚过其分。十分世道，佛氏持三分，豪侠持三分，程、朱持三分，仙氏持一分，圣道焉得不皇皇表章也！”（Yan, 1987）颜元固然极力反对理学风行，然而他的看法是不只有程朱理学影响天下，其实还有佛、老以及英豪侠客的反满运动广泛盛行，致使圣学之道被忽略无视，尽废而无存（Wang, 2011），我们从特定社会十分混乱的环境和背景下，可以理解为什么颜元“以复古求解放”（Liang, 1996），以期继承真正的孔孟之道。

总而言之，颜元实学思想中的实践工夫主要由明清之际亲身受国破家亡的惨痛经历、传统道德伦理和社会文化的大转变、科举制度的流弊现象下形成。他实践工夫的重点在于实践者要针对社会现实状况，来解决国弱民贫的问题，惟有崇实黜虚，才能拯救亡国危机，带动百姓生活水平的提高，理论上表现出自己的实学思想立场，因回

归孔孟正学的本来面目而不同于理学结合佛、老，故而颜元的复古精神就是治理国事的体现，就是完成孔孟正学的理想，而且顺应了务实学风的时代潮流。

三、颜元实学思想中的实践目标

任继愈认为中国社会史有一个特点，就是君主专制的中央集权制度与自给自足的自然经济之间的矛盾长期存在。（Ren, 2003）自十七世纪以来，君主专制的中央集权制度逐渐处于腐朽崩解的状态。在自给自足经济的基础上，明末清初时代中国初始产生了资本主义的萌芽，劳动分工细化，农业、手工业及商业进一步迅猛发展，国内外市场既茁壮又繁荣，城市里还出现了新兴市民阶层，结果导致在这个封建时代的社会经济发展大潮中产生了一种新型生产关系的转化，雇工摆脱了人身依附的关系，取得了出卖劳动力的身份自由，这体现出雇主和雇工之间在形式上是平等的。（Zhang, 1994）于是，我们从特定社会经济的条件下能看到中国新式资本主义在一定程度上影响到颜元实学思想中的实践目标，使他对圣人观作出了新的定义和解释，并广为普及。

作为最高端的理想人格，圣人是达到“天人合一”人生理想境界，心性纯善，有深沉的社会责任感，有从政治国平天下之才能的楷模。在儒学看来，实践工夫是成圣的关键和方法，人若不力行实践，那便不能成圣。颜元指出：“圣人亦人也，其口鼻耳目与人同，唯能立志用功，则与人异耳。故圣人是肯做工夫庸人，庸人是不肯做工夫圣人。”（Yan, 1987）大部分人成不了圣人的原因就在于以为圣人是道德完美无缺的人，以为圣人是什么都会做的人，以为圣人是从来都没有过失的人，事实并非如此，圣人就是人，他与庸人之间的区别只是以立志和用功来划分的。所谓的立志是指成圣的实践起点，也是指成圣的实践方向，“人须知圣人是我做得。不能作圣，不敢作圣，皆无志也。”（Yan, 1987）颜元特别强调立志是作圣的坚实基础，若不坚定志向和意志，内心就会举止轻浮，前功尽弃，最后作圣的最终目标也只是空想、空谈。所谓的用功是指立志成圣的表现，也是指千百事功的实践途径，如果只立志而不用功，实践者根本就把握不了古圣先贤之道，颜元认为“人必能斡旋乾坤，利济苍生，方是圣贤。”（Yan, 1987）又认为“孔子与三千人习而行之，以济当世，是圣人本志本功。”

（Yan, 1987）圣贤既要立定治国理民的远大志向和意志，又要为国家与民族建功立业，造福生民，成就千百事功。所以，立志和用功在颜元的实践工夫中是成圣的重要过程，展示颜元对国家社会的情怀，表现出明末清初士人“以济当世”的精神共识。

颜元认为“上下精粗皆尽力求全，是谓圣学之极致矣。不及此者，宁为一端一节之实，无为全体大用之虚。如六艺不能兼，终身止精一艺可也。”（Yan, 1987）圣人就是“实才实德之士”（Yan, 1987），身通六艺当然是最理想的实践方法，然而成圣的关键不一定在于精通所有的学问，而成圣的真正关键在于专门精通的一个实用技艺学问，因而颜元将圣人观分为两种类型：一者通才；二者专才。（Wang & Yan, 1994）

通才在颜元实学思想中作为最高端的圣人，他是因身通六艺而会治理国家、安定社会、为百姓安居乐业的实用人才。而专才在颜元实学思想中则是另一种圣人，是持之以恒，坦诚务实，终身精通一艺的完人，“学须一件做成，便有用，便是圣贤一流。试观虞廷五臣，只各专一事终身不改，便是圣。”（Yan, 1987）专才显然代表着明清之际劳动分工细化的社会经济现象，即使在某一种技能中习以为常，目无全牛，专才

亦能成为“转世之人”（Yan, 1987）。成圣的主要标准在颜元看来就是身通六艺，做事实物，把身心奉献给社会，把事功放在第一位。这样，我们可以将他实学思想中的圣人定义为由身通六艺、能经世致用的完美崇高之理想人格，也可以说在明末清初资本主义萌芽冲突的封建时代，它前所未有地动摇了传统儒学的圣人观，使得颜元实学思想中的通才、专才在这个特殊历史背景下成为新式的理想人格，充分体现成圣必须达到务期实用的要求。

不论是通才还是专才，他们都是颜元实学思想中的实践工夫的最终目标。虽然颜元继承传统儒学的成圣之道，认为“学者，学为圣人也。”（Yan, 1987）但是颜元实学思想中的圣人观的显著特点在于身通六艺、务期实用，只有务期实用，实践者才能成圣而把握事功之学的精神实质。我们毫不怀疑务期实用是真正培养人成圣的工夫，也是最核心、最根本的内涵，而且蕴含着经世事功的注重，对儒学理想人格的塑造具有指导意义。

四、颜元实学思想中的实践方法

正如威廉·詹姆士曾经批判先验唯心主义既渺茫又无用，认为其实质只是令精神空洞抽象。（William, 1979）同样，作为一位竭力反对先验唯心主义的批判者，颜元十分注重实践工夫，而实践工夫既是实学思想中的核心概念，又是认识万物的客观真理的现实活动。颜元从实践工夫的角度上来批判理学、心学的说教是空疏学问，他指出：“见理已明而不能处事者多矣，有宋诸先生便谓还是见理不明，只教人明理。孔子则只教人习事，迨见理于事，则已彻上彻下矣。”（Yan, 1987）又指出：“心中思想，口内谈论，尽有百千义理，不如身上行一理之为实也。”（Yan, 1987）真正的实践工夫不是理学思想家、心学思想家所主张的静坐冥想、空谈心性，而是实行。所谓的实行，在颜元实学思想中就是从感性的直接经验发源的实践方法，也是“见理于事”的实践过程。既然实行必须通过感性的直接经验获得真知，那么真知的起源一定来自实行，只有实行才能让实践者所下的工夫一定达到精熟。显而易见，实行的性质就是行先知后，而该行学说代表着一个实学的特征，它证明了行高于知。为了解决实践工夫与实践事功脱离开来的问题并拯救社会风气的虚浮不实局面，颜元强调“重习其所学，如鸟数飞以演翅。”（Yan, 1987）于是将“习”这个字解释为：“思过，读过，总不如学过。一学便住也终殆，不如习过。习三两次，终不与我为一，总不如时习方能有得。”（Yan, 1987）时习就是反复实行，实行必须与实际经验相结合，只要以自己的感性经验去体会客观真理，在事上磨炼一往无前的身心，如此便导致了实践者将有实用价值的学问去经世致用，为国家社会转危为安，增进民生利益。

不仅有行先知后，颜元实学思想中还有另一个实践方法就是复古精习六艺。所谓的六艺是指尧舜周孔时代的六门课程：礼、乐、射、御、书、数，礼是指典章制度、礼仪活动及行为规范，乐是指艺术，包括着诗歌、音乐及舞蹈，射是指射箭，御是指驾驭车马，书是指习字、著文，数是指计算、算法。（Yang, 2004）六艺在中国教育史上可谓是最古老、最丰富的学问技能，亦是中国古代学术的渊源，成为培养实践者文武全才的实践基础。因此，颜元十分重视六艺，将六艺视为做工夫的实施内容、实

施过程，又视为古圣昔贤的遗教。（Zhang，2008）为了继承古圣昔贤之真传并力图恢复高尚的复古理想，颜元指出：“周公以六艺教人，正就人伦日用为教，故曰‘修道谓教’。”（Yan，1987）六艺是修道的根本内容，也是为教的工具，还是国计民生、人伦日用的纲领。（Zhang，2008）只要实践者下学上达，不断精习六艺，增进实际学问，就能完成实德、实行，“古者学从六艺入，其中涵濡性情，历练经济，不得躐等，力之所至，见斯至焉。”（Yan，1987）其实颜元实践者不一定只精习六艺，而且他还强调实践者须要掌握着其它实际有用的学问，“博学之，则兵、农、钱、谷、水、火、工、虞、天文、地理，无不学也。”（Yan，1987）虽然精习六艺在颜元实学思想中包含着复古理想的实践方法，然而精习六艺的目的对颜元的理解来讲并不是死守古圣先贤旧学，而是托古造福社会（Wang & Yan，1994），故此复古理想既是尧舜周孔之道的实现途径，又是治国安邦、成就大业的高明手段，成为颜元实学实践性质的一大特色。

综上所述，不论是行先知后还是复古精习六艺，这些实践方法都反映了颜元对明清之际社会实际情况具有深刻的了解和丰富的经验。所以，颜元实学思想中的实践方法不但符合功利论，克服了理学、心学之影响局限，还起到了扭转社会风气，匡救时弊，关注实际事务的社会作用。我们从上述颜元思想的阐发中可以确实体会到颜元一生中极力提倡经世济民的实用学说，以求得真实学术，扭转风世，树立了扶危济难之功的崇高抱负，为儒学实践工夫作出了伟大卓越的贡献，其中蕴含着儒学的价值观念与理想追求。

五、颜元实学思想中的实践工夫之分析与评价

至此，颜元所论的实践工夫内容广博，涉及到个人实践、社会生活实践等层面，他提出实践工夫必须依靠务期实用，而务期实用就是经世济民的本质。我们将颜元实学思想中的实践工夫定义为通过务期实用而经世致用的践行过程。于是，实践工夫代表着颜元实学思想中的独特象征，它体现出明清之际士人对社会责任的共同意识，同时也体现出实践者要以务期实用来检验真知，而达到理想目标，完成了传统儒学“修己治人”的实践要求。无论从社会文化背景，还是实践目标及实践方法的角度上，我们都可以看到颜元实学思想中的实践工夫由对理学、心学影响封建社会文化的否认和批判产生，并反复强调实践者须要学以致用，由此颜元实学思想中的实践工夫因实践事功的效验而表现出其实践工夫倾向于实用主义。威廉·詹姆士曾经指出：

“实用主义的方法不是什么特别的结果，只不过是一种确定方向的态度。这个态度不是去看最先的事物、原则、‘范畴’和假定是必须的东西；而是去看最后的事物、收获、效果和事实。”（William，1979）

通过颜元所提出的行先知后学说中的理论分析，我们发现颜元的实践工夫浅显易晓，人人在现实生活中都会体会到这一点，因为颜元对实践工夫的说明和论证都明确有具体的认识，只要实践者通过践履实现，他们就获得真知的必然结果。这个道理的确是很充分的。

实际上，由于意念来自知，知产生自觉，人人在普遍常识中必须通过知去实践，因而知的功能是实践的指导，也是实践的动力，设定了实践者能够达到的实践目标。

然而，既然人人各有对事物的不同认识，各有不同的经验，那么颜元重行的道理就导致了他的实践工夫脱离认识论的辩证法，并不符合知行关系的另一种客观现实。从实用主义来思考颜元实践工夫中的局限性，若不以知作为实践工夫的指导，那么人凭什么标准来正确分辨行之对错、实虚呢？同样，若不以知作为实践工夫的指导，那么人如何知道自己践履实现而成为“实才实德之士”呢？如何践履实现而能经世致用、安定民生呢？这个问题之所以导致了颜元对实践工夫认识和思考的不太全面，是因为颜元从客观因素现状的浅表层次上，来批判理学和心学的实践工夫，并没有深切体会到这两门支派到底有什么真实的内涵和相互作用。因此，虽然颜元非常重视经世致用，但因为行先知后说的缘故，它影响了他的实践工夫倾向于个人实践性，最后无法发展到社会实践性，又无法发展到科学实践性。（Yang, 1973）

我们以上探讨了颜元实学思想中的实践工夫的局限性，那么为什么实学在中国儒学发展史上不同于理学和心学两门支派，而得到了十分重要的思想地位呢？学术界一般归结为三点：一者颜元的家庭身份不是书香门第，亦未任官，从小没有受到良好的教育文化，使得他的学术思想比较狭小；二者理学、心学在理论上都是高端完善的学术思想，连颜元都要从理学、心学的理性思维方式上吸收某些思维形式和推论方法，结果就导致他的学术思想很难以经世济民，担当大任，并无法突破封建思想藩篱；三者实行比静坐读书、讲论著述体现出具体而必然的效果，代表着实用主义的实践途径，然而颜元对宋明儒者所提出的静坐读书、讲论著述进行批判并没有受到同时代的其他儒者的普遍承认，因为静坐读书、讲论著述都是儒者们一代传一代的修养活动。

思想是人类对万事万物的观察和思考，人类思想是在社会文化的背景条件下随着不同的客观因素和时代变化下产生，而且这个世界实际上不存在完美无缺的人，那么世界上也就不存在完善的思想，颜元实学思想也是这样。尽管颜元的实践工夫理论学说自身有弊病，但并没有表示他的实践工夫不能实用，因为真正的实践工夫在颜元看来就是复古精习六艺以经世济民，而复古精习六艺只是托古安定国家社会的实践方法和实践性质，即使六艺被废除，实践者也能经过亲身行动的经验 and 效用，去实现经世济民的政治理想，所以颜元固然力主复古，但是他的实践工夫却意味着现代化。

在颜元实学思想的历史地位方面，褒贬评价自清代以来甚多，如张伯行（1651-1725）以颜元之学为霸学，断言“习斋之说，亦可以杀人”。（Zhang, n.d. as cited in Zhu, 2006）方苞（1668-1749）批判颜元是学术界的蛀虫，“害于斯世斯民”。

（Fang, 1983）梁启超高度评价颜元“举朱陆汉宋诸派所凭借者一切摧陷廓清之，对于二千年来思想界，为极猛烈极诚挚的大革命运动”。（Liang, 1996）可见，如前所述的学者不是以客观化理论的角度来评价颜元实学思想，而只是以个人思想立场和社会历史条件的变化来评价，最后便缺乏了对其初衷性质的准确评价，是以对颜元实学思想之初衷性质的客观评价是值得继续专门研究的问题，亦是本文的研究建议。

作为明末清初反理学的重要代表，颜元实学思想中的实践工夫证明了这个学说蕴含着巨大的实践价值与现实意义，能让我们得到有益的启示。其实践工夫的现实意义并不局限于明末清初，并且具备实用的当代价值。随着经济迅速发展，社会转型，实践脱离实际的现象弊病，至今仍然是我们一直都思考并探讨的普遍问题。在颜元的实践工夫中，我们可以以实践事功来效验真知，实践事功的效验可以让我们深入挖掘出

颜元实学思想中的实践工夫之内涵，对后世儒学发挥出经世致用、利济苍生的积极作用。

参考文献:

- Adeleye, J.O. (2017). Pragmatism and its implications on teaching and learning in Nigerian schools. In M. Pehlivan & W.X. Wu (Eds.), *Research Highlights in Education and Science 2017*(pp. 2-6). Iowa: ISRES Publishing.
- Fang, B. (1983). *The complete works of Fang Bao*. Shanghai: Shanghai Classics Publishing House. (In Chinese)
- Hu, S. (2003). *The complete works of Hu Shi* (vol.6). Hefei: Anhui Education Publishing House. (In Chinese)
- Li, G. (2014). *The complete works of Li Gong*. Beijing: People's Press. (In Chinese)
- Liang, Q.C. (1996). *Chinese academic history of the recent 300 years*. Beijing: The Oriental Press. (In Chinese)
- Liang, Q.C. (1996). *Intellectual trends of the Qing dynasty*. Beijing: The Oriental Press. (In Chinese)
- Ren, J.Y.(Ed.). (2003). *A history of Chinese philosophy* (vol.1). Beijing: People's Press. (In Chinese)
- Ren, J.Y.(Ed.). (2003). *A history of Chinese philosophy* (vol.4). Beijing: People's Press. (In Chinese)
- Wang, B.Z., & Yan, G.H.(Eds.). (1994). *General history education ideology* (vol.4). Changsha: Hunan Education Publishing House. (In Chinese)
- Wang, S.N.(Ed.). (2011). *Chinese thinkers through the ages* (Qing1). Beijing: Jiuzhou Press. (In Chinese)
- William, J. (1979). *Pragmatism: A new name for some old ways of thinking*. Beijing: The Commercial Press. (In Chinese)
- Yan, Y. (1987). *The complete works of Yan Yuan*. Beijing: Zhonghua Book Company. (In Chinese)
- Yang, G.R.(Ed.). (1973). *A short history of Chinese philosophy*. Beijing: People's Press. (In Chinese)
- Yang, T.Y. (2004). *Translations and annotations of analects of Zhou Rite*. Shanghai: Shanghai Classics Publishing House. (In Chinese)
- Zhang, D.N.(Ed.). (1994). *A history of Chinese materialism*. Zhengzhou: Henan People's Publishing House. (In Chinese)
- Zhang, Q.Z.(Ed.). (2008). *History of theories of Chinese thought* (Ming-Qing Volume). Guilin: Guangxi Normal University Press. (In Chinese)
- Zhu, Y.L. (2006). *A critical biography of Yan Yuan Li Gong*. Nanjing: Nanjing University Press. (In Chinese)

The Role of the Overseas Chinese Communities in Northern Thailand as Soft Power under China's Belt and Road Initiative

Panupong Jannarongsorn¹

Sirindhorn Chinese Language and Culture Centre, Mae Fah Luang University,
Chiang Rai, Thailand E-mail: panupong.sclc@mfu.ac.th

Suppakorn Khonkhlong²

School of Sinology, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand
E-mail: suppakorn.kho@mfu.ac.th

(received 21 April, 2022) (revised 20 August, 2022) (accepted 6 December, 2022)

Abstract

Overseas Chinese recently become the most widespread ethnic group in the world, especially in Southeast Asia since 2013, China has proposed a policy called “Belt and Road Initiative” which was adopted by the Chinese government. Therefore, the roles and importance of overseas Chinese people have been raised increasingly. Due to the policy implementation, the Belt and Road Initiative requires people-to-people connectivity and good public relations between people in the area. Therefore, overseas Chinese people may become one of the most essential core groups that connect and create relationships among people. In the northern part of Thailand, there are plenty of overseas Chinese people who have settled in this area. In other words, the immigration of the overseas Chinese is the starting point of China's soft power separation in Thailand through the way of life, culture, tradition, education, economy, etc. to enlighten people around the area and assist them to understand the culture. Hence, it can be said that overseas Chinese in the northern part of Thailand may be a center of decentralization specifically focusing on soft power and they may also be involved with the main important pillar point of the policy called the Belt and Road Initiative.

Keyword: Belt and Road Initiative; Soft Power; Overseas Chinese Community

¹ Corresponding author

² Assistant Professor Suppakorn Khonkhlong, lecturer.

บทบาทของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนของไทยในการขยายอิทธิพล รูปแบบอำนาจอ่อนของจีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ภาณุพงศ์ จันทรณรงค์ศรี

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ประเทศไทย

อีเมล panupong.sclc@mfu.ac.th

ศุภกร คนคล่อง

สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ประเทศไทย

อีเมล suppakorn.kho@mfu.ac.th

วันรับบทความ 21 เมษายน 2565 วันแก้ไขบทความ 20 สิงหาคม 2565 วันรับตีพิมพ์บทความ 6 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

ชาวจีนโพ้นทะเลถือเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีการกระจายตัวอยู่ตามทั่วโลกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ที่ประเทศจีนได้มีการเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางสู่ประชาคมโลก ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลจึงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินข้อริเริ่มฯ จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลกลายเป็นอีกหนึ่งสื่อกลางสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ซึ่งในบริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยเป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนโพ้นทะเลพำนักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และการอพยพเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเลนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจอ่อนของจีนในไทย โดยผ่านทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้คนในพื้นที่มีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนอาจเป็นสื่อกลางในการกระจายอำนาจอ่อนของจีน ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

คำสำคัญ ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง อำนาจอ่อน ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล

1. บทนำ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 ประเทศจีนได้ทำการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดประเทศ ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์มีการนำเสนอนโยบาย “ดึงเข้ามา” (引进来) และ “ก้าวออกไป” (走出去) เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้นักลงทุนชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศจีน และส่งเสริมให้นักลงทุนชาวจีนก้าวออกไปทำธุรกิจที่ต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มาตลอดระยะเวลา 30 ปี และได้กลายมาเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการค้าใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก และในเวลาต่อมาปี ค.ศ. 2013 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (习近平) ได้นำเสนอแนะนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (一带一路) ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเส้นทางสายไหมโบราณทั้งเส้นทางการค้าทางบกและเส้นทางการค้าทางทะเลที่ฟื้นขึ้นมาใหม่ จากที่เคยเป็นเส้นทางการค้าธรรมดาที่ได้กลายมาเป็นเวทีของความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้การเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีนนั้น เป็นที่จับตามองของโลกเป็นอย่างมาก โดยมีหัวใจหลักสำคัญคือ การลดการกีดกันทางการค้า การส่งเสริมความร่วมมือทางนโยบาย การเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศ การบูรณาการทางการเงิน และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเข้าด้วยกัน ซึ่งการดำเนินข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดซึ่งการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ยุทธศาสตร์ของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางมีความมุ่งหมายที่จะสร้างสัมพันธ์ทางมิตรภาพทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ มากกว่า 60 ประเทศทั่วโลก เพื่อที่จะให้มีประโยชน์และผลลัพธ์สูงสุดระหว่างทั้งสองฝ่าย โดยการส่งเสริมความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมทั่วโลก และพัฒนากลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ครั้งนี้ ให้ประสบความสำเร็จสูงสุดต่อไป (Xu and Yin, 2021)

ศักยภาพของชาวจีนโพ้นทะเลในข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เป็นหนึ่งในเนื้อหาที่สำคัญของนักวิชาการที่กำลังศึกษาภาษาจีนในต่างประเทศ นักวิชาการบางคนเชื่อว่าข้อได้เปรียบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับบทบาทของพวกเขาในการสร้างริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง วิชาการเชื่อว่าข้อได้เปรียบนี้ เอื้อต่อการบูรณาการที่ดีขึ้นในการก่อสร้างเส้นทางดังกล่าวของจีนกับประเทศอื่น ๆ หัวข้อของชาวจีนโพ้นทะเลกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จึงได้มีการกระตุ้นการวิจัยอย่างกว้างขวางขึ้นในแวดวงวิชาการ ปัจจุบัน งานวิจัยเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลและข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางทางสามารถแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 3 ประเภท อันดับแรกคือการวิเคราะห์ศักยภาพของชาวจีนโพ้นทะเลในบริบทของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (the Belt and Road Initiative) อันดับที่สองคือ การวิเคราะห์บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลในบริบทของแผนนโยบายดังกล่าว และอันดับสุดท้ายคืออิทธิพลร่วมกันระหว่างการสร้างแผนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง กับชาวจีนโพ้นทะเล รวมทั้งอิทธิพลเชิงบวกและเชิงลบ (Yan and Zhou, 2021)

กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวเป็นอัตลักษณ์ที่ส่งต่อสืบทอดกันมา พบว่ากลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วซึ่งมีความถนัดในด้านการค้าขายมากกว่าชาติพันธุ์จีนกลุ่มอื่น ๆ กล่าวได้ว่าการค้าขาย เป็นอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นสำหรับชาวจีนกลุ่มนี้นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มชนที่มีแนวคิด คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ที่ยังยึดติดกับการปฏิบัติตามรูปแบบของความเป็นจีน เช่น การใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เทศกาล ประเพณี ดังปรากฏให้เห็นประกอบเป็นย่านวัฒนธรรมจีน หรือไชน่าทาวน์ตามเมืองใหญ่ ๆ หรือเมืองสำคัญ ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน การรวมตัวเป็นกลุ่มชนของชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย เป็นการแสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแนวคิด คติความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ที่สืบทอดยึดถือปฏิบัติส่งต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็เป็นการแสดงออกให้ ผู้คนภายนอกได้รับรู้ความมีตัวตนและบอกตำแหน่งของกลุ่มสังคมชาวจีนของตนด้วยการนำเสนอผ่านอัตลักษณ์ที่โดดเด่นออกมาให้คนภายนอกได้รู้เห็น ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้มีความคมชัดยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างความแตกต่างความน่าสนใจ เช่น การเล่าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา เป็นต้น (Kupthanaroj, 2015)

ชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นอีกหนึ่งสะพานสำคัญที่จะสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนให้เข้าใจวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าชาวจีนโพ้นทะเลนั้นมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลก และสาเหตุที่ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการลี้ภัยหนีสงครามเนื่องจากปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง ความยากจนและภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น จะด้วยปัจจัยใดก็ตามการที่ชาวจีนโพ้นทะเลอพยพไปยังต่างแดนนั้นถือเป็นการนำเอาวัฒนธรรมจีนไปเผยแพร่ต่อคนในพื้นที่ของประเทศนั้น ๆ และด้วยเหตุนี้เองชาวจีนโพ้นทะเลอาจกลายเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมจีนได้ดีมากยิ่งขึ้น ประกอบกับประเทศไทยมีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพมาเข้ามาและกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศ และเป็นที่น่าสนใจว่าการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมทั้งด้านวิถีชีวิต คติความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ภาษา อาหารการกิน และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น โดยหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์สงครามภายในของประเทศจีนระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ (共产党) และพรรคก๊กมินตั๋ง (国民党) ยังหาข้อยุติไม่ได้จนกระทั่งปี ค.ศ. 1949 สาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ถูกสถาปนาขึ้น จึงทำให้กองกำลังทหารของพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของจอมพลเจียงไคเช็ค (蒋介石) กลุ่มหนึ่งต้องถอยร่นไปยังเกาะฟอร์โมซา (美丽岛) หรือที่เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันคือ เกาะไต้หวัน (台湾岛) ส่วนกองกำลังทหารอีกกลุ่มหนึ่งที่ประจำอยู่ที่มณฑลยูนนานจำเป็นต้องถอยกำลังทหารมายังบริเวณประเทศพม่า แต่เนื่องด้วยโดนกองกำลังทหารของพม่ากวาดล้างโดยมีการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้กองกำลังทหารที่หลบหนีจากการกวาดล้างของพม่าหลังไหลเข้ามาอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยและได้ตั้งรกรากถิ่นฐาน เกิดเป็นชุมชนจีนโพ้นทะเลที่กระจายตัวอยู่บริเวณพื้นที่บนดอยภาคเหนือของประเทศไทย และมีการผสมผสานของวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้ากับ

วัฒนธรรมจีน ซึ่งเห็นได้จากสถานที่ต่าง ๆ บนดอยบริเวณภาคเหนือของไทยจะปรากฏกลิ่นอายวัฒนธรรมของจีนอย่างเห็นได้ชัด

ฉะนั้น การที่ชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยถือว่าเป็นอีกหนึ่งสื่อกลางในการกระจายอำนาจอ่อนของประเทศจีน เพื่อมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนั้น มีผลมากน้อยเพียงใดต่อชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือของไทย สามารถเป็นกำลังสำคัญของจีนแผ่นดินใหญ่ในการที่จะขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวมาสู่ประเทศไทยได้หรือไม่

2. ชาวจีนโพ้นทะเล

คำจำกัดความของชาวจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese) หมายถึง ชาวจีนที่ยังรักษาไว้ซึ่งสัญชาติจีนและชาวจีนที่ถือสัญชาติได้หัวน เรียกว่า “หัวเฉียว” (华侨) ถ้าหากเป็นชาวจีนที่แปลงสัญชาติเป็นสัญชาติของประเทศที่ตนอาศัยอยู่จะเรียกว่า “หัวเหริน” (华人) และลูกหลานของชาวจีนที่เติบโตนอกเหนือจากแผ่นดินจีนจะเรียกว่า “หัวอี้” (华裔) (Watchareeya Y., 2018)

2.1 การอพยพไปต่างแดนของชาวจีนโพ้นทะเล

ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนได้มีการบันทึกไว้ว่า ชาวจีนเริ่มมีการเดินทางออกนอกประเทศตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และเนื่องจากการค้าระหว่างประเทศและการเดินทางทางทะเลในสมัยราชวงศ์ถัง มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้จีนมีการไปมาหาสู่กับประเทศแถบเอเชียอาคเนย์บ่อยครั้ง การติดต่อค้าขายมีความคึกคัก มีผลให้พ่อค้าบางส่วนตัดสินใจที่จะลงหลักปักฐาน และมีชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น ในสมัยราชวงศ์ซ่งอีกด้วย ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิง มีพ่อค้าชาวจีนเดินเรือสำเภาตามเส้นทางทางการค้าทางทะเลเข้ามาค้าขายในกลุ่มประเทศหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้มีการแต่งงาน สร้างครอบครัวกับคนพื้นเมืองจนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดกันมาถึงในยุคปัจจุบัน (Wang, 2006)

ในศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงที่มีการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกซึ่งตรงกับยุคสมัยราชวงศ์ชิง เนื่องจากอุตสาหกรรมของประเทศตะวันตกกำลังเฟื่องฟู มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากในการขุดเหมืองแร่และสร้างทางรถไฟ แต่เนื่องด้วยในยุคสมัยนั้นของจีนมีประชากรจำนวนมาก แรงงานค่าแรงต่ำ สภาพทางสังคมยากจน ประเทศจีนจึงตกเป็นเป้าหมายในการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก เกิดการปล้นหรือการล่อซื้อชาวจีนเป็นจำนวนมากเพื่อไปใช้แรงงาน แต่ทว่าชาวจีนเหล่านั้นกลับถูกทอดทิ้งไว้ยังประเทศปลายทางและไม่ได้กลับแผ่นดินเกิด หลังจากเกิดการปฏิวัติซินไฮ่ (辛亥革命) ในปี ค.ศ. 1911 ประเทศจีนก็ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบกษัตริย์เป็นสาธารณรัฐจีน แต่สถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคง ยังมีการต่อสู้กันระหว่างพรรค

คอมมิวนิสต์กับพรรคก๊กมินตั๋ง ไม่ว่าจะเป็นการสู้รบทางอุดมการณ์ทางการเมืองหรือทางกองกำลังทหารต่างก็ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบกับบางพื้นที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายอย่างหนัก สร้างความยากลำบากให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนตัดสินใจที่จะลี้ภัยสงครามทางการเมืองและหลบหนีภัยธรรมชาติไปยังต่างแดน

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า สาเหตุการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลไม่จะเป็นการติดต่อเพื่อการค้าขาย การถูกซื้อไปเป็นแรงงาน การลี้ภัยสงครามทางการเมือง การหลบหนีจากสภาพความยากจน และหลบหนีภัยธรรมชาติล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกมุมโลก และอาจกล่าวได้ว่าชาวจีนโพ้นทะเลเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นฐานที่มีจำนวนเยอะมากที่สุดในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ที่มีจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่มากที่สุด

2.2 บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลในต่างแดน

การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างแดนของชาวจีนโพ้นทะเล พวกเขาไม่ได้แบกมาเพียงแค่ความหวังที่จะมีชีวิตรอด แต่ยังได้นำเอาวัฒนธรรมจีนที่ถือเป็นอำนาจอ่อนเข้าไปเผยแพร่ยังประเทศปลายทางอีกด้วย เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาในระยะแรกไม่ได้รู้จักพื้นที่ในประเทศปลายทาง ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ต่อมาพื้นที่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ร่วมกันนั้นถูกเรียกว่า “ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล” (唐人街) (Wang, 2006) ซึ่งพวกเขายังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมของพวกเขาไว้ เช่น การกราบไหว้บรรพบุรุษ ภาษา อาหารการกิน ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น ทำให้คนในพื้นที่ของประเทศนั้น ๆ ค่อย ๆ เรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนโพ้นทะเลมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลายๆ ด้าน เช่น วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ คำศัพท์ใหม่ที่เพี้ยนมาจากภาษาจีน เป็นต้น

1. บทบาทชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต

การอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลในช่วงแรก ๆ พวกเขาไม่ได้รับการศึกษา มีเงินทองติดตัวไปไม่มากมายนัก และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอีกทั้งยังได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นพลเมืองชั้นสามจากคนในประเทศปลายทาง จึงทำให้สภาพความเป็นอยู่ของพวกเขากลายเป็นไปอย่างยากลำบาก ดังนั้นอาชีพที่พวกเขาจะทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวมีเพียงไม่กี่อาชีพเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นหลัก เช่น เป็นแรงงานในเหมืองแร่ คมนาคมแบบหาม เป็นต้น แต่เนื่องด้วยสภาพความเป็นอยู่ของชาวจีนโพ้นทะเลไม่ได้ดีนัก ทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนปากกัดตีนถีบเก็บหอมรอมริบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น จากความมานะอดุสาหะของพวกเขาทำให้พวกเขามีทุนทรัพย์มากพอที่จะมีธุรกิจเล็ก ๆ เป็นของตนเอง เช่น ร้านอาหาร ร้านซักรีด ร้านขายของชำ เป็นต้น

2. บทบาทชาวจีนโพ้นทะเลในปี ค.ศ. 1979 - ปัจจุบัน

หลังจากประเทศจีนได้ดำเนินการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศจีนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 เริ่มมีกระแสอพยพของชาวจีนใหม่อีกครั้ง เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่มีการศึกษา มีความสามารถทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการเคลื่อนย้ายที่สูง

กว่าชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต ส่งผลให้วัตถุประสงค์ในการเดินทางออกนอกประเทศแตกต่างไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ต่างก็สามารถพบเห็นชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่ในรูปแบบการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านต่าง ๆ หรือการเข้าไปลงทุนในบริษัทข้ามชาติของประเทศต่าง ๆ ทำให้ธุรกิจของชาวจีนโพ้นทะเลในต่างแดนอาจมีส่วนสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

2.3 บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลกับการกระจายอำนาจอ่อน

เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลกกว่า 198 ประเทศและมีจำนวนมากถึง 60 ล้านคน (Chen, 2018) จึงทำให้รัฐบาลจีนเล็งเห็นว่าชาวจีนโพ้นทะเลอาจกลายเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของประเทศจีน จริงอยู่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว แต่ในปัจจุบันหากจะอาศัยเพียงชาวจีนโพ้นทะเลกับการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมในการกระจายอำนาจอ่อนเพื่อช่วยกระตุ้นการขับเคลื่อนนโยบายนั้นนั้นไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ทำให้จำเป็นต้องมีการพึ่งพาในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

1. สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล

การกระจายตัวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกของชาวจีนโพ้นทะเลส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลเป็นแรงสำคัญในการช่วยจีนขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง โดยทั่วไปกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า และกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่

กลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า หมายถึงกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปอาศัยในต่างแดนเป็นกลุ่มแรก ๆ ชาวจีนโพ้นทะเลในรุ่นนี้มีการรวมตัวอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อการอยู่รอด การพัฒนาร่วมกัน การเชื่อมโยงความรู้สึกและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด บ้านเกิด และอาชีพเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง และการแบ่งกลุ่มในรูปแบบนี้เริ่มมาจากการรวมตัวกันของสมาคมลับในช่วงของราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ที่มีการเพิ่มสูงขึ้นทั้งในเรื่องจำนวนของชาวจีนโพ้นทะเลและเรื่องของศักยภาพทางการเงิน ส่งผลให้สมาคมชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่ากลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า

หลังจากที่ประเทศจีนดำเนินการเปิดประเทศ ขอบเขตการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารของกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลกับประเทศจีนในด้านต่าง ๆ ก็ใกล้ชิดกันมากขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา เป็นต้น จนเกิดเป็นเครือข่ายที่แทรกซึมซึ่งกันและกัน และในปัจจุบันการดำเนินนโยบายฟื้นฟูวัฒนธรรมของจีนจำเป็นต้องพึ่งพาพลังของกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลในการช่วยเผยแพร่และส่งเสริมเสน่ห์ของวัฒนธรรมจีน

2. ด้านสื่อและเทคโนโลยี

เดิมทีการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลมีมาตั้งแต่อดีตแล้ว โดยผ่านการดำรงวิถีชีวิตอยู่ในประเทศนั้น ๆ จนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันการพัฒนาการทางด้านสื่อและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การเผยแพร่ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นไป

อย่างง่ายดาย สะดวกสบาย และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยมีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ผ่านทางวารสาร จีน โฆษณา แอปพลิเคชันความบันเทิงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศจีน และแอปพลิเคชันที่ใช้ในการสื่อสาร เช่น Wechat Weibo Facebook Twitter เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันชาวจีนโพ้นทะเลบางส่วนได้มีการจัดทำสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนและให้ความรู้เรื่องการไปเรียนต่อที่ประเทศจีนผ่านทางสื่อต่าง ๆ เหล่านี้เป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น เพจป๊มภาษาจีน หรือ “加油站中文” เป็นหนึ่งในเพจที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนผ่านช่องทาง Facebook โดยคุณชัยรัตน์ กิตติคุณผดุง นอกจากจะเป็นเพจที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนขั้นพื้นฐานที่ “ง่าย ๆ” แต่ “แน่น ๆ” แล้ว ยังพยายามเสาะหาความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนที่สนุกสนานและเข้มข้นมาให้ผู้ติดตามในเพจอีกด้วย ทำให้ปัจจุบันมีผู้ติดตามเพจป๊มภาษาจีนมีจำนวนมากถึงสองแสนกว่าคน (อ้างอิงจาก เพจเฟซบุ๊ก: ป๊มภาษาจีน 加油站中国)

3. ด้านการศึกษา

การศึกษาภาษาจีนของชาวจีนโพ้นทะเลมุ่งเน้นไปที่ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลและบุคคลที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก การศึกษาถือเป็นการบ่มเพาะบุคคลให้มีความรู้และความเข้าใจในภาษาจีนให้กับประเทศและสังคมชาวจีนโพ้นทะเล ทั้งนี้โรงเรียนสอนภาษาจีนยังเป็นเวทีสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมจีน นอกจากนี้ยังเป็นอีกหนึ่งวิธีสำคัญในการสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมจีนเพื่อให้ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลตระหนักถึงถิ่นที่มาของตนเอง และอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษ

4. ด้านบุคลากรชั้นยอด

เป็นกลุ่มชาวจีนที่ประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ มีผลงานโดดเด่นในสาขาอาชีพของตนและการดำเนินงานต่าง ๆ มีอิทธิพลทั้งในระดับชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลจนถึงระดับนานาชาติ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีเกณฑ์หรือมาตรฐานอะไรที่สามารถแบ่งประเภทของบุคลากรชั้นยอดได้ แต่สามารถใช้จุดเด่นทางด้านอาชีพมาจำแนกออกได้เป็น 4 ด้านหลัก ๆ คือ บุคลากรชั้นยอดด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและบุคคลที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีการกระจายตัวอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศจีนในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

3. ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับชาวจีนโพ้นทะเล

3.1 ภาพรวมและความเป็นมาของขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ในระหว่างเดือนกันยายนกับเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013 นายสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีน ได้เสนอแนวคิดสร้าง “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” พร้อมกับขั้วริเริ่ม “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” ในระหว่างการเยือนคาซัคสถานและอินโดนีเซียตามลำดับ ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจึงเป็นชื่อย่อของ “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” และขั้วริเริ่ม “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21”

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ไม่ใช่การยกระดับเส้นทางสายไหมโบราณแบบง่าย ๆ และไม่ใช่มโนคติทางภูมิศาสตร์ของ “แถบ” กับ “เส้นทาง” แต่เป็นเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศและผลิตภัณฑ์สาธารณะที่จีนอำนวยความสะดวกทั่วโลก เป็นข้อริเริ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เปิดเผยและเอื้ออาทร แก่นแท้ของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางทางคือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเป็นแกนหลัก การแลกเปลี่ยนนโยบาย การเชื่อมต่ออุปกรณ์ การรวมและหมุนเวียนเงินทุน การเชื่อมโยงจิตใจของประชาชนเข้าด้วยกัน เชื่อมต่อกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ เพื่อค้นหาแรงขับเคลื่อนใหม่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจโลก และสร้างเวทีใหม่แห่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมีหลักการร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในการร่วมกันหารือ การร่วมกันสร้างและการใช้ผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นหลักการพื้นฐานของการผลักดัน โดยการรวบรวมความคิดในวงกว้าง ปรีชาหาหรือกัน เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ปรีชาหาหรืออย่างเต็มที่ ถือความเสมอภาคเท่าเทียมและความสมัครใจเป็นพื้นฐาน จัดการเสวนาแลกเปลี่ยนตามสมควร เพื่อแสวงหาความเข้าใจร่วมกัน รวมไปถึงจุดตัดของความร่วมมือและจุดร่วมเพื่อการพัฒนา

การร่วมกันสร้าง คือ ต่างฝ่ายต่างใช้ความได้เปรียบของตนเอง และใช้กำลังของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยทุกฝ่ายเป็นผู้เข้าร่วม ผู้สร้างสรรค์ และผู้สร้างคุณูปการที่เสมอภาคเท่าเทียม อีกทั้งยังเป็นผู้รับผิดชอบและแบกรับความเสี่ยง สร้างเวทีสมทบทุนเพื่อความร่วมมือ และดำเนินความร่วมมือของตลาดฝ่ายที่สามอย่างแข็งขัน ส่วนการใช้ผลประโยชน์ร่วมกัน คือ ตระหนักถึงประโยชน์และความสนใจของอีกฝ่ายที่เข้าร่วมความร่วมมือ ใช้ประโยชน์จากผลงานการสร้างสรรคและการพัฒนาในประเทศรายทาง ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศเหล่านี้ ตลอดจนส่งเสริมผลงานนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศรายทางเพื่อผลักดันการพัฒนาสีเขียว ในปี ค.ศ. 2015 คณะกรรมาธิการการพัฒนาและการปฏิรูปแห่งชาติจีน กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์จีน ประกาศ “แผนการและปฏิบัติการผลักดันร่วมกันสร้างแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” โดยระบุว่า การร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จะต้องเป็นไปตามหลักการพื้นฐาน โดยปฏิบัติตามเป้าหมายและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิบัติตามหลักการ 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ยืนหยัดในการเปิดสู่ภายนอกและความร่วมมือ ยืนหยัดความกลมกลืนสมานฉันท์ เอื้ออาทร ตลอดจนยืนหยัดปฏิบัติตามหลักการของตลาด อำนาจผลประโยชน์แก่กัน และได้รับชัยชนะร่วมกัน มีแนวคิดหลักในการรักษาสันติภาพและความร่วมมือ เปิดเผยและเอื้ออาทร เรียนรู้และศึกษาซึ่งกันและกัน

พันธมิตรของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ครอบคลุมพื้นที่แผ่นดินใหญ่ เอเชีย-ยุโรป-แอฟริกา เปิดสู่หุ้นส่วนทั้งหมด ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา การร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ได้รับการตอบรับอย่างแข็งขัน จากประเทศและองค์กรระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น จนถึงปลายเดือนมีนาคมปีนี้ รัฐบาลจีนได้ลงนามเอกสารความร่วมมือกับ 125 ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ 29 แห่ง รวม 173 ฉบับ (CRI Online, 2019) ปูทางไปสู่ประเทศแอฟริกา อเมริกาใต้และแปซิฟิกใต้ เพื่อร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง นอกจากนี้ แนวคิด

หลักยังถูกระบุลงในเอกสารที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ กลุ่มจี 20 เอเปก ตลอดจนองค์กรในระดับภูมิภาคอื่น ๆ อีกด้วย โดยมีทิศทางการพัฒนา มีการจัดตั้งกลไกที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้มีการบริการเพิ่มมากยิ่งขึ้น การผลักดันและดำเนินโครงการความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการผลักดันการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีคุณภาพสูง จีนจะจับมือกับประเทศต่าง ๆ ร่วมกันประสานงานด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา และดำเนินโครงการความร่วมมือที่สำคัญในด้านต่าง ๆ เพื่อผลักดันการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายในการสร้างสรรค์ ให้เป็นหนทางแห่งสันติภาพ หนทางความเจริญรุ่งเรือง หนทางการเปิด หนทางสีเขียว หนทางนวัตกรรมใหม่ หนทางอารยธรรม และหนทางความสุจริต ตลอดจนหาหนทางผลักดันกระแสโลกาภิวัตน์ให้พัฒนาในทิศทางที่เปิดกว้าง ให้อภัย อำนวยประโยชน์ สมดุล และได้รับชัยชนะร่วมกัน

3.2 ความเชื่อมโยงของชาวจีนโพ้นทะเลกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นยุทธศาสตร์ว่าด้วยการร่วมสร้างแนวความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามประเทศแถบเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเลในศตวรรษที่ 21 โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิงได้กล่าวข้อริเริ่มนโยบายเส้นทางสายไหมทางบกในขณะไปเยือนเอเชียกลางในปี ค.ศ. 2013 ต่อมาในปี ค.ศ. 2015 ได้กล่าวเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ในขณะที่ได้เยือนประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งทั้งสองเส้นทางนี้เปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงยุโรป แอฟริกาเหนือ เอเชียใต้ เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันตกผ่านการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระเบียงเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ซึ่งนับว่าเป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของโลกที่ประเทศจีนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแถบนโยบาย จึงทำให้นโยบายดังกล่าวถูกยกระดับเป็นนโยบายระดับชาติของจีน ซึ่งมุ่งเน้นการนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดถือความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่แทรกแซงทางการเมืองของประเทศอื่น ทั้งยังยึดเอาการแลกเปลี่ยนบุคลากรและวัฒนธรรมเป็นตัวหนุนที่สำคัญ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจกัน รวมทั้งเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนอย่างรอบด้าน

รูปภาพ 1: Six corridors: China's Belt and Road Initiative

ที่มา: ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (<http://www.vijaichina.com>)

การที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่ประเทศจีนยังคงมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักลงทุนชาวจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่าพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 จากสถิติพบว่าจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลที่กระจายตัวอยู่ทั่วโลกคิดเป็นจำนวน 35 ล้านคน แต่มีการกระจุกตัวอยู่มากในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้คิดเป็นร้อยละ 80 ส่งผลให้กลุ่มประเทศในบริเวณพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงกันทางด้านวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มประเทศนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ต้นทุนการผลิตต่ำ ฯลฯ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักลงทุนชาวจีนส่วนใหญ่เลือกที่จะเข้าไปลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางมีเพียงแค่ดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนเพียงเท่านั้น ทั้งยังมีการดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ทุกภาคส่วนเกิดการตระหนักถึงการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อให้เข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมของชาวจีนมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากภูมิภาคดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลที่ถูกสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับคนในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และในบางพื้นที่ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีน ซึ่งสามารถดึงดูดทุกคนในพื้นที่และคนต่างพื้นที่ให้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้และเข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างคนในชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลกับคนในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นชาวจีนโพ้นทะเลจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนและสร้างความร่วมมือระดับประเทศผ่านการเรียนรู้และเคารพต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

4. ลักษณะการกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปยังต่างแดนผ่านช่วงเวลาแห่งความยากลำบากและพัฒนาตัวจากรุ่นสู่รุ่นจนมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีงามกับคนในพื้นที่และเกิดความกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระดับประชาชนและกระจายอำนาจอ่อนของจีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งลักษณะการกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลมีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การนำเอาวัฒนธรรมจีนไปเผยแพร่

ชาวจีนโพ้นทะเลเปรียบเสมือนเป็นสะพานและสายใยที่เชื่อมระหว่างประเทศจีนกับประเทศที่ตนเองพำนักอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสมาคมชาวจีน การก่อตั้งโรงเรียนจีนและทำการเรียนการสอนภาษาจีน การสร้างสรรค์วรรณกรรมจีน และการจัดกิจกรรมทางด้านภาษาจีน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นล้วนแล้วแต่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศจีน ขณะเดียวกันชาวจีนโพ้นทะเลยังได้มีการนำเอาวัฒนธรรมจีนเข้าไป

ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ โดยการเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมจีนของชาวจีนโพ้นทะเลสามารถผ่านทางการดำเนินวิถีชีวิต เช่น

1.1 เครื่องใช้ทางวัฒนธรรม เช่น เครื่องชงชา ตะเกียบ โคมจีน คำกลอนคู่ เป็นต้น

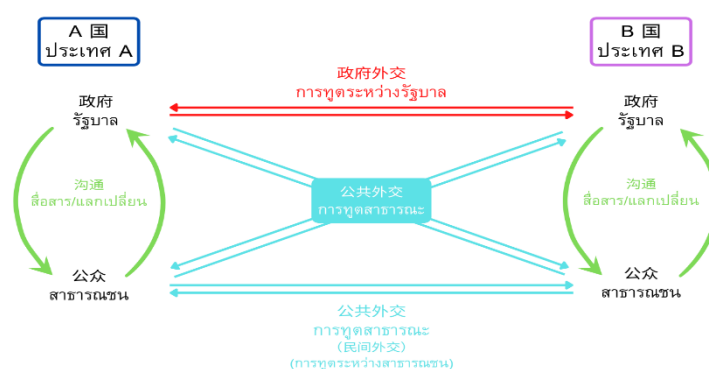
1.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลโคมไฟ เทศกาลเซ่งเม้ง เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลตวันอู่ พิธีการแต่งงาน เป็นต้น

2. การนำเสนอสภาพความเป็นจีนและแนวทางการพัฒนาตามความเป็นจริง

ประเทศจีนเปิดประเทศมาเป็นเวลากว่า 40 ปี มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าทึ่งได้ยาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 ถึง ค.ศ. 2017 มูลค่าเศรษฐกิจของจีนเติบโตขึ้นถึงร้อยละ 16 ค่า GDP เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 9.3 และสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศจีนมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่รวดเร็วนั้นขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจและแนวนโยบายการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลจีนได้ดำเนินการพัฒนามาหลายด้านและได้รับผลตอบแทนที่ดี “สื่อวัฒนธรรม สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ชาวจีนโพ้นทะเลที่เป็นบุคคลสำคัญ” ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีวิธีการนำเสนอความเป็นจีนที่แตกต่างกันออกไป แต่ในภาพรวมพวกเขายังคงไม่ได้นำเสนอความเป็นจีนมากเท่าที่ควร

3. การสนับสนุนนโยบายการต่างประเทศของจีน

รัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการทูตสาธารณะมาเป็นเวลานาน ซึ่งในปัจจุบันได้เพิ่มสำคัญของนโยบายดังกล่าวมากยิ่งขึ้นจนกลายมาเป็นส่วนสำคัญในภาพรวมการทูตของประเทศจีน วันที่ 17 เดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2009 ผู้นำของประเทศจีนได้กล่าวในงานประชุมเอกอัครราชทูตครั้งที่ 11 ว่า “พวกเราจะต้องเพิ่มความแข็งแกร่งของนโยบายการทูตสาธารณะและการทูตแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยพัฒนาการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมในหลากหลายรูปแบบ เอาจริงเอาจังกับการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น” จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีน ชาวจีนโพ้นทะเลถือว่าเป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญ ซึ่งขาดไม่ได้ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจีน ทั้งยังเป็นผู้บุกเบิกผลประโยชน์จากต่างชาติที่สำคัญของจีนอีกด้วย

รูปภาพ 2: ขอบเขตของการทูตสาธารณะและความสัมพันธ์กับการทูตของรัฐบาล 公共外交的范畴以及与政府外交的关系

ที่มา: baidu (<http://www.baidu.com>)

4.1 กรณีศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซีย

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ตอนต้นจนถึงศตวรรษ 20 ตอนกลางเป็นช่วงที่ชาวจีนโพ้นทะเลมีการอพยพออกจากประเทศจีนเป็นจำนวนมาก และประเทศมาเลเซียก็เป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้าไปอาศัยอยู่มากเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศจีนกับมาเลเซียเริ่มสร้างความสัมพันธ์ในปี ค.ศ. 1974 เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และหลังจากที่ประเทศจีนได้มีการนำเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ประเทศมาเลเซียมีความกระตือรือร้นที่จะตอบรับนโยบายของจีนเป็นอย่างมาก ประจวบเหมาะกับการที่นายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซียเองก็ได้แสดงท่าทีตอบรับการเข้ามามีการจัดตั้ง RMB Clearing Bank ของประเทศจีน อีกทั้งยังสนับสนุนข้อเสนอของประเทศจีน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศจีนได้เน้นการทูตและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมาช่วยขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ในระยะเวลาที่ประเทศมาเลเซียได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานการประชุมสุดยอดอาเซียน ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับจีนในด้านต่าง ๆ ให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีส่วนร่วมในการสร้างเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 ทั้งมาเลเซียและจีนไม่หยุดที่จะพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจการค้า วัฒนธรรม และความมั่นคง

ชาวจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียถือเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ประเทศจีนและมาเลเซียมีการแลกเปลี่ยนกันอย่างลึกซึ้งในทุกระดับภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ไม่ว่าจะเป็นในระดับของผู้นำจนถึงระดับของประชาชน โดยชาวจีนโพ้นทะเลได้มีการนำเอาหลักสูตรการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล และสื่อต่าง ๆ มาเพิ่มความรู้และความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลและวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศจีนให้กับกลุ่มชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของประเทศจีนในสายตาของต่างชาติให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาตั้งรกรากถิ่นฐานในประเทศมาเลเซียลำบากตรากตรำในการทำงานเป็นอย่างมาก เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียมีการเจริญเติบโตมากขึ้น สังคมก้าวหน้า และสามารถอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์ดั้งเดิมของมาเลเซียได้อย่างสงบสุข ซึ่งถือว่าเป็นคุณูปการต่อประเทศมาเลเซียอย่างยิ่ง ถ้าหากไม่มีความมุ่งมั่นของชาวจีนโพ้นทะเล ก็อาจจะไร้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างจีนกับมาเลเซียอย่างทุกวันนี้ แต่ทว่าการผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียยังคงพบเจอกับอุปสรรคและความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน เช่น รัฐบาลมาเลเซียได้ดำเนินนโยบายหลอมรวมเป็นหนึ่ง (单元化)³ ในด้านการศึกษา โรงเรียนจีนต่างไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล

³ 单元化 ในด้านการศึกษา คือ การที่รัฐบาลมาเลเซียดำเนินนโยบายบังคับให้เรียนภาษามลายูเพียงภาษาเดียว

มาเลเซีย ส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนและการแลกเปลี่ยนกันถูกจำกัด และหลังจากเหตุการณ์ “5•13”⁴ รัฐบาลมาเลเซียได้แสดงจุดยืนทางด้านการเมืองของคนมาเลเซีย โดยดำเนินนโยบายมาเลเซียต้องมาก่อน (Malaysia First) ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลได้รับการต่อต้านและควบคุมจากรัฐบาลมาเลเซียอย่างง่ายดาย

การที่ประเทศจีนได้ผลักดันข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขอบเขตการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสถาปนามหาวิทยาลัยเซี่ยเหมิน วิทยาเขตมาเลเซียในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2014 ถือเป็นการสถาปนามหาวิทยาลัยวิทยาเขตในต่างประเทศแห่งแรกของประเทศจีน ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่อีกด้วย หากมองจากภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับมาเลเซียแล้ว นับว่าชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซียมีความพร้อมที่จะเป็นสื่อกลางและช่วยขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของประเทศจีนได้เป็นอย่างดี

4.2 ความเป็นมาของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือตอนบนในประเทศไทย

การอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือของประเทศไทยก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดความแตกแยกทางอุดมการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฝ่ายคือ พรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของนายพลเจียงไคเช็ค และพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีกองกำลังทหารเป็นของตนเองและสู้รบกันเพื่อแย่งชิงอำนาจในการปกครองประเทศจีน ทั้งสองฝ่ายต่างก็สู้รบปรบมือกันเป็นระยะเวลานานหลายปี ในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้รับชัยชนะเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้พรรคก๊กมินตั๋งจำเป็นต้องถอยหนีไปยังเกาะฟอร์โมซาหรือเกาะไต้หวันในปัจจุบัน ขณะที่ทำการเคลื่อนย้ายไปยังเกาะไต้หวันก็ได้มีการวางกองกำลังทหารบางส่วนไว้เพื่อป้องกันไม่ให้กองกำลังของอีกฝ่ายไล่ตามได้ทัน ซึ่งกองพลหน่วยที่ 93 เป็นหนึ่งในกองกำลังทหารที่ถูกวางไว้เพื่อปฏิบัติการที่มณฑลยูนนาน ในเวลาต่อมากองกำลังทหารนี้ได้ถูกกองกำลังทหารของพรรคคอมมิวนิสต์ตีแตกพ่าย และบางส่วนได้ถอยร่นไปในเขตแดนของประเทศพม่าตอนบน ซึ่งถือเป็น การรุกรานดินแดนอธิปไตยของประเทศพม่า ทางฝั่งของพม่าจึงส่งกองกำลังทหารมาต่อสู้เพื่อขับไล่ให้กองพลที่ 93 ให้ออกไปจากแผ่นดินพม่าอยู่หลายครั้ง ทำให้เกิดการหลบหนีเข้ามายังบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การหลบหนีเข้ามาในครั้งนี้ไม่ได้มีเพียงแต่ทหารของกองพลที่ 93 แต่ยังมีประชาชนชาวจีนบางส่วนที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองระบอบมิวนิสต์ได้อพยพมาอีกด้วย ซึ่งบริเวณชุมชนที่กองพลที่ 93 อาศัยอยู่นั้น ประกอบไปด้วยทหารของกองพล ชาวบ้าน ชาวไร่ชาวนา และกองกำลังต่าง ๆ ที่ถูกพรรคคอมมิวนิสต์จีนคุกคามรวมตัวอยู่ด้วยกัน โดยมีการกระจายอยู่ตามแนวชายแดนต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่และเทือกเขาบางส่วนในเขตจังหวัดน่าน และเริ่มมีการแต่งงานสร้างครอบครัวกับคนในพื้นที่จนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือ

⁴ “5•13” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ประเทศมาเลเซียในวันที่ 13 เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1969 โดยเกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมของมาเลเซียกับชาวจีนโพ้นทะเล

ตอนบนของประเทศไทย โดยมีนายพลหลีเหวินฝานและพันเอกเฉินหม่วฉิวเป็นผู้นำของชาวจีนโพ้นทะเลที่
เหลืออยู่ในเมืองไทย

ขณะนั้นเริ่มมีการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากขึ้น และเป็นที่ทราบกันว่าคอมมิวนิสต์ไม่ถูกกับ
ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้าในไทย เพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกัน ดังนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จึงมัก
สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อโยนความผิดให้กับชาวจีนกลุ่มนี้ ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้รัฐบาลไทยเริ่มตระหนักถึง
ความรุนแรงของคอมมิวนิสต์ ต่อมาทางกองบัญชาการทหารสูงสุดได้มีคำสั่งให้ชาวจีนกองพลที่ 93 เข้าร่วมกับกอง
กำลังทหารและตำรวจของไทยในการช่วยเหลือปราบปรามผู้ก่อการร้าย ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้แสดงความขอบคุณ
ต่อการช่วยเหลือของชาวจีนกองพลที่ 93 โดยการอนุญาตให้สามารถจัดตั้งหมู่บ้านอาศัยอยู่ที่ชายแดนภาคเหนือ
ของไทย ซึ่งกระจายตัวอาศัยอยู่ตามพื้นที่ดอยต่าง ๆ แบ่งออกเป็น หมู่บ้านผาตั้ง หมู่บ้านแม่แอบ หมู่บ้านแม่สลอง
 เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1981 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้ชาวจีนอพยพกองกำลังที่ 93 จัดตั้ง
เป็นกองกำลังอาสาสมัครไทย เพื่อเข้าร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 ของไทยในการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายที่เขาค้อและ
เขาหลวง จังหวัดเพชรบูรณ์ และเมื่อได้รับชัยชนะ ทางรัฐบาลไทยเห็นจึงเห็นถึงความสำคัญและการกระทำที่เป็น
ประโยชน์ต่อประเทศไทยของกลุ่มชาวจีนอพยพกองกำลังที่ 93 ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดจึงตั้งคณะกรรมการ
เพื่อแปลงสัญชาติให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้กลายเป็นคนไทย และทางราชการได้ออกบัตรประจำตัวชั่วคราวให้กับชาว
จีนโพ้นทะเลเหล่านี้ในปี ค.ศ. 1971-1978 เพื่อใช้สำหรับการเดินทางออกนอกเขตพื้นที่กำหนด โดยใช้บัตร
ประจำตัวชั่วคราวนี้แสดงแทนบัตรประชาชนไทย หลังจากนั้นอีก 8 ปี รัฐบาลไทยจึงได้อนุมัติให้ทำบัตรประชาชน
ไทยถาวรแก่ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้

4.3 การกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือตอนบนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง

การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยถือเป็น
จุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจอ่อนที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
การศึกษา และการทำธุรกิจของชาวจีนโพ้นทะเลล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่

1. ด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ ซึ่งมีตั้งแต่
ธุรกิจที่มีขนาดเล็ก ขนาดย่อมไปจนถึงขนาดใหญ่ โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคเหนือ
เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดและมีมูลค่าภาพรวมของเศรษฐกิจประมาณ 254,800 ล้าน
บาท ซึ่งส่วนหนึ่งของมูลค่าเศรษฐกิจรวมนี้นี้มาจากธุรกิจของตระกูลชาวจีนโพ้นทะเล เช่น บจ.อินทรีทองคำทองแห่ง
บจ.โตโยต้าเชียงราย และบจ.ไทย โทนา อินเตอร์เนชั่นแนล เทรต เป็นต้น (Chokchaipol, 2018) โดยคาดหวังว่า

ชาวจีนโพ้นทะเลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีในบริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยอาจจะสามารถเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภูมิภาคและเชื่อมโยงเข้ากับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางได้

2. ด้านการศึกษา

การศึกษาถือว่าเป็นวิธีการในการกระจายอำนาจอ่อนอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่จะมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนมากกว่าภูมิภาคอื่นในประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนช่องฟ้าซินเจิงวาณิชบำรุง จังหวัดเชียงใหม่ที่ก่อตั้งโดยชาวจีนโพ้นทะเล เป็นโรงเรียนที่มีการเน้นการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง มีชั่วโมงเรียนภาษาจีนในแต่ละเทอมมากที่สุด และยังมีการสวมชุดจีนทุกวันพฤหัสบดีทั้งคุณครูและนักเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อกระจายอยู่ตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ซึ่งในบริเวณภาคเหนือมีสถาบันขงจื่อจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และห้องเรียนขงจื่อจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนช่องฟ้าซินเจิงวาณิชบำรุงและโรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในทุกระดับการศึกษา อบรมครูอาสาสมัครชาวจีน และอบรมภาษาจีนให้แก่ข้าราชการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศจีนกับไทย โดยคาดหวังว่าการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนแก่บุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะรับมือกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

3. ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

หลังจากที่ชาวจีนโพ้นทะเลได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของไทยก็ได้มีการรวมตัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ ทำให้บริเวณที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่กลายเป็นชุมชนที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเรื่อยมา จนเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมจีน และได้กลายมาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งดอยแม่สลอง หมู่บ้านสันติคีรี จังหวัดเชียงราย ซึ่งในอดีตเคยเป็นชุมชนของกองพลที่ 93 สังกัดพรรคก๊กมินตั๋ง ในปัจจุบันพื้นที่หมู่บ้านดอยแม่สลองกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติต่างก็อยากจะเข้าไปสัมผัสถึงธรรมชาติและกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีน เช่น การลิ้มรสอาหารจีนยูนนาน การสวมใส่ชุดประจำชนเผ่า เป็นต้น โดยคาดหวังว่าชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจะสามารถทำให้คนในพื้นที่รู้และเข้าใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของนโยบาย และอาจเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างความร่วมมือด้านต่าง ๆ ในอนาคต

5. บทสรุป

ชาวจีนโพ้นทะเลถือเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีสาเหตุหลักในการอพยพคือการติดต่อเพื่อการค้าขาย การถูกซื้อไปเป็นแรงงาน การลี้ภัยสงครามทางการเมือง การหลบหนีจากสภาพความยากจน และหลบหนีภัยธรรมชาติทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการกระจุกตัวของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นจำนวนมาก ประกอบกับรัฐบาลจีนได้มีการริเริ่มดำเนินข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระดับประชาชนและอาจเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางให้ประสบความสำเร็จ แต่ถึงแม้ว่าคนในพื้นที่บริเวณภาคเหนือตอนบนจะได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนของชาวจีนโพ้นทะเลและได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนจากรัฐบาลจีนผ่านสถาบันขงจื่อ แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นอาจจะยังไม่เพียงพอต่อการที่จะทำให้คนในพื้นที่เข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศจีนได้อย่างลึกซึ้งหรือแม้แต่ตัวข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางที่แม้กระทั่งชาวจีนโพ้นทะเลบางส่วนเองอาจจะยังไม่ได้มีความเข้าใจมากพอ

ดังนั้น สำหรับชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนของไทยอาจจะยังไม่มีความพร้อมที่เพียงพอต่อการเป็นกำลังสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว เนื่องด้วยพื้นที่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่นั้นเป็นพื้นที่ราบสูงและค่อนข้างห่างไกลจากบริเวณตัวเมือง ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงไม่ได้มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีเท่ากับชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมือง ประกอบกับการที่ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมืองได้รับการขัดเกลาจากสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและบริบทของชาวจีนโพ้นทะเลมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือที่เรียกว่า “ถูกกลืน” เข้าไปกับสังคมของคนในพื้นที่ ประการสุดท้ายชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของกองพลที่ 93 และยังคงมีความสัมพันธ์อันดีกับฝั่งไต้หวันอยู่ อาจทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนไม่มีความตื่นตัวกับนโยบายที่จีนแผ่นดินใหญ่ดำเนินการ

บรรณานุกรม

- Chen, Y. P. “One Belt One Road” and soft power construct of Overseas Chinese. BRI database. <https://www.ydylcn.com/zjgd/334718.shtml> (In Chinese)
- Chokchaipol, T. (2018, January 10). *Top 10 ‘magnates-businesses’ with the highest income in ‘Northern’*. 77kaoded. <https://www.77kaoded.com/news/toss/25989> (In Thai)
- Kupthanaroj, N. (2015). *Bangkok’s Chinatown: A space for presenting multiple identities of Chineseness in contemporary Thai society* [Master’s Thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Mektrirat, N. ,& Mektrirat, N. (n.d.). *Brigade 93 of the Chinese National Army in northern Thailand*. wiki.kpi. <https://bit.ly/3J7qXMK> (In Thai)
- Vijaichina. (2019, May 29). *Conceptual Framework of “One Belt One Road Initiative (BRI)”*. Vijaichina. <http://www.vijaichina.com/articles/1392> (In Thai)
- Wang, W. M. (2006). *Overseas Chinese Communities: Forms and characteristics of Chinese society abroad* [Custom textbook] (pp. 40-61). Chiang Rai: Mae Fah Luang University. (In Thai)
- Wang, W. M. (2006). *Overseas Chinese Communities: History of Overseas Chinese Immigration* [Custom textbook] (pp. 13-35). Chiang Rai: Mae Fah Luang University. (In Thai)
- Xu, D. ,& Yin, X. (2021). Research on the cultivation of art education talents in higher vocational colleges and the countermeasures for international development under the background of the "One Belt, One Road" strategy. *Theoretical Research*. Nanjing, Jiangsu: Nanjing Railway Vocational and Technical College. (In Chinese)
- Yan, X. P. ,& Zhou, T. (2021). The relationship between overseas Chinese and the construction of "One Belt, One Road"—A review of overseas Chinese and one belt and one road research. *History of Overseas Chinese in Bagui*. Zhejiang: Center for Italian Studies, Wenzhou University, School of Marxism, Wenzhou University. (In Chinese)
- Yawichian, W. (2018). Looking at the Overseas Chinese way of life in Thailand through Yao Zhongwei's Chinese literature. *Proceedings of the 1st National Academic Conference on Humanities and Social Sciences 2018*. (pp. 389-395). (In Chinese)

